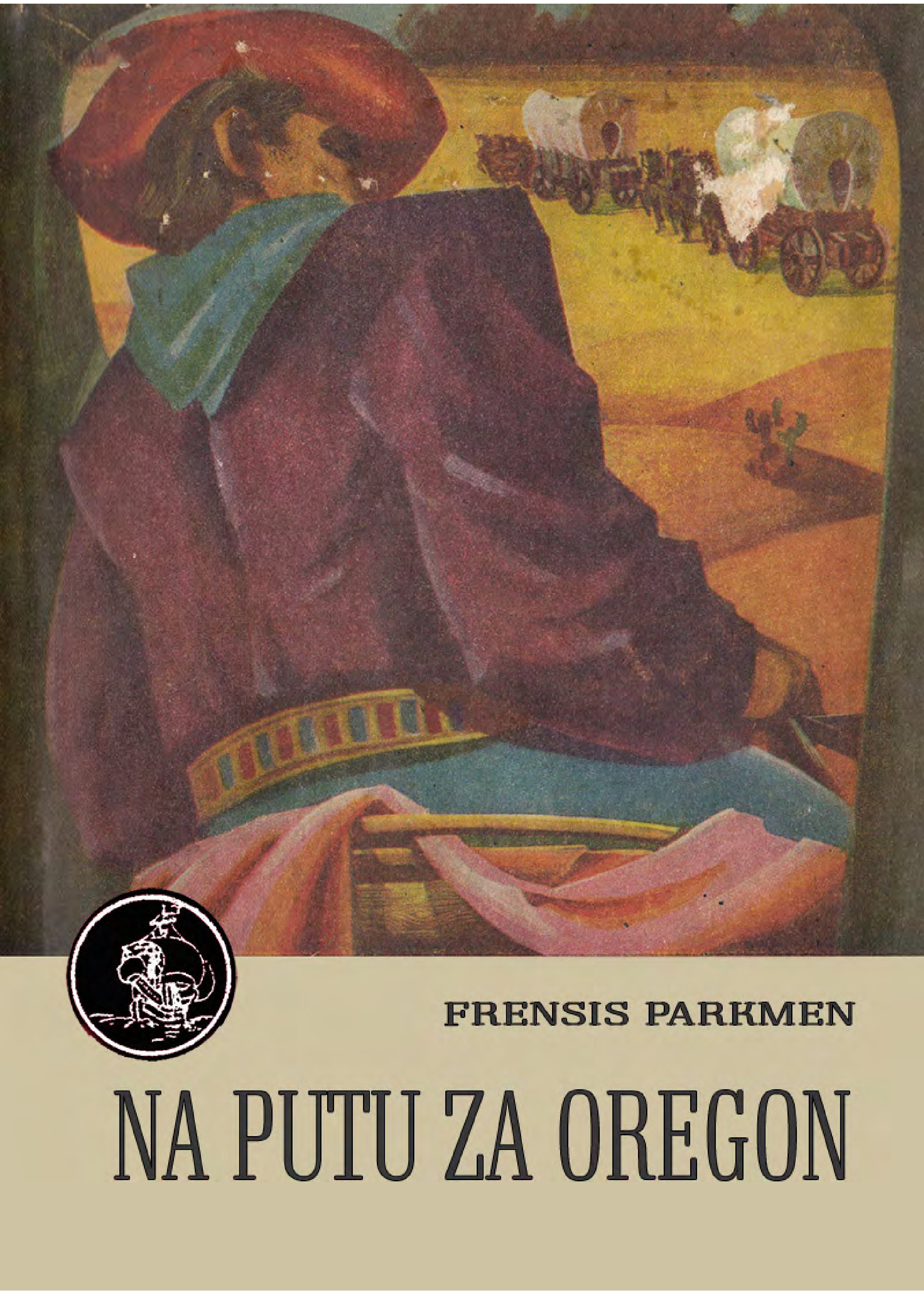

FRENSIS PARKMEN

NA PUTU ZA OREGON

ZANIMLJIVA BIBLIOTEKA

Knjiga 65

Urednik
MARIJA KRSMANOVIĆ

BEOGRAD 1954.

Frensis Parkmen

NA PUTU ZA OREGON

IZ ŽIVOTA U PRERIJAMA
I STENOVITIM PLANINAMA

Naslov originala:
Francis Parkman
THE OREGON TRAIL
Sketches of Prairies and Rocky-Mountains Life

Prevod:
VELIZAR SAVIĆ

Nacrt za korice:
RADOMIR STEVIĆ-RAS

SADRŽAJ

GLAVA I 1
GLAVA II 8
GLAVA III 17
GLAVA IV 20
GLAVA V 29
GLAVA VI 40
GLAVA VII 53
GLAVA VIII 65
GLAVA IX 78
GLAVA X 90
GLAVA XI 109
GLAVA XII 125
GLAVA HIII 132
GLAVA XIV 151
GLAVA XV 169
GLAVA XVI 188
GLAVA XVII 196
GLAVA XVIII 200
GLAVA XIX 210
GLAVA XX 223
GLAVA XXI 239
GLAVA XXII 246
GLAVA XXIII 251
GLAVA XXIV 260
GLAVA XXV 268
GLAVA XXVI 281
GLAVA XXVII 295

GLAVA I

GRANICA

U PROLEĆE PROŠLE 1846. GODINE vladala je velika živost u gradu Sent Luisu. Nije tu bilo samo iseljenika iz svih krajeva zemlje koji su se pripremali za putovanje u Oregon i Kaliforniju. Neobično mnogo trgovaca takođe je spremalo svoja teretna kola i spremu radi putovanja u Santa Fe. Hoteli su bili prepuni. Puškari i sedlari nisu prestajali s izradom oružja i opreme za razne grupe putnika. Parobrodi su se otiskivali od obale i kretali uz Misuri, prepuni putnika koji su putovali prema granici.

U jednom od tih parobroda, koji se zvao „Rednor“, napustio sam Sent Luis 28. aprila, zajedno sa svojim prijateljem i rođakom Kinsi Adams Šouom. Taj parobrod se već odavno nasukao na plićak i potonuo. Krenuli smo na put u Stenovite Planine iz čiste radoznalosti i zadovoljstva. Brod je bio toliko natovaren da je voda zapljuskivala palubu čas s jedne čas s druge strane. Na gornjoj palubi bilo je mnogo velikih putničkih kola neobičnog oblika, svojina trgovaca koji su putovali za Santa Fe. Utroba broda bila je pretrpana robom upućenom u istom pravcu. Tu su takođe bile opreme i namirnice jedne grupe oregonskih iseljenika, čitava gomila mazgi i konja, brdo sedala i konjske opreme, i bezbroj stvari koje se ne mogu ni opisati, a neophodne su za život u preriji. Skoro sakrivena u toj zbrci stajala su jedna mala francuska zaprežna kola, koja je neko s one strane granice vrlo duhovito nazvao „ubicom mazgi“. Nedaleko od njih bio je smešten jedan šator zajedno sa raznovrsnim izborom sanduka i bačvi. Po svom izgledu, čitav ekipaž broda nije bio nimalo privlačan. Pa ipak, takav kakav je, on je bio osuđen na dugo i naporno putovanje, s kojim će se i uporni čitalac ovih redova upoznati.

Putnici na palubi parobroda „Rednor“ bili su sasvim u skladu sa tovarom robe koju je parobrod nosio. U njegovim kabinama putovali su trgovci iz Santa Fe, kockari, spekulanti i razni pustolovi. Prostor ispod palube bio je prepun oregonskih iseljenika, „gorštaka“, Crnaca. Tu je bila i jedna grupa Indijanaca iz Kanzasa koji su se vraćali iz posete Sent Luisu.

Tako natovaren, parobrod se probijao uzvodno sedam ili osam dana boreći se sa brzom strujom reke Misuri. Dno parobroda strugalo je po opasnom potonulom podvodnom drveću. Parobrod je po tri ili četiri sata bez prekida klizio nad peščanim sprudovima. Uplovili smo u ušće Misurija po kiši koja je rominjala, ali se uskoro razvedrilo. Jasno se ukazala široka i nemirna reka, sa svojim virovima, peščanim sprudovima, kamenitim ostrvima i šumovitim obalama. Misuri stalno menja tok, odnoseći zemlju s jedne obale i nanoseći je na drugu. Matica je reke se stalno pomera. Stvaraju se ostrva i uskoro opet iščezavaju. Dok reka na jednoj strani podriva i odnosi stare šume, na novom tlu na drugoj obali izbija mlado rastinje. S obzirom na takve promene, voda je toliko zasićena muljem i peskom, da je u proleće potpuno neprozirna. Za nekoliko minuta naslaže se na dnu čaše talog debeo dva santimetra. Vodostaj je tada visok. Međutim kada smo u jesen sišli s broda, vodostaj je bio vrlo nizak, i sve tajne podmuklih plićaka u reci izbile su na videlo. Bilo je strašno gledati sasušeno i slomljeno drveće, gusto poređano kao u vojničkoj koloni, čvrsto poleglo po pesku, okrenuto niz maticu i spremno da upropasti svaki nesrećni parobrod koji bi pri visokom vodostaju prešao preko njih.

Posle pet ili šest dana opazismo prve znake velikog pokreta prema Zapadu, koji je bio u toku. Grupe iseljenika koji su putovali za Oregon ili Kaliforniju ulogorile su se bile sa svojim šatorima i putničkim kolima na proplancima u blizini obale. Putovali su za Independens, gde su imali zajednički sastanak. Jednog kišovitog dana, upravo pred zalazak sunca, stigli smo u luku tog naselja, nekoliko kilometara udaljenog od reke, na krajnjoj granici Misurija. Prizor je bio karakterističan, jer ovde su se mogle jednim pogledom uočiti najupadljivije osobine ove divlje oblasti, pune preduzimljivosti. Oko trideset ili četrdeset crnomanjastih Španaca ropskog izgleda stajalo je na močvarnoj obali i glupo blenulo u nas ispod svojih širokih šešira. Oni su bili zaposleni kod neke kompanije iz Santa Fe, čija su putnička kola bila nagomilana na obali više njih. Među tim kolima čučala je oko dimljive vatre grupa Indijanaca koji su pripadali nekom meksikanskom plemenu iz dalekih krajeva. Nekoliko francuskih lovaca iz planina, duge kose i u odelima od jelenske kože, posmatrali su parobrod. Na jednom brvnu u blizini sedela su tri čoveka držeći puške na kolenima. Najbliži od njih, visoka snažna prilika bistrih plavih očiju i otvorena pametna lica, mogao bi vrlo dobro predstavljati tu rasu neumornih i neustrašivih pionira čije su sekire i puške otvorile put sa Aligena u prerije na Zapadu. I on je svakako putovao u Oregon, koji mu je verovatno odgovarao više nego ijedna od onih država što su sada ostajale za nama na ovoj strani velike ravnice.

Sutradan rano stigli smo u Kanzas, udaljen oko pet stotina milja od ušća Misurija. Tu smo pristali i predali svoj prtljag na staranje pukovniku Čiku, čija je brvnara služila kao krčma. Zatim smo jednim putničkim kolima krenuli za Vestport, gde smo se nadali da dobijemo mazge i konje potrebne za dalje putovanje.

Osvanulo je izvanredno sveže i divno majsko jutro. Šume, kroz koje nas je vodio rđav drum, bile su osvetljene jarkim sunčevim sjajem, a oživljavalo ih je mnoštvo ptica. Na putu smo prestigli naše poslednje saputnike, Indijance iz Kanzasa, koji su se, bogato ukrašeni svojim nakitom, vraćali kući odsečnim korakom. Ma kako da su izgledali na palubi parobroda, ti Indijanci su ovde u šumskom pejsažu pružali vrlo upečatljivu i živopisnu sliku.

Vestport je bio pun Indijanaca. Svoje male čupave konje privezali su bili u gomilama pored kuća i ograda.

Po ulicama su lutali ili u dokolici obilazili radnje i kuće Saksi i Foksi, obrijanih glava i tetoviranih lica, Šavanoji i Delavari, koji su švrljali u cicanim odelima i sa turbanima na glavi, zatim Vjandoti, obučeni kao i belci. Tu je bilo i nekoliko bednih doseljenika iz Kanzasa, umotanih u stare pokrivače.

Stojeći na vratima krčme, primetio sam jednog čoveka upadljivih crta kako dolazi ulicom. Lice mu je bilo rumeno, ukrašeno brkovima i čupercima čekinjaste smeđe brade. Na jednoj strani glave nosio je okruglu kapu s kićankom na vrhu, kakvu ponekad nose škotski radnici. Izgled i oblik njegovog kaputa ne bi se mogli opisati. Bio je sačinjen od sivog škotskog sukna, a svuda po njemu visile su rese. Nosio je pantalone od grubog domaćeg prediva i potkovane cipele Da bi slika bila potpuna, u zubima je držao malu crnu lulu. U tako neobično obučenom čoveku prepoznao sam kapetana C. .. koji je pripadao britanskoj vojsci. On je zajedno sa svojim bratom i nekim engleskim džentlmenom R... krenuo u lovačku ekspediciju preko Kontinenta. Još ranije sam video kapetana i njegove drugove u Sent Luisu. Oni su boravili već izvesno vreme u Vestportu pripremajući se za odlazak. Očekivali su pojačanje, pošto ih je bilo suviše malo da bi sami preduzeli takav poduhvat. Mogli su, doduše, da se pridruže nekoj grupi iseljenika, koji su baš tada odlazili za Oregon i Kaliforniju, ali nekako nisu hteli da imaju ma kakve veze sa „ljudima iz Kentakija“.

Kapetan je sada navaljivao na nas da udružimo snage i zajedno krenemo u planine. Nismo gajili nimalo veću sklonost prema drugovanju s iseljenicima nego kapetanova grupa. Smatrali smo da je taj kapetanov predlog dobar, pa smo pristali. Naši budući saputnici već ranije su se bili smestili u jednoj maloj brvnari. Zatekli smo ih usred sedala, konjske opreme pušaka, revolvera, durbina, noževa. Ukratko, sveg onog što je potrebno za život u preriji. R... je voleo da proučava život u prirodi. Sedeo je za jednim stolom i kljukao nekakvog detlića. Kapetanov brat, po rođenju Irac, namotavao je laso sedeći na podu. Kapetan nam je vrlo predusretljivo pokazao razne delove njihove opreme. „Vidite“, rekao je on, „svi smo mi stari putnici. Ubeđen sam da nikad ranije nijedna grupa nije krenula u preriju bolje snabdevena od nas“. Oko zgrade su besposličili lovac koga su uzeli u službu, neki sumorni Kanađanin po imenu Sorel, i vodič mazgi, neki američki lupež iz Sent Luisa. U maloj drvenoj staji, koja se nalazila u blizini, smestili su bili svoje konje i mazge, koje je kapetan znalački odabrao.

Ostavili smo ih da završe svoje pripreme za put, a i mi smo se žurili da se što brže spremimo. Iseljenici, prema kojima su naši prijatelji osećali toliki prezir, ulogorili su se na preriji, oko osam do deset milja dalje od nas. Bilo ih je preko hiljadu, a možda i više. Iz

Independensa su stalno pridolazile nove grupe i pridruživale im se. Tamo je vladao veliki metež. Držali su se sastanci, donosile rezolucije, izrađivali propisi. Ali iseljenici nisu bili u stanju da se slože u pogledu izbora vođa za put preko prerije. Jednog dana, pošto nisam imao drugoga posla, odjahao sam, u Independens. Grad je bio prepun ljudi. Preko noći je iznikao čitav niz dućana, koji su snabdevali iseljenike i trgovce iz Santa Fea stvarima potrebnim za putovanje Neprestano su odjekivali čekići iz desetak kovačkih radionica, gde su se opravljala teška putnička kola i potkivali konji i volovi. Ulicama su vrveli ljudi, konji i mazge. Dok sam još bio u gradu, kroz njega je prošla čitava kolona putničkih kola sa ljudima iz Ilinoisa na putu za zajednički logor u preriji. Taj karavan se zaustavio u glavnoj ulici. Mnoštvo zdravih dečjih lica izvirivalo je ispod krova na kolima. Tu i tamo videla se poneka živahna devojka na konju, koja je suncem opaljeno lice zaklanjala starim kišobranom ili suncobranom, nekad sigurno raskošnog izgleda, ali sada jadno izbledelim. Ljudi su ostavljali utisak vrlo trezvenih seljaka. Stajali su pored svojih volova. Dok sam prolazio ulicom, primetio sam tri starca koji su, držeći duge bičeve u ruci vatreno raspravljali o teoriji održavanja i povećanja ljudskog roda. Svi ovi putnici za Oregon, međutim, nisu pripadali tom soju ljudi. Među njima je bilo i najgorih otpadnika. Često sam se trudio da otkrijem različite motive koji su služili kao podstrek za tu seobu. No ma kakvi oni bili, bez obzira na to da li se radilo o nezdravoj nadi da će naići na bolje životne uslove ili o želji da se otarase ograničenja koja nameću zakoni i društvo, ili se radilo prosto o tome da ti ljudi nisu mogli da ostanu na jednom mestu, jedno je sigurno, a to je da su se mnogi gorko kajali što su krenuli na ovo putovanje i da bi se osećali srećni da su mogli da pobegnu iz je obećane zemlje čim su u nju stigli.

Sedam ili osam dana docnije završili smo skoro sve pripreme. U međuvremenu su i naši prijatelji završili svoje, pa su, pošto im je Vestport bio dosadio, izjavili da će krenuti napred i sačekati nas na prelazu preko Kanzasa. Prema tome, R... i mazgar su krenuli napred s putničkim kolima i šatorima, a kapetan i njegov brat, zajedno sa Sorelom i nekim traperom koji se zvao Bojsverd, pošli su za njima vodeći nekoliko konja. Početak putovanja nije bio srećan. Kapetan se nije udaljio ni jedan kilometar od Vestporta, jašući na čelu svoje grupe i vodeći jednog konja na konopcu, kad se na njih sruči strahovita oluja, tako da su prokisli do kože. Žurili su se da stignu na mesto udaljeno oko deset kilometara, gde je trebalo da ih R… sačeka u logoru. Ali ovaj pametni čovek, kada je video da se približava oluja, izabrao je jedan zaklonjen proplanak u šumi i tamo razapeo šator. Dok je kapetan, u potrazi za njim, kilometrima galopirao po kiši preko prerije, on je ugodno sedeo u šatoru i pio kafu. Oluja je najzad prestala, pa je traper svojim oštrim očima uspeo da pronađe njegov šator. R… je baš tada ispijao poslednje gutljaje kafe, sedeći na prostiraču od bizonovog krzna i pušeći lulu. Kapetan je bio vrlo dobroćudan čovek, pa je stišao svoju zlovolju, podelio ostatak kafe sa svojim bratom i legao da spava u mokrom odelu.

Oluja nije ni nas mimoišla. Vodili smo dve mazge prema Kanzasu kada je počela. Nikad ranije nisam video tako oštro i neprestano sevanje munja i tako zaglušnu i neprekidnu grmljavinu. U šumama se bilo sasvim smračilo zbog kosih mlazeva kiše, koja je padala s velikim šumom i prštala po zemlji. Bujice su tako brzo narastale da smo ih jedva prelazili. Naposletku se kroz kišu ukazala brvnara pukovnika Čika, koji nas je primio sa uobičajenom gostoljubivošću. Njegova žena, iako od dugog logorovanja ogorčena i zlovoljna, nije zaostajala za njim i bila je dobro raspoložena. Pomogla nam pa dovedemo u redovno stanje prokislu i prljavu odeću. Oluja je prestala o zalasku sunca, i sa praga pukovnikove kuće pružao se divan izgled. Kuća se nalazila na visokom brežuljku. Kroz razbacane oblake sunce je sijalo nad brzim i ljutitim Misurijem i velikim prostranstvom šuma, koje su se pružale duž njegovih korita sve do dalekih obala na njegovom gornjem toku.

Sutradan, vrativši se u Vestport, primili smo poruku od kapetana. On je dojahao naročito radi toga da je lično isporuči, ali kad je saznao da smo u Kanzasu, ostavio ju je kod jednog svog poznanika, koji se zvao Fogel. Taj njegov poznanik držao je malu bakalnicu i gostionicu. Uzgred rečeno, viski u Vestportu se slobodnije prodaje nego što bi se to sa stanovišta bezbednosti uopšte smelo u jednom naselju gde svaki čovek nosi pun revolver u džepu. Kad smo prolazili pored radnje, na vratima se pojavilo

Fogelovo široko nemačko lice. Rekao je da ima nešto da nam kaže i pozvao nas na čašicu rakije. Nisu nam prijali ni njegova rakija ni njegova poruka. Kapetan se vratio da nas obavesti da je R..., koji je preuzeo vođstvo njegove grupe, odlučio da krene drugim pravcem, a ne onim o kojem se s nama sporazumeo. Umesto da krene putem kojim su išli trgovci, on je odlučio da udari severno preko tvrđave Livenvort i da ide putem koji je napravila konjica prilikom svoje ekspedicije prošlog leta. Usvajati takav plan ₽ nas i ne pitati za savet, smatrali smo kao čistu samovolju. Prikrivali smo nezadovoljstvo što smo više mogli, i odlučili da im se pridružimo u tvrđavi Livenvort, gde je trebalo da nas sačekaju.

Dakle, s pripremama smo sada bili gotovi. Jednog divnog jutra odlučismo da krenemo na put. Prvi korak na tom putu bio je nesrećan. Tek što smo upregli životinje, rudna mazga se prope i ritnu, pokidavši konopce i remenje i skoro oborivši kola u Misuri. Utvrdivši da je nemoguće njom upravljati, zamenili smo je drugom mazgom, koju nam je dao naš prijatelj gospodin Bun iz Vestporta, unuk pionira Danijela Buna. Uskoro posle ovog prvog iskustva sa prerijom došlo je i drugo. Tek što nam se Vestport izgubio iz vida, upali smo u duboku blatnjavu uvalu, kakve ćemo docnije itekako dobro upoznati. Tu smo se zadržali više od jednog sata, jer su se kola bila zaglibila.

GLAVA II

LED JE PROBIJEN

POŠTO SMO IZIŠLI IZ MOČVARA kod Vestporta, išli smo neko vreme uskim putem, išaranim sunčevim zracima i šumskim senkama, dok nismo, izbivši sasvim na svetlost dana, ostavili za sobom poslednje ogranke velike šume, koja se nekad prostirala od zapadnih ravnica do obale Atlantskog Okeana Iza nekog šipražja koje se ukazalo pred nama ugledali smo veliko prostranstvo prerije, čija se trava poput okeanskih talasa njihala na vidiku.

Bio je blag, tih prolećni dan. Bio je to dan kada je čovek više sklon razmišljanju i sanjarenju nego radu, i kada može da preovlada najnežniji deo njegove prirode. Jahao sam ispred grupe dok smo prolazili kroz grmlje. Jedan kutić obrastao zelenom travom predstavljao je snažno iskušenje za mene, pa sam sjahao i legao tu. Drveće i mladice bili su već u cvetu ili su se odevali novim mladim lišćem. Crvenih grozdova javorovog cveta i raskošnih cvetova indijanske jabuke bilo je u izobilju. Gotovo sam zažalio što ostavljam za sobom taj kraj vrtova i krećem u preriju i planine, gde me očekuju grubi i hladni predeli.

U međuvremenu cela grupa se pojavila iz šipražja. Na čelu je jahao Anri Šatijon, naš vodič i lovac. Atletski razvijen, jahao je na obesnom sivcu Vjandotu. Nosio je beli ogrtač, široki pusteni šešir, mokasine i pantalone od jelenske kože, ukrašene duž šavova nizom dugih resa Za pojasom je nosio nož. Fišeklije i kesice za barut visile su o konjskim bedrima, a puška je ležala pred njim na sedlu. Kao i ostala njegova oprema, i puška ga je služila već dugo vremena i od upotrebe bila prilično izlizana. Za njim je jahao Šou na malom riđastom konju, vodeći jednog većeg na konopcu. Njegova oprema je ličila na moju i više je bila namenjena za praktične potrebe nego za ukras. Sastojala se od prostog crnog španskog sedla, sa kuburama u kojima su ležali teški revolveri, zatim od savijenog pokrivača koji je bio smešten pozadi na konju, i lasa koji je bio privezan konju o vrat i visio namotan. Šou je nosio dvocevku sa glatkom cevi, a ja sam imao pušku tešku nekih sedam kilograma. Naša oprema — iako nije bila nimalo otmena — tada je još i nosila neko obeležje civilizacije, sasvim suprotno odrpanom izgledu prilikom povratka, koji se zaista ne može ni opisati. Pri povratku smo nosili crvene flanelske košulje, pritegnute oko pojasa kao haljine. Mokasini su zamenili propale čizme. Ostali, glavni deo naše odeće sastojao se od neobičnog proizvoda koji je jedna Indijanka izradila svojom rukom od sušene jelenske kože. Naš mazgar Delorije nalazio se na začelju kolone sa svojim kolima i probijao se kroz glib u koji su točkovi kola upadali do polovine. On je čas vukao dim iz svoje lule a čas na svom prerijskom dijalektu psovao čim bi neka mazga ustuknula pred kakvom jarugom neuobičajene dubine Takva kola mogla su se sresti na stotine na pijacama u Kvebeku. Bila su pokrivena belim platnenim krovom koji je služio za zaštitu stvari u kolima. Unutra su se nalazile naše namirnice i šator sa municijom, pokrivačima i darovima za Indijance.

Bilo nas je svega četvorica, sa osam životinja. Pored rezervnih konja, koje smo vodili Šou i ja, terali smo i jednu mazgu kao rezervu u slučaju nezgode.

Pošto sam izložio kakvim smo snagama raspolagali, neće biti naodmet da opišem dva čoveka koji su nas pratili.

Delorije je bio Kanađanin, sa svim osobinama pravog Francuza. Ni umor, ni teška situacija, ni naporan rad nikad nisu mogli da uguše njegovo dobro raspoloženje i veselost ili njegovo učtivo ophođenje prema „šefu“. Kad bi pala noć, on bi seo kraj vatre, pušio svoju lulu i pričao anegdote sa najvećim zadovoljstvom. U preriji je bio u svom elementu. Anri Šatijon je bio čovek drukčijeg soja. Kad smo bili u Sent Luisu, nekoliko džentlmena iz Kompanije za trgovinu krznom ljubazno su se ponudili da nam nađu lovca i vodiča koji bi odgovarao našim potrebama. Kada smo jednog popodneva došli u kancelariju je Kompanije, zatekli smo tamo jednog visokog i izvanredno dobro obučenog čoveka, tako otvorenog i iskrenog lica da je to odmah privuklo našu pažnju, Bili smo iznenađeni kad su nam rekli da baš on želi da nas vodi u planine. Šatijon je bio rođen u nekom francuskom gradiću u blizini Sent Luisa. Od svoje petnaeste godine stalno je boravio u blizini Stenovitih Planina, uglavnom u službi Kompanije, snabdevajući njene utvrđene trgovačke centre bizonovim mesom. Kao lovac, u celoj oblasti imao je samo jednog suparnika, nekog Simonsa, s kojim je, što im je obojici služilo na čast, bio u najprisnijem prijateljstvu. Dan ranije stigao je u Sent Luis iz planina, gde je proveo četiri godine. Sada je tražio samo da ode na jedan dan do svoje majke pre nego što krene u novu ekspediciju. Imao je oko trideset godina, bio je visok metar i osamdeset i vrlo snažno i skladno građen. Školovao se u preriji, nije znao ni da čita ni da piše, ali je od prirode imao bistar i prefinjen duh, kakav je redak čak i kod žena. Njegovo muževno lice odavalo je neposrednost, jednostavnost i blagost. Pored toga, bio je vrlo karakteran i pošten. Imao je takta i umeo je da se ponaša u svakom društvu ne napravivši neku grubu grešku. Anri nije posedovao neumornu energiju jednog Angloamerikanca. Zadovoljavao se da prima stvari onakve kakve su. Glavna njegova mana proisticala je iz preterane plemenitosti, koja nikad nije korisna za uspeh u životu. Kad bi se poveo razgovor o njemu, svi su se slagali da je imovina drugih uvek u sigurnosti kad je u njegovim rukama, ma šta on radio sa onim što pripada njemu lično. Njegova hrabrost bila je u planinama čuvena isto koliko i njegova lovačka veština. Karakteristično je za njega da je u krajevima gde je puška bila glavni sudija između čoveka i čoveka vrlo retko bio umešan u svađe. Doduše, jednom ili dvaput previše su se pouzdali u njegovu mirnu i dobroćudnu prirodu, ali su posledice je greške bile takve da je nikad niko nije ponovio. Nema boljih dokaza o njegovoj neustrašivosti od proverenih izveštaja da je on sam ubio više od trideset grizli-medveda. On je bio dokaz šta ponekad učini sama priroda bez ičije pomoći. Ni u gradu ni u divljini, nigde nisam susreo boljeg čoveka od mog iskrenog prijatelja Anri Šatijona.

Uskoro smo izišli iz šume i šipražja i uputili se širokom prerijom. S vremena na vreme susretali smo ponekog Indijanca iz plemena Šavanoj koji je kasao na svom čupavom konjiću. Nosio je na sebi cicanu košulju i gizdav pojas, a maramicom žive boje bila mu je vezana kosa koja je lepršala na vetru. U podne smo se radi odmora zaustavili nedaleko od jednog malog potoka, punog žaba i mladih kornjača. Tu se nekad nalazio indijanski logor. Još su se videli tragovi boravka Indijanaca i ostaci njihovih koliba, što nam je omogućilo da vrlo lako napravimo zaklon od sunčeve žege, raširivši nad njima nekoliko pokrivača. Zaklonjeni tako od sunca, sedeli smo na sedlima u hladovini. Šou je prvi put zapalio svoju omiljenu indijansku lulu. Delorije je, međutim, čučao nad zažarenim ugljevljem. Jednom rukom je zaklanjao oči, a u drugog je držao štapić i njime mešao sadržinu tave u kojoj je nešto cvrčalo. Konji su pasli među retkim žbunovima na blatnjavoj poljani. U vazduhu se osećala dremljiva zapara kakva se javlja u proleće. S potoka i livada čuo se nesložni hor desetina hiljada mladih žaba i insekata koji su upravo stupili u život.

Tek što smo seli, pojavio se jedan posetilac. To je bio neki stari kanzaški Indijanac, ugledan čovek sudeći po njegovom odelu. Glava mu je bila obrijana i obojena crvenom bojom, a na pramenu kose koji je ostao na temenu njihalo se nekoliko orlovskih pera i repova zmija zvečarki. Lice mu je takođe bilo namazano crvenom bojom, a uši ukrašene zelenim staklenim minđušama. Oko vrata je nosio ogrlicu od kandži grizli-medveda, a na prsima je imao nekoliko velikih đerdana od vampuma.[1] Starac se rukovao s nama, promrmljao nešto u znak pozdrava, skinuo crveni ogrtač s ramena i seo na zemlju, prekrstivši noge. Ponudili smo ga šoljom zašećerene vode, na šta je on uzviknuo: „Hau!“ i počeo da nam priča kako je on velik čovek i kako je ubio mnogo Pouna. U tom trenutku iznenada je banula čitava gomila Indijanaca u šarenim odelima i krenula preko potoka prema nama. Brzo su prolazili, jedni za drugim — ljudi, žene i deca. Neki su jahali, neki išli peške ali su svi bili podjednako prljavi i bedno obučeni. Stare skvave (indijanske žene) jahale su kao muškarci na čupavim mršavim konjićima, držeći za sobom na sedlu po dvoje ili troje dece kosih očiju. Deca su se čvrsto držala za njihove dronjave ogrtače. U toj gomili bilo je i visokih, vitkih mladića koji su išli peške držeći u rukama lukove i strele. Na kraju povorke išle su devojke, čiju urođenu ružnoću nisu mogli da prikriju ni sve čari staklenih nakita i haljina purpurne boje. Tu i tamo video se poneki čovek koji je, kao i naš posetilac, po svemu sudeći zauzimao izvestan položaj u toj dostojanstvenoj plemensko) zajednici. To su bili ostaci kanzaskog plemena koje je krenulo iz sela za Vestport radi prosjačenja, pošto su njihovi bolji ljudi otišli u lov na bizone.

---

[1] Nizovi školjki koji Indijancima služe kao nakit ili novac — Prim. prev.

Kada je ta povorka odrpanaca prošla, pohvatali smo konje, osedlali ih, upregli i nastavili put. Prešavši potok, ugledali smo niske krovove nekoliko grubo građenih zgrada u šumarku s leve strane. Jašući dugom uskom ulicom, usred bezbrojnih divljih ruža i ranog prolećnog cveća, naišli smo na drvenu crkvu i školske zgrade koje su pripadale metodističkoj misiji kod indijanskog plemena Šavanoj. Indijanci su se baš tada okupljali na verski sastanak. Nekoliko desetina njih, visokih ljudi polucivilizovano odevenih, sedelo je na drvenim klupama ispod drveća. Konje su bili vezali uz kolibe i ograde. Njihov poglavica Parks, upadljivo krupan i atletski razvijen čovek, upravo je bio stigao iz Vestporta, gde je držao trgovačku radnju. Pored toga, on je imao veliku farmu i priličan broj robova Šavanoji su zaista napredovali u poljoprivredi više nego ijedno drugo pleme na granici Misurija. I po izgledu i po karakteru bili su sušta suprotnost našim skorašnjim poznanicima kanzaškim Indijancima.

Posle nekoliko sati jahanja stigli smo do obala reke Kanzas. Prošli smo okolne šume, probijajući se kroz duboki pesak, stigli u blizinu obale i ulogorili se kod prelaza za Donju Delavaru. Tada smo prvi put razapeli šator, na jednoj poljani u blizini šume. Kada smo završili logorske pripreme, počeli smo misliti na večeru. Jedna starica iz plemena Delavara, teška nekih sto trideset kila, sedela je na pragu male brvnare pored reke. Jedna vrlo lepa devojka, mulatkinja, hranila je pod njenim nadzorom veliko jato ćurki, koje su se vrtele i pućkale oko vrata Međutim, ni novac, pa čak ni duvan, nisu je mogli navesti na to da se odvoji od jedne svoje miljenice. Zbog toga sam uzeo pušku i pošao da izvidim mogu li nam šta pružiti šume ili reka. Na poljanama je tužno pućpurikalo mnoštvo prepelica, ali nisam opazio ništa što bih mogao da oborim puškom, izuzev tri ptice lešinarke koje su čučale na granama starog osušenog platana ispruženog preko reke i gustog, suncem obasjanog svežeg lisnatog šikarja. Svoje ružne glave zavukle su bile među krila i, po svemu sudeći uživale u blagoj sunčevoj toploti koja je dolazila sa zapada. Pošto me je ptice nisu navodile na neko epikurejsko iskušenje, rešio sam da ih ne uznemiravam u njihovom uživanju. Zadovoljio sam se time da se divim mirnoj lepoti zalaska sunca, jer je reka, krivudajući brzo u dubokoj purpurnoj hladovini između šuma koje su se nagnule nad njom, predstavljala divlji, ali umirujući prizor.

Kada sam se vratio u logor, zatekao sam Šoua i nekog starog Indijanca kako sede na zemlji u prisnom razgovoru, naizmenično pušeći lulu. Starac je objašnjavao da voli belce i da mu se naročito sviđa duvan. Delorije je na zemlji sređivao naš pribor za jelo, koji se sastojao od limenih šolja i tanjira. Pošto drugih namirnica nije bilo, on je izneo pred nas obed koji se sastojao od dvopeka, slanine i velikog lonca kafe. Izvadivši noževe iz korica, navalili smo na jelo, najveći deo pojeli, a ostatak bacili Indijancu. U međuvremenu naši konji, koji su sada prvi put bili sputani konopcem, stajali su sapeti među drvećem sa osećanjem velikog prezira i čuđenja. Izgleda da im se nikako nije sviđala prva proba onog što ih je ubuduće stalno očekivalo. Naročito je moj konj ispoljavao smrtnu mržnju prema prerijskom životu. Jedan od njih, koga smo nazvali Hendrik — životinja koja se odlikovala jedino snagom i smelošću, i koja nije popuštala ni pred čim izuzev pred moćnim argumentima biča — uvređeno je gledao prema nama kao da premišlja da se udarcem osveti za nanesenu nepravdu. Drugi, po imenu Pontijak, bio je dobar konj, iako ne plemenitog soja. Stajao je pognute glave, a griva mu je padala preko očiju. Po izgledu je podsećao na ožalošćenog i namrgođenog lenjog dečka koga su poslali u školu. Njegove slutnje su bile itekako opravdane, jer u vreme kad sam poslednji put čuo za njega, on je učestvovao u ratu protiv plemena Krou, gonjen bičem nekog junačine iz indijanskog plemena Odžilalaha.

Kada se spustio mrak i umesto pućpurikanja prepelica začuli se glasovi jarebica, odneli smo sedla u šator da nam posluže kao jastuci prostrli pokrivače po zemlji i pripremili se da, prvi put u ovoj sezoni, provedemo noć pod šatorima. Svako je izabrao mesto u šatoru koje će u toku celog putovanja uvek zauzimati. Delorijeu su, međutim, bila dodeljena teretna kola, u koja se mogao zavući po kišnom vremenu i u kojima je mogao naći mnogo bolje sklonište od onog koje je njegov „šef“ koristio u šatoru.

Reka Kanzas na ovom mestu predstavlja graničnu liniju između zemlje plemena Šavanoja i plemena Delavara. Prešli smo je sledećeg dana, uz velike teškoće prevezli sve konje i opremu i rastovarili kola kako bismo se uspeli uza strmu uzbrdicu na drugoj obali. Bila je nedelja. Osvanulo je toplo, mirno i svetlo jutro. Na ograđenim zemljištima i zapuštenim poljima plemena Delavara vladala je savršena tišina. Čulo se samo neprestano zujanje bezbrojnih insekata. Ponekad bi projahao neki Indijanac na putu ka disidentskoj crkvi ili bi se kroz rabatni ulaz u kakvu neuglednu brvnaru pomolila neka starica uživajući sve blagodeti lenčarenja. U selu nije bilo zvona, jer ih Delavari uopšte nemaju. Pa ipak, nad tim zapuštenim i primitivnim naseljem vladao je isti duh nedeljnog odmora i mišiće kao i u nekom selu Nove Engleske među planinama Nju Hempšajra ili u Vermontskim šumama.

Od tog mesta vodio je vojni drum za tvrđavu Livenvort. Na obe strane druma, sa kratkim prekidima kilometrima su se nizale raštrkane farme i kolibe pripadnika plemena Delavara. Male grube drvene građevine obično su podizali pored neke šume, što je davalo živopisan izgled celim kraju. Ali prirodnim lepotama nije bila potrebna pomoć sa strane; priroda je tu sama dosta uradila. Bogate zelene livade i šumarci, koji su ličili na grozdove, smenjivali su se ili se nizali duž mnogobrojnih rečica, a sve je to odisalo nežnom i uglađenom lepotom predela koji je čovek vekovima obrađivao. U ovo rano godišnje doba priroda je ovde bila na vrhuncu svežine. Šume su porumenele od crvenih javorovih pupoljaka. Svuda su se videli rascvetani žbunovi, kakvih nema na istoku. Zeleni talasi prerije bili su gusto načičkani raznim cvetovima.

Pošto smo proveli noć kraj jednog Izvora ispod nekog brežuljka, ujutro smo nastavili putovanje i rano posle podne stigli na nekoliko milja od tvrđave Livenvort. Put je prelazio preko reke, gusto oivičene drvećem. Reka je tekla dnom duboke pošumljene uvale. Upravo smo hteli da se spustimo ka reci, kad se pojavi neka divlja povorka u neredu, pređe preko vode i poče da se penje uza strmu uzbrdicu prema nama. Zaustavili smo se da im napravimo prolaz. To su bili Delavari, koji su se vraćali iz lovačkog pohoda. I ljudi i žene jahali su na konjima vukući pored sebe priličan broj tovarnih mazgi, natovarenih krznima ulovljene divljači, kao i bizonovim krznima, kazanima i drugim stvarima iz njihove putne opreme. Sve to, a i njihovo odelo i oružje, imalo je iznošen i prljav izgled stvari koje se odavno upotrebljavaju. Na začelju kolone jahao je starac koji je, popevši se na uzvišicu, zaustavio konja i stupio s nama u razgovor. Jahao je na snažnom čupavom konjiću kome su griva i rep bili puni čičaka. Konjić je u ustima imao zarđali španski đem, za koji je bio privezan komad sirove kože kao uzde. Ispod sedla, koje je Indijanac verovatno opljačkao od nekog Meksikanca, nije bilo pokrivača. Sedlo je bilo drveno, španskog oblika. Preko njega je bio prebačen komad kože grizli-medveda. Niz sedlo je visio par grubih crvenih uzengija, a oko konjskog trbuha umesto remena bio je pričvršćen kožni kaiš. Jahačevo tamno lice i bistre lukave oči neosporno su odavale Indijanca. Nosio je kaput od jelenske kože ukrašen resama, koji se, kao i pantalone, bio sav usijao i pocrneo od masnoće i dugog nošenja. Glavu je bio povezao starom maramicom. Na sedlu pred sobom držao je pušku, oružje kojim Delavari vrlo vešto rukuju, iako su Indijanci u dalekim prerijskim ravnicama suviše lenji i ne nose je zbog težine.

„Ko je vaš poglavica?“ odmah je upitao.

Anri Šatijon je pokazao na nas. Stari Delavar je za trenutak pažljivo upro oči u nas i zatim jezgrovito primetio:

„Nije dobro! Suviše mladi!“

Izrekavši tu laskavu primedbu, ostavio nas je i odjahao za svojim ljudima.

Ovo pleme. Delavari, nekada je bilo miroljubiv saveznik Vilijama Pena i plaćalo danak osvajačkim Irokezima. Sad je ono jedno od najodvažnijih i najgroznijih ratničkih plemena u celoj preriji, i vodi rat sa dalekim plemenima čija imena njihovi očevi nisu ni znali u svojim drevnim naseljima u Pensilvaniji. U tim mnogobrojnim svađama i sukobima učestvuju oni sa pravom indijanskom srdžbom i mržnjom, šaljući svoje ratnike čak do Stenovitih Planina, pa i na meksikansku teritoriju. Njihovi susedi

Šavanoji, koji su nekad bili zajedno s njima u istom plemenu, mirni su farmeri i žive u blagostanju. Međutim Delavari nestaju iz godine u godinu, jer gube sve više ljudi u svojim ratnim pohodima.

Tek što smo se rastali s ovom grupom, pojavile su se s desne strane pred našim očima šume, koje se pružaju duž Misurija, i duboka šumovita uvala kroz koju na ovom mestu protiče Ta reka. Na izvesnoj udaljenosti pred nama belele su se barake tvrđave Livenvort, jedva se raspoznavajući kroz drveće na jednoj uzvišici iznad rečne okuke. Između nas i Misurija prostirala se široka zelena poljana, ravna kao jezero. Na toj poljani, pokraj drveća koje je raslo pored jednog potočića, stajao je šator kapetana i njegovih saputnika. Okolo su pasli njihovi konji, ali se nisu mogli videti. Rajt, njihov mazgar, sedeo je na rudi putničkih kola i opravljao konjske amove. Bojsverd je stajao kraj šatorskih vrata i čistio pušku, dok je Sorel dokono tumarao oko šatora. Kad smo malo bolje pogledali, opazili smo kapetanovog brata Džeka. On je sedeo u šatoru baveći se svojim starim zanimanjem, namotavanjem lasa. Pozdravio nas je na svom širokom irskom dijalektu i rekao da mu je brat otišao u lov na reku, a R... u garnizon. Obojica su se vratila pre zalaska sunca. U međuvremenu mi smo nedaleko odatle podigli svoj šator. Posle večere održano je savetovanje, na kome je rešeno da ostanemo jedan dan u tvrđavi Livenvort, a sutradan da se oprostimo sa granicom, odnosno da „odskočimo“, kako se to kaže u ovim krajevima. Savetovanje je teklo pri rumenoj svetlosti koja je dopirala sa udaljene valovite prerije, gde je gorela duga prošlogodišnja suva trava.

GLAVA III

TVRĐAVA LIVENVORT

SUTRADAN UJUTRO ODJAHALI smo u tvrđavu Livenvort. Pukovnik, sada general Kerni, s kojim sam imao čast da se upoznam kada sam bio u Sent Luisu, upravo stiže i primi nas u svom štabu sa njemu svojstvenom učtivošću. Tvrđava Livenvort ustvari i nije tvrđava, jer nema odbrambenih uređaja, izuzev dveju zgrada od brvana. Njen mir još nisu bili poremetili glasovi o ratu. Na četvrtastom prostoru obraslom travom, okruženom barakama i oficirskim stanovima, ljudi su se kretali tamo-amo ili besposličili među drvećem. Nije prošlo ni nekoliko nedelja, a to mesto je pružalo drukčiju sliku, jer su se tu okupili najgori lupeži sa granice radi pohoda, na Santa Fe.

Prošli smo kroz garnizon i odjahali do sela indijanskog plemena Kikaku, udaljenog pet ili šest milja. Prilično sumnjiv i nesiguran put vodio nas je preko visokih vrletnih obala Misurija. Na sve strane mogli smo da uživamo u čudesnom kontrastu predela. S leve strane pružala se prerija, sva u brežuljcima i talasanju, gusto načičkana gajevima. Ponegde se divno širila u prostrane travne basene, kilometrima duge, a njene uzvišice koje su se dizale prema horizontu često su oivičavale suncem obasjane šume. Svežina godišnjeg doba i neobično blaga klima još više su doprinosili ljupkosti ovog predela. Ispod nas, s desne strane, pružale su se osakaćene i raštrkane šume. Odavde smo mogli da posmatramo vrhove drveća, od kojih je neko bilo još u životu, a neko se već sasvim sasušilo. Poneka stabla stajala su uspravno, druga su bila povijena u svim mogućim pravcima, ili ih je uragan na svom prolasku zbio u ogromne gomile. S druge strane tog šumovitog područja nazirale su se kroz granje mutne vode Misurija, koji se moćno valjao duž podnožja šumovitih obronaka na svojoj obali.

Put nas je uskoro poveo dublje u unutrašnjost zemlje. Kad smo prešli preko jednog otvorenog proplanka, videli smo pred sobom na uzvišici nekoliko zgrada, oko kojih se bila okupila gomila ljudi To su bili magacin, kuća i staje trgovca kod plemena Kikaku. Desilo se da je baš u tom trenutku trgovac bio opkoljen polovinom svih Indijanaca koji su živeli u tom naselju. Privezavši svoje bedne, zapuštene konjiće duž živica uz obližnje kuće, oni su se izležavali ili u gomilama upadali u radnju. Bilo je tu raznobojnih lica: crvenih, zelenih, belih i crnih, lica koja su sva bila išarana raznim šarama od neobično izmešanih boja. Cicanih košulja, crvenih i plavih ogrtača, bakarnih minđuša, ogrlica od vampuma, svega je bilo u izobilju. Trgovac je bio plav čovek otvorena lica, koji ni po držanju ni po izgledu nije odavao nekoga ko je navikao na surov život na granici. Trenutno je bio primoran da oštrim okom pazi na svoje mušterije, koje su se sve odreda, i muškarci i žene, peli na njegovu tezgu i sedali među kutije i bale s robom.

Samo selo nije bilo daleko i pružalo je dovoljnu sliku o prilikama u kojima su živeli ovi nesrećni stanovnici, prepušteni sami sebi. Zamislite brzu rečicu koja krivuda kroz šumovitu dolinu ponekad potpuno skrivena pod panjevima i oborenim drvećem, a ponekad izbijajući, bistra, na čistinu. Na obalama je rečice stajale su male brvnare, sklone padu i sasvim zanemarene, na malenim parcelama zemlje iskrčenim između drveća. Čitav lavirint uskih zagrađenih staza vodio je od jedne kuće do druge. S vremena na vreme susretali smo poneko zalutalo tele, prase ili konjče. Oni su pripadali nekom od seljaka, koji je obično ležao na suncu ispred svoje kolibe i posmatrao nas dok smo prolazili hladnim podozrivim očima. Nešto dalje, umesto brvnara pripadnika plemena Kikaku, naišli smo na takozvane pukvi, kolibe njihovih suseda iz indijanskog plemena Potavatamija, koji su, izgleda, živeli u nimalo boljim prilikama od njih.

Umorili smo se i osetili iscrpenost zbog preterane vrućine i zapare, pa smo se vratili našem prijatelju trgovcu. U međuvremenu gomila se razišla i ostavila ga samog. On nas je pozvao u kuću To je bila mala zgrada, obojena belo i zeleno, u stilu starih francuskih naselja. Trgovac nas je uveo u čistu, pristojno nameštenu sobu. Kapci su bili zatvoreni, pa vrućina i sunčeva svetlost nisu prodirali unutra. Bilo je hladno kao u pećini. Soba je bila uredno zastrta ćilimima, a takav nameštaj smo teško mogli očekivati da ćemo videti na granici. Ni neki grad na istoku ne bi se postideo takvih sofa, stolica, stolova i dobro snabdevene biblioteke, iako je tu bilo nekoliko stvarčica koje su svedočile o prilično nesigurnoj civilizaciji ove oblasti. Revolver, pun metaka i bez futrole, ležao je na kaminu, a kroz staklo ormana za knjige, iznad dela Džona Miltona, izvirivala je i presijavala se drška jednog noža zloslutnog izgleda.

Naš domaćin iziđe i vrati se noseći vodu s ledom, čaše i bocu izvanrednog crnog vina. Mogli smo samo da pozdravimo takvo osveženje s obzirom na veliku vrućinu tog dana. Uskoro zatim pojavila se i jedna vesela, nasmejana žena, koja je, po svemu sudeći, pre nekoliko godina predstavljala vrlo izrazit primerak kreolske lepote. Ušla je i rekla da nas u susednoj sobi čeka ručak. Naša domaćica očigledno nije znala za neprilike u životu i nisu je morile nikakve brige. Sela je i zabavljala nas, dok smo bili za stolom, pričajući anegdote o ribolovcima i razne vragolije o oficirima iz tvrđave. Oprostivši se konačno sa gostoljubivim trgovcem i njegovom prijateljicom, odjahali smo nazad u garnizon.

Šou je produžio za logor, a ja sam ostao da posetim pukovnika Kernija. Našao sam ga još uvek za stolom. Tu je sedeo i naš prijatelj kapetan, u onom istom neobičnom odelu u kome smo ga videli u Vestportu. Crna lula je, međutim, za trenutak bila ostavljena nastranu. Mahao je malom kapom, koju je držao u ruci, i govorio o preponskim trkama, pominjući ponekad i svoje ranije smele poduhvate prilikom lova na bizone. Tu je bio i R..., nešto otmenije obučen. Tada smo poslednji put okusili blagodeti civilizacije, i u znak oproštaja popili toliko vina da nam je bilo žao da pođemo. Ipak smo krenuli, uzjahali konje i zajedno odjahali u logor, gde je sve bilo spremno za pokret, predviđen za sutradan ujutro.

GLAVA IV

SKOK PREKO GRANICE

NAŠI SAPUTNICI, KOJI SU S OBALA jednog okeana krenuli na obale drugog, bili su dobro opremljeni za putovanje. Imali su kola koja su vukle šest mazgi. Kola su bili prepuna namirnica za šest meseci; pored toga, imali su toliko municije da bi je bilo dovoljno za čitav puk. Tu su bile i rezervne obične puške, zatim puške za lov na ptice, konopci i konjski amovi, lični prtljag i sijaset raznovrsnih sitnica. Takođe su se bili naoružali durbinima i ručnim kompasima. Nosili su engleske dvocevke teške sedam kilograma, koje su im visile o sedlu, kao što je to običaj kod konjanika.

Uzoru dvadeset trećeg maja doručkovali smo, savili šatore, osedlali i upregli konje. Sve je bilo spremno za pokret. „Dakle, napred! Ustaj!“ doviknuo je Delorije svojoj mazgi. Rajt, mazgar naših prijatelja, posle bujice psovki i dugog umiljavanja, pokrenuo je svoju nepokornu kolonu, pa je čitava grupa krenula. Time smo se za dugo vremena oprostili od kreveta i domaće udobnosti. Dan nije mogao biti povoljniji. Šou i ja smo ipak osetili izvesne zle slutnje, koje su se docnije pokazale kao sasvim opravdane. Tek tada smo saznali da nijedan čovek u grupi ne poznaje taj put, kojim je R... ipak, ne savetujući se s nama, samovoljno odredio da se ide. Uskoro se pokazalo u pravoj svetlosti koliko je ovakav postupak bio nerazuman, Njegov je plan bio da se ide putem kojim je prošlog leta prošlo nekoliko četa konjanika, pod vođstvom pukovnika Kernija, idući za tvrđavu Larami. On je nameravao da tako dođe do velikog puta koji su utrli oregonski iseljenici idući uz reku Plat.

Jahali smo sat-dva, kad se pred nama pojaviše poznate zgrade na malom brežuljku. „O, zdravo!“ povika preko ograde trgovac koji je živeo kod plemena Kikaku. „Kuda vi to idete?“ Bili smo veoma iznenađeni kad smo saznali da smo sasvim skrenuli s puta i da nismo napredovali nijedan korak prema Stenovitim Planinama. Zbog toga smo se uputili pravcem koji nam je pokazao trgovac i, koristeći sunce kao vođu, pohitali „najkraćim putem“ preko prerije. Probijali smo se kroz šikare i šume, prelazili preko potoka i rečica, išli prerijom, zelenom kao smaragd, koja se prostirala u nedogled pred nama, šira i još divljačnija od pustinja kojima je projahao Mazepa.[2]

“Ni čovek ni životinja, ni otisak kopita ni noge ne vide se na ovom divljem, bujnom tlu; ni traga od putovanja ni od rada vrednih ruku, i sam je vazduh nem“.

Kad smo prešli jednu od tih velikih ravnica, osvrnuli smo se, pošto smo jahali ispred sviju, i ugledali kolonu konjanika raštrkanih tu i tamo, dugu više od kilometra. Daleko u pozadini, na horizontu, polako su se kretala bela putnička kola. „Naposletku, tu smo!“ povikao je kapetan. I zaista, naišli smo na trag mnogobrojnih konja. Radosno smo skrenuli i pošli tim novim pravcem. Raspoloženje se nešto popravilo. Pred zalazak sunca zalogorili smo na jednom visokom proplanku, u čijem je podnožju lagano proticala reka između bokora bujne trave. Padao je mrak. Pustili smo konje da pasu. „Pričvrstite dobro šatorske kočeve“, rekao je Anri Šatijon. „Duvaće“. Postupili smo tako i osigurali šator što smo bolje mogli, jer nebo se bilo potpuno izmenilo, i sveži vlažni miris vetra upozoravao nas je da će posle toplog, vedrog dana verovatno doći olujna noć. I prerija je dobila nov izgled. Njeni veliki talasi potamneli su i pocrneli pod senkom oblaka. U daljini se uskoro čula grmljavina. Sapeli smo konje i privezali ih za kočeve na bujnoj travi u podnožju prevoja gde smo se ulogorili. Stigli smo u sklonište baš kad je počela da pada kiša. Sedeli smo na vratima šatora i gledali šta radi kapetan. Uprkos kiši, on je tumarao između konja, umotan u stari škotski ogrtač. Bio je vrlo zabrinut i plašio se da mu ne pobegne neki od njegovih miljenika ili da im se ne dogodi neka nesreća.

---

[2] Junak iz jedne Bajronove poeme. — Prim. prev.

Bacao je usplahirene poglede prema trojici vukova koji su lunjali pustom ravnicom, kao da se plašio nekog neprijateljskog prepada s njihove strane.

Sledećeg jutra, tek što smo se udaljili nekoliko kilometara od tog mesta, zapadosmo u širok pojas šuma čijom je sredinom tekla široka i duboka reka. Sudeći po njenom izgledu, bila je muljevita i nesigurna. Napred je išao Delorije sa svojim kolima. Izvadio je lulu iz usta, pomilovao mazge i sručio čitavu bujicu kanadskih psovki. Naterao je kola u reku, ali su se ona na sredini sasvim zaglibila. Delorije je skočio u vodu duboku do kolena i, služeći se psovkama, a naročito bičem, isterao mazge iz kaljuge. Zatim su se reci približila duga i teška kola naših prijatelja, ali su se zaustavila na obali.

„Dakle, savetujem“, počeo je kapetan, brižljivo posmatrajući muljevito korito.

„Teraj!“ povikao je R...

No u glavi mazgara Rajta očigledno još nije bila sazrela takva odluka, i on je mirno sedeo u svom sedlu na jednoj rudnoj mazgi, zviždeći tiho za sebe i posmatrajući šta se događa.

„Savetujem“, ponovo otpoče kapetan, „da istovarimo kola, jer ćemo se, kladim se sa svakim u pet funti, zaglibiti ako pokušamo da pređemo“.

„Sto mu gromova, zaista ćemo se zaglibiti!“ odvrati kapetanov brat Džek vrteći velikom glavom, čvrsto ubeđen u ono što je rekao.

„Teraj! Teraj!“ uporno je vikao R...

„Dobro“, primetio je kapetan okrenuvši se k nama koji smo sedeli i sve posmatrali, itekako poučeni tom malom nezgodom među našim saputnicima, „ja mogu samo da dam savet, ali kad ljudi neće da budu razumni, onda neće, pa to ti je!“

U međuvremenu Rajt se očigledno odlučio, jer je iznenada iz njegovih usta potekla čitava bujica psovki i kletvi, koje su u poređenju sa Delorijeovim francuskim psovkama zvučale kao tutnjava teškog topa posle praskanja i šištanja svežnja kineskih žabica. Istovremeno je obasuo svoje mazge čitavim pljuskom udaraca, i one su se užurbano uvalile u blato vukući kola koja su tandrkala za njima. Ishod tog poduhvata bio je za trenutak neizvesan, Rajt se vrteo u sedlu, psovao i umiljavao se životinjama kao ludak, ali ko je mogao da računa na ovu zapregu posustalih mazgi? U najkritičnijem trenutku, kad je sve trebalo da odiše savršenom slogom i zajedničkim naporom, među tvrdoglavim životinjama je nastala pometnja, sabile su se u gomilu i sasvim zapetljale na drugoj obali. Točkovi kola su do polovine upali u mulj i, naočigled sviju, svakog trenutka sve više propadali. Nije bilo drugog izlaza nego da se istovare kola, zatim ašovom prokopa mulj ispred točkova i načini nasip od grmlja i grana. Kada je završen taj prijatni posao, kola su se naposletku izvukla. Ali pošto su se takve nezgode događale bar tri ili četiri puta dnevno u toku dvonedeljnog putovanja, naše napredovanje prema reci Plat nije proticalo bez teškoća.

Prevalili smo još devet do deset kilometara i „zadanili“ blizu jednog potoka. Baš kad smo hteli da krenemo dalje i kad su svi konji već bili naterani u vodu, moj nostalgični hat Pontijak iznenada skoči na drugu stranu i odsečnim kasom krenu u pravcu naselja koja smo već bili prošli. Uzjahao sam drugog konja i krenuo u poteru. Napravio sam luk i izbio pred begunca u nadi da ću ga naterati da se vrati u logor, ali je on odmah krenuo galopom, napravio širok luk po preriji i opet me prestigao. Ponavljao sam nekoliko puta svoj plan, ali sa istim rezultatom. Pontijaku je očigledno bila dosadila prerija, pa sam napustio taj plan i pokušao da primenim drugi. Terao sam svoga konja laganim kasom za njim u nadi da ću mu se neopaženo približiti i uhvatiti za laso koji se, vezan o njegovom vratu, vukao za njim oko tri metra. Potera je postala zanimljiva. Kilometrima sam jahao za nitkovom pazeći što sam više mogao da ga ne uznemirim. Postepeno sam se približavao dok nije lepršavi rep Pontitaka koji nije ništa slutio, ošinuo po nozdrvama starog Hendpika Ne zategnuvši uzde, obazrivo sam skliznuo na zemlju, ali me omete duga teška puška. Lak udarac puške o sedlo uplaši begunca, On načulji uši i ponovo pojuri. „Prijatelju moj“, pomislio sam uzjahavši ponovo. „učiniš li to još jednom, ubiću te!“

Tvrđava Livenvort je bila udaljena šezdeset kilometara. Odlučio sam da ga dotle progonim Rešio sam da provedem noć bez večere, potpuno sam, pa da ujutru opet krenem. Ostala mi je bila ipak jedna nada. Potok gde su se zaglavila kola nalazio se baš pred nama Pontijak će možda ožedneti od trčanja i zaustaviti se da pije vode.

Jahao sam što je moguće bliže uz njega i vodio strogo računa da ga opet ne uplašim. Rezultat je bio onakav kakav sam i očekivao. Pontijak je mirno otišao kroz drveće i sagnuo se da pije vode. Sjahao sam, povukao starog Hendrika kroz blato i sa osećanjem beskrajnog zadovoljstva zgrabio blatnjavi laso i omotao ga triput oko ruke. „Hajde sad da je vidim, pobegni ponovo!“ mislio sam dok sam se peo na konja Ali Pontitak nikako nije hteo da se vrati. Hendrik, koji je očigledno i sam gajio neke uzaludne nade, bio je krajnje neposlušan, i kad je bio primoran da krene nazad, rzao je kako je on to već umeo. Snažan udarac biča povratio mu je dobro raspoloženje. Vukući uhvaćenog odmetnika za sobom, krenuo sam u potragu za logorom. Prošlo je nekoliko sati pre nego što sam, uoči zalaska sunca, ugledao šatore koji su bili razapeti iza šume na jednom brežuljku u preriji, dok su konji pasli u blizini, na jednoj poljani. Tamo, na suncu, sedeo (e Džek C. prekrštenih nogu i namotavao laso Ostali su ležali na travi, pušili i pričali razne doživljaje. Te noći su nam vukovi priredili serenadu, življu od svih koje su nam dotad priređivali. Ujutru se jedan od tih muzičara pojavio na nekoliko metara od šatora. Mirno je sedeo među konjima i gledao nas svojim krupnim sivim očima. Ali primetivši uperenu pušku, skočio je i brzo odmaglio.

Neću opisivati sledećih nekoliko dana našeg putovanja, jer se nije dogodilo ništa što bi vredelo zabeležiti. Ako bi ma ko od mojih čitalaca ikad bio prisiljen da ode u preriju, i ako bi izabrao put koji vodi dolinom reke Plat (možda najbolji i najpogodniji), uveravam ga da ne bi trebalo da se zanosi mišlju o brzom ulasku u raj svojih maštanja. Tegobni uvod, dug prelazak preko praga, čeka ga pre nego što se nađe na rubu ove „velike američke pustinje“, ovih pustinja bez života, kuda lutaju bizoni i Indijanci, dok se i najmanji trag civilizacije nalazi stotinama kilometara iza njegovih leđa. Zemlja na koju bi naišao — širok i plodan pojas koji se pruža u dubinu od nekoliko stotina kilometara s druge strane granice — verovatno bi prilično odgovarala njegovim ranije zamišljenim predstavama o preriji. Posećujući je krajeve, živahni turisti slikari, pesnici i romanopisci, koji retko prodiru dublje u preriju, stvorili su na taj način svoje predstave o celoj oblasti. Ako bi takav čitalac posedovao oko slikara, možda bi utvrdio da period iskušenja kroz koji mora da prođe nije sasvim nezanimljiv Pejzaž, iako vrlo pitom, divan je i prijatan. Tu se pružaju prostrane ravnice suviše velike da bi se mogle okom izmeriti: zelene talasaste ravnice kao nepregledni talasi okeana, obilje reka, a na njihovim obalama i okukama načičkane šume i raštrkani gajevi. Ali ma kako da bi on bio oduševljen, naišao bi na dovoljno takvih stvari koje bi stišale njegov polet. Kola bi mu se zaglibila u blatu, konji bi mu se razbegli, amovi popucali, pokazalo bi se da su osovine na točkovima slabe. Krevet bi mu bio mekan i često bi se sastojao od crnog blata najbogatije sadržine. Što se tiče hrane, morao bi se zadovoljiti dvopekom i usoljenom hranom, jer, ma kako to izgledalo čudno, u ovim predelima ima vrlo malo mogućnosti za lov. On bi, doduše na svom putu naišao u travi pored puta na istrunule široke rogove prerijskog jelena i bele lobanje bizona, koji su nekada vrveli po ovoj sada pustoj oblasti. Možda bi i on, kao i mi, putovao dve nedelje dana ne videći čak ni otisak jelenskih kopita. U proleće se ne može uloviti čak ni prerijska kokoška.

Pa ipak, kao naknada za ovako neočekivane i neželjene nedostatke u pogledu lova, opkolile bi ga razne „štetočine“. Vukovi bi ga zabavljali priređujući mu noću koncerte i zavijajući svaki dan oko njega, tačno van domašaja puščanog zrna. Konj bi mu upadao u jazavičje rupe. Iz svake močvare i bare razlegalo bi se kreketanje i bućkanje čitavih legija žaba svih mogućih boja, oblika i dimenzija. Obilje zmija gmizalo bi ispod nogu njegovog konja ili bi ga mirno posećivalo noću u njegovom šatoru. Uporno zujanje bezbrojnih komaraca lišavalo bi ga sna, je ne bi mogao oka da sklopi. Kada bi, ožedneo posle dugog jahanja po žarkom suncu preko neke beskrajne ravnice u preriji, najzad došao do vode i sagnuo se da pije, otkrio bi gomilu punoglavaca kako poigravaju na dnu njegove čaše. Dodajmo tome još i da sunce svako prepodne prži žestokom, nesnosnom vrućinom i da s neverovatnom tačnošću oko četiri sata posle podne izaziva oluju s grmljavinom od koje se prokisne do kože.

Jednog dana, posle dugog jahanja, zaustavili smo se u podne na otvorenoj preriji da se odmorimo. Na tom mestu drveća uopšte nije bilo, ali je u blizini krivudao potočić kroz neku jarugu. Čas je stvarao mala jezerca ustajale vode, a čas jedva primetno proticao kroz mulj pored zakržljalog grmlja i velikih bokora visoke bujne trave. Dan je bio izuzetno topao i pun omorine. Konji i mazge valjali su se po prerijskoj travi da bi se osvežili, ili su pasli među žbunovima u jaruzi. Ručali smo. Delorije je, pušeći lulu, klečao na travi i čistio naš limeni pribor za jelo. Šou je ležao u hladovini pod kolima da se malo odmori pre nego što padne naređenje da se „tovari“. Pre nego što je legao na zemlju, Anri Šatijon je pogledao da nema zmijskih tragova, jer se jedino plašio zmija. Uzvicima je izrazio svoje gađenje kad je pronašao nekoliko sumnjivih rupa u blizini kola. Sedeo sam naslonjen na točak kola u uskoj traci hladovine i pravio puto za sapinjanje konja. Morao sam zameniti staro koje je moj tvrdoglavi hat Pontijak pokidao prošle noći. Logor naših prijatelja, udaljen desetak metara, pružao je istu sliku lenje tišine.

„Pogledajte!“ povika Anri prestavši da traži zmijska gnezda. „Eno ide stari kapetan“.

Kapetan priđe i neko vreme nas je mirno posmatrao.

„Parkmeie“, otpoče on, „pogledaj Šoua kako spava tamo pod kolima, dok mu se na ramena cedi katran s osovine točkova“.

Čuvši tu primedbu, Šou ustade poluotvorenih očiju i dodirnu pomenuto mesto. Ruka mu se odmah čvrsto zalepi za crvenu flanelsku košulju.

„Dobro će izgledati kad dođe među Indijanke, zar ne?“ primeti kapetan s osmehom.

Posle toga zavuče se pod kola i poče da priča anegdote, u čemu je bio neiscrpan. Međutim, svakog trenutka je nervozno pogledao na konje Naposletku skoči vrlo uzbuđen. „Pogledajte onog konja! Eno tamo, upravo odlazi preko brda! Sto mu gromova! Odmagli! To je tvoj veliki konj, Šou; ne, nije, Džekov je. Džek! Džek! Ej, Džek!“ Upozoren tom vikom. Džek skoči i stade tupo da bulji u nas.

„Idi i uhvati svog konja, ako nećeš da ga izgubiš“, grmeo je kapetan.

Džek odmah odjuri kroz travu. Široke pantalone landarale su mu oko nogu, Kapetan je brižno posmatrao šta Se događa, sve dok nije video da je konj uhvaćen. Onda sede, zamišljen i pun brige.

„Kažem vam šta je ustvari“, reče on. „Ovo uopšte neće valjati. Jednog dana ćemo izgubiti sve konje, i onda ćemo biti u lepom sosu!

Uveren sam da nam je jedini izlaz da svaki čovek iz grupe redom bude čuvar konja kad god se zaustavimo Pretpostavite da stotinak Pouna iznenada iskoče iz one jaruge, derući se i udarajući rukama po odelu od bivolje kože, kako oni to već rade! U roku od dva minuta ne bi bilo od konja ni traga“. Podsetili smo kapetana da bi stotinak Pouna verovatno uništilo stražara ako bi se suprotstavio njihovoj pljački.

„U svakom slučaju“. nastavio je kapetan izbegavajući da odgovori na tu primedbu, „čitav naš sistem ne valja. Ubeđen sam u to. On je potpuno nevojnički. Eto, kad putujemo, povorka nam se otegne čitav kilometar preko prerije, i neprijatelj može da napadne čoveka koji jaše na čelu i ubije ga pre nego što bi ostali mogli da priteknu u pomoć“

„Pa mi još nismo u neprijateljskoj zemlji“. reče Šou. ..kad budemo, putovaćemo zajedno“.

„Dalje“, reče kapetan, „mogu nas napasti u logoru. Straža uopšte nemamo, logorujemo u neredu, uopšte ne preduzimamo nikakve mere predostrožnosti da se zaštitimo od mogućnog iznenađenja. Ja lično ubeđen sam da bi trebalo da logorujemo u obliku četvorougla i da u centru logora održavamo vatru, da postavimo straže i svake noći određujemo lozinku. Pored toga, trebalo bi da imamo izvidnice koje bi jahale ispred grupe, pronalazile mesto za logor i upozoravale na neprijatelje. To je moje mišljenje. Ne želim da ga namećem ma kome. Dajem savete na osnovu svog rasuđivanja, što bolje mogu, to je sve, pa neka ljudi rade što im se sviđa“.

Po svemu sudeći, naročito mu je bio drag njegov plan da se šalju isturene izvidnice. A pošto niko drugi nije bio raspoložen da ga u tome podrži, on je sebi uvrteo u glavu da tog poslepodneva stalno sam jaše ispred cele grupe.

„Hajde, Parkmene“, reče on, „hoćeš li da pođeš sa mnom?“

Krenuli smo zajedno i jahali nekoliko milja ispred grupe. Kapetan je u toku dvadesetogodišnje službe u britanskoj vojsci video štošta od života, a pošto je po prirodi bio prijatan čovek, bio je vrlo zabavan saputnik. Nizao je šale i pričao anegdote nekoliko sati. Ali kad smo jednom slučajno pogledali iza sebe, nismo videli ni konjanike ni kola. Iza nas na horizontu samo se u nedogled pružala prerija.

„Sada bi po mom mišljenju“ reče kapetan, „bilo najbolje da izvidnica pričeka dok ne naiđe glavnina“.

Bio sam istog mišljenja. Pred nama se prostirala gusta šuma, kroz koju je tekla neka rečica. Prešavši preko vode, naišli smo na drugoj strani na proplanak koji je s jednog kraja bio oivičen drvećem Ostavili smo konje u Šipražju i seli na travu. Počeo sam da dokazujem koliko je čuvena planinska puška nadmoćnija i bolja od stranog noviteta koji je nosio kapetan. Uzeo sam na nišan neki stari panj. Najzad su se u daljini kroz drveće začuli glasovi.

„Eto ih, dolaze“, reče kapetan, „hajdemo da vidimo kako će da pređu preko reke“.

Uzjahali smo i krenuli ka obali rečice do mesta gde je put prelazio na drugu stranu. Rečica je tekla kroz duboku jarugu, punu drveća. Kad smo pogledali dole, videli smo zbijenu gomilu jahača koji su na konjima preplivavali reku. Među prljavim odelima članova naše grupe sijale su se uniforme četvorice vojnika na konjima.

Šibajući konja, Šou je pre ostalih izbio na drugu obalu. Bio je nešto ljut. Prvo što je izgovorio bila je žestoka psovka na račun R..., koji je pokunjeno jahao u pozadini. Zahvaljujući duhovitim pronalascima ovog džentlmena, mi smo potpuno izgubili pravac i lutali prerijom. Nismo išli u pravcu reke Plat, nego prema selu nekog indijanskog plemena iz Atove. To smo saznali od vojnika koji su nedavno dezertirali iz tvrđave Livenvort. Oni su nam rekli da će sad biti najbolje da idemo prema severu dok ne izađemo na put koji je napravilo nekoliko grupa oregonskih iseljenika, koji su je sezone krenuli iz Sent Džozefa u Misuri.

U izuzetno rđavom raspoloženju, ulogorili smo se na tom nesrećnom mestu, dok su dezerteri, čiji slučaj nije dozvoljavao nikakvo zadržavanje, brzo odjahali dalje. Sutradan, izbivši na put koji vodi iz Sent Džozefa, krenusmo prema tvrđavi Larami, koja je u tom trenutku bila udaljena oko hiljadu kilometara u pravcu zapada.

GLAVA V

VELIKA PLAVA REKA

JEDNA VELIKA GRUPA ISELJENIKA, koji su putovali za Oregon i Kaliforniju i logorovali u blizini Independensa, čula je da se još nekoliko grupa sprema da iz Sent Džozefa krene dalje prema severu. Preovladavalo je uverenje da se radi o grupama Mormona i da ih ima dve hiljade i tri stotine. To je izazvalo veliku uzbunu. Ljudi iz Ilinoisa i Misurija, koji su sačinjavali najveći deo tih iseljenika, nikad nisu bili u dobrim odnosima sa Mormonima. U celoj zemlji je poznato koliko je krvi proliveno kad su oni bili umešani u svađe, čak i ovde van granica civilizovanih naselja. Niko nije mogao predvideti do čega bi došlo kad bi velike naoružane grupe tih fanatika susrele najžešće i najbezobzirnije pripadnike njihovih starih neprijatelja na prostranoj preriji, daleko svakog zakona ili nekih vojnih snaga. Žene i deca u Independensu podigli su veliku graju, a i muškarci su bili ozbiljno uznemireni. Kako sam saznao, oni su poslali delegaciju pukovniku Kerniju i tražili da im da vojničku pratnju do reke Plat. Bili Su odbijeni, a kako se docnije pokazalo, za to nije bilo ni potrebe. Ovi iseljenici iz Sent Džozefa bili su, kao i ostali, dobri hrišćani i revnosni protivnici Mormona, a mali broj mormonskih porodica koje su je sezone prošle putem za Plat držao se u pozadini dok god nije prošla velika bujica iseljenika koji su putovali za Oregon i Kaliforniju. Bili su mirni, strahujući isto toliko od „poganih“ koliko i ovi od njih.

Sada smo išli tim putem koji vodi iz Sent Džozefa. Sudeći po tragovima, bilo je jasno da se na nekoliko dana hoda pred nama nalaze velike grupe Pošto smo i mi pretpostavljali da su to Mormoni, pribojavali smo se nezgoda.

Dani su jednolično prolazili. Jednog dana vozili smo se satima ne videvši nijedno drvo ili grm. Pred nama, iza nas i s obe strane pružala se prostrana prerija, koja se ljupko talasala, pokrivena neprekidnim tepihom sveže zelene trave. Ponekad bi se pojavila neka vrana, gavran ili ptica lešinarka i prekinuli tu jednoličnost.

„Kako ćemo večeras da dođemo do drva i vode?“ počeli smo da se pitamo, jer nije ostajao još ni jedan sat do zalaska sunca. Najzad se u daljini, s desne strane, pojavi tamnozelena mrlja. To je bio vrh jednog drveta koji je izvirivao iz brežuljkaste prerijske ravnice. Napuštajući stazu kojom smo išli, žurno smo krenuli prema njemu. Pokazalo se da je taj vrh prethodnica šipraga i grupe niskog drveća koje je raslo oko nekih izvora u širokoj uvali. Odmah smo se ulogorili na uzvišici kraj tih izvora.

Sedeo sam sa Šouom u šatoru, kad Delorije promoli kroz vrata svoje tamno lice i stari pusteni šešir, i razrogačivši oči što je više mogao, objavi da deli večeru. Na travi su bile uredno poređane limene šolje i gvozdene kašike. Među njima, u sredini, isticao se lonac s kafom. Obrok je uskoro razdeljen. Međutim. Anri Šatijon je još uvek sedeo prekrštenih nogu i traćio vreme pijući ostatak svoje kafe, pića koje je u opštoj upotrebi svuda u preriji i koje je on naročito voleo. Šatijon je više voleo originalnu kafu, sa njenim pravim mirisom, koji nije pokvaren šećerom ili mlekom. Ovom prilikom Šatijon je kafu naročito pohvalio, jer je bila izuzetno jaka, ili, kako se on izrazio, bila je to „prava crna kafa“.

Zalazak sunca je bio zaista divan. Crvenkasti žar neba ogledao se u vodi dole u uvali među šipražjem, koje je bilo u senci.

„Noćas se moram okupati“. reče Šou. „Šta ti misliš, Delorije? Da li dole ima kakvih mogućnosti za plivanje?“

„Ne bih mogao to da kažem. Kako hoćete, gospodine“, odgovori Delorije sležući ramenima, zbunjen svojim neznanjem engleskog jezika, iako se svim silama trudio da u svakom pogledu udovolji mišljenju i željama svog šefa.

„Pogledajte njegove mokasine“, rekao sam. Jasno se videlo da su nedavno bili zaglibljeni u dubokom crnom blatu.

„Hajdete“, reče Šou, „u svakom slučaju pogledaćemo sami“

Krenuli smo zajedno. Kad smo se približili šipražju, koje je bilo nešto udaljeno od logora, utvrdili smo da tle postaje prilično nesigurno. Mogli smo se kretati samo stajući na veliko busenje visoke bujne trave, između kojih se prostirala močvara nepoznate dubine. To busenje je ličilo na bezbrojna nesigurna ostrvca u okeanu blata, gde bi jedan pogrešan korak uvalio naše čizme u onakvu nevolju kakva se dogodila Delorijeovim mokasinama. Situacija je izgledala očajna. Razdvojili smo se u potrazi za drugim pravcem. Šou je otišao desno, a ja sam krenuo dalje napred. Naposletku sam došao do poslednjih žbunova. To su bile mlade potočne vrbe po kojima su se osuli cvetovi poput gusenica. Ali je između njih i poslednjeg većeg busena s travom ležala crna i duboka bara, koju sam s krajnjim naporom uspeo da preskočim. Zatim sam se probijao kroz vrbak uklanjajući granje s teškom mukom, dok nisam stigao do široke reke, duboke oko osam santimetara, koja je sporo tekla iznad mekog blata. Moj dolazak izazvao je veliku uzbunu. Jedna ogromna zelena žaba uvređeno je zakreketala i skočila s obale, bučno bućnuvši u vodu. Noge su joj virile iznad vodene površine, a zatim ih je energično ispružila. Posmatrao sam je kako se sakriva u mekom glibu na dnu reke, dok se nekoliko vodenih mehurića polako pelo na površinu. Neke druge male šarene žabe pošle su za primerom svog vođe, a za njima i tri kornjače, ništa veće od dolara. One se strmoglaviše u vodu sa širokog lista „lijera“, gde su se odmarale. U istom trenutku ispod obale je izmilela zmija, sva išarana veselim crnim i žutim prugama, i otplivala na drugu stranu. Jedna mala barica ustajale vode, u koju sam iz nepažnje gurnuo nogom jedan kamen, odmah je oživela. Opazio sam u njoj čitav zbor crnih punoglavaca.

„Da li tu kod vas ima ikakvih mogućnosti da se okupamo?“ viknu Šou iz daljine.

Odgovor nije bio ohrabrujući. Vratio sam se kroz vrbak i pridružio se svom drugu. Krenuli smo zajedno u dalje istraživanje. Nešto dalje odatle, na desnoj strani,-proplanak obrastao drvećem i žbunjem naglo se spuštao u vodu, što je pružalo nadu da ćemo imati više uspeha. Zato smo se uputili tamo. Kad smo stigli na proplanak, videli smo da neće biti lako preći prostor između brežuljka i vode, jer su se tamo bile isprečile snažne i uporne mlade breze, između kojih se ispreplela divlja vinova loza. U sumraku, da bismo se pridržali, hvatali smo se za bodljikave stabljike starih divljih ruža. Šou je išao napred. On iznenada nešto viknu. Kad sam pogledao prema njemu, video sam gde jednom rukom drži mladu stabljiku, a jednom nogom stoji u vodi, iz koje je zaboravio da je izvuče. Svu pažnju je bio usredsredio na pokrete vodene zmije, duge oko pet stopa, neobično išarane crnim i zelenim prugama, koja je oprezno plivala preko vode. Pošto nije imao pri ruci ni štap ni kamen da ih baci na nju, posmatrali smo je neko vreme ćuteći, puni gađenja, a zatim otišli dalje. Naša upornost je naposletku bila nagrađena, jer smo, nekoliko desetina metara odatle, izbili na mali proplanak obrastao travom i okružen grmljem. Na neobično veliku sreću, izgleda da nije bilo travuljine i plovećeg drveća, koji su inače pokrivali površinu vode na drugim mestima. Baš ispred ovog pogodnog mesta voda je u širini od nekoliko metara bila potpuno čista. Izmerili smo štapom njenu dubinu. Iznosila je preko jedan metar. Zagrabili smo malo vode u šaku. Izgledala je prilično bistra, tako da smo rešili da pređemo na posao. Međutim, iznenada smo morali da prekinemo kupanje, jer smo osetili desetine hiljada uboda, kao nekim otrovnim iglama Oko nas je zujao bezbroj ogromnih komaraca, koji su sa svih strana iskrsavali iz blata i žurili na gozbu. Morali smo se povući odatle najvećom brzinom.

Krenuli smo prema šatorima prilično osveženi kupanjem, koje je, pored naših predrasuda, bilo vrlo poželjno i zbog vrućine.

„Šta je to s kapetanom? Pogledajte ga!“ reče Šou. Kapetan je stajao sam u preriji i žustro mahao šeširom oko glave Podizao je jednu pa drugu nogu ne mičući se s mesta. Najpre je gledao u zemlju sa izrazom krajnjeg gađenja. Zatim je pogledao prema nebu sa zbunjenim i neprijatnim izrazom na licu, kao da pokušava da prati let nekog nevidljivog neprijatelja. Otišli smo da vidimo šta je ustvari, ali je kapetan odgovarao samo psovkama, koje su bile namenjene nekom nepoznatom predmetu. Približili smo se. U tom času začu se zujanje, kao da je neko odjednom prevrnuo dvadeset košnica. Vazduh je bio prepun velikih crnih insekata, koji su se živo kretali, a mnoštvo njih letelo je povrh same trave.

„Ne plašite se“. primeti kapetan kad je video da se povlačimo. „Ovi insekti ne ujedaju“.

U tom trenutku oborio sam jednog šeširom i utvrdio da je to običan bumbar. Kad smo bolje pogledali, videli smo da je zemljište gusto izbušeno njihovim rupama.

Brzo smo se udaljili od ove napredne kolonije insekata i krenuli uz proplanak prema šatorima. Tu smo zatekli Delorijea kraj vatre koja je još uvek živo plamtela. Posedali smo okolo, i Šou je počeo opširno da priča o divnim mogućnostima za kupanje koje smo otkrili. Preporučivao je kapetanu da ujutru, pre doručka, svakako pođe dole. Kapetan je upravo primećivao kako ne može da veruje da je to moguće, ali se iznenada zaustavi i, udarivši se rukom po obrazu, uzviknu da su ga „opet napali ti prokleti bumbari“. Zaista, uskoro smo čuli takve zvuke kao da meci zuje nad našim glavama. U jednom trenutku nešto me oštro udari u čelo, zatim u vrat. Odmah sam osetio bezbroj oštrih čekinjastih šapica kako živo rade, kao da njihov vlasnik namerava da vrši i dalja istraživanja. Zgrabio sam bumbara i bacio ga u vatru. Brzo smo prekinuli razgovor i otišli svaki u svoj šator, gde smo se nadali da ćemo, zatvorivši brzo ulaz, biti pošteđeni Od je invazije. Ali sve mere predostrožnosti bile su uzaludne. Bumbari su zujali po celom šatoru i šetali, po našim licima sve dok nije svanulo. Kada smo podigli pokrivače, pronašli smo nekoliko tuceta ovih insekata čvrsto priljubljenih uz njih. Ujutru smo prvo ugledali Delorijea, koji je, izgleda, galamio na svoju tavu. Držao ju je za ručicu i to prilično daleko od lica. Ispostavilo se da ju je preko noći ostavio kraj vatre Dno tave je sada bilo pokriveno bumbarima, koji su se tu čvrsto smestili. Stotine drugih, neobično ispečenih i smežuranih, ležalo je na sve strane u pepelu.

Konje i mazge smo pustili na pašu. Tek što smo seli da doručkujemo, ili tačnije, zavalili se kao u antičko doba, kad nas uzvici Anri Šatijona i kapetanov poziv na uzbunu upozoriše da se dogodilo nešto neprijatno. Kad smo pogledali u tom pravcu, videli smo čitavo krdo životinja, dvadeset i tri na broju, kako jure u pravcu naselja. Na čelu je kasao nepopravljivi Pontijak. Jurio je sputanih nogu, kasajući više brzo nego ljupko. Nekoliko nas je potrčalo da im preprečimo put. Jurili smo što smo brže mogli kroz visoku travu, na kojoj su blistale kapi rose. Pošto smo trčali više od jednog kilometra, Šou je uhvatio jednog konja. Nabacio je laso kao uzdu oko čeljusti je životinje, skočio joj na leđa i krenuo napred za ostalim beguncima. Uskoro smo pohvatali sve konje i odvukli ih u gomili do šatora, gde je svaki čovek uhvatio i osedlao svoga. Tada su se začule jadikovke i psovke, jer je polovina konja pokidala konopce kojima je bila sapeta, a mnogi su bili ozbiljno povređeni zato što su pokušavali da trče onako sputani.

To jutro smo dockan krenuli dalje. Već rano posle podne morali smo da se ulogorimo, jer je naišla oluja i iznenada nas zasula jakom kišom. S velikom mukom smo podigli šatore usred oluje. Celu noć nam je nad glavama grmelo i tutnjalo. Ujutru su slapove kiše zamenili laki tihi pljuskovi. U toku noći pokisli smo do kože, iako smo bili u šatorima. Oko podne, kad su se ukazali neki nesigurni znaci lepog vremena, krenuli smo dalje.

Nad prostranom i golom prerijom nije se osećao ni dašak vetra. Oblaci su ličili na svetle gomile pamuka. Na mestima gde se videlo, plavo nebo imalo je maglovit i bled izgled. Sunce je strahovito peklo. Omorina je bila skoro nepodnošljiva. Naša kolona se polako vukla beskrajnom ravnicom. Konji su sagnuli glave kao da se sputani probijaju kroz dubok mulj, a ljudi su tromo sedeli na sedlima. Naposletku, predveče, na horizontu se iznenada pojaviše poznati crni olujni oblaci. Začu se ista duboka tutnjava daleke grmljavine koja nas je već redovno, svakog popodneva, pratila na našem putovanju Nad prerijom odjeknu potmula tutnjava. Nije prošlo ni nekoliko minuta, a čitavo nebo prekriše gusti oblaci. Prerija i nekakvi šumarci ispred nas obojiše se purpurnom bojom ispod crnih senki oblaka. Iznenada, iz najgušće gomile oblaka sinu munja i, podrhtavajući, sjuri se u zemlju na ivici prerije. U istom trenutku začu se jak tresak i duga tutnjava groma. Zatim nas zahvati hladan vetar ispunjen mirisom kiše. Vetar je povijao visoku travu pored puta.

„Požurimo, moramo pobeći ispred oluje!“ vikao je Šou, pojurivši što je brže mogao. Vodio je na užetu još jednog konja koji je dahtao pored njega. Cela kolona krenu najbržim galopom prema drveću koje se ukazalo pred nama. Prošavši pored njih, naišli smo na proplanak, upola okružen drvećem. Dojahavši kako je ko znao, skočili smo s konja, zbacili sedla, i u istom trenutku svako je klečao pored nogu svog konja. Sapeli smo konje i pustili ih. Zatim, čim su stigla i kola, brzo smo zgrabili šatorske kočeve. Kad se prolomila oluja, bili smo spremni da je dočekamo. Naišla je skoro istovremeno sa sumrakom. Bujica kiše, praćena grmljavinom, potpuno je zaklonila drveće u našoj blizini.

Sedeli smo u šatoru kad je Delorije promolio glavu kroz otvor. Na uši je bio nabio široki pusteni šešir, a pokisla ramena su mu se sjajila.

„Hoćete li odmah da večerate? Mogu da naložim vatru pod kolima Mislim pokušaću“.

„Ostavi, čoveče večeru Skloni se s kiše“.

Delorije se potom zgurio kraj ulaza, jer mu skromnost nije dozvoljavala da uđe dublje u šator.

Naš šator nije predstavljao baš najbolju odbranu od takve nepogode. Prava kiša nije mogla da prodre unutra, ali je sitno prskala kroz šatorsko platno, pa smo ipak itekako pokisli. Sedeli smo sumornih lica na sedlima, dok nam se voda cedila sa štitova kapa i kapala niz obraze Niz moj gumeni ogrtač teklo je dvadesetak belih brzih potočića i slivalo se na zemlju. Šouov sukneni kaput je bio natopljen kao sunđer. Ali najviše nas je zabrinjavalo nekoliko barica koje su brzo rasle. Naročito je jedna, koja se stvarala oko šatorskog stuba, pretila da se raširi po celom šatoru, ne obećavajući ugodan noćni počinak. Uoči zalaska sunca oluja je, međutim, iznenada prestala, kao što je i počela Na zapadnoj strani prerije pojavio se svetao krajičak vedrog crvenog neba, kroz koji su, nad šumarcima i poleglom travom, s koje su se cedile kapi kiše, sijali u hiljadama raznovrsnih boja. Barice u šatoru su nestale i usahnule u nakvašenom tlu.

Ali sve naše nade su bile varljive. Još nije ni pala noć, kad nevreme ponovo otpoče. Grmljavina u ovim krajevima ne liči na pitomu grmljavinu sa obala Atlantskog Okeana. Gromovi su sa strahovitim treskom pucali nad samim našim glavama. Širokim prostranstvom prerije razlegala se tutnjava. Izgledalo je kao da se celo nebo valja sa neobičnom i strahovitom jekom. Munje su sevale cele noći, poigravajući svojim olovnim sjajem po susednom drveću.

Pri svakom njihovom blesku videli smo ogromno prostranstvo ravnice, a zatim smo opet ostajali sami, kao okruženi nekim opipljivim zidom tame i pomrčine.

To nas nije mnogo uznemiravalo. Ponekad nas je budila jeka i podsećala na električnu bitku koja je besnela napolju, kao i na bujice kiše koja je udarala u nepromočiva šatorska platna nad našim glavama. Ležali smo na gumenim prostirkama, kote smo stavili između ćebadi i zemlje Izvesno vreme prostirači su divno štitili od vode. Ali kad se ona nagomilala i počela da prelazi preko ivice, oni su je isto tako dobro zadržavali, tako da smo pri kraju noći, i ne znajući, počivali u malim baricama.

Kad smo se ujutru probudili, izgledi nisu bili veseli. Kiša više nije lila u bujicama, ali je mirno i uporno sipila i udarala o zategnuta i vodom sasvim zasićena šatorska platna. Izvukli smo se iz pokrivača čije je svako vlakno blistalo od sitnih bisernih kapi kiše. Izašli smo napolje i posmatrali horizont u jalovoj nadi da ćemo otkriti neke znake lepog vremena. Oblaci olovne boje nadneli su se bili nad turobnom prerijom i tromo visili nad našim glavama. Zemlja nije izgledala nimalo privlačnija od neba. Po njoj su se videle samo barice, polegla trava i blato koje su dobro ugazile naše mazge i konji. Nedaleko od nas naši saputnici su bili podigli svoj šator, koji je pružao zapušten i bedan izgled. Njihova kola su isto tako bila sasvim mokra i očajno su izgledala. Kapetan se upravo vraćao sa svoga jutarnjeg obilaska konja. Ogrnut vunenim ogrtačem, ponosito je išao kroz maglu i kišu. Njegova mala lula, prljava kao neka starina, izgledala je kao da mu je zabodena ispod brkova. Za njim je išao njegov brat Džek.

Nebo se u podne razvedrilo, pa smo krenuli probijajući se kroz blato duboko petnaest santimetara. Te noći smo bili pošteđeni uobičajenih pljuskova.

Sutradan posle podne kretali smo se polako, nedaleko od šuma koje su se nizale s desne strane. Džek C... jahao je nešto napred.

Čitav bogovetni dan nije progovorio nijednu reč. Sada se iznenada okrenuo, pružio prstom prema šumi i glasno rekao svom bratu:

„O, Bile! Eno neke krave!“

Kapetan je odmah odjurio napred. On i Džek su uzalud pokušavali da uhvate žrtvu. Krava je, međutim, sasvim opravdano, osećala nepoverenje prema njihovim namerama, pa se sklonila među drveće. R... im je pritekao u pomoć, i uskoro su je isterali odatle. Posmatrali smo razvoj događaja. Oni su galopirali oko krave, uzalud pokušavajući da je uhvate svojim lasima koje su naročito prepravili za tu priliku. Najzad su pribegli blažim merama, i krava je uterana u grupu ostalih životinja u koloni. Uskoro je naišla uobičajena oluja. Vetar je duvao takvom žestinom da su kapi kiše skoro vodoravno padale po preriji, tutnjeći kao vodopad. Konji su okrenuli leđa prema oluji i stajali sagnutih glava, pitomo i ravnodušno snoseći udarce kiše. Mi smo, međutim, uvukli glave u ramena i pogurili se, kao da smo hteli da nam leđa zaklone ostali deo tela. Krava je, na veliko kapetanovo preneraženje, iskoristila tu gužvu i pobegla. Ne obazirući se na oluju, on je natukao kapu na oči, izvadio iz futrole ogroman revolver za lov na bizone i krenuo za njom najvećom brzinom. Neko vreme ih uopšte nismo videli, jer su se magla i kiša isprečile kao neproziran veo. Ali naposletku smo čuli kapetanovu viku i videli ga kad se pojavio iz oluje, kao neki irski konjanik s otkočenim revolverom uperenim uvis radi svake sigurnosti. Na licu mu se ogledala briga i uzbuđenje. Krava je kaskala pred njim, ali je tako očigledno ispoljavala nameru na opet odjuri, da nam je kapetan vikao iz sveg glasa da joj preprečimo put. Kiša je prodirala ispod naših okovratnika i putovala niz vrat u mnogobrojnim malim potočićima. Plašili smo se da pokrenemo glavu, bojeći se da nam se kiša još više ne uvuče u odela. Sedeli smo ukočeni i nepokretni, posmatrali kapetana i smejali se njegovim ludačkim pokretima. Iznenada krava se ritnu i odjuri. Kapetan čvrsto steže revolver, podbode konja i galopom krenu za njom s očigledno zlokobnom namerom. U jedan mah dopre do nas glas o daljim događajima, zaglušen kišom. Zatim se ponovo pojaviše osvajač i njegova žrtva, pogođena metkom i sasvim bespomoćna. Uskoro zatim oluja popusti, pa smo krenuli dalje. Krava je s mukom išla u koloni pod nadzorom Džeka, kome ju je kapetan poverio, dok je on sam Jahao napred u svom starom svojstvu izvidnika Približavali smo se dugom redu drveća izraslom pored reke koja je tekla duž našeg puta. U tom trenutku opazili smo izvidnika kako u galopu juri prema nama, očigledno vrlo uzbuđen, ali sa širokim osmehom na licu.

„Pustite tu kravu!“ doviknu ,.Tu su njeni vlasnici“.

I zaista, kad smo se približili onom drveću, iza njih se ukaza nešto veliko belo, slično šatoru. Međutim kad smo prišli bliže, naišli smo, umesto na očekivani mormonski logor, samo na pustu preriju i veliku belu stenu koja je stajala na putu. Krava je stoga ponovo zauzela svoje mesto u našoj povorci. Išla je u koloni dok se nismo ulogorili: tada je R ... približivši joj se sa svojom engleskom dvocevkom, nanišanio kravu pravo u srpe i ispalio jedan pa drugi metak. Krava je zatim isečena na komade u duhu proverenih principa lovačke veštine, i na taj način je poslužila kao dobrodošao prilog našim prilično ograničenim zalihama namirnica.

Posle nekoliko dana stigli smo do reke koju zovu Velika Plava Reka. Skoro sve reke u ovim krajevima nose ovakva otmena imena. Celo to jutro probijali smo se jarugama i potočićima; ali kad smo prošli kroz gustu šumu koja se pruža duž obala Plave Reke, uvideli smo da nas čekaju još strašnije teškoće, jer je reka, nabujala od kiše, bila široka, duboka i brza.

Tek što smo stigli do nje, R... zbaci odelo i zapliva preko, dotičući dno na plićacima. U zubima je držao kraj jednog konopca. Svi smo ga posmatrali s divljenjem, pitajući se šta namerava takvim energičnim poduhvatom. Ali uskoro smo čuli njegove povike: „Omotajte konopac oko tog panja! Ti, Sorole, čuješ li? Pazi sad, Bojsverde. Neka neko od vas pređe Na ovu stranu da mi pomogne“. Ljudi kojima su ta naređenja bila upućivana nisu na njih obraćali nikakvu pažnju, iako ih je R.. uporno ponavljao. Anri Šatijon je rukovodio radom koji je tekao tiho i brzo. R...-ov oštri gromki glas se stalno čuo. On je poskakivao živo radeći. Njegova naređenja su bila prilično nedosledna, što je bilo zabavno. Jer kad bi video da ljudi ne rade onako kako im je on rekao, sam se prilagođavao okolnostima i vrlo žustro naređivao ljudima da rade baš ono što su oni u tom trenutku već radili. Time je nesumnjivo podsećao na priču o Muhamedu i bregu koji nije hteo da mu priđe. Na Šouovim usnama se ukaza osmeh. R... to primeti, približi mu se uvređenog izraza na licu i poče Da se malo razmeće, ali odmah bi ućutkan.

Skela je najzad bila gotova. Natovarili smo na nju svoj prtljag i ostali materijal, sem puške, koju je svako ranije zadržao uza se. Sorel, Bojsverd. Rajt i Delorije stali su na četiri kraja skele, pridržavali je i plovili zajedno s njom preko reke. U tom trenutku je preko mutnih voda Velike Plave Reke plovilo sve naše ovozemaljsko blago. Sedeli smo na obali i brižno očekivali ishod toga događaja, dok nismo videli kako je skela, neoštećena, pristala daleko nizvodno pored jednog šumarka na drugoj obali. Prazna kola smo lako prevezli. Zatim smo svi uzjahali konje i krenuli preko reke, dok su ostale životinje same išle za nama.

GLAVA VI

REKA PLAT I PUSTINjA

BILI SMO SADA NA KRAJU NAŠEG usamljenog putešestvija duž druma koji vodi iz Sent Džozefa. Dvadeset trećeg maja uveče ulogorili smo se u blizini mesta gde se taj drum spaja sa starim putem kojim prolaze iseljenici za Oregon. To popodne smo dugo jahali, uzalud nastojeći da pronađemo drvo i vodu. Konačno smo ugledali izvor, oivičen žbunjem i stenama, na kome se blistao odsjaj sunca na zalasku. Voda je ispunjavala dno jedne jame. Vlaga prerija nežno se talasala na sve strane poput okeana. Tu smo podigli šatore. Oštro oko Anrija Šatijona otkrilo je neki neobičan, skoro nevidljiv predmet na udaljenom brežuljku u preriji; ali u vlažnoj, maglovitoj atmosferi je večeri ništa se nije moglo jasno razaznati. Ležeći posle večere oko vatre, čusmo neki tih i udaljen šum, prilično čudan usred puste prerije. Čuli su se smeh i prigušeni glasovi ljudi i žena. Čitavih osam dana nismo susreli nijedno ljudsko biće, i ovo neobično upozorenje da smo u njihovoj blizini ostavilo je naročito snažan utisak.

Kad se spustio mrak, niz brežuljak je na konju sišao jedan bled čovek i, projahavši kroz vodu, prišao šatorima. Bio je zaogrnut ogromnim ogrtačem. Niz široki šešir kapala mu na uši večernja vlaga. Za njim se pojavio neki krupan, dobro građen čovek inteligentnih crta lica. On se predstavio kao vođa grupe iseljenika koja se ulogorila na oko jedan kilometar ispred nas. Imali su, rekao je, oko dvadeset kola. Ostali iz njegove grupe nalazili su se na drugo! strani Velike Plave Reke, čekajući na jednu ženu koja se porađala. Svi su se međusobno svađali.

To su bili prvi iseljenici koje smo sreli, iako smo u toku celog putovanja nailazili na mnogo tužnih tragova koje su ostavljali za sobom. Ponekad smo prolazili pored groba nekog ko se razboleo i umro na putu. Zemlja je obično bila razbacana i sva prekrivena vučjim tragovima. Neki su izbegli takvu sudbinu. Jednog jutra našu pažnju je privukao komad daske koji je stajao uspravno na vrhu brežuljka obraslog travom. Dojahali smo do nje i pročitali sledeće reči, vrlo nevešto napisane na dasci, očigledno komadom užarenog gvožđa:

MERI ELIS
Umrla 7. maja 1845. u drugom mesecu života
Takve stvari su ovde bile obične.

Sutradan ujutro dockan smo raspremili logor i jedva prešli jedan kilometar, kad daleko ispred sebe ugledasmo neke predmete koji su se u ravnomernim razmacima kretali po ivici horizonta u preriji, Uskoro se isprečio neki brežuljak, koji ih je sakrio. Otprilike posle četvrt sata u neposrednoj blizini ugledasmo iseljenički karavan. Teška bela teretna kola polako su se kretala, **a** za njima je išlo veliko krdo stoke. Šestorica Misurijaca žutih lica jahali su na konjima, psovali i vikali. Njihove vitke prilike bile su odevene u smeđe domaće sukno koje je očigledno sašila ženska ruka porodičnog krojača. Kad smo im prišli, doviknuli su nam: „Ko ste, momci? Putujete li za Oregon ili Kaliforniju?“

Dok smo brzo promicali pored njihovih kola, ispod belih pokrivača izvirivala su dečja lica i posmatrala nas. Na prednjem delu kola sedela je ili zabrinuta majka prefinjenih crta lica ili lepuškasta devojka zabavljena svojim vezom. Svi su nas posmatrali sa čuđenjem i radoznalošću Pored svakih kola išao je vlasnik, terajući strpljive volove koji su se teško kretali napred, stopu po stopu, na svom beskonačnom putovanju. Bilo je lako opaziti da je među tim ljudima vladao strah i nesloga. Neki od njih, izuzev jednog, same neženje mrgodno su pas posmatrali dok smo lako i brzo prolazili mimo njih a zatim bi popreko pogledali svoja teška kola i volove koji su se kretali tromim korakom. Neki uopšte nisu hteli da idu dalje dok ne pristigne zaostala grupa. Mnogi su negodovali protiv vođe koga su bili izabrali i želeli su da ga smene. Izvesni častoljubivi ljudi koji su gajili nade da će ga naslediti, podgrejavali su to nezadovoljstvo. Žene su bile rastrzane tugom za domovima koje su ostavile i strahom od pustinje i divljaka kojima su išli ususret.

Uskoro smo ih ostavili daleko za sobom, u nadi da smo se zauvek oprostili od njih. Međutim, jedna kola naših saputnika tako se zaglibiše u dubokom blatu da su se, pre nego što smo uspeli da ih izvučemo, prva kola onog karavana opet pojavila silazeći niz obronak. Jedna za drugi, probijala su se kola kroz blato. Kad se približilo podne, naišli smo na mesto koje je obećavalo hladovinu i vodu. Sa zadovoljstvom smo utvrdili da smo svi rešeni da tu zalogorimo. Kola su poređana u krut, a ljudi, kiselih, mračnih i sumornih lica, pođoše u potragu za ogrevom i vodom Izgleda da svi nisu bili iste sreće. Kad smo krenuli niz proplanak, video sam jednog visokog aljkavog čoveka, koji je govorio unjkavo poput stanovnika iz krajeva „na donjem istoku“, kako posmatra sadržinu svoje limene šolje koju je upravo bio napunio vodom.

„Pogledajte“, reče. „Prepuna je životinja!“

Pružio nam je šolju. Bila je zaista puna neobičnih, raznovrsnih životinja i bilja.

Odjahali smo na mali brežuljak i pogledali dole na proplanak. Odmah smo primetili da u iseljeničkom logoru nije sve u redu. Ljudi su bili okupljeni u gomile i, po svemu sudeći, vodila se žestoka diskusija. R... nije bio na svom omiljenom mestu u karavanu Kapetan nam je rekao da je on zaostao da kod jednog kovača iz iseljeničkog karavana potkuje svog konja. Nešto nam je govorilo da će biti neprilika. Produžili smo ipak dalje i uskoro došli do neke rečice, čija se voda mogla upotrebiti. Tu smo se zaustavili radi odmora i večere. Odsutni član grupe se još uvek nije pojavljivao. Naposletku, na udaljenosti od oko jednog kilometra, on i njegov konj se iznenada ukazaše. Kad su izbili na vrh jednog brežuljka, njihove siluete su se oštro ocrtavale na nebu. Iza njih se polako pojavi nekakav ogroman beo predmet.

„Šta taj glupak sada vuče sa sobom?“

Ne potraja dugo a tajna bi razjašnjena. Polako i svečano, jedni za drugim, četiri para volova i četvora iseljenička kola spuštali su se niz padinu brežuljka i dostojanstveno se kretali prema nama, dok je R… uzrujano jahao u prethodnici. Izgleda da je baš za vreme potkivanja konja prigušena nesloga među iseljenicima iznenada izbila na videlo. Neki su zahtevali da se ide napred, drugi da se ostane tamo gde su, a treći da se vrate. Kersli, njihov kapetan, odrekao se s prezirom rukovodstva. „A sada, momci“, rekao je, „ako neko od vas želi da ide dalje, onda neka krene sa mnom“.

Četvora kola sa deset ljudi, jednom ženom i malim detetom pridružilo se onima koji su se odvojili i koji su bili za to da se „krene napred“. R… ih je sa svojom uobičajenom sklonošću za takve poteze kad su u pitanju neprilike, pozvao da se priključe našoj grupi. Mora da ga je strah od Indijanaca — jer inače ne vidim neki drugi razlog — naveo da prihvati jedan tako težak savez. U svakom slučaju, prijem je bio hladan. Svi ljudi koji su nam se pridružili bili su, doduše, kakvi se samo mogu poželeti. Istina, bili su sirovog ponašanja, ali zato iskreni, muževni i pametni. Da odreknemo putovanje s njima, o tome nije moglo biti ni govora. Jedino sam napomenuo Kersliju da mora biti spreman na to da ćemo ga ostaviti za sobom ako njegovi volovi ne budu u stanju da idu ukorak s našim mazgama, pošto ne možemo dozvoliti da i dalje odlažemo putovanje. On je odmah odgovorio da njegovi volovi „moraju da idu ukorak“ i da će on, „ako ne budu mogli, već naći načina kako da ih prisili na to“.

Sutradan se desilo da su naši engleski saputnici slomili osovinu na kolima, pa su se teška kola srušila na zemlju i prevrnula u korito jednog potočića. To je značilo izgubiti još jedan dan. U međuvremenu naši novi saputnici-iseljenici nastavili su put. Oni su tako žustro terali napred svoje snažne volove da nam je, posle tog slučaja sa slomljenom osovinom i drugih nedaća, pošlo za rukom da ih stignemo tek posle punih nedelju dana.

Jednog popodneva konačno smo ih ugledali kako polako gamižu duž peščane obale reke Plat. Ali u međuvremenu nama su se dogodile razne nezgode.

Vilo je verovatno da će baš u toj fazi putovanja Indijanci iz plemena Pouni pokušati da nas opljačkaju. Stoga smo počeli naizmenično da stražarimo. Podelili smo noć na tri smene. U svakoj su stražarila po dva čoveka. Delorije i ja smo zajedno čuvali stražu. Nismo hodali s vojničkom tačnošću tamo-amo ispred šatora. Naša disciplina nikako nije bila tako stroga. Ogrnuli smo se pokrivačima i sedeli kraj vatre. Delorije je spajao svoje kuvarske dužnosti sa stražarskim i zaposlio se oko kuvanja jedne antilopine glave za doručak. Ali ipak, budnost je bila uzorna ako uporedimo našu grupu sa nekim drugim grupama koje su putovale za Oregon, čiji bi stražar obično ostavio pušku na zemlji, zabio nos u ogrtač i razmišljao o svojoj ljubavnici ili ma o čemu drugom što mu se sviđalo. I takvo stražarenje je sasvim dobro kad se grupa nalazi među Indijancima koji obično u svom neprijateljstvu ne idu dalje od toga da opljačkaju putnike i otmu im njihove konje i mazge, iako se nije moglo imati mnogo poverenja u blagonaklonost indijanskog plemena Pouni. Ali u nekim oblastima dalje prema Zapadu stražar mora paziti kako se izlaže svetlosti vatre da ga ne bi metkom ili strelom pogodio iz tame neki strelac bistrih očiju koji vreba iz zasede.

Nije na odmet da ovde ispričam jednu od mnogih priča koje su kružile oko naših logorskih vatri, a koju nam je ispričao Bojsverd. Sa nekoliko svojih drugova on je lovio u blizini lovišta indijanskog plemena Crna Noga. Čovek koji je bio na straži znao je da treba da bude oprezan do krajnjih granica. Stalno je stojao postrani od vatre i pažljivo motrio na sve strane. Odjednom je ugledao neku tamnu senku koja je puzila po zemlji i bešumno se prikradala u krug vatre. Brzo je otkočio pušku, ali je oštri šum oroza dopro do ušiju Indijanca Crne Noge, čija su čula bila na oprezu. Podigao je strelu, već pričvršćenu na luku i izbacio je u pravcu odakle je dolazio šum. Nišanio je tako dobro da je nesrećnom stražaru strela prošla kroz grlo. Indijanac je zatim s jednim pokličem pobegao iz logora.

Lok ?am posmatrao svog druga na straži kako duva i rasplamsava vatru, palo mi je na pamet da on baš ne bi bio od neke velike pomoći u slučaju nevolje.

„Delorije“, rekao sam, „da li bi ti pobegao kad bi Pouni pripucali na nas?“

„O, da, da, gospodine!“ odgovorio je vrlo odlučno.

U tom trenutku se iz prerije, u priličnoj blizini, začuše razni čudnovati glasovi. Čuo se lavež, zavijanje, štektanje i cviljenje,. kao da se tu sakupio čitav čopor vukova svih uzrasta i polova. Delorije prestade da radi, pogleda me s osmehom i poče neverovatno verno da oponaša je glasove. Dreka u preriji se tada ponovi sa dvostrukom jačinom, jer je muzičar očigledno bio uvređen zbog uspelih pokušaja svoga suparnika. Svi ti prerijski glasovi poticali su iz grla jednog malog vuka, ne većeg od prepeličara, koji je čučao nedaleko u preriji. To je bio prerijski vuk, mala, bezopasna životinja mrgodnog izraza. Najveća šteta koju može da nanese sastoji se u tome što se šunja između konja i glođe konopce od sirove kože kojima su ovi vezani kraj logora. Prerijom lutaju druge životinje mnogo strašnije po izgledu i ćudi. To su veliki beli i sivi vukovi, čije smo duboko zavijanje s vremena na vreme čuli izbliza i izdaleka.

Naposletku sam zadremao. Kad sam se rasanio, video sam Delorijea kako čvrsto spava. To kršenje discipline me je zaprepastilo. Hteo sam da ta udarim kundakom svoje puške i time mu pojačam budnost, ali sažaljenje preovlada. Odlučio sam da ga pustim da malo odspava, pa da ga onda probudim i žestoko ukorim za takvu nemarnost u službi. S vremena na vreme obilazio sam mirne konje da vidim da li je sve u redu. Noć je bila prohladna, vlažna i tamna. Močvarna trava pojavila se pod zamrznutim kapima rose. Nekoliko metara odatle stajali su šatori, ali se nisu mogli videti. Samo su se videli tamni obrisi konja, koji su duboko disali i neumorno se micali za vreme spavanja ili još uvek polako žvakali travu. Daleko odatle, u mračnoj preriji, opazio sam crvenkastu svetlost koja je postepeno rasla kao da potiče od nekog požara. Uskoro se pojavio pun mesec, sav crven kao krv i neprirodno velik zbog isparenja u vazduhu. On se polako dizao iz tame, pokriven oblačićima. Kad se nad mračnom ravnicom rasula svetlost, u blizini je odjeknulo divlje i svirepo zavijanje u znak pozdrava tom neželjenom provalniku. I sam trenutak i samo mesto imali su u sebi nešto upečatljivo i bilo je verovatno da će baš u toj fazi putovanja Indijanci iz plemena Pouni pokušati da nas opljačkaju. Stoga smo počeli naizmenično da stražarimo. Podelili smo noć na tri smene. U svakoj su stražarila po dva čoveka. Delorije i ja smo zajedno čuvali stražu. Nismo hodali s vojničkom tačnošću tamo-amo ispred šatora.

Naša disciplina nikako nije bila tako stroga. Ogrnuli smo se pokrivačima i sedeli kraj vatre. Delorije je spajao svoje kuvarske dužnosti sa stražarskim i zaposlio se oko kuvanja jedne antilopine glave za doručak. Ali ipak, budnost je bila uzorna ako uporedimo našu grupu sa nekim drugim grupama koje su putovale za Oregon, čiji bi stražar obično ostavio pušku na zemlji, zabio nos u ogrtač i razmišljao o svojoj ljubavnici ili ma o čemu drugom što mu se sviđalo. I takvo stražarenje je sasvim dobro kad se grupa nalazi među Indijancima koji obično u svom neprijateljstvu ne idu dalje od toga da opljačkaju putnike i otmu im njihove konje i mazge, iako se nije moglo imati mnogo poverenja u blagonaklonost indijanskog plemena Pouni. Ali u nekim oblastima dalje prema Zapadu stražar mora paziti kako se izlaže svetlosti vatre da ga ne bi metkom ili strelom pogodio iz tame neki strelac bistrih očiju koji vreba iz zasede.

Nije na odmet da ovde ispričam jednu od mnogih priča koje su kružile oko naših logorskih vatri, a koju nam je ispričao Bojsverd. Sa nekoliko svojih drugova on je lovio u blizini lovišta indijanskog plemena Crna Noga. Čovek koji je bio na straži znao je da treba da bude oprezan do krajnjih granica. Stalno je stojao postrani od vatre i pažljivo motrio na sve strane. Odjednom je ugledao neku tamnu senku koja je puzila po zemlji i bešumno se prikradala u krug vatre. Brzo je otkočio pušku, ali je oštri šum oroza dopro do ušiju Indijanca Crne Noge, čija su čula bila na oprezu. Podigao je strelu, već pričvršćenu na luku i izbacio je u pravcu odakle je dolazio šum. Nišanio je tako dobro da je nesrećnom stražaru strela prošla kroz grlo. Indijanac je zatim s jednim pokličem pobegao iz logora.

Dok sam posmatrao svog druga na straži kako duva i rasplamsava vatru, palo mi je na pamet da on baš ne bi bio od neke velike pomoći u slučaju nevolje.

„Delorije“, rekao sam, „da li bi ti pobegao kad bi Pouni pripucali na nas?“

„O, da, da, gospodine!“ odgovorio je vrlo odlučno.

U tom trenutku se iz prerije, u priličnoj blizini, začuše razni čudnovati glasovi. Čuo se lavež, zavijanje, štektanje i cviljenje,. kao da se tu sakupio čitav čopor vukova svih uzrasta i polova. Delorije prestade da radi, pogleda me s osmehom i poče neverovatno verno da oponaša je glasove. Dreka u preriji se tada ponovi sa dvostrukom jačinom, jer je muzičar očigledno bio uvređen zbog uspelih pokušaja svoga suparnika. Svi ti prerijski glasovi poticali su iz grla jednog malog vuka, ne većeg od prepeličara, koji je čučao nedaleko u preriji. To je bio prerijski vuk, mala, bezopasna životinja mrgodnog izraza. Najveća šteta koju može da nanese sastoji se u tome što se šunja između konja i glođe konopce od sirove kože kojima su ovi vezani kraj logora. Prerijom lutaju druge životinje mnogo strašnije po izgledu i ćudi. To su veliki beli i sivi vukovi, čije smo duboko zavijanje s vremena na vreme čuli izbliza i izdaleka.

Naposletku sam zadremao. Kad sam se rasanio, video sam Delorijea kako čvrsto spava. To kršenje discipline me je zaprepastilo. Hteo sam da ga udarim kundakom svoje puške i time mu pojačam budnost, ali sažaljenje preovlada. Odlučio sam da ga pustim da malo odspava, pa da ga onda probudim i žestoko ukorim za takvu nemarnost u službi. S vremena na vreme obilazio sam mirne konje da vidim da li je sve u redu. Noć je bila prohladna, vlažna i tamna. Močvarna trava pojavila se pod zamrznutim kapima rose. Nekoliko metara odatle stajali su šatori, ali se nisu mogli videti. Samo su se videli tamni obrisi konja, koji su duboko disali i neumorno se micali za vreme spavanja ili još uvek polako žvakali travu. Daleko odatle, u mračnoj preriji, opazio sam crvenkastu svetlost koja je postepeno rasla kao da potiče od nekog požara. Uskoro se pojavio pun mesec, sav crven kao krv i neprirodno velik zbog isparenja u vazduhu. On se polako dizao iz tame, pokriven oblačićima. Kad se nad mračnom ravnicom rasula svetlost, u blizini je odjeknulo divlje i svirepo zavijanje u znak pozdrava tom neželjenom provalniku. I sam trenutak i samo mesto imali su u sebi nešto upečatljivo i strašno. *U* krugu od mnogo milja širom prerije sem mene i životinja nije bilo nijednog budnog svesnog bića.

Prošlo je nekoliko dana i mi smo se približili reci Plat. Jednog jutra pojaviše se dva čoveka na konju. Posmatrali smo ih radoznalo i sa interesovanjem koje uvek pobuđuje takav susret na ovim pustim ravnicama. Očigledno su bili belci, sudeći po načinu kako su jahali kanje. Suprotno običaju koji vlada u ovim krajevima, nijedan od njih nije nosio pušku.

„Budale!“ primeti Anri Šatijon. „Jahati tako u preriji. Ako ih pronađu Pouni, onda će dobiti svoje!“

Pouni su ih stvarno i bili pronašli, i zamalo što nisu dobili „svoje“. Ustvari, spaslo ih je samo to što se pojavila naša grupa. Šou i ja smo poznavali jednog od njih. Zvao se Turner, a upoznali smo se s njim u Vestportu. On i njegov drug pripadali su jednoj iseljeničkoj grupi koja se ulogorila nekoliko kilometara ispred nas. Bili su se vratili da potraže neke zalutale volove. Puške su ostavili u logoru, ispoljavajući time karakterističnu nesmotrenost ili nepoznavanje stvari. Taj nemar ih zamalo nije skupo stao. Baš pre nego što smo mi naišli, približila su im se šestorica Indijanaca. Kad su videli da su očigledno bez odbrane, jedan od nitkova je zgrabio Turnerovog konja za uzdu i naredio mu da sjaše. Turner je bio potpuno nenaoružan ali je njegov saputnik izvadio revolver iz džepa, na šta su se Pouni povukli. Baš tada su se i neki naši ljudi pojavili u daljini. Indijanci su ošinuli svoje čupave konjiće i odmaglili. Turner se nimalo nije uplašio i glupo je navaljivao da idu dalje.

Bilo je prošlo već dugo vremena otkako smo ih ostavili, kad predveče, usred puste i neplodne prerije, iznenada naiđosmo na veliki trag jedne grupe Pouna. Trag je vodio od njihovih sela na pepi Plat do njihovih lovišta na Jugu i krajeva kuda odlaze u ratne pohode. Ovim putem svakog leta prolazi šarena povorka, hiljade divljaka — ljudi, žena i dece — konji i mazge natovareni oružjem i alatom, i bezbroj goropadnih vučjaka koji ne znaju ni da laju na civilizovan način, već zavijaju kao njihovi divlji rođaci iz prerije.

Stalna zimska naselja Pouna nalaze se na donjem toku reke Plat, ali u toku celog leta veći deo pripadnika ovog indijanskog plemena luta ravnicama. To su podmukli, kukavički razbojnici koji su za bezbroj počinjenih dela pljačke i ubistva zaslužili kaznu državnih organa. Jedan ratnik iz plemena Dakota napravio je prošle godine sjajan podvig u jednom od tih sela. On se potpuno sam približio selu usred mračne noći, uspuzao se uz šatorsko krilo jednog od vigvama, koji imaju oblik polulopte, i pogledao unutra kroz okruglu rupu na vrhu kuda izlazi dim. Pritajena svetlost žeravica sa ognjišta omogućila mu je da ugleda konture onih koji su unutra spavali. Lagano je skočio kroz otvor, izvukao nož iz korica, prodžarao vatru i hladno odabrao žrtve. Jednog po jednog sve ih je poubijao, a zatim skalpirao. Iznenada se probudilo i zaplakalo jedno dete. On je izvirio iz vigvama, oglasio se ratnim pokličem Sijuksa, pobedonosno i s prezirom gromko izgovorio svoje ime i odjurio kao munja niz mračnu preriju, ostavljajući za sobom celo naselje u užasnoj gužvi. Za njim su zavijali psi, vrištale žene i drali se razjareni ratnici.

Naš prijatelj Kersli istakao se manje krvavim podvigom. To smo saznali kad smo ga ponovo stigli. On i njegovi ljudi bili su dobri lovci, vrlo vešti u rukovanju puškom, ali su se u preriji osećali potpuno izvan svog elementa. Nijedan od njih nikad ranije nije video bizone. O njihovoj ćudi i izgledu imali su vrlo nejasnu predstavu. Onog dana kad su stigli na reku Plat i pogledali niz daleku preriju, primetili su čitavo mnoštvo malih crnih mrlja kako se kreću ravnicom.

„Uzmite puške, momci“, rekao je Kersli, „imaćemo svežeg mesa za večeru“.

Ovakav poziv bio je sasvim dovoljan. Deset ljudi je ostavilo kola i brzo krenulo, neki na konjima a neki peške, u potragu za tobožnjim bizonima. Jedna visoka travna kosa zaklonila im je divljač pred očima Kad su je posle pola sata jurnjave i jahanja prešli, iznenada su se našli oči u oči sa trideset Pouna na konjima. Zaprepašćenje i čuđenje je bilo obostrano. Pošto nisu imali ništa sem svojih lukova i strela. Indijanci su mislili da im je došao kraj i da ih je stigla sudbina, koje su bili svesni, pošto su je već ranije bogato zaslužili. Zbog toga su, jedan za drugim, svi počeli da kliču u znak najsrdačnijih pozdrava i sa najvećom ozbiljnošću dojurili do Misurijaca, koji su se isto tako radovali što će izbeći očekivani sukob. Indijanci su se srdačno rukovali s njima.

Na horizontu ispred nas pružali su se niski valoviti peščani brežuljci. Taj dan smo putovali deset sati, i već je bio pao mrak pre nego što smo ušli među uvale i klance tih sivih brežuljaka. Najzad smo se uspeli na vrh jednog brega. Pred nama se pružala dugoočekivana dolina reke Plat. Zaustavili smo konje, seli razdragani na zemlju i posmatrali pejzaž. Svi smo mu se radovali. Prizor je bio čudan i delovao je na maštu, pa ipak nije bio naročito živopisan ili lep. Nije u njemu bilo ničeg veličanstvenog, samo ogromno prostranstvo, usamljenost i divljina. Kilometrima pred nama pružala se ravnica, glatka kao površina jezera. Kroz nju je tu i tamo proticala reka Plat, razlivena u dvanaestak rukavaca koji su odavde izgledali kao konci. Poneko stablo, koje je usred je pustinje ličilo na tamno ostrvo, razbijalo je jednoličnost ove pustoši. Na širokom prostranstvu nije se kretalo nijedno živo biće, izuzev guštera, koji su kao strele promicali kroz pesak, bujnu travu i bodljikave kaktuse kraj naših nogu.

Prošao je bio najdosadniji deo putovanja, ali između nas i tvrđave Larami isprečilo se još uvek šest stotina kilometara. Da bismo stigli u to mesto, trebalo je putovati još tri nedelje. Za čitavo to vreme prolazili smo sredinom duge, uske peščane ravnice, koja je kao prostrt pokrivač dosezala skoro do Stenovitih Planina. Dva lanca peščanih bregova, često najdivljijih i najfantastičnijih oblika, pružala su se s obe strane doline na udaljenosti od nekoliko kilometara. S druge strane tih bregova prostirala se pustinja bez života i puteva, koja se pružala stotinama kilometara prema Arkanzasu na jednoj, i Misuriju na drugoj strani. Ispred i iza nas širila se nepregledna, ničim neprekinuta jednolična ravnica, dokle god je oko moglo da dosegne. Ponekad je blistala na suncu kao ogromnih površina vrelog golog peska Ponegde je na njoj rasla visoka, gruba trava. Svuda su bile razbacane lobanje i pobelele Kosti uginulih bizona. Čitav teren je bio načičkan tragovima mnogobrojnih bizona, a često pokriven kružnim otiscima tela, i to na mestima gde eu se bizoni valjali u blatu za vreme velikih vrućina. Iz svakog klanca i uvale koji su presecali brežuljke vodile su duboke, dobro utabane staze kojima su bizoni išli redovno dvaput dnevno da piju vode na reci Plat. Sama reka protiče kroz sredinu. To je plitka mutna reka, široka oko sedam stotina metara a duboka jedva nešto više od pola metra. Na obali uglavnom nema grmlja ni drveća. Ona se sastoji većim delom od pokretnog peska, koga i u vodi ima toliko da se oseća u ustima kad se pije voda iz reke. Taj predeo bez rastinja je sam po sebi dosta pust i jednoličan. Pa ipak, zbog divljih životinja i divljaka koji posećuju dolinu reke Plat ona je zanimljiva i uzbudljiva za putnike. Možda svi koji su ovuda putovali žale, verovatno, za njom, setivši se nežno svog konja i svoje puške.

Rano ujutru po dolasku na reku Plat našem logoru se približavala duga povorka prljavih divljaka. Svi su išli peške i vodili konje na užetu od bizonove kože. Odelo im se sastojalo samo od tankog pojasa i starog ogrtača od bizonove kože, koji je bio sav iscepan i prljav od nošenja. Ogrtač im je visio prebačen preko ramena. Glave su im bile potpuno izbrijane, osim jednog pramena kose koji je išao od sredine čela i pružao se preko cele lobanje, poput dugih čekinja na leđima hijene. Svaki divljak je nosio luk i strelu u ruci, a njihovi mršavi mali konji bili su natovareni sušenim ulovljenim mesom. To su bili prvi pravi divljaci iz prerije koje smo sreli. Izgledali su vrlo obično.

Bili su to Pouni koje je Kersli sreo dan ranije. Pripadali su velikoj lovačkoj grupi za koju se znalo da boravi u okolnoj preriji. Brzo su prošli pored nas. Povorka je prolazila na dvesta metara od naših šatora. Nisu se zaustavljali niti su gledali prema nama. Indijanci uvek tako rade kada naslućuju neprilike ili kad su svesni da su zaslužili rđav postupak. Izišao sam da ih sačekam. Razgovarao sam prijateljski sa poglavicom i poklonio mu pola kilograma duvana. On mi je izrazio veliku zahvalnost za ovo nezasluženo dobročinstvo. Ovi ljudi, ili bar neki njihovi saplemenici, počinili su podlo nasilje nad jednom grupom iseljenika koji su putovali ispred nas. Uhvatili su dva čoveka koji su se nešto udaljili od ostalih iz grupe, ali oni su toliko šibali svoje konje da su uspeli da se otmu od Indijanaca i pobegnu. Kad su to videli, Pouni su, uz ratni poklič, zasuli begunce strelama, tako da su onome koji im je bio bliži probili leđa sa nekoliko strela, dok je njegov drug odgalopirao na konju i saopštio tu vest svojoj grupi. Iseljenike je zahvatila panika. Ostali su nekoliko dana u logoru. Nisu se čak usudili ni da pošalju nekog da potraži mrtvo telo poginulog saputnika.

Klima u našoj Novoj Engleskoj je blaga i bez naglih promena, a ne kao klima na reci Plat. Baš to jutro je, na primer, osvanulo oblačno i tmurno. Sunce je davalo slabu toplotu, punu omorine. Iznenada se na zapadu smračilo, i snažan vihor sa susnežicom i gradom, hladan kao led, udario nam je pravo u lice. Duvao je s takvom đavolskom žestinom da je ličio na vihor koji nosi igle. Bilo je zanimljivo videti kako se ponašaju konji. Oni su se sa osećanjem krajnje neprijatnosti okrenuli protiv vetra i podvili repove kao psi kad ih neko tuče. Drhtali su. Nad njima je besno šibala oluja, zavijajući glasnije nego čitav čopor vukova. Rajtova duga kolona mazgi zbila se pred njom kao jato planinskih zeba pod udarcima zimske mećave. Tako smo svi stajali nekoliko minuta, zgurivši se uz vratove svojih konja. Svi smo bili potišteni. Niko nije progovorio ni reči, dok odjednom kapetan ne promoli lice, crveno kao krv, iz okovratnika svog kaputa. Usne eu mu bile zgrčene od hladnoće. Na njima se zaledio samrtnički osmeh užasa. On promrmlja nešto što je ličilo na psovku upućenu, kako smo mislili, onom nesrećnom trenutku kad mu je prvi put pala na pamet misao da napusti rodni dom. Oluja je bila suviše jaka da bi dugo trajala. Čim su udarci vetra oslabili, razapeli smo šatore i ostali u tom logoru do kraja ovog sumornog i nezgodnog dana. Iseljenici su se takođe ulogorili u blizini. Pošto smo prvi stigli na to mesto i prvi se ulogorili, prikupili smo sve otpatke drva koji su se mogli naći, tako da je uskoro naša vatra veselo plamtela. Oko njih se okupila grupa ljudi čudnovatog izgleda. Svi su drhtali na kiši koja je sipila Među njima se naročito isticalo nekoliko poludivljaka koji su provodili svoje bezbrižne živote loveći u Stenovitim Planinama ili trgujući u indijanskim naseljima za račun kompanije za trgovinu krznom. Svi su bili kanadskog porekla. Gruba, nevremenom izbrazdana lica s čupavim brkovima ispod kapuljača na belim ogrtačima ostavljala su utisak rđavih i surovih ljudi, spremnih na svaki nitkovluk. A takav je zaista bio karakter mnogih od tih ljudi.

Sledećeg dana stigli smo Kerslijevu kolonu i otada smo skoro dve nedelje bili saputnici. Taj savez je ipak imao jednu dobru posledicu. Smanjio je zamaranje oko držanja straže, jer je sada grupa brojala više ljudi, pa se ređe dolazilo na red.

GLAVA VII

BIZONI

BILI SMO VEĆ ČETIRI DANA na reci Plat, a ni traga od bizona. Sudeći po prošloj godini, trebalo je da ih bude u izobilju. Pošto je i drva bilo vrlo malo, mi smo ih zamenili goveđim đubretom, koje gori kao treset, bez ikakvih neprijatnih posledica. Jednog jutra kola su već bila napustila logor. Šou i ja smo uzjahali konje, ali je Anri Šatijon još uvek sedeo, prekrštenih nogu, pored već skoro ugašene vatre i zamišljeno se igrao orozom na svojoj pušci. Pored njega je mirno stajao njegov snažni konj Vjandot gledajući nekud preko njegove glave. Anri je konačno ipak ustao, pomilovao konja po vratu — kome je, preterano ceneći njegove zasluge, dao ime „Petsto dolara“ — i uzjahao ga s tužnim izrazom na licu.

„Šta ti je, Anri?“

„Ah, osećam se usamljen. Ovde nikad ranije nisam bio, ali mi se sve čini da se i ovde preko brda i dole na preriji sve crni od bizona“.

Posle podne sam zajedno sa njim ostavio kolonu i pošao u poteru za jednom antilopom S desne strane, na udaljenosti od nekoliko kilometara, primetili smo visoka bela kola i male crne mrlje konjanika, koji su išli tako polako da je izgledalo kao da se i ne kreću. Daleko na levoj strani uzdizao se isprekidan lanac golih i usamljenih peščanih brežuljaka. Širokom ravnicom talasala se visoka bujna trava, koja je našim konjima dosezala do trbuha. Lelujala se tamo-amo u velikim talasima povijana lakim povetarcem. Kroz nju su promicale antilope i vukovi, čija su se čupava leđa pojavljivala i nestajala pri svakom skoku. Međutim, antilope su se s bezazlenom radoznalošću, koja im je svojstvena, često sasvim približavale. Iznad trave su im se jedva videli mali rogovi i beli vratovi dok su nas živo posmatrale svojim okruglim crnim očima.

Sjahao sam i zabavljao se pucajući na vukove. Anri je pažljivo posmatrao okolinu. Odjednom je nešto uzviknuo i pozvao me da ponovo uzjašem konja, pokazujući u pravcu peščanih bregova. Na dva kilometra od nas dve crne mrlje su polako prelazile preko golog usijanog obronka i uskoro iščezle iza vrha. „Hajdemo!“ povika Anri, udarajući nogama svog „Petsto dolara“. Krenuo sam za njim. Brzo smo galopirali kroz bujnu travu ka podnožju brega.

Između dva obronka spuštala se duboka uvala, koja se sve više širila što je bila bliže preriji. Ušli smo u nju i poterali krnje galopom. Našli smo se usred pustih peščanih bregova. Polovina njihovih strmih obronaka bila je gola. Ostatak je bio jedva pokriven busenjem trave i raznim čudnovatim biljkama, među kojima su se naročito isticali bodljikavi kaktusi nalik na gmizavce. Obronci su bili ispresecani mnogobrojnim jarugama. Nebo se iznenada smračilo i dunuo je hladan vetar. Čudnovato žbunje i opustela brda izgledali su još divljiji i usamljeniji. Ali Anrijevo lice je bilo ozareno. Istrgao je nekoliko dlaka iz pokrivača od bizonovog krzna, koje mu je bilo pod sedlom, i bacio ih u vazduh da vidi u kom pravcu duva vetar. Duvao nam je u lice. Divljač je, prema tome, bila u zavetrini, pa je trebalo da požurimo ako želimo da je stignemo.

Popeli smo se uz uvalu i galopom jurili kroz jaruge duž obronaka brda. Uskoro smo naišli na jednu drugu uvalu, loja je vijugala kao zmija među brdima. Bila je tako duboka da nas je potpuno sakrila. Jahali smo njenim dnom posmatrajući okolinu kroz žbunje koje je raslo po njenoj ivici Anri naglo povuče uzde i sklizn u sa sedla Na oko četiri stotine metara od nas, po najdaljem bregu, kretali su se u dugoj povorci jedan za drugim bizoni, sa krajnjom ozbiljnošću, kao zamišljeni. Zatim se pojavi još više njih. Izbijali su iz jedne klisure, nedaleko odatle, i peli se jedan za drugim uz travnu kosu jednog drugog brda. Zatim se iz obližnje uvale pojavi čupava glava i par kratkih izlomljenih rogova Ukazaše se ogromne životinje, idući preko doline laganim dostojanstvenim korakom jedna za drugom i ne sluteći da je u blizini neprijatelj. Anri se puzeći po zemlji šunjao kroz travu i kaktuse. Približavao se svojim žrtvama koje nisu ništa podozrevale. Sa sobom je nosio i moju i svoju pušku. Uskoro sam ga izgubio iz vida, a bizoni su još uvek mirno išli dolinom. Dugo vremena je sve bilo tiho. Sedeo sam držeći konja i pitao se šta Anri namerava, kal iznenada, u brzim razmacima vremena, začuh oštre zvižduke. Anri je dvaput opalio iz puške. Čitava povorka bizona ubrza korak, pređe u nespretni kas i postepeno iščeze iza jednog brega. Anri je ustao i gledao za njima.

„Promašio si!“ rekao sam.

„Da“, reče Anri. „Pođimo“.

Sišao je u uvalu, napunio puške i uzjahao konja.

Krenuli smo uzbrdo za bizonima. Stado se više nije videlo kad smo stigli na vrh, ali je na travi nedaleko odatle ležao jedan bizon sasvim bez života, dok se drugi besomučno trzao u samrtnom ropcu.

„Kao što vidite, promašio sam!“ primeti Anri.

Pucao je sa udaljenosti od preko dvesta metara, i oba metka su bila prošla bizonima kroz pluća gde ih ustvari i treba gađati.

Još više se smračilo i digla se jaka oluja. Privezali smo konje za rogove žrtvi. Anri je počeo krvavi posao komadanja bizona, sekući ih kao pravi poznavalac tog zanata, dok sam ja uzalud pokušavao da ga oponašam. Stari Hendrik je sa užasom i gađenjem uzmicao dok sam nastojao da privežem meso za remenje od sirove kože koje se uvek nosi za je svrhe iza sedla. Posle izvesnih teškoća savladali smo njegovu bojažljivost. Pošteno natovareni najboljim delovima ubijenih bizona, krenuli smo nazad. Tek što Smo se izvukli iz lavirinta klanaca i uvala i izišli na otvorenu preriju, otpoče da pada susnežica u mlazevima udarajući nas u lice. Bilo je neobično tamno iako je još ostao, čitav sat do zalaska sunca. Hladna oluja nam je uskoro prodrla kroz kosti, ali je nejednako kaskanje naših teško natovarenih konja prilično održavalo toplinu tela. Snažno smo ih udarali našim indijanskim bičevima i silili ih da i protiv volje idu napred Kroz susnežicu i kišu. Teren je na ovom mesu u preriji bio tvrd i ravan. Čitava kolonija prerijskih pasa iskopala je bila svuda svoje jazbine. Prerija je bila sva načičkana malim humkama sveže zemlje oko tih jazbina, i one su ličile na kupice zemlje u nekom kukuruznom polju. Međutim, nije se čuo nikakav šum. Nigde nije bilo ni žive duše. Svi prerijski psi su se povukli u dubinu svojih jazbina i mi smo im zavideli na njihovim suvim i ugodnim stanovima. Jahali smo čitav sat pre nego što se kroz oluju ukazao naš šator. Vetar je bio naduvao jedno šatorsko krilo, a drugo se savijalo pod njegovim udarcima. Tužni konji su stajali okolo i drhtali. Vetar je grozno zavijao u granju tri stara polusasušena drveta. Šou je, kao patrijarh, sedeo na svom sedlu na ulazu u šator, skrštenih ruku, s lulom u zubima. Sa zadovoljstvom gladnog čoveka posmatrao je gomile mesa koje smo pred njim izručivali na zemlju. Nastupila je mračna i neprijatna noć. Ali je ujutru peklo sunce i bila je tako nesnosna omorina da se kapetan time opravdavao što je odustao od polaska u lov na jednog starog bizona koji je sa glupom ozbiljnošću mirno išao preko prerije da pije vode na reci. Toliko o klimi na reci Plat.

Ali nije samo vreme tako iznenada umanjilo lovačku revnost koju je kapetan uvek propovedao. I dan ranije On je izišao u lov zajedno sa nekoliko ljudi iz svoje grupe, a taj lov nije dao nikakve rezultate sem što su izgubili jednog od svojih najboljih konja. Sorel ga je ozbiljno povredio jureći uzalud za jednim ranjenim bizonom. Kapetan, čije su predstave o jahanju po teškom terenu vodile poreklo iz iskustava u krajevima pored Atlantskog Okeana, izrazio je krajnje čuđenje zbog podviga Sorelova, koji je jahao preskačući jaruge i jureći punom brzinom uz i niz litice strmih bregova. Pritom je Sorel bezobzirno šibao konja kao neki jahač sa Stenovitih Planina. Jadna životinja je imala tu nesreću da je bila vlasništvo R...-a, prema kome je Sorel gajio neograničenu mržnju. Izgleda da je i sam kapetan pokušao da „juri“ za bizonom, ali je, iako je bio dobar i iskusan jahač, uskoro morao da odustane, jer ga je iznenadila i sasvim oneraspoložila priroda terena kojim je morao da jaše.

„Ovde su stari Papen i Frederik iz tvrđave Larami“, povika Anri kad smo se sutradan ujutru vratili sa izviđanja.

Već smo nekoliko dana očekivali taj susret. Papen je bio „šef“ tvrđave Larami. On je doplovio rekom, vozeći odeću od bizonove kože i dabrovine, koje je pokupovao prošle zime. U svom prtljagu nosio sam pismo koje sam želeo da im predam. Stoga sam zamolio Anrija da zadrži čamce dok se ne vratim i krenuo prema mestu gde su bila smeštena kola. Trebalo je prevaliti oko šest kilometara. Za pola sata sam stigao tamo, uzeo pismo i kasom pošao nazad. Dok sam jahao, pažljivo sam posmatrao okolinu. Video sam gomilu polomljenog drveća koje je oborila oluja. Prolazeći pored njih ugledao sam nekakve male crne pege koje su ličile na ljude i konje Kad sam stigao na mesto gde je bio Papen naišao sam na čudan skup. Čamci, jedanaest njih na broju, pretovareni kožama i krznima, bili su priterani uza samu obalu i gotovo izvučeni na suvo, kako bi se izbegla opasnost da ih odnese brza rečna struja. Veslači, crnomanjasti primitivni Meksikanci, okrenuše prema meni svoja gruba lica i posmatrali su me dok sam prilazio obali. Papen je sedeo u sredini jednog čamca, na šatorskom krilu kojim je bila pokrivena roba. To je bio krupan, snažan čovek malih, sivih očiju koje su neobično lukavo žmirkale.

Frederik je takođe bio ispružio svoje dugo koščato telo pored svog „šefa“. „Gorštaci“ su upotpunjavali tu grupu. Neki su se bili razbaškarili u čamcima a Neki su tumarali po obali. Jedni su bili obučeni u opela od bizonove kože, išarana veselim bojama, poput indijanskih kicoša. Nekima je kosa bila nakvašena crvenom bojom i lepkom prilepljena za slepoočnice. Jedan je crvenom bojom namazao čelo i obraze. To su bili melezi, iako je u njima, izgleda, preovlađivala francuska krv Kod nekih su se, zaista, mogle primetiti crne lukave oči indijanskog meleza. Dobijao se utisak kao da svi nastoje da se asimiliraju sa svojim drugovima crvenokošcima.

Rukovao sam se sa „šefom“ i predao pismo. Zatim spustiše čamce u reku i otploviše. Oni su imali razloga za žurbu, jer im je već putovanje od tvrđave Larami dovde oduzele pun mesec dana, a reka je svakim danom postajala sve plića. Čamci bi se svakog dana po pedeset puta nasukali na plićacima. Oni koji plove rekom Plat neizbežno utroše pola svog vremena na savlađivanje peščanih sprudova. Dva čamca iz je grupe, koji su pripadali nekim privatnim trgovcima, docnije su se odvojila od ostalih, i beznadežno zapali u plićake nedaleko od sela u kojima su živeli pripadnici indijanskog plemena Pouni. Uskoro ih je opkolila čitava gomila stanovnika tog sela. Pokupili su sve što su smatrali za vredno, zajedno sa skoro celokupnom odećom. Zabavili su se na taj način što su vezali ljude koji su bili ostavljeni da stražare i dobro ih premlatili štapovima.

Te noći smo se ulogorili na obali reke. Među našim saputnicima-iseljenicima koji su putovali za Oregon bilo je i jedno odraslo momče, od nekih osamnaest godina, okrugle glave, velike kao bundeva. Ožiljci od preležane groznice izbrazdali su mu lice, koje je imalo i odgovarajuću boju. Nosio je stari beli šešir, maramicom vezan uz podbradak. Telo mu je bilo kratko i zdepasto, ali su mu noge bile nesrazmerno i strahovito duge. Posmatrao sam ga pri zalasku sunca kako se penje uz brdo džinovskim koracima i stoji na vrhu. Ličio je na ogroman par klešta. Iznenada smo začuli kako pomamno viče s druge strane brega. Svi smo posumnjali da je pao u šake Indijancima ili grizli-medvedima. Neki članovi grupe su zgrabili puške i potrčali da ga spasu. On je svojom vikom, međutim, davao oduške veselom uzbuđenju. Progonio je dva vučića do njihovih jazbina, i sada je klečao na kolenima i čeprkao kao pas na ulazu u jazbinu pokušavajući da dođe do njih.

Pre nego što je svanulo on je izazvao mnogo ozbiljniji nemir u logoru. Bio je na njega red da čuva stražu. Ali kad su ga pozvali da krene na stražu, on je hladnokrvno namestio dve vreće pod kola, stavio ih pod glavu, zatvorio oči, otvorio usta i zaspao. Straža na našoj strani logora nije smatrala svojom dužnošću da pazi na stoku iseljenika, nego se zadovoljavala time da čuva sopstvene konje i mazge. Stražar je posle izjavio da se čulo neuobičajeno urlanje vukova, ali se sve dok nije svanulo nije znalo da se dogodila nesreća. Tek ujutru smo videli da nema ni od korova nijednog konja ni vola. Stoka je propala. Dok je Tom mirno spavao, vuci su je oterali.

Tada smo požnjeli plodove R...-ovog divnog plana da se putuje u društvu s ovim iseljenicima. Nije moglo ni biti reči o tome da ih ostavimo same u njihovoj nevolji. Smatrali smo da moramo sačekati dok se ne završi potraga za stokom i dok se ona — ako je moguće — ne pronađe. Ali čitaoce će možda zanimati kako je kažnjen nepouzdani Tom. Prema opštem zakonu prerije, onaj koji zaspi na straži osuđen je da čitav dan ide peške i vodi svoga konja za uzdu. Smatrali smo da su naši saputnici mnogo pogrešili što takvu kaznu nisu izrekli i u ovom slučaju. Da je on pripadao našoj grupi, sumnjam da bi na takav način izbegao kaznu. Ali ovi naši saputnici su bili više nego blagi. Odlučili su da Tom, pošto ne može da stražari a da ne zaspi, uopšte više i ne stražari. Otada ga više niko nije uznemiravao pri spavanju. Davanje takve nagrade za spavanje nije moglo blagotvorno uticati na budnost naših stražara. Jer nije nimalo prijatno, posle jahanja od izlaska do zalaska sunca, kad vam prekinu san udarcem kundaka i neki pospani glas vam promrmlja u uvo da morate ustati i ići da drhtite i smrzavate se usred noći tri dosadna sata na straži.

„Bizon! Bizon!“ To je bio neki jadni stari bizon koji je lutao sam prerijom. Ali možda ih je iza brega bilo još. Pošto su nam dosadili jednoličan život i potištenost koja je vladala u logoru, Šou i ja smo osedlali konje, privezali kubure za sedla i krenuli sa Anri Šatijonom u potragu za divljači. Anri nije nameravao da učestvuje u poteri, on nas je samo vodio, ali je ipak poneo pušku. Mi smo, međutim, svoje puške ostavili jer smo ih smatrali nepotrebnim opterećenjem. Jahali smo nekih sedam ili osam kilometra ne opazivši ništa živo sem vukova, zmija i prerijskih pasa.

„Ovo nikako neće valjati!“ reče Šou.

„Šta neće valjati?“

„Ovde uopšte nema šume da bismo mogli napraviti nosiljku za ranjenog čoveka. Proganja me misao da će nekom od nas biti potrebno nešto tako pre nego što protekne dan“.

Takva misao je bila unekoliko opravdana, jer teren nije bio baš dobar za jahanje, a bivao je sve gori što smo išli dalje. Zaista, uskoro je postao očajno rđav. Svuda su ležali samo strmi bregovi i duboke uvale, ispresecane čestim jarugama koje nije bilo lako preći.

Odjednom, na kilometar i po pred sobom, ugledasmo krdo bizona. Neki su pasli na travnom obronku, a ostali su se bili kupili dole u jednoj širokoj uvali. Zaobišli smo ih tako da nas ne opaze. Zatim smo, spustivši se niz brežuljak, krenuli prema njima. Prišli smo im na nekoliko stotina metara. Više nas ništa nije moglo sakriti da nas oni ne opaze. Sjahali smo neopaženo iza vrha jednog brežuljka, pritegli kolane, ispitali revolvere, zatim ponovo uzjahali i krenuli preko brežuljka. U galopu smo se spustili prema bizonima, čvrsto polegavši konjima po vratovima. Bizoni su se odmah uzbunili. Oni koji su bili na bregu siđoše, a oni dole se skupiše u gomilu. Onda svi, gurajući jedni druge, krenuše nespretnim galopom. Pošli smo za njima terajući konje najvećom brzinom.

Krdo je jurilo ka jednoj klisuri među bregovima. Bizoni su se u strahu zbijali i gazili jedni preko drugih. Mi smo im stalno bili za petama, skoro zagušeni oblacima prašine. Kada smo im se približili, panika među njima je još više porasla. Jurnuli su još brže. Naši konji nisu bili navikli na ovaj posao. Obuzeo ih je neobičan strah. Kada smo se približili krdu, naglo su skakali ustranu i ustezali se da uđu među bizone. Krdo se sada rasprštalo na nekoliko grupa koje su bežale preko brda u raznim pravcima. Šoua sam izgubio iz vida. Nijedan od nas nije znao kuda je otišao drugi. Stari Pontijak je jurio kao pomaman slon uzbrdo i nizbrdo. Njegove teške kopite odjekivale su prerijom kao kovački čekići. Nastojao je da prestigne krdo koje je zahvatila panika, pokazujući pritom neku čudnu plahovitost pomešanu sa strahom. Međutim, uvek je uzmicao čim bismo se približili krdu. Begunci, zaista, nisu pružali nekakav naročito privlačan prizor. U toj jurnjavi vijorile su se na vetru njihove čupave grive i retki ostali prošlozimušnje dlake na leđima. Priterao sam konja uz jednog bizona. Pošto sam uzalud udarcima i mamuzanjem pokušavao da ga prisilim da trči naporedo sa bizonom, opalio sam iz puške bez obzira na nepovoljan položaj u kome sam se našao Čuvši pucanj, Pontijak je tako naglo ustuknuo da sam opet zaostao iza divljači. Metak je pogodio bizona suviše pozadi, tako da ga nije onesposobio. Bizona treba pogoditi u naročito označena mesta na telu, ili će sigurno pobeći. Krdo je jurilo uz jedan obronak. Krenuo sam za njim. Dok je Pontijak u besnom trku silazio niz obronak na drugu stranu, ugledao sam Šoua i Anrija kako se spuštaju u uvalu s desne strane jašući na konjima koji su trčali laganim galopom. Pred nama je krdo bizona upravo nestajalo iza vrha sledećeg brega. Bizoni su jurili uzdignutih kratkih repova, dižući kopitama veliki oblak prašine.

U tom trenutku sam čuo kako me zovu Šou i Anri. Ali ni mišice snažnijeg čoveka od mene ne bi mogle odjednom da zaustave Pontijaka, čija su usta bila neosetljiva na dizgine. Sem toga, ja sam mu tog jutra bio stavio male uzde, pošto sam dan ranije skinuo gvozdeni đem koji sam mu obično stavljao u čeljust. Jača i smelija životinja nikad nije jurila prerijom; ali kad je ugledao bizone, za njega je to bilo nešto sasvim novo. Užasno se prestrašio, tako da ga je bilo skoro nemoguće kontrolisati kad je jurio punom brzinom.

Kada sam stigao na vrh obronka, od bizona nije bilo ni traga. Svi su nestali među klancima i jarugama u tim brdima. Ponovo sam napunio pušku što sam bolje umeo i krenuo dalje galopom. Ugledao sam ih kako jure podnožjem jednog brda. Panika koja je zahvatila krdo bila se nešto stišala. Stari Pontijak se sjuri meću bizone i raspprši ih. Zatim smo krenuli u još jednu dugu poteru. Pred nama je trčalo oko desetak bizona bežeći preko bregova, spuštajući se niz uvale, koje su tutnjale pod njihovom težinom, i penjući se zatim u teškom galopu uz novi breg. Iako sam ga mamuzao i tukao, Pontijak još uvek nije hteo da im se približi. Naposletku jedan bizon malo zaostade iza ostalih. Ulažući krajnje napore, uspeo sam da priteram svoga konja na šest, sedam metara do bizona. Bizonova leđa su bila potamnela od znoja. Teško je dahtao, a jezik mu je tromo visio iz čeljusti otegnuvši se više od četvrt metra. Postepeno sam ga prestigao i naterao Pontijaka, služeći se mamuzama i uzdama, da mu se približi. Ali bizon iznenada uradi ono što u takvim prilikama uvek čini: uspori galop, okrenu se prema nama sa osećanjem i besa i očajanja, i sagnu ogromnu čupavu glavu kao da se sprema da udari. Pontijak zarza, ustuknu ustranu i skoro me zbaci na zemlju, pošto uopšte nisam bio pripremljen za takav razvoj događaja. Podigao sam revolver u želji da konja udarim po glavi, ali mi je u tom trenutku palo na pamet da ga mogu i bolje upotrebiti. Ispalio sam metak za bizonom koji je opet produžio da beži. Zatim sam naglo zategao uzde i rešio da se pridružim svojim drugovima. Bilo je i krajnje vreme. Pontijakove nozdrve su se nadimale od silnog dahtanja a niz bokove mu je curio znoj. I ja sam se osećao kao da su me zagnjurili u toplu vodu. Zarekao sam se da ću se osvetiti čim mi se pruži prva prilika. Osmotrio sam okolinu i pogledao gde sam i kojim pravcem treba da krenem. To je bilo isto kao da sam tražio putokaz usred okeana. Nisam imao ni pojma koliko sam kilometara jahao i u kom pravcu. Oko mene je talasala prerija. Nisam video ništa što bi moglo da mi posluži kao putokaz. O vratu mi je visio mali kompas. Pošto nisam znao da reka Plat na tom mestu znatno odstupa od svog toka u pravcu istoka, mislio sam da ću sigurno stići do nje ako budem stalno išao prema severu. Stoga sam okrenuo konja i jahao u tom pravcu oko dva sata. Prerija se sve više menjala što sam dalje jahao. Talasi prerijske trave bili su sve mekši i ređi, ali se reka Plat nikako nije pojavljivala. Nigde nije bilo žive duše. Još uvek se oko mene pružalo ono isto divlje beskrajno prostranstvo prerije. Po svemu sudeći, bio sam isto tako daleko od svog cilja kao i pre. Tada mi je palo na pamet da se ovako mogu izložiti opasnosti da zalutam Zategao sam uzde i oslonio se na ono malo svog lovačkog znanja — ako se takav izraz može upotrebljavati u preriji — što sam ga imao da bih se izvukao iz ove situacije. Setio sam se da bi mi bizoni mogli poslužiti kao najbolji putokaz. Uskoro sam naišao na trag koji je neko krdo bizona ostavilo za sobom idući na reku. Taj trag je bio skoro u pravom uglu sa pravcem kojim sam dotad išao, Kada sam okrenuo konja i pošao tragom toga krda bizona, konj je veselo načuljio uši, što je bio znak da sam u pravu.

Jašući tim putem više nisam bio usamljen. Na sve strane vrvele su stotine bizona. Oni su išli u redovima i kolonama. Na zelenim površinama obronaka koje sam video pred sobom kretali su bizoni i njihova mladunčad. I s desne i leve strane bizoni su se penjali preko brda. U daljini, na bledoplavim talasima prerije, nazirale su se mnogobrojne pege. Ponekad sam iznenada nailazio na čupave stare bizone koji su sami pasli ili spavali iza obronaka uz koje sam se penjao, Čim bi osetili da se približavam, skočili bi, glupo buljili u mene ispod svojih zamršenih griva, a zatim naglo odjurili u galopu. Antilopa je takođe bilo vrlo mnogo Pošto su one uvek hrabre kad Su u blizini bizona, približavale su mi se i pažljivo me posmatrale svojim velikim okruglim očima, a potom bi iznenada odskočile ustranu i poturile preko prerije kao trkački konji. Odvratni krvoločni vukovi zavijali su u jamama i peščanim jarugama. Nekoliko puta sam prošao kroz prebivalište prerijskih pasa, koji su sedeli na ulazu u svoje jazbine držeći šape pred sobom kao da nekog preklinju za milost Žestoko su zavijali mašući svojim repićima kad god bi zaskičali. Prerijskim psima je svejedno s kim su u društvu. Usred njihovih naselja sunčale su se raznovrsne duge šarene zmije Naporedo sa priznatim stanovnicima tog naselja baškarile su se skromne male sive sove sa očima okruženim velikim belim kolutovima. U preriti je vrveo pravi život. Stalno sam bacao pogled prema obroncima brežuljaka pored kojih sam prolazio. Bio sam siguran da sam ugledao neke konjanike. Kala sam dojahao bliže, obuzet osećanjima i nade i straha, jer je u blizini sigurno bilo

Indijanaca, utvrdio sam da je to ustvari krdo bizona. Među svim tim mnogobrojnim okupljenim životinjama nije bilo ni traga nekom ljudskom biću.

Kada sam krenuo tragom bizona, učinilo mi se da se prerija menja. Ponekad bi samo promaklo po nekoliko vukova koji, kao svesni zločinci, nikad nisu gledali ni desno ni levo. Pošto sada nisam bio uznemiren mogao sam mirno i pažljivo da posmatram predmete oko sebe. Tu sam prvi put primetio neke insekte koji su se potpuno razlikovali od svih vrsta insekata na koje smo naišli dalje prema istoku. Gizdavi leptiri kružili su oko glave moga konja. Bube čudnog izgleda blistale su metalnim sjajem i milele uz biljke koje nikad ranije nisam video. Po pesku su kao munje promicali mnogobrojni gušteri.

Bio sam se mnogo udaljio od reke i morao sam dugo da jašem tim tragom pre nego što sam sa jednog peščanog brežuljka ugledao bledu površinu reke Plat, koja je blistala usred puste doline S druge strane reke na nebu su se videli, kao u magli, obrisi brda. S mesta na kome sam stajao nije se videlo nikakvo drvo, grm, niti živo biće na čitavom tom prostranstvu suncem sažežene zemlje. Posle pola sata izbio sam na pravu stazu nedaleko od reke. Utvrdivši da naša kolona još nije prošla tim putem, krenuo sam joj ususret, prema istoku. Stari Pontijak je opet živahno kaskao, što me je uverilo da sam bio u pravu kada sam tako postupio. Ujutru pre odlaska iz logora osećao sam se nešto malo bolestan, pa me je šest ili sedam sati napornog jahanja zamorilo do krajnjih granica. Stoga sam se uskoro zaustavio, zbacio sedlo na zemlju i stavio ga pod glavu, omotao čvrsto oko ruke konopac kojim sam vezao konja, i tako ležao očekujući da stigne kolona. Razmišljao sam o tome koliko je povreda zadobio Pontijak. Uskoro su se u ravnici ukazali beli krovovi Čudnim slučajem, skoro u istom trenutku pojavila su se dva konjanika silazeći s brda. Bili su to Šou i Anri. Oni su me ujutru neko vreme tražili, ali pošto su dobro znali kako je svaki takav pokušaj beskoristan u ovakvom prostranstvu, zaustavili su se na vrhu najvišeg brega koji su mogli pronaći, pustili konje da pasu u blizini da bi mi poslužili kao signal, legli na zemlju i čvrsto zaspali. Zalutala goveda su pronađena oko podne, kako su nam rekli iseljenici iz one grupe koja se ranije pridružila našoj koloni. Do zalaska sunca prevalili smo još sedam kilometara.

„Sedmi juni 1846. Četiri čoveka su nestala: R..., Sorel i dva pripadnika grupe koja nam se pridružila. Jutros su krenuli za bizonima i još se nisu pojavili; ne znamo da li su poginuli ili nestali“.

To sam pronašao u svojoj beležnici, i dobro se sećam savetovanja koje smo tim povodom održali. Savetovanje se održavalo pored vatre, jer su veliko iskustvo i veština Anri Šatijona navikli čitav logor da mu se obraća kad god iskrsne neko teško pitanje. On je baš pravio puščane metke kraj vatre, kad mu se približi kapetan sa uznemirenim i zabrinutim izrazom na licu. Isto tako je izgledalo i grubo lice Džeka koji je išao za njim. Zatim su i naši saputnici iz one druge grupe izašli iz svojih kola i krenuli prema mestu sastanka. Palo je mnogo raznih predloga u vezi sa nestankom četvorice ljudi. Nekoliko iseljenika je izjavilo da su, tražeći stoku, opazili Indijance kako ih prate i prikradaju se kao vukovi niz obronke bregova. Tala je kapetan polako zavrteo glavom, napravio još ozbiljnije lice i svečano primetio:

„Ozbiljna je stvar putovati kroz ovu prokletu divljinu“. S tim gledištem se Džek odmah potpuno složio. Anri nikad nije istupao sa nekim svojim određenim mišljenjem:

„Možda je otišao suviše daleko za bizonima, možda ga je ubio neki Indijanac, možda je zalutao, ne znam“.

Slušaoci su morali da se zadovolje takvim objašnjenjem. Naši saputnici nisu bili ni najmanje uznemireni, iako su bili radoznali da saznaju šta se dogodilo s njihovim drugovima. Otišli su natrag u svoja kola, a kapetan se, zamišljenog izgleda, i sam uputio u svoj šator. Šou i ja smo se ugledali na njega.

GLAVA VIII

ODLAZAK BEZ OPROŠTAJA

OSMOG JUNA U JEDANAEST SATI stigli smo na južni rukavac reke Plat, i to na mesto gde se obično prelazi preko reke Pustinjska jednoličnost predela trajala je kilometrima. Brežuljci su bili načičkani sitnim bokorima smežurane trave, između kojih je beli pesak bleštao na suncu. I samo korito reke, koje je bilo skoro u istom nivou sa ravnicom, nije bilo drugo do velika peščana površina široka oko pola kilometra. Bila je prekrivena vodom, ali tako oskudno da se gotovo providelo dno. Na ovom mestu reka Plat prosečno nije dublja od pola metra, iako je toliko široka. Zaustavili smo se u blizini obale, sakupili suvu goveđu balegu, zapalili je i skuvali neko jelo od bizonovog mesa. S druge strane u daljini pružala se zelena poljana, na kojoj smo opazili bele šatore i kola nekog iseljeničkog logora. Tačno naspram nas, na samoj obali reke, raspoznali smo jednu grupu ljudi i životinja. Četiri ili pet konjanika uskoro je zagazilo u reku, i za deset minuta već su bili na našoj strani i peli se uz peščanu obalu. Ti ljudi su rđavo izgledali. Bili su mršavi i crnomanjasti, zabrinutih, uplašenih lica i čvrsto stisnutih usana. Imali su i zašto da se zabrinu. Već tri dana je bilo prošlo otkako su se tu ulogorili, a još prve noći po dolasku izgubili su sto dvadeset i tri najbolja govečeta, koje su im odvukli vukovi zbog nepažnje stražara. Ova obeshrabrujuća i teška nesreća nije bila jedina koja ih je zadesila. Otkako su napustili poslednja naselja pratile su ih samo nezgode i neprilike. Neki ljudi iz njihove grupe su pomrli. Indijanci iz plemena Pouni ubili su im jednog čoveka, a pre nedelju dana Indijanci iz plemena Dakota oteli su im sve najbolje konje. Ostale su im bile samo bedne životinje na kojima su jahali naši posetioci.

Jednog dana uoči zalaska sunca ulogorili su se pored reke Plat. Volovi su im se razišli po poljani, dok su konji pasli nešto dalje. Iznenada, obronci bregova su oživeli. Pojavila se rulja Indijanaca na konjima. Bilo ih je bar šest stotina. Dižući veliku graju, krenuli su prema logoru i zaustavili se na nekoliko stotina metara, zbog čega je zavladao veliki strah među ovim iseljenicima. Iznenada su se okrenuli, opkolili gomilu konja i za pet minuta nestali sa svojim plenom kroz klance u brdima.

Dok su ovi iseljenici pričali šta im se dogodilo, opazili smo da nam se približavaju još četiri čoveka. Ispostavilo se da je to R... sa svojim drugovima. Nije im se bila dogodila nikakva neprilika, nego su samo suviše daleko otišli goneći divljač. Rekli su da uopšte nisu sreli nikakve Indijance, ali da su naišli na ..milione bizona“. I R... i Sorel vukli su sobom meso koje je visilo pričvršćeno na sedlu.

Naši posetioci su se vratili preko reke. Spremali smo se da i mi pođemo za njima. Najpre su se teška volovska kola spustila na obalu i polako se probijala peščanim koritom. Tanki sloj vode ponekad bi samo malo okvasio kopita volova, ali već sledećeg trenutka voda bi ključala oko njih i pravila virove oko točkova. Stopu po stopu, ona su se sve više udaljavala od obale, dok ih naposletku nismo videli kako plove u daljini nasred reke. Nas je očekivala kritičnija proba, jer naša mala kola, koja su vukla mazge, nisu bila pogodna za prelaz preko tako brze reke. Brižno smo ih posmatrali. Ličila su nam na nepokretnu belu mrlju usred peke. Zaista su i bila nepokretna, jer su se duboko zaglavila u pesku. Mazge su gubile oslonac, točkovi su sve dublje i dublje propadali, i voda je počela da prodire kroz dno kola i kvasi stvari kote su bile u njima. Svi mi koji smo ostali na ovoj obali pojurili smo što smo brže mogli da spasavamo kola. Ljudi su skočili u vodu da svojom snagom pomognu mazgama, i posle velikih napora kola su se iskobeljala i sigurno prešla na drugu stranu.

Kad smo stigli na drugu obalu, opkolila nas je jedna grupa ljudi drukčijeg izgleda. Nisu bili naročito snažni ni krupni, pa ipak su ostavljali utisak da mogu mnogo izdržati Pošto kod kuće nisu znali kako da iskoriste svoju energiju, uputili su se u preriju. Po svemu sudeći, u njima je sa dvostrukom snagom ponovo vaskrsao onaj odlučni duh koji je njihove pretke — što, kao ni ovi, nisu znali ni za kakve zakone — prisilio da napuste svoje šume u Nemačkoj, preplave Evropu i osvoje Rimsku Imperiju. Dve nedelje docnije, ova nesrećna grupa je prošla kroz tvrđavu Larami za vreme našeg boravka u njoj. Nisu pronašli nijednog nestalog vola iako su ostali čitavu nedelju dana u istom logoru tražeći ih na sve strane. Morali su da bace veliki deo svog prtljaga i hrane, i da krave i junice vežu za kola i na taj način ih vode na ovom svom putovanju čiji je najtegobniji i najopasniji deo tek bio pred njima.

Vredi zabeležiti da se na reci Plat ponekad mogu primetiti dotrajali ostaci drevnih stolova čije su noge građene u obliku šapa. Ti stolovi su uvek bili dobro izglačani i očišćeni. Moglo se naići i na masivne kancelarijske stolove od hrastovine. Neki među njima su nesumnjivo podsećali svojim izgledom na ostatke blagostanja u kome su živeli preci njihovih sadašnjih vlasnika iz kolonijalnog vremena. Ti stolovi su sigurno pretrpeli čudne nevolje. Prvobitno su možda doneti iz Engleske, a zatim su, kako je opadalo bogatstvo njihovih vlasnika, prenošeni preko Aligena u divljine Ohaja ili Kentakija, a odatle u Ilinois ili Misuri. Najzad sada, pažljivo smešteni u porodičnim kolima, truckali su se na svom beskonačnom putovanju za Oregon. Ali retko je ko predviđao kakva će ozbiljna lišavanja zahtevati takvo putovanje. Omiljena starudija je uskoro izbačena na sunčanu žegu, gde se na vreloj preriji sasvim raspala.

Nastavili smo putovanje. Nismo prešli ni jedan kilometar, kad R... povika sa čela kolone:

„Ovde ćemo se ulogoriti“.

„Zašto želite da se ulogorimo? Pogledajte gde je sunce. Nema još ni tri sata“.

„Ovde ćemo se ulogoriti!“

Udostojio nas je jedino tog odgovora. Napred je išao Delorije sa svojim kolima. Kada je video kako su kola koja su vukle mazge skrenula s puta, i on potera svoju ekipu u istom pravcu.

„Produži, Delorije“, povika neko, i mala kola opet krenuše napred. Dok smo tako putovali, uskoro smo čuli kako za nama uz snažan tresak, zaškripaše kola naših saputnika. Čuli smo kočijaša

Rajta kako besno sasipa čitavu bujicu psovki na svoje mazge. Bilo je jasno da na njima iskaljuje svoju mržnju i ogorčenje koje nije smeo da pokaže prema jednom drugom pogodnijem objektu.

Ovakve stvari su se često događale. Naš saputnik Englez nije nas nikako voleo Stoga smo stekli utisak i po njegovom ponašanju utvrdili da ima nameru da nas uznemirava i da sve radi nama za inat. Naročito je voleo da zadržava kretanje kolone — koje smo mi, opet, što je on vrlo dobro znao, svakako hteli da ubrzamo zbog čega je uporno tražio da zalogorimo u nevreme, govoreći da je dovoljno ako se svakog dana putuje dvadeset kilometara. Kad smo videli da se naše želje ne poštuju, uzeli smo rukovodstvo u svoje ruke. Uvek smo išli napred, zbog čega je R... bio neizrecivo uvređen. Zalogorili smo u ono vreme i na onom mestu koje smo mi smatrali pogodnim, ne vodeći mnogo računa da li ostali žele da nas slede ili ne Oni su ipak uvek tako radili, postavljali svo! šator u blizini našeg, praveći mračno i ogorčeno lice.

Nije nam se sviđalo zajedničko putovanje pod ovakvim uslovima pa smo neko vreme razmišljali da se odvojimo. Odlučili smo da napustimo logor rano ujutru i da što je moguće brže krenemo za tvrđavu Larami. Nadali smo se da ćemo, ako budemo brzo putovali, stići tamo za četiri ili pet dana. Kada se kapetan pojavio među nama, objasnili smo mu šta nameravamo.

„Vrlo neobičan postupak, časne mi reči!“ primetio je on. Misao da dezertiramo iz njegove grupe u vrlo opasnoj, po njegovoj oceni, fazi putovanja bila !e očigledno, najsnažnija u njegovoj glavi. Usudili smo se da primetimo da nas je svega četvorica, dok njegova grupa još uvek broji šesnaest ljudi. A pošto ćemo mi ići napred a oni za nama, znatan deo opasnosti kojih se on pribojava pašće na nas. Ali strogost nije nestajala s kapetanovog lipa. „Vrlo neobičan postupak, gospodo!“ ponavljao je on, i odjahao da porazgovara sa svojim „šefom“.

Sutradan ujutru savili smo svoj šator pre izlaska sunca, upregli najbolje konje u kola i napustili logor. Ali pre toga pozdravili smo se sa svojim prijateljima iz one grupe koja nam se ranije pridružila. Oni su nam iskreno zaželeli srećno putovanje, iako su neki drugi iz naše dosadašnje grupe možda priželjkivali da usput nabasamo na naoružane Indijance koji su krenuli u ratnički pohod. Kapetan i njegov brat stajali su na vrhu jednog brežuljka. Uvijeni u ogrtače, ličili su na duhove u magli. Budno su motrili na grupu konja koji su pasli ispod brežuljka. Mahnuli smo im rukom u znak pozdrava Kapetan je odvratio krajnje dostojanstvenim pozdravom, koji je Džek pokušao da podražava iako ne tako uspešno.

Za pet minuta stigli smo u podnožje brda, ali smo tu mogli da se zaustavimo. Hendrik je bio upregnut namesto rudnog konja, i pošto je predstavljao otelovljenje zle i surove tvrdoglavosti, nije hteo da ide dalje. Delorije ga je šibao i psovao dok se nije umorio, ali Hendrik je stajao nepomično kao stena, ržući nešto za svoj račun i upitno gledajući u svog neprijatelja, dok nije ulučio zgodnu priliku da se osveti. Džilitnuo se od rude sa tako zlobnom namerom pa je Delorije jedva uspeo de izbegne udarac skočivši iznenada uvis, kako niko ne bi umeo kao taj Francuz. Šou i on su zatim udružili snage i istovremeno ga šibali s obe strane Životinja je stajala još neko vreme ali kad više nije mogla da izdrži, počela je tako da udara i da se rita da je pretila opasnost da će potpuno uništiti i kola i opremu. Bacili smo pogled unazad u pravcu logora koji je još bio na vidiku. Naši bivši saputnici, nadahnuti željom da se takmiče s nama, savijali su šatore i uprezali konje i stoku.

„Isprežite tog konja“. rekao sam.

Skinuo sam sedlo sa Pontijaka i stavio ga na Hendrikova leđa. Za tili čas upregli smo Pontijaka u kola. „E, sad napred!“ povikao je Delorije. Pontitak je snažno povukao mala kola uzbrdo kao da nisu teža od pera. Kad smo izbili na vrh, videli smo kola naših napuštenih drugova kako upravo kreću. Ali nismo se mnogo plašili da bi nas mogli prestići.

Skrenuli smo s tog puta i pošli pravo preko preri-je, najkraćim putem prema glavnom toku reke Plat. Iznenada se pred nama isprečila neka duboka jaruga. Obišli smo je, pronašli nešto blaže strmine i sjurili se u nju kako smo najbolje umeli. Pošto smo ostavili za sobom peščane jaruge nazvane „Jaruge od pepela“, zaustavili smo se oko podne pored neke bare koju je napravila kiša. No uskoro smo nastavili putovanje, i nekoliko sati pre zalaska sunca spustili se u uvale i klance koji vode na reku Plat zapadno od „ Jaruga od pepela“. Konji su do članaka propadali u pesak. Sunce je pržilo kao vatra, a vazduh je bio pun mušica i komaraca.

Najzad smo izbili na peku Plat. Išli smo pored nje oko sedam kilometara, kad, baš pri izlasku sunca, ugledasmo jednu veliku livadu na kojoj su pasle stotine goveda. Iza njih se nalazio logor nekih iseljenika. Neki od njih pođoše nam ususret. U početku su nas posmatrali hladno i podozrivo Kad su videli kako se iza brda pojavljuju četiri čoveka koji se, i po izgledu i po opremi, razlikuju od njih, mislili su da smo prethodnica Mormona, s kojima nikako nisu želeli da se susretnu. Kazali smo im ko smo. Oni nas onda srdačno pozdraviše i izraziše veliko iznenađenje što se tako mala grupa usudila da prolazi ovim područjem, iako to često rade traperi i trgovci koji trguju s Indijancima. Odjahali smo zajedno s njima u njihov logor. U njemu je bilo pedesetak kola. Kao što je običaj, kola su bila poređana u krug. Tu i tamo video se poneki šator. Najbolji konji nalazili su se u krutu kola. Čitavo to mesto bilo je kao zažareno svetlošću i sjajem vatri. U njihovom odsjaju videle su se prilike žena i dece koji su se okupili oko njih. Ovaj porodični život bio je dirljiv i prilično neobičan. Ali mi smo napustili to mesto što smo brže mogli, jer su nam ljudi koji su se okupili oko nas dosađivali svojim drskim pitanjima. Radoznalost Jenkija se ne može ni uporediti sa njihovom. Tražili su da im kažemo kako se zovemo, odakle smo došli, kuda idemo i kakvim poslom. Poslednje pitanje je bilo naročito nezgodno, jer ti ljudi nisu bili u stanju da shvate da neko može putovati tim ili ma kojim drugim krajem a da ga na to ne sili sticanje bogatstva, već neki drugi motivi. Ipak, to su bili prijatni ljudi, iskrenog, plemenitog, pa čak i učtivog izgleda. Pre polaska za Oregon živeli su u jednom od onih najmanje zaostalih srezova na granici.

Išli smo još oko jedan kilometar i tu se ulogorili. Pošto nas je bilo suviše malo da bismo čuvali stražu a pritom se ne bi previše umorili, ugasili smo vatru da ne bismo privlačili pažnju Indijanaca koji su lutali tim krajem. Konje smo svezali pored sebe, sasvim blizu, i tako smo spavali do jutra. Niko nas nije uznemirio. Zatim smo putovali tri dana bez prekida i trećeg dana uveče ulogorili se pored dobro poznatog izvora kod Skotove Stene. Zajedno sa Anri Šatijonom izjahao sam ujutru iz logora. Spustili smo se niz zapadni obronak Stene i krenuli ravnicom. Odjednom sam opazio nešto što mi je ličilo na krdo bizona. Silazilo je niz brežuljke na nekoliko kilometara ispred nas. Anri je zaustavio konja i, posmatrajući preriju mnogo oštrijim okom, uskoro otkrio o čemu se radi „Indijanci“, reče on „Mislim da je to pleme Starog Dima. Hajde, krenimo! Napred, „Petsto dolara“!“ Konj, dobro raspoložen, posluša korbač i pojuri galopom napred. Ja sam jahao pored Anrija. Uskoro zatim, na daljini od oko tri kilometra, opazismo na preriji crnu mrlju. Mrlja je postajala sve veća i veća. Dobila je oblik čoveka i konja. Ubrzo smo prepoznali jednog golog Indijanca koji je u punom galopu jurio prema nama. Kad je stigao na stotinak metara od nas, okrenuo je konja, napravio širok krug i naterao ga da po preriji izvodi razne tajanstvene figure. Anri je odmah prisilio svog „Petsto dolara“ da se i on kreće na sličan način. „To je selo Starog Dima“, reče on tumačeći znakove. „Zar nisam pogodio?“

Indijanac se uputi prema nama. Zastali smo i očekivali ga, ali on iznenada nestade kao da je propao u zemlju. Naišao je bio na jednu od onih dubokih jaruga koje na sve strane presecaju preriju. Odmah zatim pojavila se na ivici jaruge čupava glava njegovog konja, a za njom i jahač i čitav konj koji se uputi prema nama. Indijanac naglo povuče uzde. Konj, koji je teško dahtao, stade na mestu Zatim je usledila neophodna formalnost rukovanja Zaboravio sam ime našeg posetioca. Bio je mlad čovek i nije se ubrajao meću istaknute ljude u plemenu; pa ipak, po svom izgledu i opremi bio je dobar primerak ratnika iz plemena Dakota u običnom putničkom odelu. Kao i većina njegovih saplemenika, i on je bio visok skoro dva metra. Bio je vitkog i gipkog, a ipak snažnog stasa. Koža mu je bila neobično čista i nežna Bio je gologlav i nije bio namazan nikakvim bojama. Dugu kosu je bio skupio pozadi u punđu. Na vrhu bila je zadenuta mistična svirala koja je služila i kao ukras i kao amajlija. Svirala je bila napravljena od kosti iz krila ratnog orla i posedovala je razne mađijske osobine. Niz potiljak visila je indijančeva niska sjajnih mesinganih pločica, koje su se postepeno smanjivale od veličine dukata do veličine polovine dolara. Taj nezgrapni ukras bio je vrlo omiljen među Indijancima plemena Dakota i oni su za njega plaćali trgovcima neverovatnu penu. Grudi i ruke su mu bile gole. Ogrtač od bizonovog krzna, koji obično pokriva grudi i ruke bio je spušten do struka i tu pričvršćen pojasom. Njegovu nošnju upotpunjavali su mokasini veselih šara. Što se tiče oružja, na leđima je nosio tobolac od pseće kože sa strelama, a u ruci držao grub ali jak luk. Konj nije imao uzda. Umesto njih kroz čeljust mu je bilo provučeno uže ispleteno od dlake. Sedlo je bilo od drveta i pokriveno sirovom kožom. I prednji i stražnji njegov deo strčali su nekih četrdeset santimetara, tako da je ratnik čvrsto sedeo na svom sedištu, odakle ga ništa nije moglo izbaciti sem ako bi pukli kolani.

Pošavši napred sa našim novim saputnikom, naišli smo na još neke ljude iz njegovog plemena. Sedeli su u krugu na vrhu jednog brežuljka. Kroz susednu uvalu probijala se divlja povorka ljudi, žena i dece sa konjima koji su za sobom vukli šatorske kočeve Celo to jutro ćutke su tumarali oko nas visoki divljaci. U podne smo stigli do rečice Hors Krik. Glavnina Indijanaca stigla je pre nas. Na drugoj obali stajao je, skoro go, neki krupan i snažan čovek. Držao je belog konja na dugom konopcu. Posmatrao nas je dok smo mu prilazili. To je bio poglavica koga je Anri nazvao Stari Dim. Odmah iza njega njegova najmlađa ljubimica sedela je, objahavši je, na lepoj mazgi pokrivenoj beljenim kožama, ukrašenim plavim i belim šljokicama i sitnim metalnim ukrasima koji su zveckali pri svakom pokretu životinje. Devojka je imala prijatnu, čistu boju lica, čiji su obrazi bili namazani crvenilom. Ona se smejala, da ne kažem kezila se na nas, pokazujući dva reda sjajnih belih zuba. U ruci je držala dugo koplje svog neviteškog gospodara. Na koplju su se vijorila pera. Poglavičin okrugli beli štit visio je o sedlu na njenoj mazgi, a njegova lula na njenim leđima. Na sebi je nosila tuniku od jelenske kože. Tunika je bila divno obeljena pomoću naročite vrste gline koja se može naći u preriji, i ukrašena drangulijama koje su bile više živopisno nego ukusno poređane u raznim figurama. Po svim šavovima bile su ušivene duge rese.

Nedaleko od poglavice stajala je grupa plemenskih dostojanstvenika Prebacivši preko ramena bele ogrtače od bizonove kože, hladno su nas posmatrali. U pozadini je bilo zaposednuto nekoliko jutara zemlje. To je bio privremeni logor. Svuda su kao pčele vrveli ratnici, žene i deca. Stotine pasa svih veličina i boja neumorno su trčkarali po logoru. U neposrednoj blizini široka, plitka reka bila je prepuna dečaka, devojaka i mladih skvava koji su se prskali, vikali i smejali se u vodi. Preko reke je prelazio dug karavan teških kola onih iseljenika koje smo ranije bili sreli.

Povorka iseljenika se polako vukla pored logora ovog naroda koji će oni i njihovi potomci, u roku od jednog veka, iskoreniti s lica zemlje.

Sam logor je bio sasvim privremenog karaktera, kakav se pravi za vreme dnevnih vrućina. Nijedan šator nije bio čvrsto postavljen ali su se teška kožna šatorska krila i dugi kočevi za koje se ona pričvršćuju videla svuda među oružjem, posuđem, alatom i grubom opremom mazgi i konja. Svakom lenjom ratniku žena je bila napravila zaklon od sunca pomoću nekoliko bizonovih koža ili jednog kraja šatorskog krila koje je visilo o kocu. Ratnik je tako sedeo u hladovini. Pored njega je, možda, bila njegova omiljena mlada skvav koja je sva bleštala od raznovrsnih sjajnih drangulija. Pred njim je stajalo obeležje njegovog ratničkog ranga — beli štit od bizonove kože, zatim kesica sa „medicinom“[3], luk i tobolac sa strelama, koplje i lula, položena visoko na jednom tronošcu. Pored pasa, najživlji i najbučniji stanovnici logora bile su stare žene, ružne kao veštice ledi Magbet. Kosa im se vijorila na vetru a otrcano parče stare haljine od bizonove kože otkrivalo im je usahle mišice. Još pre dve generacije prohujalo je vreme kada su i one bile omiljene. Sada im je palo u deo da obavljaju najteže poslove u logoru. Morale su da uprežu konje, dižu šatore, šiju ogrtače od bizonove kože i pripremaju meso za lovce. Čitav prizor je bio tako bučan i živopisan da ga je teško zaboraviti. Logorom su odjekivali hrapavi glasovi tih veštica, psi su zavijali, deca i devojke vikali i smejali se. Dok su ratnici bili bezbrižni i tihi.

Zaustavili smo se nedaleko od logora ovih Indijanaca. Pozvali smo neke poglavice i ratnike na večeru i izneli im dvopeka i kafe. Čučeći u polukrugu na zemlji, brzo su sve pojeli. Tot poslepodneva pratilo nas je na putovanju nekoliko Indijanaca koji su kasnije bili naši gosti. Među ostalima bio je i neki podbuli divljak, težak preko sto trideset kila, zvani Svinja. Taj nadimak je dobio zbog svojih ogromnih og nekih crta u karakteru. Svinja je jahao malog belog konjića koji je jedva nosio taj ogromni teret Da bi svom konju dao potreban podstrek, jahač nije prestajao da ga udara nogama u slabine. Starac nije bio nikakav poglavica. Nikad nije imao dovoljno ambicije da to postane. Nije bio ni ratnik ni lovac, jer je bio suviše debeo i lenj. Međutim, bio je najbogatiji čovek u plemenu. Indijanci iz plemena Dakota cene bogatstvo prema tome koliko ko ima konja, a Svinja ih je imao preko trideset Već je imao deset puta više nego što mu je bilo potrebno, pa ipak mu je apetit za sticanjem konja još uvek bio nezasitan. Dokasao je do mene, snažno se rukovao i stavio mi do znanja da mi je odan prijatelj. Zatim je usledio čitav niz znakova i pokreta. Njegovo masno lice blistalo je od silnih osmeha. Male oči su mu lukavo škiljile iz gomile mesa, od koga su se jedva videle. Pošto tada nisam znao da se sporazumevam pomoću znakova kojim su se služili Indijanci, mogao sam samo da nagađam šta je hteo da kaže. Pozvao sam Anrija da mi to objasni.

---

[3] Indijanska amajlija

Po svemu sudeći Svinja je hteo da zaključi neki sporazum o braku, i nudio mi je jednu od svojih kćeri u zamenu za mog konja. Našao sam za shodno da odbijem je ponude. Stalno deleći osmehe i u najboljem raspoloženju, Svinja je pritegao ogrtač oko ramena i odjahao.

Na mestu gde smo se je noći ulogorili jedan rukavac reke Plat proticao je između stena. Kao i dosad, reka je i ovde bila mutna i brza; ali je na njenim krševitim obalama raslo drveće, a između vode i brega pružao se proplanak obrastao travom. Pre nego što smo došli na to mesto, ugledali smo s desne strane iseljenike koji su pravili logor oko četiri kilometra dalje od nas. Ogromna gomila Indijanaca kretala se prema susednom brežuljku u nadi da će naići na istu zabavu na kakvu je naišla i kod nas. Tišinu divljeg predela pred našim logorom remetilo je samo žuborenje reke Plat. Kroz čvornovate grane drveća, sasušenog i polumrtvog, videli smo kako iza vrhova Crnih Planina zalazi sunce ostavljajući za sobom ružičast sjaj. Korito neumorne reke bilo je takođe prekriveno rumenim sjajem. Ružičasti odsjaj pao je bio i na naš beli šator, a iste vatrene boje razlivale su se i po beživotnim stenama. Ta rumen je uskoro iščezla. Ostala je samo svetlost naše vatre koja je plamsala visoko među tamnim drvećem i grmljem. Ležali smo oko nje, uvijeni u pokrivače, pušili i razgovarali sve do ponoći.

Sledećeg jutra putovali smo nekom ravnicom koja je bila sasvim sažežena sunčevom toplotom. S jedne strane je ravnice nizalo se staro drveće ukrašavajući obalu reke Plat. Kroz njega smo u daljini opazili nešto nalik na zgradu. Kad smo se približili, sagledali smo njen oblik i veličinu. Utvrdili smo da je to grubo sagrađeno naselje brvnara. Bila je to neka trgovačka tvrđavica koja je nekad pripadala dvojici privatnih trgovaca. Kao i sva utvrđenja u tom kraju, i ona je u početku bila tako zamišljena da svojim zidovima opaše četvrtast prostor u kome su podignute barake za stanovanje i radnja, čija su ulazna vrata bila unutar tog zatvorenog četvrtastog prostora. Samo dve strane tvrđave bile su završene. Ovo mesto sada više nije moglo da posluži za odbranu, kao ni one male brvnare koje su na našoj, stalno pokretnoj granici tako često uspešno odolevale sve češćim sukobima sa Indijancima. Dve kolibe su stajale sasvim uz utvrđenje. Sunce je peklo prosto sažižući brvna. Nigde nije bilo ni žive duše, osim jedne stare Indijanke koja promoli okruglu glavu kroz otvor najbliže kolibe. Trojica ili četvorica snažnih dečačića radoznalo su provirivali ispod pokrivača Odjednom se otvoriše neka vrata i pojavi se malen, crnomanjast Francuz crnih očiju. Bio je prilično neobično obučen. Crna grgurava kosa, koju je delio po sredini glave, padala mu je na ramena. Nosio je, pripijen uz telo, kaput od jelenske kože sušene na dimu, na kojoj su se videli veseli ukrasi u obliku crteža, izrađeni obojenim dikobrazovim bodljama. Mokasini i kratke pantalone takođe su mu bili ukrašeni na sličan način. Pored toga, na šavovima pantalona isticale su se duge rese. Ričard — tako ga je nazivao Anri kad nas je upoznao s tim čovekom — zaista je bio pravi atleta i vrlo snažan. Na njemu nije bilo ničeg suvišnog, što je inače zaista retkost kod belaca u ovoj zemlji. Svaki mu je mišić bio jedar i čvrst. Svaka tetiva je bila napeta i vrlo elastična, a čitava njegova pojava odavala je stvorenje u kome se ukrštaju smelost i gipkost.

Ričard je predao naše konje pa čuvanje nekom svom robu iz indijanskog plemena Navaja, čoveku priprostog izgleda, koga je zarobio na meksikanskoj granici. Učtivo nam je oduzeo puške i poveo nas u glavni stan svog utvrđenja. To je bila soba velika tri kvadratna metra. Zidovi i pod bili su od crnog blata, a krov od grubog drveta. U sobi opazismo ogromno ognjište, načinjeno od četiri ravna kamena donesena sa prerije. Zidove su ukrašavali indijanski luk, tobolac od dabrovine sa strelama, nekoliko drangulija iz nakita kakvi se nose u predelima Stenovitih Planina, indijanska „medicinska“ kesica, lula i duvankesa. Puške su stajale u uglu sobe. Nameštaja nije ni bilo, sem nekakve klupe od grubog drveta, pokrivene bizonovim kožama. Na njoj se lenjo protezao visok melez čija je gusta kosa bila priljubljena uz slepoočnice i namazana crvenom bojom. Na podu, skrstivši noge, sedelo je još „gorštaka“. Bili su obučeni slično kao i sam Ričard. Međutim, najzanimljiviji u grupi bio je jedan go Indijanac, dečko od nekih šesnaest godina, prijatnih crta lica i skladnih pokreta. Držeći se neusiljeno, sedeo je u uglu pored vrata. Nijedan mišić mu se nije micao. Oči su mu netremice gledale, ne u nekog od prisutnih, nego, po svemu sudeći, u ognjište koje se nalazilo tačno na suprotnom kraju sobe.

U preriji se retko propušta običaj da se popuši lula sa prijateljima, bez obzira da li se radi o Indijancima ili o belcima. Crvenu lulu su stoga skinuli sa zida i dobro je napunili duvanom i šongsašom, i to u određenoj srazmeri. Lula je zatim kružila među nama. Svako je povukao nekoliko dimova i predao je svome susedu. Tu smo proveli pola sata. Pre nego što smo se oprostili, pozvali smo svoje nove prijatelje da popiju s nama po šolju kafe u našem logoru.

Tada smo već izgledali prilično odrpani. Odela su nam se pretvorila u dronjke i krpe. Najgore je bilo to što smo imali malo mogućnosti da ih obnavljamo. Do tvrđave Larami trebalo je putovati još oko deset kilometara. Nismo hteli da se takvi pojavimo u društvu koje bi se moglo pohvaliti da je blisko civilizovanom. Zaustavili smo se pored reke i doterali se što smo bolje mogli. Na drveće smo obesili mala ogledala i obrijali se. To nismo radili već šest nedelja. Zatim smo se okupali u reci Plat, iako je bilo veliko pitanje da li je to bilo uopšte korisno. Voda je imala boju čokolade, a obale su bile od najmekšeg i najraznovrsnijeg mulja i blata, tako da smo pre kupanja morali podići nasip od granja i pruća. Pošto smo obukli šarene mokasine koje nam je dala jedna skvav iz Ričardovog naselja, i sproveli ostale mere ulepšavanja koje su nam skučene mogućnosti dozvoljavale, posedali smo na travu sa osećanjem znatno većeg poštovanja prema sebi samima. Odmarali smo se očekujući dolazak gostiju. Uskoro su se pojavili. Kada je banket bio završen svi smo povukli po nekoliko dimova iz zajedničke lule Oprostili smo se s njima i poterali konje u pravcu tvrđave Larami.

Prošao je jedan sat. Goli brežuljci zaklonili su nam vidik, tako da nismo ništa videli. Kada smo ih prešli, u podnožju jednog obronka ugledasmo neku brzu reku koja se ulivala u Plat. S druge strane pružala se zelena poljana načičkana grmljem, usred koje su, na mestu gde su se dve reke ulivale jedna u drugu, stajali niski glineni zidovi tvrđave. To nije bila tvrđava Larami, nego neka druga, novijeg datuma, koja nije mogla da odoli uspešnijem takmacu. Napuštena tvrđava je ležala u ruševinama. Nešto kasnije bregovi kao da su se razdvojili, i pred nama se ukaza sama tvrđava Larami, sa visokim utvrđenjima i okomitim glinenim zidovima. Tvrđava se dostojanstveno dizala levo od nas s druge strane reke, a iza nje se pružao lanac neplodnih i pustih planinskih prevoja. Iza njih, dostižući visinu od preko dve hiljade metara, uzdizale su se jezovite Crne Planine.

Pokušali smo da pređemo preko Laramijske Reke baš prekoputa tvrđave, ali je reka, nabujala od kiša na tom mestu bila suviše brza. Krenuli smo duž obale da pronađemo bolje mesto za prelaz. Ljudi su se okupljali na zidovima tvrđave i posmatrali nas. „Eno Bordoa!“ povika Anri. Sav je sijao od sreće što je prepoznao svog starog poznanika. „Eno ga tamo, drži durbin u ruci, a eno i starog Vaskisa, i Tukera i Meja. A. dovraga, pa to je Simono!“ Taj Simono je bio Anrijev prisan prijatelj i jedini čovek u tom kraju koji se s njim mogao takmičiti u lovačkim veštinama.

Uskoro smo pronašli pogodno mesto za prelaz preko reke.

Anri je jahao napred, njegov konjić je prišao obali sa hladnom ravnodušnošću, odupro se nogama i lagano skliznuo u reku, ne narušavajući time nimalo svoje spokojstvo. Pošli smo za njim. Voda je pravila virove oko naših sedala, ali su nas konji lako preneli na drugu stranu. Matica umalo što nije odnela nesrećne mazge, a s njima i kola i sve ostalo. Prilično zabrinuti, posmatrali smo ih kako se saplić〈u〉 o okruglo kamenje na dnu reke i snažno se odupiru struji matice. Najzad su svi srećno prebrodili reku Zatim smo prešli preko omanje ravnice i spustili se u uvalu. Odatle smo se ispeli uz jedan strmi obronak i našli se pred ulaznom kapijom tvrđave Larami. Iznad kapije bio je sagrađen bunker radi odbrane od mogućnih napada na ulaz u tvrđavu.

GLAVA IX

PRIZORI U TVRĐAVI LARAMI

KADA ČOVEK GODINU DANA DOCNIJE pomisli na tvrđavu Larami i one koji u njoj žive, oni više liče na neku živopisnu sliku iz starih vremena nego na stvarnost, jer prizor koji nam se pružao bio je sasvim drukčiji od svega što se može videti u našem pripitomljenom kraju sveta. Obučeni u bela odela od bizonove kože, visoki Indijanci su lutali po trgu ili stajali, oslanjajući se svom težinom tela na niske krovove zgrada oko trga. Mnoštvo skvava — indijanskih žena — neukusno nakinđurenih, sedelo je u grupama pred izbama u kojima su inače stanovale. Njihovo melesko potomstvo neumorno je trčkaralo okolo u svim pravcima po tvrđavi i dizalo veliku galamu. A traperi, trgovci i „službenici“ naselja obavljali su svoj posao ili uživali u dokonosti.

Dočekali su nas na ulaznoj kapiji, ali nimalo srdačno. Po svemu sudeći, izazivali smo izvesno nepoverenje i sumnju dok Anri nize objasnio da nismo trgovci. U znak potvrde tih navoda predali smo „šefu“ tvrđave preporučeno pismo od njegovih pretpostavljenih. „Šef“ je uzeo pismo, obrnuo ga naopako i uporno pokušavao da ga pročita. Ali, pošto po svojoj pismenosti nije bio dorastao tom zadatku, obratio se za pomoć jednom službeniku, nekom okretnom, nasmejanom Francuzu koji se zvao Montalon. Kad mu je pismo pročitano, Bordo (tj. „šef“) je, izgleda, postepeno shvatio šta se od njega očekuje. Iako nije oskudevao u osećanju gostoprimstva, uopšte nije bio navikao da bude u ulozi šefa ceremonijala Kršeći uobičajene formalnosti koje iziskuje svaki prijem gostiju, Bordo nas nije počastvovao ni jednom jedinom rečju, nego je brzo krenuo trgom. Prilično začuđeni, pošli smo za njim. Odveo nas je do neke ograde i stepenica na suprotnoj strani od ulaza u tvrđavu. Dao nam je znak da će biti najbolje da konje privežemo uz ogradu. Zatim se popeo uza stepenice, prešao preko nekog grubo sagrađenog balkona i udarcem noge širom otvorio vrata. Ukazala se povelika soba, malo uređenija od neke štale. Od nameštaja, u sobi se nalazio grubi široki ležaj, ali ne i pravi krevet, zatim dve stolice, ormančić, kalajno vedro za vodu i stočić za sečenje duvana. Na zipu je visilo bakarno raspeće. Pored njega, o jednom ekseru, bio je obešen nedavno skinuti skalp sa kosom dugom skoro jedan metar. Još jednom će mi se pružiti prilika da pomenem taj nesrećni trofej, pošto je njegova istorija u vezi sa onim što se docnije dogodilo.

Ovaj apartman je bio najbolji u tvrđavi Larami. U njemu je obično stanovao zakoniti „šef“ tvrđave Papen. Pošto je on bio odsutan, tvrđavom je komandovao Bordo. Ovaj snažni, neotesani čovečuljak, vrlo uobražen zbog svoje nove dužnosti, poče da se dere i traži da se donesu bizonova krzna. Doneli su ih i prostrli po podu i ona su nam poslužila kao postelje, i to mnogo bolje od onih na koje smo se već odavno bili privikli Kad smo se smestili, izašli smo na balkon da malo bolje razgledamo ovu dugo željenu luku u koju smo najzad stigli. Ispod nas se nalazio četvrtast prostor koji je služio kao trg, a oko njega su se, jedna do druge, nizale male izbe ili, još bolje, ćelije. One su služile u razne svrhe, ali uglavnom za smeštaj ljudi koji su bili zaposleni u tvrđavi ili mnogobrojnih Indijanki koje su oni držali kod sebe. Na suprotnoj strani dizala se stražarnica iznad ulazne kapije. Bila je ukrašena crtežom nekog konja u punoj brzini, čije su sapi bile obojene crvenom bojom. Taj crtež je bio tako vešto izrađen da je mogao izdržati poređenje sa sličnim crtežima koje Indijanci prave na svojoj odeći i u svojim kolibama Na trgu je vladala velika živost. Nekoliko kola koja su pripadala nekom starom trgovcu Vaskisu upravo su se spremala da krenu na put ka jednoj udaljenoj stanici u planinama. Kanađani su, praveći buku i metež, završavali pripreme za put, dok je tu i tamo stajao poneki Indijanac i sve to posmatrao sa ravnodušnom ozbiljnošću.

Tvrđava Larami je jedna od stanica koje je izgradila Američka kompanija za otkup krzna. Ta kompanija drži u svojim rukama skoro isključiv monopol trgovanja sa Indijancima u ovom kraju u kojem upravljaju njeni činovnici i gde oni imaju apsolutnu vlast. Oružane snage Sjedinjenih Američkih Država ovde se slabo osećaju, jer kada smo mi bili tamo, poslednji istureni položaji jedinica američke vojske nalazili su se oko hiljadu kilometara na istok od Laramija. Mala tvrđava je sagrađena od ćerpiča sušenih na suncu. Spolja ima oblik pravougaonika. Dva bastiona[4] od ćerpiča postavljena na dva suprotna ugla, liče na obične kolibe. Bedem je visok oko četiri i po metra, a na vrhu je postavljena palisada od tankog kolja Krovovi izbi, koji se naslanjaju neposredno na unutarnju stranu bedema, služe kao grudobran. Iznutra je tvrđava podeljena na dva dela Na jednoj strani nalazi se četvrtast prostor, okružen trgovačkim radnjama, kancelarijama i stanovima, Na drugoj strani izgrađen je „koral“ — uzak tor opasan visokim zidovima. Tu se, radi svake sigurnosti, noću ili kad se u tvrđavi nalaze opasni Indijani, ostavljaju konji i mazge iz tvrđave. Glavni ulaz ima dvoja vrata. Između njih se nalazi zasvođen prolaz koji se može kontrolisati iz jedne bočne prostorije kroz kvadratično prozorče smešteno visoko iznad zemlje. Pomoću tog malog otvora mogu lica izvan tvrđave da stupe u vezu s onima unutar njenog kruga iako su unutrašnja vrata zatvorena i zabravljena. Ovakve mere predostrožnosti su neophodne zato što se iz trgovačkih razloga i sumnjivim Indijancima mora dozvoljavati prilaz. Kada se naslućuje opasnost unutrašnja vrata se čvrsto zatvaraju, a čitavo poslovanje se obavlja kroz ono prozorče. U tvrđavi Larami se ovoj meri predostrožnosti, iako je bila potrebna na nekim stanicama kompanije, retko pribegavalo, jer se u ovom kraju nije osećalo da Indijanci gaje prema njoj neke neprijateljske namere, premda su u okolini ljudi često ginuli.

Nismo dugo uživali sami u svom novom stanu. Uskoro su nas uznemirili. Vrata su se tiho otškrinula. Posmatrala su nas dva krupna oka i lice crno kao noć. Zatim se pojavi crveno rame i ruka, a za njom neki visoki Indijanac. On se ušulja unutra, rukova se s nama, promrmlja nešto u znak pozdrava i sede na pod Za njim se pojaviše ostali, nenamazanih lica, zbaciše s ramena tešku odeću i bez ikakvog uzbuđenja posedaše u polukrug oko nas Morali smo zapaliti lulu. Svi su redom pušili. Od nas su zasad očekivali jedino tu razonodu. Ti posetioci su bili očevi, braća i drugi rođaci skvava u tvrđavi, gde im je bilo dozvoljeno da ostanu. Dangubili su ne radeći savršeno ništa. Svi ovi Indijanci što su pušili s nama bili su istaknuti i čuveni ljudi. U sobu upade još nekoliko njih. To su bili mladići koji ni po svojim godinama ni po svojim podvizima nisu još bili zaslužili da uživaju isti ugled kao starci i ratnici. Kad su ugledali svoje starije postideli su se i čitavo vreme stajali postrani ne skidajući očiju sa nas. Obrazi su im bili namazani crvenom bojom, o ušima su im visile školjke, a oko vrata su nosili ogrlice- Pošto se još nisu bili istakli kao lovci niti su izvršili časno ubistvo kakvog čoveka, slabo su ih poštovali. Stoga su i bili bojažljivi i stidljivi. Ova navala posetilaca pričinila nam je strahovite neprilike. Oni su hteli da pregledaju sve što je bilo u sobi. Pažljivo su razgledali našu opremu i odela. Jer, iako ima ljudi koji tvrde suprotno, retko je ko tako radoznao kao Indijanac kada se radi o predmetima koji su na dometu njihovih iskustava i shvatanja. Što se tiče ostalih stvari, prema njima je krajnje ravnodušan. Neće se truditi da ispituje nešto što ne može da shvati, nego se sasvim zadovoljava time da u znak čuđenja stavi ruku na usta i uzvikne da je to „neka velika medicina“ — čarolija. Sa takvim objašnjenjem koje primenjuje u svim prilikama, Indijanac se nikada ne zbunjuje. On se nikad ne upušta u razmišljanja i nagađanja. Njegov um se kreće utvrđenim stazama. Duša mu spava, i ni napori misionara, bili oni jezuiti ili puritanci, iz Starog ili Novog sveta, nisu dosad uspeli da je probude.

---

[4] Bastion; franc. – Istaknuti deo bedema

Dok smo pri smiraju sunca posmatrali sa bedema puste ravnice oko tvrđave, primetili smo u daljini na crvenom nebu na zapadu grupu čudnih građevina koje su ličile na skele. Visoko u vazduhu na njima su bili položeni neki predmeti čudnih oblika, a na zemlji belasalo se nešto poput kostiju. To je bilo mesto na kome je sahranjeno nekoliko poglavica indijanskog plemena Dakota, čije posmrtne ostatke ovo pleme rado ostavlja u blizini tvrđave u nadi da će oni na taj način biti zaštićeni od skrnavljenja sa strane neprijatelja. Pa ipak, dešavalo se to vrlo često. Baš nedavno čete ratnika iz plemena Krou, koje su krstarile ovim krajem, zbacile su leševe sa skela na zemlju i rastrgali ih na sitne komadiće, uz lelek Indijanaca iz plemena Dakota, koji su ostali u krugu tvrđave Bilo ih je suviše malo da bi svoje svetinje zaštitili od skrnavljenja. Beli predmeti koji su se videli na zemlji bile su lobanje bizona, poređane u mističnom krugu, kako se to obično viđa na indijanskim grobljima u preriji.

Uskoro smo kroz polumrak opazili jednu grupu od pedeset do šezdeset konja koja se kretala prema tvrđavi. Te životinje su pripadale ovom naselju. Dan su provodile na ispaši na livadama, pod nadzorom naoružanih stražara, a sada su ih oni vraćali u onaj ograđeni tor. „koral“ . da tamo provedu noć. Na toru se otvoriše vrata Pored njih ostade stražar, neki stari Kanađanin sivih gustih obrva, sa revolverom o pojasu, dok je jedan njegov drug jahao za krdom koje je išlo u neredu i terao ga da se uspne u tor. Ovaj drugi stražar je jahao na konju, a pušku je bio položio ispred sebe na sedlo. Vetar mu je mrsio dugu kosu i ona mu je padala na crnomanjasto lice. Uski „koral“ je začas bio prepun poludivljih konja, koji su se udarali, grizli i neprestano zbijali u gomilu.

Jedan Kanađanin nas pozva na večeru zazvonivši u zvonce koje neskladno zabruja. Obed bi poslužen na neotesanom stolu u jednoj od donjih prostorija tvrđave, a sastojao se od hlebnih kolača i sušenog bizonovog mesa. To je bilo odlično sredstvo za jačanje zuba. Večerali smo zajedno sa „šefom“ i višim dostojanstvenicima naselja, među koje je, s punim pravom, bio uključen i Anri Šatijon. Tek što smo završili večeru, sto postaviše po drugi put — hleba, međutim, ovog puta nije bilo u izobilju. To je bila večera za lovce i trapere čiji ugled nije bio tako veliki. Običnim službenicima Kanađanima služilo se sušeno meso u jednoj od njihovih baraka Da bi se dobila prava slika o gazdinstvu tvrđave Larami, neće biti naodmet da na ovom mestu ispričamo jednu pričicu koja je bila aktuelna među tamošnjim ljudima kada smo mi tamo boravili.

Neki starac, po imenu Pjer, imao je zadatak da iz skladišta redovno donosi meso za ljude. Stari Pjer je, kao čovek bolećiva srca, obično odabirao najmasnije i najbolje komade za svoje drugove. To je uskoro opazio i pronicljivi „šef“ tvrđave, koji se vrlo mnogo uznemirio zbog takve starčeve samovolje Razmišljao je kako da to osujeti. Naposletku smisli plan kopi je upravo odgovarao čoveku kakav je bio stari Pjer. Pored magacina za meso nalazilo se odeljenje koje je služilo kao ostava za kože, a bilo je odvojeno od magacina samo pregradom od opeka. To odeljenje nije imalo nikakvu drugu vezu sa tvrđavom osim preko jedne četvrtaste rupe u onoj pregradi. U ostavi je, razume se, bilo vrlo mračno. Pazeći da ga niko ne primeti, „šef“ se jedne večeri ušunja u magacin s mesom, provuče se kroz rupu i sakri među krzna i bizonove kože. Uskoro zatim pojavi se stari Pjer s fenjerom u ruci. Mrmljajući nešto za svoj račun, otpoče da pretura po mesu, birajući kao i obično najbolje komade. Ali iznenada se začu nekakav mukli i zagrobni glas iz ostave „Pjere, Pjere! Ostavi to masno meso. Uzmi samo krto“ Pjer ispusti fenjer na zemlju i pojuri kao munja ka tvrđavi Ječao je od straha kao u agoniji i vikao da se đavo uvukao u skladište. Ali u toj žurbi stari Pjer se okliznu na pragu i prući se koliko je dug po šljunku. Tu je ostao ležeći bez svesti, onesvešćen od pada. Kanađani pohitaše u pomoć. Neki podigoše nesrećnog Pjera, a ostali na brzinu napraviše krst od dva štapa i krenuše u napad protiv đavola u njegovom uporištu Tada se na vratima magacina pojavi „šef“ snuždenog izraza. Da bi se osetio još više ponižen morao je objasniti Pjeru čitav plan kako bi ga povratio.

Sutradan ujutru sedeli smo u prolazu između kapija i razgovarali sa trgovcima Vaskisom i Mejom. Ta dva čoveka su, sem našeg okretnog prijatelja činovnika Montalona, verovatno bili jedini u tvrđavi koji su znali da čitaju i pišu Mej je baš pričao neku zanimljivu priču o putniku Ketlinu, kad jedan ružan, sitan Indijanac, jašući pravu ragu, prođe pored nas u galopu i uputi se u tvrđavu. Na pitanja je odgovarao izjavom da se pleme Starog Dima nalazi u neposrednoj blizini. I zaista, već posle nekoliko minuta haotična rulja divljaka na konjima i pešaka prekri bregove s druge strane reke. Mej je završavao svoju priču. Za to vreme čitava gomila siđe na Laramijsku Reku i poče u masama da je prelazi. Odšetah do obale Reka je tu bila široka i, tada, duboka oko metar do metar i po, sa vrlo brzom maticom. U širini od nekih dvadesetak metara ona je bila prepuna pasa, konja i Indijanaca. Konji su nosili duge kočeve koji se upotrebljavaju za pričvršćivanje i podizanje šatora. Teži kočevi su s jednog kraja bili pričvršćeni za prtljažna sedla, po dva ili tri sa svake strane, dok im se drugi kraj vukao po zemlji. Nepunih pola metra iza konja visila je između kočeva velika košara, užetom čvrsto vezana za kočeve. Na leđima konja bile su nabacane razne stvari iz prtljaga. Košara je bila puna domaćeg pribora, ili je često u njoj bila nosiljka sa štenadima, sitnom decom ili nekim starcem koga su duge godine života sasvim istrošile. Veliki broj takvih neobičnih prevoznih sredstava, „saonica“, kako ih nazivaju Kanađani, probijao se kroz reku pljuskajući vodu na sve strane. Između njih je plivao čitav čopor pasa, koji su često vukli za sobom minijaturne „saonice“. Kroz tu gužvu hitro su se na konjima probijali ratnici, za čija leđa su se čvrsto držali mršavi dečačići mrka pogleda. Žene su sedele na tovarnim sedlima kao kokoške povećavajući teret već ionako preopterećenih konja. Vladala je neverovatna gužva. Psi su uglas skičali i zavijali. Odojčad na „saonicama“ nemoćno zapištaše kad voda provali u njihova ugodna skloništa. Mala crnooka deca, od jedne godine pa naviše, čvrsto su se obema rukama držala za ivicu košare i gledala prestrašeno u vodu koja je jurila tako blizu njih. Ona su pljuvala i kreveljila se kad bi im voda zapljusnula usta. Reka povuče za sobom neke pse iznemogle pod teretom. Oni žalosno zaskičaše. Stare skvave su skakale u vodu, hvatale za vrat svoje ljubimce i izvlačile ih. Kako je koji konj stizao na obalu, uspentrao se kako mu je bilo najzgodnije. Neupregnuti konji i ždrebad pristizali su sa ostalim mnoštvom i često se punim trkom probijali kroz gomilu. Za njima bi pojurile stare veštice vrišteći kako to već samo one umeju kada su uzbuđene. Privlačne mlade skvave, žarko narumenjene veštačkim crvenilom stajale su tu i tamo na obali držeći visoko u vazduhu koplje svog gospodara kao znak za prikupljanje raštrkanih delova njegovog domaćinstva. Gomila se za nekoliko trenutaka rasplinu. Porodice se sa svojim konjima i prtljagom uputiše prema ravnici iza tvrđave. U roku od pola sata tu niče šezdeset do sedamdeset njihovih šiljastih koliba. Stotine konja paslo je po okolnoj preriji, a psi su svuda lunjali. Tvrđava je bila puna ratnika, dok je pod bedemom neprestano odjekivala cika i dernjava dece.

Tek što su stigle je novajlije, Bordo protrča kroz tvrđavu vičući svojoj ženi Indijanki da mu donese durbin. Poslušna Marija, zaista uzorna skvav, nađe traženi instrument, i Bordo se užurbano uputi s njim na zidine tvrđave. Pokazujući prema istoku i psujući, on uskliknu da dolaze neki iseljenici koji putuju na zapad. Ali tek posle izvesnog vremena primetili smo glomazni karavan putničkih kola koji je polako silazio s bregova. Oni stigoše do reke i, bez ikakvog okretanja ili zaustavljanja, zaroniše u nju, pređoše i polako krenuše uz drugu obalu. Išli su pravo prema tvrđavi i indijanskom selu. Zatim napraviše krug i zaustaviše se na oko pola kilometra od sela i tvrđave. Neko vreme nas niko nije uznemiravao. Pridošli iseljenici su uređivali svoj logor. Čim su svršili taj posao, zauzeše na juriš tvrđavu Larami. Na kapiji se iznenada pojavi čitava gomila šešira širokih oboda, mršavih lica i začuđenih pogleda. Visoki, nezgrapni ljudi, u odelima od tamnog domaćeg sukna, i žene mrtvačkih lica i dugih, vitkih pojava dolazili su u gomilama. Kao da su bili nadahnuti samim demonom radoznalosti, pretražiše svaki i najmanji kutić u tvrđavi. Nemoćni pred tom najezdom, povukosmo se u svoje sobe što smo brže mogli, u uzaludnoj nadi da ćemo tu naći zaklon. Iseljenici su neumorno vršili pretres. Upadali su u izbe, ili bolje rečeno, špilje gde su stanovale iznenađene Indijanke. Rešeni da svaku tajnu ispitaju dokraja, pretražili su stanove svih ljudi, pa čak i Marijin i „šefov“. I pred našim vratima se uskoro pojavila prilično brojna deputacija, ali se nije usudila da tu ostane.

Pošto su konačno zadovoljili svoju radoznalost, oni pređoše na zaključivanje poslova. Ljudi su nabavljali robu potrebnu za dalje putovanje. Kupovali su je ili u zamenu za nju davali neke svoje predmete koji im više nisu bili potrebni.

U svim iseljenicima koji su prolazili ovim krajevima na putu za Oregon ili Kaliforniju živele su snažne predrasude prema francuskim Indijancima, kako su zvali ovdašnje trapere i trgovce. Bili su mišljenja, a u priličnoj meri i s pravom, da im ti ljudi nisu naklonjeni. Mnogi su bili čvrsto ubeđeni da Francuzi podstrekavaju Indijance da ih napadnu i unište. Prilikom posete njihovom logoru odmah smo primetili da među njima vlada neobično velika zabrinutost i neodlučnost. Ličili su na ljude koji su potpuno izbačeni iz koloseka. Bili su zbunjeni i prestravljeni kao gomila dečaka zalutalih u šumi- Nemoguće je ostati duže među njima a ne osetiti bodar duh kojim je većina bila prožeta. Ali, gorštakova domovina je šuma. U dalekoj preriji on se oseća sasvim izgubljen. On se toliko razlikuje od pravog „planinca“ koliko i kanadski putnik koji vesla niz brzake Otave sedeći u svom čamčiću — od američkog mornara usred oluje kod Kap Horna. Pa ipak, i moj drug i ja bili smo zbunjeni kad smo pokušavali da objasnimo zašto među njima vlada takva zbunjenost duhova. O kukavičluku nije moglo biti ni reči. Ti ljudi su bili istog kova kao i dobrovoljci iz Montereja i Buena Viste. Većina njih je pripadala primitivnim i oskudno obrazovanim ljudima iz pograničnih krajeva. O ovom kraju i njegovim stanovnicima nisu znali savršeno ništa. Već dotada su preturili preko glave mnoge nezgode, i strahovali su od novih. Nikad nisu videli ništa ljudsko i nikad nisu okušali svoje mogućnosti.

I na nas se u punoj meri sručilo podozrenje. Pošto smo bili stranci, smatrali su nas neprijateljima. Slučajno nam je bilo potrebno malo olova i nešto druge robe. Iskoristili smo to da odemo do njihovog logora i tamo nabavimo potrebne stvari. Najpre su se prilično ustezali, podozrivo nas posmatrali i preturali po džepovima. Tek onda se poveo razgovor o uslovima i saopštila cena. Zatim je iseljenik otišao da donese robu za koju smo se pogađali. Čekali smo ga dok nas nije izdalo strpljenje, a onda krenuli u potragu za njim. Zatekli smo ga kako sedi na kolima.

„Pa, strančе“, primeti on kad nas ugleda, „mislim da neću da trgujem“.

Neki njegov prijatelj je pošao s njim s mesta gde smo utovarali kupovinu i šapatom mu napunio glavu mislima da ćemo ga sigurno prevariti i da će za njega biti bolje da s nama nema nikakvog posla.

Ovakva plašljivost i stav iseljenika bili su za njih dvostruko nesrećni, jer su ih izlagali stvarnoj opasnosti. Na primer, u prisustvu Indijanaca treba imati drsko držanje i zauzeti samouveren stav, ali biti i budan. U tom slučaju će oni biti snošljivi i sigurni susedi. No bezbednost zavisi od toga koliko ste poštovanje prema sebi u stanju da ulijete Indijancima i koliko će da strahuju od vas. Ako se odate da ste plašljiv ili neodlučan čovek, istog tog časa pretvorićete ih u podmukle i opasne neprijatelje. Indijanci iz plemena Dakota su jasno primetili ovu uznemirenost među iseljenicima i odmah je iskoristili. Postali su do krajnosti drski i prešli svaku meru u svojim zahtevima. Već im je bilo prešlo u naviku da, kako koja grupa iseljenika stigne u tvrđavu, odlaze u njihov logor i traže da ih pogoste. Selo Starog Dima je baš i došlo isključivo s tim ciljem. Putovalo je nekoliko dana samo zato da dobije šolju kafe i nekoliko dvopeka. I ovom prilikom tražili su da im se priredi „gozba“. Iseljenici se nisu usuđivali da to odbiju.

Jedne večeri o zalasku sunca selo je bilo pusto. Sretali smo starce, ratnike, žene i decu u odelima veselih boja. Hitali su prema logoru radoznalih lica. Kad su stigli, tamo, posedali su u polukrug. Stari Dim je seo u sredinu. S obe strane pored njega posedali su njegovi ratnici, do njih mladići i dečaci, a na krajevima tog polukruga poređale su se žene i deca. Brzo su razdeljeni dvopek i kafa. Iseljenici su zaprepašćeno posmatrali svoje goste divljake. Čim bi stigla neka nova iseljenička grupa u tvrđavu Larami, ova scena bi se ponavljala. Indijanci su svakog dana postajali sve lakomiji i drskiji. Jedne večeri su iz čiste obesti razbili u komade šolje iz kojih su bili pogošćeni. To je toliko ogorčilo iseljenike da su mnogi zgrabili puške, i jedva su ih neki drugi odvratili da ne otvore vatru na drsku rulju Indijanaca. Pre nego što smo napustili taj kraj ovo opasno raspoloženje Indijanaca iz plemena Dakota još se više rasplamsalo. Počeli su otvoreno da prete iseljenicima da će ih uništiti, pa su čak na neke grupe i otvarali vatru. Vojne oružane snage i vojni zakoni su hitno potrebni toj opasnoj oblasti. Ako se brzo ne dovedu trupe u tvrđavu Larami ili negde u blizinu, i iseljenici i ostali putnici će u bliskoj budućnosti biti izloženi velikim opasnostima.

Indijanska plemena Odžilalaha, Brile i ostale bande Dakota ili Sijuksa na zapadu su pravi divljaci koji se ni u čemu nisu izmenili u dodiru sa civilizacijom. Nijedno od tih plemena ne zna da govori nekim evropskim jezikom niti je ma kada posetilo kakvo američko naselje. Sve do pre nekoliko godina, kada su iseljenici počeli da prolaze kroz taj kraj na svom putovanju za Oregon, oni uopšte nisu videli nijednog belca, izuzev nekoliko ljudi koji su bili zaposleni u stanicama Američke kompanije za otkup krzna. Njih su smatrali pametnim ljudima, samo nižim od sebe, koji su isto kao i oni živeli u kolibama od kože i hranili se bizonovim mesom. Međutim, kada su gomile Meneaska[5] sa svojim volovima i putničkim kolima počeli da osvajaju njihove predele, Indijanci su se bezgranično začudili. Oni su jedva mogli da veruju da na zemlji ima toliko belih ljudi.

---

[5] Meneaska — indijanski naziv za belce. — Prim. prev.

Čuđenje sada ustupa mesto preziru, što u krajnjoj liniji može imati žalosne posledice ako se o tome ne bude strogo vodilo računa.

Alp pogledajmo kako izgleda unutrašnjost jedne indijanske kolibe. Šou i ja smo često bili u njima. Stvarno, veče smo većinom provodili u indijanskom selu, a Šouovo tvrđenje da je lekar poslužilo nam je kao dobar razlog za to. Opisaću jednu takvu posetu. Sunce je već bilo zašlo, a konji uterani u „koral“. Prerijski Petao, poznati lepotan, došao je do ulazne kapije sa čitavim jatom mladih devojaka. Tu je počeo da igra s njima vodeći ih okolo u krug i puštajući pritom iz grudi niz jednoličnih uzvika, koje su one pratile nekom žalosnom pesmom, Napolju, s druge strane kapije dečaci i mladići su se bezbrižno veselili. U njihovoj blizini stajao je neki ratnik i sumorno ih posmatrao. Lice mu je bilo obojeno bojom crnom kao ugalj. To je bio znak da je nedavno skalpirao jednog Indijanca iz plemena Pouni. Prošli smo pored njih. Između nas i crvenog neba na zapadu stajale su visoke, tamne indijanske kolibe. Odmah smo se uputili u kolibu samog Starog Dima. Ta koliba nije bila ništa bolja od drugih, čak je bila i prilično pohabana, jer u toj demokratskoj zajednici poglavica nikad ne zauzima neki viši položaj ili rang. Stari Dim je sedeo prekrštenih nogu na bizonovom krznu. Njegovo mrmljanje u znak pozdrava kada smo ušli bilo j? neobično srdačno, nesumnjivo zbog lekarskog svojstva koje je pridavao Šou. Oko kolibe je sedelo nekoliko žena i mnoštva dece. Šouovi pacijenti su se većinom žalili na ozbiljno zapaljenje očiju, koje se javljalo zbog preterane izloženosti lica sunčevoj toploti. Šou je tu vrstu bolesti prilično uspešno lečio. Sa sobom je doneo homeopatsku lekarsku torbu, i bio je, čini mi se, prvi koji je uveo taj bezopasni sistem lečenja među Odžilalahe. Tek što su uvrh kolibe prostrli krzno da se tu smestimo i tek što smo seli, pojavila se prva bolesnica. To je bila lično poglavičina kćer, koja je, istinu govoreći, bila najlepša devojka u selu- Pošto je bila u izvanrednom prijateljstvu sa lekarom, rado se poverila njegovim rukama i vrlo dobro je podnosila sve što je on radio, smejući mu se pravo u lice za vreme čitavog procesa lečenja, jer Indijanka skoro i ne ume da se smeši. Kada je svršio s tim slučajem došao je na red jedan drugi bolesnik. U najtamnijem kutu kolibe sedela je neka odvratna mršava starica. Previjala se od bolova i skrivala oči od svetla, pritiskujući dlanovima lice. Po naređenju

Starog Dima ona je, vrlo nerado, prišla i pokazala oči koje se skoro nisu ni videle od prevelikog zapaljenja. Lekar je još nije bio ni dohvatio, a ona je teško teknula i previjala se toliko da je on izgubio strpljenje. Ali pošto je bio rešen da sprovede ono što je naumio, naposletku je uspeo da joj da svoj omiljeni lek.

„Čudno je to“. rekao je on kada je završio operaciju, ,.što sam zaboravio -,a ponesem španske muve. Moramo imati sa sobom nešto što bi poslužilo kao sredstvo za smirivanje nerava“.

Pošto nije imao ništa bolje, zgrabio je žeravicu s vatre i prislonio je na slepoočnice stare žene, koja je počela da pušta takve nezemaljske krike da je ostala porodica prsnula u smeh.

Za vreme tog lečenja u kolibu je ušla najstarija skvav Starog Dima U ruci je držala malj na čijem je vrhu bio kamen. Malj je ličio baš na one koji su pre mnogo vremena iskopani u poljima Nove Engleske. Taj kamen je bio privezan za dršku malja sirovom kožom. Pre toga sam neko vreme posmatrao jednu nosiljku u kojoj su dobro odgajena crna štenad ta ugodno smešena na bizonovim kožama. Međutim, iznenadna pojava ove žene brzo im je pokvarila uživanje. Zgrabila je jedno štene za zadnju nogu, izvukla ga napolje, odnela na ulaz u kolibu i udarala ga maljem po glavi dok ga nije ubila. Pošto sam znao čemu služe je pripreme, posmatrao sam kroz jednu rupu na zadnjem delu kolibe šta će dalje uraditi. Žena je držala štene za noge i njihala ga tamo-amo iznad vatre dok mu nije oprljila i skinula svu dlaku. Kad je svršila s tim, izvukla je nož i isekla ga u sitne komadiće, koje je spustila u kotao da se kuvaju. Posle kratkog vremena pred nas je iznesena velika drvena zdela puna tog delikatesnog jela. Gozba sa jelima od psećeg mesa predstavlja najveću čast koju jedan Indijanac iz plemena Dakota može pružiti svom gostu. Pošto smo znali da bi odbijanje značilo uvredu, navalili smo na štene i pojeli ga, u prisustvu njegovih rođaka koji nisu ni slutili o čemu se radi. Stari Dim je u međuvremenu pripremio svoju veliku lulu. Kad smo završili s obedom, lula bi zapaljena. Prelazila je iz ruke u ruku dok nismo popušili sav duvan iz nje. Svršivši s tim, oprostili smo se bez ikakvih novih ceremonija, zakucali na ulaznu kapiju tvrđave i, pošto smo kazali ko smo, pustili su nas unutra.

GLAVA X

PLEMENA U RATU

LETO 1846. GODINE BILO JE DOBA ratničkog uzbuđenja među svim zapadnim grupama indijanskog plemena Dakota. U toku 1845. godine oni su doživeli velike nezgode. Na razne strane razaslane su mnogobrojne grupe ratnika. Neke od njih su uništene, a neke, doživevši potpuni poraz, vratile su se sasvim obeshrabrene, tako da je čitavo pleme bilo u žalosti. Između ostalih, deset ratnika se uputilo u zemlju indijanskog plemena Zmija. Te ratnike je predvodio sin jednog istaknutog poglavice plemena Odžilalaha koji se zvao Vihor. Prolazeći ravnicama oko Laramija, susreli su odjednom više neprijatelja nego što je bilo njih samih. Bili su opkoljeni i pobijeni svi do jednog. Izvršivši taj podvig, Indijanci iz plemena Zmija su se zabrinuli plašeći se osvete Dakota. Stoga su se požurili da potvrde svoju želju za mirom šaljući skalp jednog od ubijenih ratnika njegovim saplemenicima i rođacima. Uz skalp je bilo pričvršćeno nekoliko strukova duvana. Za kurira su uzeli starog trgovca Vaskisa. To je bio skalp koji je visio na zidu u našoj sobi u tvrđavi. Ali Vihor se pokazao neumoljiv. Iako je po karakteru imao nečeg zajedničkog sa svojim imenom, ipak je bio Indijanac, i mrzeo je pleme Zmija iz dna duše. Pre nego što je stigao skalp, on je već izvršio sve pripreme za osvetu. Uputio je kurire s darovima i duvanom svim plemenima Dakota u krugu od četiri stotine pedeset kilometara, predlažući im veličanstven plan za kažnjavanje plemena Zmija. U istoj poruci Vihor je naveo i mesto i vreme sastanka. Plan je rado usvojen, i u tom trenutku su se već mnoga sela, koja su verovatno ukupno brojila pet ili šest hiljada duša, polako kretala prerijom i približavala se mestu zajedničkog sastanka na reci Plat kod logora Labonte. Kasnije će se videti do čega su dovele ove pripreme.

Kad sam to čuo, mnogo sam se obradovao. Došao sam u ovaj kraj uglavnom zato da proučavam karakter i osobine Indijanaca. La bih postigao svoj cilj, bilo mi je potrebno da živim neko vreme u njihovoj sredini i da bar prividno postanem njihov saplemenik. Predložio sam da se pridružimo nekom selu i da se uselimo u jednu njihovu kolibu kao pravi ukućani. Čitavo dalje izlaganje, ukoliko je reč o meni, uglavnom će se odnositi na to kako se ostvarivala ova zamisao, kao i na neočekivane prepreke koje su omele njeno sprovođenje. Odlučili smo da nikako ne propustimo sastanak kod logora Labonte. Doneli smo plan da Delorijea ostavimo u tvrđavi da se stara o našem prtljagu i boljim konjima, a sa sobom smo poneli samo oružje i uzeli najgore konje koje smo imali. Bilo je sasvim verovatno da će se među tolikim hordama surovih, plahovitih divljaka koji su se okupili bez zajedničkog vođe, a među kojima je bilo mnogo stranaca iz daleke prerije i planina, pojaviti zavist i svađe. Imali smo dosta iskustva i pazili smo da ne izazovemo neka pohlepna osećanja Takav je bio naš plan. Ali, nažalost, nije nam bilo suđeno da na taj način dospemo u logor Labonte, jer se jodnog jutra u tvrđavi pojavio jedan mlad Indijanac i doneo nam rđave vesti. To je bio neki obesni kicoš, ružnog lica namazanog crvenilom. Na glavi mu se lepršao rep prerijskog petla (vrsta krupnog fazana koji, kako sam čuo, ne živi istočno od Stenovitih Planina), uši su mu bile ukrašene šljokicama, a na ramenima je nosio ogrtač crven kao vatra. U ruci je držao konjanički mač samo radi reprezentacije, pošto su nož, strela i puška uvek odlučivali u slučaju borbe u preriji. Međutim, pošto niko u ovom kraju ne ide nenaoružan van mesta gde živi, i ovaj kicoš je nosio luk i strele na leđima u tobolcu od dabrovine. Tako opremljen, oholo i krajnje dostojanstveno je jahao na svom žutom konju. Taj Indijanac se zvao Konj. Dojahao je do ulazne kapije ne okrećući se ni levo ni desno. Usput je samo bacao upitne poglede prema grupama Indijanki koje su sa svojim meleskim potomstvom sedele na suncu pred vratima svojih stanova. Rđave vesti koje je doneo Konj sastojale su se u sledećem. Skvav Anri Šatijona, žena s kojom je Anri već godinama bio vezan najsnažnijim vezama kote u ovom kraju postoje između dva bića raznih polova, bila je teško bolesna. Ona i njena deca nalazila su se u selu poglavice Vihora, koje je bilo udaljeno od tvrđave nekoliko dana hoda. Anri je želeo da vidi svoju ženu pre nego što umre i da se postara za bezbednost i opstanak svoje dece koju je mnogo voleo. Odbiti mu to, značilo bi biti nečovečan. Odustali smo od plana da se priključimo grupi poglavice Starog Dima i s njim krenemo na mesto sastanka. Umesto toga rešili smo da se sastanemo s Vihorom i pridružimo se njegovoj četi.

Već nekoliko nedelja bio sam nešto bolestan, ali me treće noći po dolasku u tvrđavu Larami spopadoše žestoki bolovi. Snašla me je ista ona bolest koja je nanela toliko gubitaka vojsci na reci Rio Grande. Za dan i po toliko sam oslabio da sam jedva hodao, osećajući pritom bolove. Pošto nije bilo lekara da mi da savet niti sam znao kakvu dijetu da primenim, odlučio sam da se prepustim sudbini u pogledu oporavka, koristeći, bez obzira na bolest, svu snagu koja mi je još preostala. Tako smo 20. juna krenuli iz tvrđave Larami ususret grupi poglavice Vihora. Jedva sam se držao na konju, iako mi je „gorštačko sedlo“ sa visokim lukovima spreda i pozadi bilo od velike pomoći. Pre nego što smo krenuli iz tvrđave, uzeli smo u službu još jednog čoveka, nekog dugokosog Kanađanina koji se zvao Rejmond i čije je lice ličilo na sovino. Taj Kanađanin je bio sušta suprotnost Delorijeovoj živahnosti i žustrini. On nije bio jedino pojačanje u našoj grupi. Neki trgovac-torbar po imenu Rejnal priključio se našoj grupi, a s njim i njegova skvav Margot i njena dvojica nećaka, naš prijatelj kicoš Konj i njegov mlađi brat Oluja. S takvom pratnjom uputili smo se u preriju, skrenuvši s utabanih puteva. Prešli smo preko pustih brežuljaka koji okružuju dolinu oko Laramijske Reke. Što Indijanaca što belaca, bilo nas je ukupno osam ljudi i jedna žena.

Trgovac Rejnal je bio sušta slika čoveka koji želi da mu sve ide glatko i ugodno. Nosio je Konjev konjanički mač u ruci, očigledno se oduševljavajući tom beskorisnom paradom. Rejnal je proveo pola svog života među Indijancima i usvojio je ne samo njihove navike nego i način mišljenja. Margot, vrlo primitivna žena teška skoro stotinu kilograma, bila je smeštena u jednoj košari na „saonicama“ koje smo već opisali. Sem njenog teškog tela, to prevozno sredstvo je vuklo za sobom razne domaće stvari. Margot je na konopcu vodila tovarnog konja koji je nosio krov Rejnalove kolibe. Delorije je živahno išao pored kola, a Rejmond za njima, psujući rezervne konje koji su bili njegova briga, Neumorni mladi Indijanci, s tobolcima za strele na leđima i s lukovima u rukama, jurili su u galopu preko brda. Često su iznenađivali ponekog vuka ili antilopu u gustišu žbunja divlje kadulje. Šou i ja smo jahali zajedno s ostalima. Pošto nismo imali drugog odela, obukli smo trapersko od jelenske kože. Ispred sviju je jahao Anri Šatijon. Tako smo putovali preko brda i kroz jaruge, besplodnim i pustim krajem, toliko spaljenim sunčevom žegom da u njemu ne bi mogla da cveta nijedna biljka koja raste u našim krajevima. Ipak, i tu je bilo mnogo čudnih trava, a naročito pelena, koji je rastao na svakom obronku, dok su kaktusi visili kao gušteri po ivicama jaruga. Popeli smo se na jedno visoko brdo. Konji su gazili po šljunku i kamenu, kroz travuljinu i preko belutaka. Kad smo stigli na vrh, ugledali smo pod sobom divlju maticu Laramijske Reke, koja je u daljini vijugala kao zmija tamo-amo po uskom prostoru usred jasenova i nekog retkog drveća sličnog vrbi. Ovo zeleno parče šuma i livada, gde smo sišli i ulogorili se da prenoćimo, bilo je okruženo visokim stenama, belim kao kreda. Ujutru smo prešli preko široke travne ravnice pored reke. Naišli smo na neki gaj u čijoj su senci stajale ruševine nekakvog starog trgovačkog naselja. Gaj je bio sav u cvetu. Videle su se hiljade divljih ruža, i svaka od njih podsećala je svojim mirisom na rodne domove koje smo ostavili. Kad smo izašli iz šumarka, opazili smo zmiju zvečarku, veliku kao čovečja ruka i dužu od metra, kako leži na steni savijena u klupko. Zmija besno zašišta na nas. Iz visoke paprati iskoči sivi zec, dvaput veći od zečeva u Novoj Engleskoj. Čaplja prelete pišteći iznad naših glava. Čitavo mnoštvo malih prerijskih pasa sedelo je na ulazima u svoje jazbine u ravnici i režalo na nas. Jedna antilopa iznenada iskoči iz žbunja divlje kadulje, živahno nas pogleda, a zatim, podigavši visoko beli rep, odjuri kao neki hrt. Dva indijanska dečaka pronađoše belog vuka, velikog kao tele, u nekoj jaruzi i glasno vičući pojuriše za njim. A vuk skoči u reku i prepliva na drugu stranu. Zatim se začu prasak puške, i metak, ne naudivši mu nimalo, prozvižda nad njegovom glavom dok se pentrao uza strmu stenu odronjavajući kamenje i grudve zemlje u reku. Nešto dalje napred, na drugoj obali reke, naišli smo na prizor koji je neuobičajen i u ovim krajevima. Naime, iz šumarka se pojavi stado od oko dve stotine prerijskih jelena i krenu livadom. Pošto su išli u gustoj gomili, rogovi su im se sudarali i potmulo zveketali. Kad su nas ugledali, dali su se u beg, projurili preko čistine i nestali među drvećem i raštrkanim šumarcima. S leve strane se u nedogled pružala gola prerija, a s desne duboka uvala po čijem je dnu tekla Laramijska Reka. Naposletku Smo stigli na ivicu jednog strmog obronka. Pored reke, u dužini od nepuna dva kilometra, pružala se pred nama uska dolina obrasla dugom bujnom travom i retkim drvećem. Kad smo stigli na drugi kraj je doline, zaustavili smo se i ulogorili. Jedno ogromno staro drvo, slično vrbi, širilo je u vodoravnom položaju svoje grane nad našim šatorom. Laramijska Reka je pravila polukrug oko našeg logora, tekući pored visokih belih stena koje su nas posmatrale s druge obale. S desne strane raslo je gusto grmlje. I na stenama je tu i tamo bilo žbunova. Iza našeg logora, na zelenoj preriji, samo je nekoliko stabala drveća sličnog vrbi zaklanjalo vidik, tako da smo i prijatelja i neprijatelja mogli opaziti na udaljenosti od jednog i po kilometra ako bi dolazio iz tog pravca. Rešili smo da tu ostanemo i sačekamo Vihora, koji je svakako morao da prođe ovuda na svom putu ka logoru Labonte. Nije imalo smisla ići u potragu za njim zbog nepreglednog i nezgodnog terena ovih predela, a i zbog toga što se nije znalo pouzdano gde se Vihor nalazi i kojim pravcem ide. Sem toga, naši konji su već bili iscrpljeni, a ni ja sam nisam bio u stanju da putujem dalje. Ovde smo naišli na dobru travu, izvrsnu vodu, a reka je bila prilično bogata ukusnom ribom. U ovom kraju je bilo u izobilju sitne divljači kao što su antilope, srne i jeleni. Bizona nije bilo. Nešto je ipak u izvesnoj meri kvarilo naše zadovoljstvo. To je bio prilično veliki prostor pokriven grmljem i sasušenom travom baš iza naših leđa. Tu nipošto nije bilo pametno zalaziti, jeo je bilo mnogo gnezda zmija zvečarki. Anri Šatijon ponovo posla Konja u selo s porukom svojoj ženi da zajedno sa rođacima napusti ostale i što je moguće brže krene prema našem logoru. Naš dnevni program je uskoro postao redovan i uredan, kao što se to događa u dobro uređenom domaćinstvu. U središtu se nalazilo vetrom išibano staro drvo. Puške smo obično ostavljali uz njegovo široko stablo, dok bismo sedla razbacali oko njega. Vijugavo korenje stabla bilo je toliko iskrivljeno da je po svom obliku ličilo na nekoliko ugodnih naslonjača, gde smo mogli sedeti u hladovini, čitati ili pušiti. Uopšte uzevši, vreme obroka bilo je najzanimljivije u toku dana, jer su naše zalihe obilato korišćene u je svrhe. Na grani se obično njihala neka ulovljena antilopa ili jelen, a butovi su visili obešeni o stablo. Izgled tog logora mi se urezao u sećanje: staro drvo, beli šator. Šou kako spava u hladovini i Rejnalova neugledna koliba na samoj obali reke. Ta koliba je predstavljala bednu napravu u obliku peći, načinjenu od počađavelih i pohabanih bizonovih koža koje su bile navučene na naročito izgrađen drveni okvir. Koliba je s jedne strane bila otkrivena i tuda se ulazilo. Na tom delu kolibe visili su rog za barut i fišeklije vlasnika kolibe zajedno s njegovom dugom Crvenom lulom. Tu je bio i raskošan tobolac od dabrovine sa lukom i strelama, jer je Rejnal, koji je skoro po svemu, sem po boji kože, ličio na Indijanca, voleo da lovi bizone tim primitivnim oružjem Kroz tamu tog stana, koji je ličio na pećinu, mogla se videti gospođa Margot. Njena ogromna prilika kretala se među njenim domaćim priborom, posuđem, krznima, haljinama, pokrivačima i šarenim torbama od sirove kože u kojima se držalo sušeno meso. Tu je ona sedela od izlaska do zalaska sunca kao oličenje pohlepe i lenosti, dok je njen ljubimac, vlasnik kolibe, pušio, moljakao za sitne stvari, pričao laži o svojim podvizima, ili se možda bavio korisnim poslom i pripremao neko prerijsko delikatesno jelo. Rejnal je bio vičan u tom poslu. On i Delorije su zajedničkim snagama radili nad vatrom, dok je Rejmond prostirao bizonovu kožu po travi pred šatorom umesto stolnjaka. Koža je bila pažljivo obeljena belom glinom. Zatim je ređao šolje za čaj i tanjire. Kada je završio taj posao, Rejmond je četvoronoške kao pas dopuzio do šatora i promolio glavu kroz otvor na njemu. Nekoliko trenutaka smo ga posmatrali kako divljački koluta svojim okruglim sovinim očima kao da je iznenada zaboravio zbog čega je došao i šta treba da nam saopšti. Zatim je, kao sa nekim velikim naporom, sredio svoje rasejane misli, obavestio nas da je večera gotova i odmah se povukao.

Kada je sunce zašlo, divlji i pusti predeo dobio je sasvim nov izgled. Konji su doterani sa ispaše Čitav dan su pasli na susednoj livadi, a sada su bili sapeti u blizini logora. Kada se na preriji smračilo, sedeli smo i razgovarali oko vatre dok nismo osetili da nam se spava. Tada smo razmestili sedla po zemlji, zamotali se u ogrtače i legli. Nikad nismo postavljali stražu, jer smo već bili postali sasvim ravnodušni i nemarni. Ali Anri Šatijon se uvio u pokrivač zajedno sa svojom napunjenom puškom, rekavši da je uvek nosi sa sobom u krevet kad logoruje na takvom mestu. Anri je bio suviše hrabar čovek da bi bez nekog opravdanog razloga pribegavao takvoj meri predostrožnosti. Povremeno je bilo nekih znakova da nismo baš u sigurnom položaju. Znalo se da u okolini luta nekoliko četa ratnika iz indijanskog plemena Krou. Jedna od njih, koja je ovuda prošla pre izvesnog vremena, ogulila je koru s jednog drveta i urezala u njega neke hijeroglife kao znak da je zauzela teritoriju svojih neprijatelja Dakota i da ih na ovaj način izaziva.

Jednog jutra čitav kraj osvanu pokriven gustom maglom. Šou i Anri izjahaše iz našeg malog logora i uskoro se vratiše sa neobičnom vešću. Na puškomet od našeg logora naišli su na svež trag koji je za sobom ostavila grupa od oko trideset konjanika. To nisu mogli biti belci, a ni Dakote, jer smo znali da ih nema u blizini. To su mogli biti samo Indijanci iz plemena Krou. Zahvaljujući magli koja nam je poslužila kao saveznik izbegli smo žestoku borbu. Da su videli logor, oni bi sigurno napali i nas i naše saputnike Indijance Ma kakve bile naše sumnje ili nagađanja, sve se razjasnilo posle nekoliko dana kada smo naišli na nekoliko Indijanaca iz plemena Dakota. Oni su nam ispričali da su se baš onog jutra sakrili u jednu jarugu odakle su posmatrali i brojali Indijance iz plemena Krou. Dalje su rekli da su pošli za njima, pažljivo se čuvajući da ih ne opaze. Videli su kako su prešli reku Čagvoter, Ovi Indijanci su dalje ispričali da je ona grupa pronašla pet leševa poginulih Dakota koji su, prema običajima, bili ostavljeni na drveću, Zbacili su ih na zemlju, uperili puške u njih i razneli ih u komade.

Ako naš logor i nije bio siguran, ono je bar bio prilično ugodan. Čar tako se osećao Šou, Mene je mučila bolest, a bio sam i nervozan zbog toga što smo stalno odlagali da ostvarimo postavljeni cilj. Kada je bolest malo jenjala, osetio sam da ponovo dobijam snagu pa sam, dobro naoružan, jahao po preriji, kupao se sa Šouom u reci ili vodio čitav mali rat sa stanovnicima naselja prerijskih pasa u blizini našeg logora. Uveče smo sedeli oko vatre i provodili vreme grdeći i psujući prevrtljive i nesigurne Indijance, i proklinjući Vihora i sve njegove. Konačno je čitava stvar postala nepodnošljiva.

„Sutra ujutru“. rekao sam, „krenuću za tvrđavu i videti da li mogu tamo nešto da saznam“ Kasno je večeri, kada su vatre počele da se gase a svi u logoru zaspali, iz tame se začu glasan krik. Anri skoči, prepozna glas, viknu nešto u znak odgovora, i među nas dojaha naš prijatelj Konj, koti se vraćao iz svoje misije u indijansko selo. On hladnokrvno priveza svoju kobilu i, ne rekavši ni reči, sede pored vatre i poče da jede. Ali mi nismo mogli izdržati tu njegovu ravnodušnost To je bilo previše za naše strpljenje. „Gde se nalazi grupa?“ — „Oko pedeset milja južno od nas, polako se kreće i stići će u najboljem slučaju tek za nedelju dana“. — „A gde je Anrijeva skvav?“ — „Dolazi što brže može sa Mahto-Tatonkom i ostalom svojom braćom, ali nikad neće stići do nas jer umire, stalno zapitkujući za Anrija“. Anrijevo muževno lice se smrači i postade sumorno. On izjavi da bi, ako smo saglasni, ujutru sam krenuo da je pronađe. Šou se ponudi da ga prati.

Čim je svanulo, osedlali smo konje. Rejnal je žestoko protestovao što ga ostavljamo samog samo sa dvojicom Kanađana i mladim Indijancima dok se neprijatelj nalazi u blizini. Ne obazirući se na njegove žalbe, ostavili smo ga. Kad smo došli do ušća reke Čagvoter, razdvojili smo se. Šou i Anri su krenuli nadesno uz obalu reke, a ja prema tvrđavi.

Ostaviću za trenutak postrani svog prijatelja i nesrećnu skvav, i redom ću ispričati sve što sam video i uradio u tvrđavi Larami. Tvrđava nije bila udaljena ni dvadeset sedam kilometara od tog mesta. Stigao sam tamo za tri sata. Na ulazu u tvrđavu stajala je neka suvonjava mala osoba, od glave do pete umotana u prljavo beli kanadski ogrtač. Na užetu od bizonove kože držala je čupavog divljeg konja nedavno uhvaćenog. To je bio čovek oštrih, istaknutih crta lica i živih lukavih očiju. Njegove oči su me posmatrale iz dubine ispod mračne kapuljače na ogrtaču, koju je bio navukao na glavu kao što kapucinski kaluđer navlači svoju kukuljicu. Lice mu je ličilo na komad stare kože za obuću, dok je usta bio razvukao od uha do uha. Ispruživši dugu mršavu ruku, pozdravio me je nešto srdačnije od običnog hladnog pozdrava jednog Indijanca, jer smo bili odlični prijatelji. Razmenili smo bili konje na uzajamnu korist. Pol, tako mu je bilo ime, smatrao je da sam prema njemu pošteno postupio, pa je svuda govorio da beli čovek ima dobro srce. On je pripadao jednom plemenu Dakota iz Misurija. Bio je glasoviti sin tumača meleza Pjera Doriona koga tako često pominje Irving u svojoj „Astoriji“. Rekao mi je da ide u Ričardovu trgovačku radnju da proda svoga konja nekim iseljenicima koji su tamo logorovali, i upitao me je da li bih hteo da pođem s njim. Zajedno smo prešli reku Pol je vukao za sobom svoj divlji plen. Kad smo prelazili preko peščanih ravnica s druge strane reke. Pol se raskravi i poče da govori. On je imao nečeg kosmopolitskog u sebi. Boravio je u naselju belaca, a u miru i u ratu posećivao lovišta većine indijanskih plemena u krugu od hiljadu kilometara. Govorio je nekakvim dijalektom, mešavinom francuskog i engleskog jezika, pa ipak je bio pravi pravcati Indijanac. Kad je govorio o krvavim podvizima svojih saplemenika protiv njihovih neprijatelja, u malim očima bi mu svetlucao neobičan sjaj. Ispričao mi je kako su Dakote uništili neko selo plemena Hoheja na gornjem Misuriju, i poklali ljude, žene i decu. Zatim, kako su nadmoćnim snagama pobili šesnaest hrabrih Delavara koji su se, opkoljeni mnogobrojnim neprijateljima, borili do poslednjeg kao vukovi. Ispričao mi je još jednu priču u koju nisam verovao dok se u njenu istinitost nisam uverio iz mnogo izvora, svaki put iz sasvim drugog, pa je moje nepoverenje skoro sasvim iščezlo.

Pre šest godina neki čovek po imenu Džim Bekvort, melez francuske, američke i crnačke krvi, obavljao je trgovačke poslove za račun Američke kompanije za otkup krzna u jednom velikom selu indijanskog plemena Krou. Džim Bekvort je prošlog leta bio u Sent Luisu. To je bio nitkov najgore vrste, pokvaren i izdajnik po svojoj prirodi, čovek bez osećanja, časti i poštenja. Bar na takvom je glasu bio u preriji. Kad je o njemu reč, uobičajena pravila o moralu i karakteru nisu važila, jer je on bio u stanju da probode čoveka nožem na spavanju, ali i da izvrši najneverovatnije delo za koje je potrebna prava smelost. Tako je, na primer, izvršio i sledeći podvig. Kada je bio u tom selu plemena Krou, jedna ratnička grupa Indijanaca iz plemena Crna Noga napravila je polukružni grudobran od brvana u podnožju jedne provalije i hladnokrvno očekivala da joj se neprijatelj približi. Spreda su ih štitila brvna i stabla nagomilana u visini od metar do metar i po. Indijanci iz plemena Krou mogli su da provale preko grudobrana i unište neprijatelja. Ali, iako ih je bilo deset puta više, nije im ni na pamet padalo da izvrše juriš na malo utvrđenje. Takav postupak nije uopšte odgovarao njihovim shvatanjima o ratovanju. Uz ratne pokliče i viku, Indijanci su kao đavoli skakutali s jednog mesta na drugo i mecima i strelama zasipali brvna. Nijedan od Indijanaca iz plemena Crna Noga koji su bili sakriveni iza brvana nije bio povređen, ali je poginulo nekoliko njih iz plemena Krou, uprkos tome što su skakali i skrivali se. Tako detinjasta borba trajala je skoro dva sata. S vremena na vreme poneki ratnik iz plemena Krou, u zanosu hrabrosti i sujete, snažno bi izbacio svoj ratni poklič, hvaleći se da je najhrabriji i najveći među ljudima, zgrabio bi svoju bojnu sekiru, poturio i udario njom o grudobran, a zatim, kad se vraćao svojim drugovima, pao bi mrtav na zemlju pod pljuskom strela. Ali složnog i zajedničkog napada nije bilo. Indijanci iz plemena Crna Noga bili su sigurni u svom zaklonu. Džim Bekvort je konačno izgubio strpljenje.

„Svi ste vi budale i babe“. reče on svojim Indijancima, „pođite sa mnom ako među vama ima hrabrih, i ja ću vam pokazati kako se vodi borba“.

Bekvort zbaci sa sebe trapersko odelo od jelenske kože i onako go namaza se bojama kao i Indijanci. Pušku spusti na zemlju, uze u ruku malu laganu ubojnu sekiru i odjuri desno preko prepije kroz neku useklinu tako da ga Indijanci iz plemena Crna Noga nisu mogli opaziti. Zatim se uspuza uza stene i iziđe na vrh provalije iza njih. Za njim je pošlo oko pedeset mladih ratnika iz plemena Krou. Po krikovima i pokličima koji su se čuli odozdo znao je da su Indijanci iz plemena Crna Noga baš ispod njega. Potrčao je napred i sručio se niz jednu stenu pravo među njih Čim je pao, zgrabio je jednog Indijanca za dugu kosu oborio ga i ubio udarcem tomahavka. Zatim je zgrabio drugog za pojas i takođe mu zadao strašan udarac. Onda se uspravio i izbacio ratni poklič Indijanaca iz plemena Krou. Tako je žestoko mahao bojnom sekirom iznad glave da su iznenađeni Indijanci Crna Noga ustuknuli. Da je hteo, mogao je da skoči preko grudobrana i pobegne. Ali to nije bilo potrebno, jer su se, uz đavolsku dreku i buku, ratnici iz plemena Krou. Jedan za drugim brzo spuštali niza stenu među svoje neprijatelje. Glavnina Indijanaca iz plemena Krou koja je stajala pred grudobranom, odazvala Se istim ratnim pokličem i istovremeno izvršili juriš. Borba u samom grudobranu bila je ogorčena i strahovita, jer su se Indijanci Crna Noga borili i urlali kao tigrovi u kavezu. Ali pokolj je bio uskoro završen, i raskomadana telesa su ležala na gomili nad provalijom. Nijedan Indijanac iz plemena Crna Noga nije se spasao.

Kada je Pol završio svoju priču, stigli smo nadomak Ričardovog utvrđenog naselja. Oko njega se u neredu tiskala velika gomila ljudi. Nešto dalje video se logor nekih iseljenika.

„Dakle. Pole“ rekoh „gde su kolibe tvojih Minikongkjua?“

„Nisu još došli“, reče Pol, „možda će sutra“.

Dve velike grupe plemena Dakota prevalile su tri stotine milja od Misurija da učestvuju u ratnom pohodu. Očekivalo se da će tog jutra stići do Ričardovog trgovačkog naselja. Međutim, još nije bilo nikakvog znaka da se približavaju. Probijajući se kroz bučnu pijanu gomilu, ušao sam u prostoriju od brvana i blata, najveću u tvrđavi. U njoj je bilo mnogo ljudi raznih rasa i boja kože. Svi su bili manje-više pijani. Jedna grupa iseljenika koji su putovali za Kaliforniju baš danas je, po svemu sudeći, otkrila da su se za putovanje pretovarili suviše velikim zalihama. Stoga su jedan deo tih zaliha bacili ili vrlo jevtino prodali trgovcima. Takođe su rešili da se otresu svojih vrlo bogatih zaliha misurijskog viskija na taj način što će ga popiti na licu mesta. Bilo je tu i plačljivih indijanskih žena kote su ležale ispružene na gomilama bizonovih koža. U ovoj prostoriji su se vrzmali i prljavi Meksikanci, naoružani lukovima i strelama, trešteni pijani Indijanci, dugokosi Kanađani i traperi, američki gorštaci u tamnim odelima od domaćeg sukna koji su o pojasu izazivački nosili svog omiljene pištolje i velike lovačke noževe. Usred sobe neki visok vitak čovek u prljavom kaputu od finog sukna podbunjivao je grupu iseljenika u stilu pravog predizbornog govornika. Jednom rukom je sekao vazduh, a drugom čvrsto stiskao tamnu bocu viskija, koju je svakog časa prinosio usnama, zaboravljajući da joj je već odavno iscedio svu sadržinu. Ričard me zvanično upozna s tom ličnošću, koja nije bila niko drugi nego pukovnik R.... nekadašnji vođa grupe. Pukovnik me je odmah, u nedostatku dugmeta, zgrabio za kožne rese na kaputu i počeo da mi objašnjava svog položaj. Njegovi ljudi, rekao je on, pobunili su se i zbacili ga, ali on na njih vrši uticaj kao čovek jačeg intelekta, pa je po svemu, ako ne i po nazivu, ipak njihov šef. Dok je pukovnik govorio posmatrao sam ovaj skup divljaka, i nisam mogao da ne pomislim kako on uopšte nije pogodan da vodi ovakve ljude preko ovih pustinja u Kaliforniju. Između ostalih naročito su se isticala tri visoka mladića unuci Danijela Bula. Oni su — to se tačno videlo — nasledili avanturističke osobine toga kneza svih američkih iseljenika-pionira. Ali dok mi je pukovnik objašnjavao šta se događa, nisam na njemu opazio znake onog mirnog i tihog raspoloženja kojim se ranije tako vidno isticao.

Strašna je bila sudbina koja je mnogo meseci docnije zadesila neke od pripadnika je grupe. Kada se poslednji put vratio iz Kalifornije, general Kerni mi je ispričao kakvu su sudbinu doživeli Njih je iznenadio duboki sneg u planinama. Poludeli su od hladnoće i gladi i hranili se mesom Jedni drugih!

Čitava ova zbrka me je zamarala. „Hajdemo, Pole“, rekoh, „mi ćemo da krenemo“. Pol je sedeo na suncu ispod zidova tvrđave. Skočio je i uzjahao konja. Krenuli smo prema tvrđavi Larami. Kad smo stigli tamo, na ulaznoj kapiji se pojavio jedan čovek sa prtljagom na leđima i puškom o ramenu. Neki drugi ljudi su se okupljali oko njega, rukovali se s njim kao da se opraštaju. Izgledalo mi je čudno što neko odlazi sam u preriju, i to pešice. Uskoro mi je sve objašnjeno. Perolt — tako se, ako se dobro sećam, zvao taj Kanađanin — posvađao se bio sa „šefom“ tvrđave, pa mu je postalo suviše vruće pod nogama. Bordo je bio strahovito digao nos zbog svoje privremene vlasti. Izgrdio je Perolta i zauzvrat dobio šamar. Obojica su tada skočili jedan na drugog i uhvatili se u koštac usred tvrđave. Bordo se odmah našao na zemlji, na milost i nemilost razdraženom Kanađaninu. Da neki stari Indijanac, brat Bordoove skvav, nije zgrabio Bordoovog protivnika, ovaj bi ga gadno udesio. Perolt se oslobodio starog Indijanca i oba belca su otrčala u svoje stanove po puške. Ali kada je Bordo sa svojih vrata ugledao Kanađanina s puškom u ruci kako stoji na trgu i izaziva ga da izađe na megdan, on se prestrašio i rešio da ostane gde je. Uzalud ga je stari Indijanac, zaprepašćen kukavičlukom svoga zeta, pozivao da izađe na preriju i da se bori kao što to čine beli ljudi. Sama Bordoova žena, takođe besna i ljutita, vikala je na svog gospodara i dobacila mu da je pas i baba. Ali eve to nije ništa pomoglo. Razboritost je u Bordou odnela pobedu nad hrabrošću. Nije se ni makao s mesta. Perolt je stajao na istom mestu i sipao pogrdne izraze i psovke na adresu plašljivog „šefa“ tvrđave dok se nije sasvim umorio. Onda je spakovao nešto sušenog mesa, prebacio zavežljaj preko leđa i krenuo sam za tvrđavu Pjer na Misuriju, udaljenu odatle četiri stotine pedeset kilometara. Da bi stigao tamo, Perolt je morao proći kroz pustinjski kraj, pun neprijateljski raspoloženih Indijanaca.

Tu noć sam proveo u tvrđavi. Ujutru kada sam, vraćajući se s doručka, razgovarao sa trgovcem Mak Klaskijem, primetih nekog čudnog Indijanca kako stoji naslonjen na kapiju tvrđave. Bio je to visok, snažan čovek krupnog lica.

„Ko je to?“ upitah.

„To je Vihor“, reče Mak Klaski. „To je čovek koji je napravio čitavu ovu gužvu oko ratnog pohoda. Tako je to uvek sa Sijuksima. Oni nikada ne prestaju da se uzajamno kolju. Samo su za to sposobni, umesto da sede u svojim kolibama, prave krzna i zimi trguju njima. Ako se ovaj rat otegne, slaba će, po mom mišljenju, biti trgovina sledeće sezone“.

Svi trgovci su bili tog mišljenja. Bili su žestoki protivnici ovog rata, jer su znali da će on naneti štetu njihovim interesima. Vihor je dan ranije napustio svoje selo i došao u posetu tvrđavi. Njegovo ratničko raspoloženje se nije bilo nimalo ublažilo otkako je napravio prvi plan osvete za svog poginulog sina. S obzirom na njegovu nestalnu prirodu, činilo mu se da su se suviše otegle duge i složene pripreme za ratni pohod. Tog jutra Bordo mu se ulagivao, davao mu poklone i govorio mu da će, ako krene u rat, uništiti svoje konje i da neće ubiti nijednog bizona koga bi mogao prodati belom čoveku. Ukratko, da je budala ako misli o takvim stvarima, i da mu je bolje da mirno sedi u svojoj kolibi i puši svoju lulu kao mudar čovek. Vihorove namere su očigledno bile poljuljane. Njega je, kao dete, zamorio njegov omiljeni plan. Bordo je oduševljeno proricao da Vihor neće krenuti u rat. Moja čovekoljubivost pije mogla prevagnuti nad radoznalošću, stoga me je uznemiravala i sama mogućnost da se, posle svega, dogodi pa ispustim petku priliku da vidim ratne svečanosti. Vihor je, međutim, samo bacio iskru. Požar je zahvatio sve krajeve. Sve bande Dakota iz zapadnih krajeva bile su sklope da ratuju. Kako mi je rekao Mak Klaski, šest velikih sela se već okomilo kod jedne male reke, šezdeset kilometara odatle, gde su svakog dana prizivali Velikog Duha i molili ga da im pomogne u njihovom poduhvatu. Mak Klaski je baš dolazio od njih, i govorio je da idu u pravcu logora Labonte, gde će stići najkasnije za nedelju dana, osim ako ne saznaju da tamo nema bizona. Nije mi se sviđao taj uslov, jer su bizoni ove sezone ovde bili retki. Tamo su bila i ona dva sela plemena Minikongju koje sam ranije pomenuo. Međutim, oko polne se pojavio neki Indijanac. Dolazio je iz Ričardove tvrđave i javljao da je meću Indijancima izbila svađa, da su se pocepali I da se rasturaju. To je značilo da je delovao viski iseljenika. Pošto nisu bili u stanju da sami sve popiju, ostatak su prodali tim Indijancima. Nije bilo potrebno biti prorok pa pogoditi kakve će posledice nastati. Varnica bačena u barutanu ne bi izazvala brže posledice. Za tren oka izbile su žestoke svađe. Rasplamsale su se stare zavisti, suparništva i prigušeni sporovi koji tinjaju u svakom indijanskom selu. Indijanci su zaboravili na ratni pohod zbog koga su već prevalili četiri stotine kilometara Ličili su na decu bez kontrole kad ih zahvate najžešće ljudske strasti. Nekoliko Indijanaca je u pijanoj gužvi izbodeno noževima. Ujutro su se rasturili i u malim grupama pošli nazad prema Misuriju. Plašio sam se da uopšte neće ni doći do dugo smišljanog sastanka i ratnih svečanosti. Tako bih propustio divnu priliku da vidim najstrašniju i najkarakterističniju stranu Indijanaca. Međutim, ako bih je propustio, sigurno bih izbegao vrlo verovatno opasnost da me opljačkaju i namažu bojama, a možda i izbodu noževima, ili da me pogodi neki metak prilikom je gužve. Utešivši se takvim razmišljanjem, spremao sam se da krenem za logor i prenesem vesti onakve kakve su.

Uhvatio sam konja i, na svoju žalost, utvrdio da je izgubio potkovicu i povredio kopito na stenama.

Konji se u tvrđavi Larami potkivaju po utvrđenoj ceni od tri dolara za jednu potkovicu Vezao sam Hendrika za ogradu u „koralu“ i pozvao kovača Rubidua. Rubidu je držao kopito među kolenima i radio čekićem i turpijom. Posmatrao sam taj rad. Odjednom čuh neki čudan glas. Obraćao se meni.

„Još dvojica su propala! Pa dobro, ima nas još ovde. Tu smo Džingras i ja. Mi krećemo sutra u planine. Mislim da je sada na nas red. Ovo je težak život, dakako!“

Podigao sam oči i ugledao čoveka nešto višeg od metar i po, ali vrlo snažnog telesnog sastava. Po spoljašnjem izgledu bio je neverovatno prljav. Na sebi je imao stari kaput od jelenske kože, sav crn, usijan i umašćen od nošenja. Videlo se da su mu pojas, nož, kesa za barut i fišeklije već dosta izdržale. Na obema nogama nedostajali su mu prvi zglavci na prstima. Premrzli su mu još pre nekoliko zima, pa su mu i mokasini bili manji u odgovarajućoj meri. Čitav njegov izgled i oprema odavali su „slobodnog trapera“. Imao je okruglo crveno lipe na kome se nikako nije ogledala bezbrižnost i veselost koje bi bile u skladu sa rečima što ih je upravo izgovorio.

„Još dvojica su propala“, rekoh, „šta hoćete time da kažete?“

„Oh, Indijanci iz plemena Arapaho su baš ubili dvojicu naših u planinama. To nam je rekao stari Indijanac Bizonov Rep. Jednog su izboli nožem s leđa, a drugog ubili iz njegove sopstvene puške. Tako mi živimo ovde! Mislim da ću napustiti traperski zanat čim se završi ova sezona. Moja skvav kaže da želi izvežbanog konja i neke crvene vrpce i druge tričarije. Uloviću dovoljno dabrova da joj to nabavim, i onda sam svršio posao! Otići će dole u ravnicu i živeću na nekoj farmi“.

„Ostavićeš svoje kosti u preriji, Rulo!“ reče drugi traper koji je stajao pored njega To je bio snažan čovek surovog izgleda, namrštena lica kao buldog.

Rulo se samo nasmejao, počeo da zviždiće neku melodiju i da trapavo igra osakaćenim nogama.

„Uskoro ćemo vas naći pored puta“, reče jedan drugi čovek.

„E, onda se“, rekoh, „zaustavite i popijte šolju kafe s nama“. Pošto je već bilo kasno po podne, pripremao sam se da odmah napustim tvrđavu.

Baš kad sam izjahao iz nje, preko reke je prelazila kolona iseljeničkih kola. „Kuda ideš, strančе?“ Tako su me odjednom presrela dva ili tri glasa.

„Oko dvadeset pet kilometara uz reku“.

„Bogami, već ti je suviše kasno da ideš tako daleko! Biće bolje da se požuriš i da dobro paziš na Indijance“.

Smatrao sam da je taj savet suviše dobar da bih ga olako uzeo. Prešavši reku krenuo sam oštrim kasom preko ravnica s druge strane reke. Ali poslovica kaže: „Što je brzo, to je kuso“. Kada sam stigao do brda, oko četiri kilometra od tvrđave, potvrdio sam tačnost je poslovice. Put je bio slabo označen, pa sam ga, jašući napred više brzo nego oprezno, izgubio iz vida. Držao sam se prave linije pored Laramijske Reke, koju sam s vremena na vreme video. U dnu šumovite obale s desne strane tamna reka se blistala na večernjem suncu. Pola sata pre zalaska sunca izbio sam na njenu obalu. Bilo je nečeg uzbudljivog u divljoj usamljenosti tog mesta. Jedna antilopa iznenada iskoči iz žbunja divlje kadulje. Pošto je ljupko skakutala nekih tridesetak metara ispred moga konja, opalio sam iz puške. Antilopa se odmah savila i pala. Bio sam sasvim siguran da sam je pogodio. Polako sam poterao konja prema mestu gde je ležala, bezbrižno puneći pušku. Ali na moje veliko iznenađenje, antilopa skoči i brzo odjuri na tri noge u tamne klisure u brdima. Nisam imao vremena da idem tamo za njom. Deset minuta kasnije, jašući nekom dubokom dolinom, slučajno se okrenuh i opazih kroz polutamu da nešto ide za mnom. Pretpostavljajući da je to vuk, siđoh s konja i sedoh na zemlju iza njega u nameri da pucam. Ali kad se životinja pojavila, video sam po njenim pokretima da je to opet antilopa. Približila se na stotinak metara, ispružila vrat i pažljivo me posmatrala. Podigao sam pušku u visini belog mesta na njenim grudima i upravo hteo na opalim, kad se ona pomeri, potrča najpre na Jednu a zatim na drugu stranu, kao brod koji se ljulja na vetru, i naposletku hitro kliznu ustranu. Zatim se ponovo zaustavi, pogleda radoznalo za sobom i otkaska. Ali antilopa nije mnogo žurila. Uskoro se zaustavila i stajala tako zureći u mene. Opalih iz puške. Ona odskoči i pade. Procenivši daljinu, utvrdio sam da do tog mesta ima dvesta četiri koraka. Kad sam došao do nje, antilopa podiže oči prema meni. Bila je na izdisaju. Ts je bila divna ženka, tamne boje i živahna. „Sreća što se žurim“, pomislio sam, „možda bi me, da imam vremena, grizla savest što sam ovo uradio“.

Isekao sam životinju, ne baš mnogo vešto, obesio meso iza sedla i ponovo krenuo. Brda (sad ne mogu da se setim nijednog) zaklanjala su vidik oko mene. „Suviše je kasno“, pomislio sam, „da idem dalje napred. Provešću ovde noć. Ujutru ću potražiti put“. Ulažući poslednje napore popeo sam se na neko visoko brdo. Odatle sam, na svoje veliko zadovoljstvo, video Laramijsku Reku. Tekla je ispod brda vijugajući između slabo pošumljenih obala. Još dalje, sasvim u senci drveća, videle su se ruševine one stare tvrđave. Stigao sam tamo u sumrak. Po tako slaboj svetlosti nije bilo nimalo prijatno probijati se kroz gusto drveće i žbunje s druge strane reke Brižljivo sam prisluškivao ne bih li čuo bat čovečjeg ili životinjskog hoda. Ništa se nije micalo, sem što je neka bezopasna mrka ptica cvrkutala među granama. Bio sam srećan kad sam ponovo izbio na otvorenu preriju, gde sam mogao učiniti ako se nešto pojavi. Kada sam došao do ušća reke Čagvoter, bilo se već sasvim smračilo. Popustio sam uzde i dozvolio konju da ide kako hoće. On je kaskao po instinktu životinje koja ne može da zaluta. Oko devet sati već sam se spuštao niza strmi obronak u livade gde se nalazio naš logor. Dok sam uzalud tražio svetlost vape. Hendpik, ko)i je bolje zapažao stvari, glasno zarza. Iz daljine se odmah raču isto takvo rzanje. Odmah zatim iz tame me pozdravi glas Rejnala, koji je izašao s puškom u ruci da vidi ko se to približava.

U logoru su bili samo on i njegova skvav, dva Kanađanina i oni indijanski dečaci. Šou i Anri Šatijon se još nisu bili vratili. Stigli su tek sutradan oko podne. Zbog napornog putovanja ni konji im nisu izgledali mnogo bolje od njih samih. Anri je bio potišten. Žena mu je umrla, a deca ostala bez zaštitnika, izložena teškoćama i nezgodama indijanskog života. Čak i ovako tužan i ožalošćen, on nije zaboravljao privrženost prema svom „šefu“ Od svojih indijanskih rođaka dobio je dva divno ukrašena bizonova krzna. Sada ih je rasprostro po zemlji kao poklon za nas.

Šou je zapalio lulu i u nekoliko reči mi ispričao kako je teklo njihovo putovanje. Kada sam otišao u tvrđavu, rastao sam se od njih, kao što sam već rekao, kod ušća peke Čagvoter. Opi su jahali čitav dan pored je male reke, kroz pust i sumoran kraj. Nekoliko puta su nabasali na sveže tragove neke velike ratničke grupe Indijanaca. Nema sumnje, to je bila ona ista grupa čiji smo napad jedva izbegli. Ne susrevši ni žive duše usput, prispeli su jedan sat pre izlaska sunca do koliba u kojima su bili Anrijeva žena i njena braća. Oni su se već ranije svi povinovali Anrijevoj poruci i napustili indijansko selo, žureći da nam se pridruže u našem logoru. Pored reke su već bile podignute kolibe. Bilo ih je pet. U jednoj je ležala žena. Ličila je na kostur. Peć duže vremena nije mogla ni da se kreće ni da govori. Stvarno tu je držala u život samo nada da će videti Anrija, kome je bila vrlo verna i privržena. Čim je on ušao u kolibu žena živahnu, i razgovarala je s njom skoro cele noći. Rano ujutru preneše je na „saonice“ i čitava grupa krenu prema našem logoru. U grupi je bilo pet ratnika, ostali su bili žene i deca. Svi su bili vrlo uznemireni zbog blizine ratnika iz plemena Krou, koji bi ih svakako bez milosti pobili da su ih sreli. Prevalili su jedva oko dva do tri kilometra, kada daleko, negde na kraju horizonta, opaziše jednog konjanika. Svi zastadoše i okupiše se u najvećoj zebnji i strahu od čega se nisu oporavili dok god taj konjanik nije nestao iz vida. Tada ponovo krenuše. Anri je jahao sa Šouom nekoliko desetina metara ispred Indijanaca. Odjednom ih Mahto-Tatonka, mlađi brat bolesne žene, hitno pozva natrag. Kada su se vratili, zatekoše sve Indijance oko „saonica“ na kojima je ležala žena. Stigli su baš na vreme da čuju njen samrtni ropac. Posle nekoliko trenutaka ona je ležala mrtva u košari na „saonicama“. Zavladala je potpuna tišina. Onda su Indijanci počeli složno da nariču nad lešom. Među tim kricima Šou je jasno raspoznao neke čudne glasove koji su ličili na reč „aliluja“. Takvi glasovi zajedno sa još nekim drugim slučajnim podudarnostima, dali su povoda za apsurdno mišljenje da su Indijanci potomci deset izgubljenih izrailjskih plemena.

Prema indijanskom običaju. Anri je, kao i ostali rođaci je žene, morao lati dragocene poklone koji će se staviti pored tela na mestu poslednjeg počinka. On i Šou su napustili Indijance i krenuli ka logoru. Kao što smo već videli, brzo su jahali i tamo stigli oko podne. Pošto su uzeli potrebne stvari, odmah su se vratili. Bilo je već vrlo kasno i sasvim se smračilo kada su ponovo stigli do koliba. Nalazile su se u dubokoj uvali među jezivim bregovima. Četiri kolibe su se jedva videle u sumraku, ali je peta, najveća, bila osvetljena sjašem vaše koja je gorela unutra. Svetlost vatre probijala se kroz poluprovidno šatorsko krilo od sirovih koža. Kada su se približili, svuda je vladala savršena tišina. Izgledalo je kao da u kolibama nema žive duše. Niko se nije micao. U tom prizoru bilo je nečeg jezivog. Odjahali su do ulaza u kolibu. Ništa se nije čulo sem topota njihovih konja. Jedna Indijanka je izišla i preuzela od njih životinje ne izustivši nijednu reč. Kad su ušli, videli su da je koliba prepuna Indijanaca U sredini je gorela vatra, a ljudi i žene, koji su žalili za mrtvacem, sedeli su oko vatre u tri reda. Pridošlicama je napravljeno mesto u pročelju kolibe. Tu je prostrto krzno na koje su seli. Zatim su zapalili lulu i u savršenoj tišini predali je gostima. Tako su svi proveli najveći deo noći. S vremena na vreme vatra je buknula, iskre su poletele u vazduh. Tamne senke onih koji su sedeli okolo bile su jedva vidljive. Kada bi neka žena bacila na vatru nov komad bizonove slanine, odmah bi suknuo svetao plamen i iz tame bi iskrsla gomila divljih lica bez pokreta, bronzane boje. Niko nije narušavao tišinu. Šou je osetio pravo olakšanje kada se razdanilo i kada je mogao da pobegne iz je kuće žalosti. On i Anri su se pripremili za povratak u logor. Pre toga su, međutim, stavili poklone koje su doneli pored pokojničinog tela, koje je, živopisno obučeno, bilo postavljeno u sedećem stavu u jednoj kolibi. Nedaleko odatle stajao je privezan divan konj kome je bilo suđeno da tog jutra bude ubijen za spas njene duše. Jer pokojnica je bila hroma i nije bila u stanju da putuje pešice preko turobne i strašne prerije u lovišta mrtvih. Tu je bila i hrana, domaći pribor i posuđe koje će joj služiti na njenom poslednjem putovanju.

Anri ju je ostavio njenim rođacima da se brinu o njoj i bez zadržavanja krenuo sa Šouom u pravcu logora. Trebalo mu je prilično vremena da se sasvim oporavi od svoje tuge i žalosti za izgubljenom ženom.

GLAVA XI

DOGAĐAJI U LOGORU

REJNAL JE JEDNOG DANA ČUO puščanu paljbu na nekoliko kilometara od logora. Odmah se uznemirio. Njegovu maštu su opet počela da proganjaju priviđenja iz ratnih pohoda Indijanaca iz plemena Krou. Kad smo se vratili — tada smo svi bili odsutni — on se opet žalio što smo ga ostavili samog sa Kanađanima i Indijankom. Sutradan se pojavio i uzrok je uzbune. Četiri trapera, Morin, Sarafin, Rulo i Džingras došli su u naš logor i priključili se našoj grupi. Oni su pucali iz pušaka i uznemirili našeg sabrata Rejnala u njegovim maštanjima. Brzo su podigli logor pored našeg. Svoje puške, prljave i izlizane od duge upotrebe, prislonili su uza staro drvo pored natpih. Njihova snažna, jaka, gruba sedla, bizonova krzna, lovačke zamke i nekoliko prostih i jednostavnih predmeta iz njihove putničke opreme ležalo je na gomili u blizini našeg šatora. Svoje planinske konje odveli su na pašu među naše konje na livadi. Sami ljudi, koji nisu bili ništa manje grubi, smeli i tvrdokorni, obično su po pola dana ležali u hladu našeg drveta, izležavali se na travi, lenjo pušili i pričali o svojim pustolovinama. Kladio bih se da u analima viteštva nema podataka o divljijem i opasnijem životu od života koji vodi svaki traper u Stenovitim Planinama.

Kad je stiglo tako osetno pojačanje, Rejnalovi živci su se smirili. Već smo počeli da osećamo neku vrstu privrženosti prema našem starom logoru. Pa ipak, bilo je vreme da promenimo „stan“, jer je suviše dug boravak na jednom mestu morao imati neprijatnih posledica, što nije trebalo dozvoliti, sem u slučaju krajnje potrebe.

Trava više nije bila tako bujna, konji su je izgazili i pretvorili je u močvaru. Preselili smo se pod drugo, još veće, staro drvo, koje je raslo pored reke, dve stotine metara od starog mesta logorovanja. To stablo je bilo široko oko dva metra. S jedne strane je neka grupa Indijanaca ispisala na njemu razne neobjašnjive hijeroglife, kao uspomenu na neki ratnički poduhvat. Visoko u granama ležali su ostaci nekog odra u obliku skele, gde su se nekad polagali leševi umrlih na indijanski način.

„Eno dolazi Bizon-Medved“. reče Anri Šatijon sedeći na travi za večerom. Podigosmo glave i ugledasmo nekoliko konjanika koji su silazili niz susedno brdo. Nekoliko trenutaka kasnije četvorica dostojanstvenih mladića dojahaše do nas i sjahaše s konja. Jedan od njih se zvao Bizon-Medved ili Mahto-Tatonka. To složeno ime je nasledio od svog oca, glavnog poglavice u plemenu Odžilalaha. S njim su bili njegov brat i još dvojica mladića. Rukovali smo se s posetiocima. Kad smo obedovali, jer se Indijancima, čak i najboljima među njima, ne može prirediti bolji doček od obeda, svakom smo kao pride dali još po jednu kalajnu šolju kafe i nešto dvopeka, na šta su oni iz dubine grla povikali: „Hau! Hau!“ Tim jednosložnim uzvikom Indijanac izražava svoja osećanja. Zatim smo zapalili lulu i dali im redom da puše, što su i činili čučeći na zemlji.

„Gde je trupa?“

„Tamo“, reče Mahto-Tatonka pokazujući prema jugu. „Stići će za dva dana“.

„Da li će ratovati?“

„Hoće“.

Niko nije čovekoljubiv u preriji. Ovu vest smo srdačno pozdravili i čestitali sami sebi što su propali Bordoovi napori da odvrati Vihora od njegove urođene sklonosti prema krvoproliću. Radovali smo se što više neće biti prepreka u izvođenju našeg plana da se uputimo mestu sastanka u logoru Labonte.

Tog i nekoliko sledećih dana Mahto-Tatonka i njegovi prijatelji bili su naši gosti. Oni su jeli ostatke naših obroka; punili su lulu za nas i pomagali nam da je popušimo. Ponekad bi se ispružili jedan pored drugog u hladovini i udarili u šale i pričanje dvosmislenih viceva. Hrabri i ambiciozni ratnici, kakvi su stvarno bili i dvojica od ovih Indijanaca, ponosili su se tom rđavom navikom.

Prošla su dva dana Trećeg dana ujutru čvrsto smo se nadali da ćemo ugledati indijansku grupu. Ali ona se nije pojavila. Stoga smo uzjahali konje i krenuli u potragu za njom. Umesto osam stotina Indijanaca koje smo očekivali sreli smo jednog usamljenog divljaka, koji je jahao prema nama preko prerije. On nam je rekao da su Indijanci promenili plan i da neće stići ni za tri dana. Poveli smo sa sobom tog vesnika rđavih vesti i vratili se u logor tešeći se psovkama na račun indijanske nestalnosti. Kad smo došli nadomak našeg malog belog šatora pod velikim drvetom, videli smo da više nije sam. Pored njega smo ugledali ogromnu staru kolibu, izbledelu od snega i oluja, oveštalu od duge upotrebe. Kila je sva išarana čudnovatim crtežima krnja, ljudi i ispruženih ruku, ali su se ti poteži bili već prilično istruleli. Drugi kočevi, koji su pridržavali ovo prljavo boravište, izbijali su ukoso kroz oštri šiljasti vrh kolibe Na ulazu u kolibu visili su „čarobna lula“ i razne druge sprave mađijske veštine. Dok smo još bili daleko od logora, primetili smo da u njemu ima mnogo više ljudi, i to raznih boja kože i visine. Svi su lunjali u gomilama po našem mirnom logoru. Po svemu sudeći, vratio se bio traper Morin, koji je odsustvovao nekoliko dana, i doveo sa sobom čitavu porodicu. Kupio je ženu i za nju platio utvrđenu cenu — jednog konja To na prvi pogled izgleda jevtino. Ustvari, kupovina neke skvav predstavlja pogodbu u koju niko ne bi trebalo da se upusti bez zrelog razmišljanja, jer ona povlači za sobom ne samo plaćanje je cene nego i teret ishrane i izdržavanja grabežljive horde nevestinih rođaka, koji smatraju da su ovlašćeni da se hrane na račun nerazboritog belog čoveka. Oni se skupljaju oko njega kao pijavice i sišu mu sve što ima.

Morin se nije oženio baš iz aristokratskih krugova. Rođaci njegove neveste zauzimali su prilično neugledan položaj u društvenoj zajednici Odžilalaha, jer među tim demokratima prerije, kao i meću mnogim drugim, civilizovanijim od njih, postoje stvarne razlike u položaju ljudi i njihovom mestu u društvu Morinova dragana nije bila od najlepših u svom polu. On je imao loš ukus i oblačio ju je u staru cicanu haljinu koju je kupio od žene jednog iseljenika koji je tuda proputovao, umesto da je obuče u čistu tuniku od beljene jelenske kože, kakvu su obično nosile Indijanke. Neka stara veštica od osamdeset godina bila je najvrednija u logoru. Ljudska mašta nikad ne bi bila u stanju da zamisli đavola ili vešticu ružniju od nje. Kroz smežuranu kožu mogla su joj se prebrojati rebra. Njeno uvelo lipe je više ličilo na staru lobanju nego na lice živog bića. Imala je duboke tamne očne duplje na čijem dnu su se sijale male crne oči. Kosa joj je bila proseda. Bila je duga skoro do zemlje i neverovatno čupava. Od odeće je nosila samo neke rite od bizonove kože, koje je pričvrstila oko pasa nekakvim kožnim užetom. Mršavo telo stare skvav bilo je ipak čudno jako Ona je sastavljala i rastavljala kolibu, tovarila konje i uopšte obavljala najteže poslove u logoru. Po peli dan se živahno kretala po kolibi i kreštala kao sovuljaga kada joj se nešto nije sviđalo. Njen brat, neki „čarobnjak“ ili „vrač“, bio je isto tako suvonjav i žilav kao i ona. Usta su mu dosezala do ušiju, a apetit, kao što smo imali prilike da utvrdimo, bio je kurjački, u skladu sa veličinom usta. Ostali žitelji kolibe bili su mlada nevesta i njen muž. Ovaj je pripadao onim lenjim nikogovićima koji su u stanju da zaraze ne samo indijansko selo nego i civilizovanije zajednice. On nije bio sposoban ni za lov ni za rat, što se moglo videti i na njegovom bezizraznom licu. Srećni par je baš slavio medeni mesec. Razapeli bi bizonovu kožu na kočeve da ih zaštiti od sunčevih zraka, po zemlji prostrli krzneni ležaj, i tako, uzbuđeni, sedeli jedno pored drugog po pola dana, iako nisam primetio da mnogo razgovaraju. Verovatno nisu imali šta da kažu jedno drugom jer Indijanac nije naročito izdašan u pogledu tema za razgovor. Tu je bilo i šestoro dece, koja su se igrala i tumarala oko logora, gađala ptice malim lukovima i strelama ili pravila minijaturne kolibe od pruća, kao što deca drukčije boje kože sastavljaju male kuće od drvenih kocki.

Prošao je jedan dan, i Indijanci su počeli brzo pristizati. Pojavljivale su se grupe od dvojice, trojice ili više konjanika. Bez reči su silazili s konja i sedali na travu Došao je konačno i četvrti dan. Oko podne su se pojavili konjanici na vrhu susednog brega. Za njima se kretala divlja povorka koja je užurbano i u neredu silazila niz breg i žurila preko ravnice ispod njega. Tu je bilo mnoštvo konja, mazgi, pasa, teško natovarenih „saonica“, ratnika na konjima, žena koje su išle peške u gomili i čitava vojska dece. Punih pola sata su pridolazili i silazili s brega. Svi su išli prema mestu gde je reka, oko dvesta metara od nas, pravila okuku Tamo su se uskoro svi sakupili. Bila je to gusto zbijena i zbrkana gomila: ali uskoro je, kao maćijskim štapom, iskrslo stotinu i pedeset visokih koliba. Pusta ravnica se pretvorila u logor po kome su vrveli ljudi. Na livadama oko nas uskoro je pasao bezbroj konja. Prerija je oživela. Svuda su se videle neumorne ljudske prilike kako jure na konju ili dostojanstveno hodaju u svojim dugim belim ogrtačima. Naposletku je stigao i Vihor. Tražio je odgovor još samo na jedno pitanje: „Da li će poći u rat, kako bismo sa tako uglednom pratnjom mogli otići na prilično opasan sastanak u logor Labonte?“

To je još uvek bilo neizvesno Karakteristična neodlučnost carevala je na većanjima Indijanaca. Oni nisu u stanju da dejstvuju kao veća masa. Iako je njihov cilj bio od najveće važnosti, oni nisu mogli da ga ostvare postupno, zajedničkim naporima. Kralj Filip. Pontijak i Tekumseh, svi su oni to osetili na svojoj konjskoj koži. Pleme Odžilalaha je nekad imalo ratnog poglavicu koji je bio u stanju da ih kontroliše. Ali on je umro, i sada su njegovi saplemenici bili prepušteni na milost i nemilost stalnim promenama svojih vlastitih nestalnih osećanja i raspoloženja.

Pošto će ovo indijansko selo i njegovi stanovnici zauzimati vidno mesto do kraja ove priče, možda neće biti naodmet da za trenutak opišemo divljake koji su sačinjavali to selo. Indijanska plemena Dakota i Sijuksa žive na ogromno: teritoriji od reke Sveti Peter do Stenovitih Planina Podeljeni su na nekoliko nezavisnih grupa koje nemaju centralnu vlast i ne priznaju zajedničkog poglavicu. Jedino što ih vezuje jeste isti jezik, običaji i praznoverje. Oni ne istupaju jedinstveno čak ni kad ratuju. Grupe na Istoku bore se protiv Indijanaca iz plemena Odžibvosa na Gornjim Jezerima. Oni na Zapadu vode stalni rat protiv Indijanaca iz plemena Zmija u Stenovitim Planinama. Kao što je čitav narod podeljen na plemena, svako pleme se deli na sela. Svako selo ima svog poglavicu, koga poštuje i sluša samo utoliko ukoliko njegove lične osobine ulivaju poštovanje i strah Ponekad je on poglavica samo po imenu, a ponekad mu je autoritet ravan apsolutnoj vlasti, a njegova slava i uticaj prelaze granice njegovog sopstvenog sela, tako da je čitavo pleme kome pripada spremno da ga prizna za svog poglavicu. To se pre nekoliko godina dogodilo i s plemenom Odžilalaha. Hrabrost, veština i preduzimljivost mogu pružiti svakom ratniku najveće počasti naročito ako je takav Indijanac sin nekog bivšeg poglavice ili pripada mnogobrojnoj porodici koja mu daje podršku i sveti se onima koji su s njim u svađi ili sporu. Međutim, kada stekne dostojanstvo poglavice, i kada ga starci i ratnici i zvanično ustoliče posebnom svečanošću, ne treba misliti da on stoga nosi neke spoljne znake svog položaja i počasti. On vrlo dobro zna kako je taj položaj nesiguran. On mora da miri svoje nepouzdane podanike. Mnogi ljudi u selu žive bolje od njega, imaju više žena i konja i idu bolje obučeni. Kao tevtonski glavari iz starih vremena, i on se umiljava mladićima svog sela čineći im razne poklone, često osiromašujući time sam. Ako ne stekne njihovu naklonost, njegov autoritet se svodi na nulu. Svakog trenutka može biti napušten, jer običaji njegovog naroda nisu utvrdili sredstva kojima će učvrstiti svoj autoritet Vrlo retko se događa bar među plemenima na Zapadu, da poglavica stekne suviše vlasti, osim ako nije starešina mnogobrojne porodice. Često je čitavo selo uglavnom sastavljeno od njegovih rođaka i potomaka. Lutajuća plemenska zajednica ima u priličnoj meri patrijarhalni karakter.

Plemena Lakota, koja žive u ovim krajevima na zapadu zemlje, nemaju stalno boravište. Ona žive od lova i borbi i stalno se kreću i leti i zimi. Neka plemena idu za krdima bizona preko prerijskih pustinja. Druga prelaze u gomilama preko Crnih Planina, na konjima i pešice, kroz tamne klisure i mračne klance, i odlaze u predele kod „Parkova“. koji se ubrajaju među divna, ali najopasnija lovišta Bizoni im daju sve što im je potrebno za život. Od njihovog mesa i krzna prave kolibe, hranu odeću, postelje i gorivo za vatru, zatim strunu za lukove, lepak, konac, užad, konopce za vuču konja, pokrivače za sedla, posude za vodu, čamce za prelaz preko reka i sredstva za kupovinu svega što žele od trgovaca. Kad u jednom kraju nestane bizona, i oni moraju menjati mesto boravka, Rat im je u krvi. Protiv većine susednih plemena gaje ogorčenu mržnju, koja se prenosi s oca na sina i rasplamsava stalnim uzajamnim napadima i osvetama. U svakom selu se, mnogo puta u toku jedne godine, priziva Veliki Duh, posti se, održavaju se svečanosti pre polaska u ratni pohod, a ratnici u velikom broju odlaze u borbu protiv neprijatelja. Ovaj divlji duh budi njihove najupornije težnje i troši najveći deo njihove energije. Uglavnom ih to i spasava od potpune obamrlosti i propadanja. Bez toga moćnog pokretača oni bi, kao i druga plemena s one strane Planina, koja u sebi nemaju ratničkog duha, živeli u raštrkanim grupama među pećinama i stenama kao životinje, prehranjujući se korenjem i gušterima. Indijanska plemena koja žive na ovakav način imaju vrlo malo ljudskog u sebi i samo po obličju liče na čoveka. Međutim, ponosni i častoljubivi ratnik iz plemena Dakota može ponekad da se pohvali junačkim vrlinama Retko se događa da on stiče ugled i uticaj nekim drugim putem a ne pomoću oružja. Sujeverje Indijanaca, međutim, ponekad daje veliku vlast onima među njima koji tvrde da su čarobnjaci i vrači. I njihovi govornici, kakvi su da su, uživaju priličan ugled.

Ali da se vratimo na našu priču. Pogledajte ili uđite u naš šator ako možete da podnesete zagušljiv dim i vazduh. Tu ćete videti čitav krug snažnih ratnika kako sede čvrsto pribijeni jedan uz drugog, naizmenično puše iz jedne lule, šale se, pričaju priče i vesele se, prema svom običaju i navikama. Nama su dosađivali mali gološavi dečaci bakarne boje kože i devojke lukavih očiju. Prilazili su nam mrmljajući neke reči koje su u prevodu značile kratko i jasno: „Doći i jesti“. Onda smo ustajali proklinjući Dakote koji uvek uporno žele da budu pogošćeni, jer nam je to gošćenje ostavljalo jedva sat odmora od izlaska do zalaska sunca. Morali smo ih gostiti ako nismo hteli da ih uvredimo. To je naročito meni teško padalo, jer sam, zbog posledica bolesti, jedva bio u stanju da hodam i svakako nisam bio sposoban da jedem dvadeset puta dnevno. Tako darežljivo gošćenje liči na izraz dobre volje Međutim, bar polovina naših ljubaznih gostiju bi nam nesumnjivo ukrala konje, a možda i poklonila neku strelu povrh toga, da nas je presrela same i nenaoružane na preriji.

Jednog jutra pozvaše nas u posetu nekom starcu koji je u, plemenu bio najstariji po godinama. Zatekli smo ga u kolibi u polusedećem stavu naslonjenog na gomilu prostirki od bizonovog krzna. Imao je dugu kosu crnu kao ugalj, iako je već preživeo oko osamdeset zima. Kosa mu je padala s obe strane suvonjavog lica. Njegovo oronulo ali pravo telo je isto tako odavalo tragove nekadašnje snage, kao što su crte tamnog iznurenog lica, još uvek naočite i zapovedničke, nosile na sebi pečat duhovne energije. Na suprotnoj strani od tog patrijarha sedeo je njegov nećak, mladi i ambiciozni Mahto-Tatonka. Pored njih dvojice u kolibi je bilo i nekoliko žena Život ovog starca je bio neobičan i vrlo dobro je ilustrovao sujeverje koje u punoj meri vlada među ovim indijanskim plemenima On je pripadao jednoj moćnoj porodici koja se pročula zbog ratnih podviga. U ranoj mladosti opovrgao se bio čudnovatom obredu kome se podvrgava većina njegovih saplemenika pre nego što stupe u život. Lice je namazao crnim bojama, potražio neku pećinu u neprohodnim predelima Crnih Planina, tamo ležao nekoliko dana, postio i molio se duhovima. U snovima i priviđenjima, koji su došli kao posledica iscrpenosti i egzaltiranog stanja, on je, kao i svi ostali Indijanci, zamišljao da je video natprirodna čuda. Pred njim je stalno iskrsavala vizija neke antilope. U očima Odžilalaha antilopa je otelovljenje ljupkog, mirnog duha, ali se takav umiljati posetilac retko javlja za vreme tih mladićkih postova. Obično se pojavljuje strašni grizli-medved, ratno božanstvo koje mladim Indijancima uliva ratoborno raspoloženje i žeđ za slavom. Antilopa je, naposletku, progovorila. Rekla je mladom isposniku da ne treba da ide putem rata, da je on predodređen za život mira i tišine, da odsada treba da služi svom narodu i da ga štiti od zala koje sobom donose sporovi i neslaganja u njihovim sopstvenim redovima. Drugima je bilo suđeno da stiču slavu boreći se protiv neprijatelja. Međutim, njega je čekala drukčija veličina i slava.

Vizije koje se javljaju u toku posta obično odlučuju o čitavom toku života onog koji posti. Od tog vremena Ćoravi — pod tim imenom nam je predstavljen — prestao je uopšte da misli o ratu i posvetio se stvari mira. Ispričao je svom plemenu o svojoj viziji. Pleme je cenilo zadatak koji mu je sudbina poverila i poštovalo ga u njegovom novom svojstvu vrača.

Sasvim je drukčiji bio njegov brat Mahto-Tatonka, koji je svom sinu ostavio svoje ime, svoj lik i mnoge svoje osobine. On je bio otac žene Anri Šatijona, što nam je prilično koristilo, jer smo time stekli prijateljstvo porodice koja je bila možda najistaknutija i najuticajnija u čitavom plemenu Odžilalaha. Mahto-Tatonka je bio heroj na svoj način. Nijedan poglavica se nije mogao nadmetati s njim u ratnoj slavi ili moći nad plemenom. On je bio neustrašivog duha, silovit i vrlo odlučan. Njegova volja je bila zakon. Bio je lukav i oštrouman i sa pravom veštinom Indijanca uvek u prijateljskim odnosima sa belcima, jer je znao da tako može steći velike koristi za sebe lično i za svoje pristalice. Kada bi doneo neku odluku, on bi samo iz pažnje sazivao svoje ratnike da zajedno rešavaju o tome, a kad bi oni završili raspravu, Mahto-Tatonka bi mirno saopštavao sopstveno mišljenje, kome se nikad niko nije suprotstavljao. Sa onima koji bi navukli na sebe njegovo nezadovoljstvo postupao je vrlo strogo. Takvog saplemenika pretukao bi ili izbo nožem na licu mesta. Takvi postupci, koji bi svakog drugog poglavicu stali života, ulivali su strahopoštovanje prema njegovom imenu, što mu je omogućavalo da se stalno i nekažnjeno služi takvim metodima. U društvenoj zajednici gde od davnih vremena niko ne priznaje nikakav zakon sem svoje sopstvene volje Mahto-Tatonka se, zahvaljujući svojoj moći, uzdigao skoro do despota. Njegovoj karijeri je najzad došao kraj. Imao je mnogo neprijatelja, koji su strpljivo čekali svoj trenutak. Među njima se naročito isticao naš prijatelj Stari Dim, zajedno sa ostalim svojim rođacima. Stari Dim ga je mrzeo iz dna duše. Jednog dana sedeo je ovaj u kolibi usred svog sela, kad Mahto-Tatonka upade sam u selo i pođe prema kolibi svoga neprijatelja glasno ga izazivajući da izađe i prihvati borbu. Stari Dim se nije ni pokrenuo. Tada ga je Mahto-Tatonka proglasio kukavicom i babom. Dojahao je do ulaza u kolibu i nožem izbo poglavičinog najboljeg konja koji je tamo stajao vezan. Stari Dim se toliko uplašio da ga čak ni takva uvreda nije naterala da izađe napolje, Mahto-Tatonka je dostojanstveno napustio selo. Svi su mu pravili put, ali je čas obračuna bio blizu.

Jednog toplog dana pre pet ili šest godina bezbroj koliba u kojima su boravili rođaci Starog Dima nalazilo se na jednom istom mestu oko nekih trgovaca koji su radili za račun Američke kompanije za otkup krzna. Oni su s njima trgovali i prodavali im razne stvari, između ostalih i viski. Tu je bio i Mahto-Tatonka sa nekolicinom svojih ljudi. Dok je ležao u kolibi, zapodenula se bitka između njegovih pristalica i rođaka njegovog neprijatelja. Odjekivali su ratni pokliči. Počeli su da fijuču puščani meci i strele.

U logoru se napravila velika gužva. Poglavica skoči, izjuri iz kolibe i sav besan povika onima koji su se borili da odmah prestanu. U istom tom trenutku, pošto je napad izvršen s predumišljajem i planski, začu se nekoliko pušaka i fijuk desetine strela. Divlji heroj, smrtno ranjen, pade licem na zemlju. Rulo je bio prisutan i ispričao mi je pojedinosti. Gužva je bila neopisiva i nije se stišala dok god na obema stranama nije palo po nekoliko žrtava. Dok smo bili u tom kraju, spor između je dve porodice još uvek je tinjao.

Tako je poginuo Mahto-Tatonka ali je za sobom ostavio prilično veliku vojsku potomaka da produže njegovu slavu i da ga osvete Pored kćeri, imao je trideset sinova. To neće začuditi one koji poznaju običaje i praksu Indijanaca. Mnoge od njih smo i sami videli. Svi su imali istu tamnu boju i iste neobične crte lica i osobine. Od svih njih naš posetilac mladi Mahto-Tatonka bio je najstariji. Mnogi su smatrali da će on verovatno naslediti položaj i slavu svog oca. Iako nije imao više od dvadeset i jedne godine, često je iznenađivao neprijatelja i ukrao je više konja i žena nego ijedan mladić u selu. Krađa konja je dobro poznata kao polazna tačka za sticanje ugleda na preriji, a i druga vrsta krađe se isto tako ceni. Pa ipak, to samo po sebi ne donosi slavu. Svako može ukrasti neku Indijanku, no ako docnije da njenom zakonitom vlasniku odgovarajući poklon, suprug se većinom zadovoljava time, njegova želja za osvetom prestaje, čime se otklanja svaka opasnost. Ali to se smatra žalosnim i kukavičkim postupkom Opasnost je otklonjena, ali je i slava koju donosi takav podvig takođe zauvek izgubljena. Mahto-Tatonka je pošao drugim, burnijim putem. Od nekoliko desetina žena koliko je pokrao on se mogao pohvaliti da nijednu nije stekao novcem, nego da je prkosio uvređenom suprugu i prezirao njegov gnev. Međutim, još se niko nije usudio da mu se silom suprotstavi. On je skoro sasvim išao stopama svog oca. Divili su mu se mladići i mlade skvav, svako na svoj način. Mladići su uvek išli za njim u rat, dok je u očima žena bio bez takmaca. Ali njegova bezobzirnost je mogla dovesti do toga da iznenada doživi neku nepriliku. Nije bila potrebna velika hrabrost da se sa nekog obronka uputi strela prema njemu ili da ga neko izbode nožem u mraku. A tim sredstvima se Indijanci naročito služe. Mahto-Tatonka je, međutim, imao snažnu zaštitu. Njemu nije samo hrabrost i smelost omogućavala da se tako drsko ophodi prema svojim drugovima Njegovi neprijatelji nisu zaboravljali da on pripada tridesetorici ratoborne braće, koji, su svi već bili odrasli ljudi. Ako bi na njemu iskalili svoj gnev, pratile bi ih mnoge oči, a mnoga smela srca osećala bi žeđ za njihovom krvlju. Osvetnik bi svuda pratio njihovo kretanje. Ubiti Mahto-Tatonku, značilo bi izvršiti samoubistvo.

Iako je uživao veliku naklonost lepotica, nije bio kicoš. Bio je ravnodušan prema šarenim ukrasima i odelima svojih drugova, i zadovoljavao se time da sve svoje izglede na uspeh polaže u sopstvene ratne zasluge. Nikad nije nosio šareni ogrtač ni sjajne ogrlice, nego je prepuštao da mu njegov stas, koji je podsećao na statuu Apolona od bronze, sam prokrči put ka onoj koja mu se sviđala. Glas mu je bio neobično dubok i snažan. Kad je govorio, izgledalo je kao da mu iz grudi odjekuju duboki tonovi sa nekih orgulja. Pa ipak, uprkos svemu, on je bio samo Indijanac. Trebalo ga je videti kako leži na suncu pred našim šatorom i mlatara nogama po vazduhu dok priča šale sa svojim bratom. Je li on ličio na junaka? Valjalo ga je videti u času njegove slave, kada bi se o zalasku sunca čitavo selo okupilo da ga posmatra, jer njihov omiljeni ratnik odlazi sutra u borbu protiv neprijatelja. Na glavi je nosio ukras od orlovog perja koji mu se talasasto uzdizao nad čelom i lelujao u vazduhu daleko za leđima. Na grudima mu je visio okrugli beli štit, ukrašen perima koja su sva polazila iz jedne tačke i ličila na zvezdu. Na leđima je nosio tobolac sa strelama, a u rupi visoko držao koplje, čiji je gvozdeni šiljak blistao pri svetlosti sunca na zalasku. Na działi koplja su se lelujali dugi skalpovi njegovih neprijatelja. Mahto-Tatonka, ponositi prvak u punoj bojnoj opremi, jahao je na konju u krugu između koliba. S ljupkom lakoćom podešavao je držanje prema lakim pokretima svog bojnog konja i spokojno pevao ratničku pesmu u čast Velikog Duha. Mladi ratnici, njegovi suparnici, upitno su ga posmatrali. Devojke, čiji su obrazi bili namazani crvenilom, gledale su ga zadivljeno. Dečaci su klicali i vikali u nastupu oduševljenja, dok su stare žene uzvikivale njegovo ime i od kolibe do kolibe pronosile pohvale o njemu.

Mahto-Tatonka je bio naš najbolji prijatelj među Indijancima. Satima i danima, kada su čitave gomile divljaka, svih uzrasta, pola i ugleda, opsedale naš logor, on je ležao u našem šatoru i svojim oštrim, uvek budnim očima čuvao našu imovinu od pljačke.

Vihor nas je jednog dana pozvao u svoju kolibu. Kada je završene gozba, počela je da kruži lula. Bila je to izvanredno velika i divna lula. Izrazio sam svoje divljenje.

„Ako se belom čoveku sviđa lula“, upitao je Vihor, „zašto je ne zadrži?“

Takva lula među Indijancima iz plemena Odžilalaha ceni se isto koliko i jedan konj. Smatralo se da se takav poklon može lati nekom poglavici i ratniku, ali Vihorova plemenitost nije išla dotle. On mi je dao lulu i izrazio uverenje da ću mu zauzvrat dati poklon iste ili veće vrednosti. To je prećutni uslov koji Ispitani postavljaju kad god nekome daju poklon, i ako ga ovaj ne ispuni, poklon se obično zahteva natrag. Stoga sam na jednoj šarenoj cicanoj maramici pripremio čitavu zbirku rumenila, duvana, noževa i baruta i pozvao poglavicu u logor. Tamo sam ga uveravao u svoje prijateljstvo i zamolio ga da primi ovaj poklon kao skromni znak tog prijateljstva. Uzvikujući „hau! hau!“ smotao je maramicu sa poklonom i povukao se u svoju kolibu.

Jednog dana, kasno posle podne, iz grmlja koje je raslo pored obale reke iznenada se pojavi jedna grupa Indijanaca na konjima. Sa sobom su vodili mazgu na kojoj je jahao neki jadni Crnac. On je uspevao da se održi na mazgi zahvaljujući visokom udubljenom indijanskom sedlu. Obrazi su mu bili upali, a oči neprirodno razrogačene. Usne su mu toliko drhtale da su mu se videli zubi kao u leša. Kad su ga doveli pred naš šator i spustili ga sa sedla, nije mogao ni da hoda ni da stoji, nego je malo puzao i, sa izgledom veoma nesrećnog čoveka, seo na travu. Iz svih koliba pokuljala su deca i žene i, dižući graju, napravili krug oko njega. Crnac je sedeo oslanjajući se rukama o zemlju i posmatrao gomilu praznim pogledom. Bednik je skoro umirao od gladi. Trideset i tri dana lutao je sam prerijom, potpuno nenaoružan, bez cipela ili mokasina. Od odeće je imao samo nekakav stari kaput i pantalone. Crnac nije imao kompasa da se orijentiše kuda ide niti je ma šta znao o životu u preriji. Za celo to vreme živeo je od prerijskih skakavaca i guštera, divljeg luka i tri jajeta koje je našao u gnezdu jednog prerijskog goluba. U toku čitavog tog vremena više video nijedno ljudsko biće.

Izgubljen u bezgraničnoj i beznadežnoj pustinji koja se prostirala svuda oko njega, on je u očajanju išao napred sve dok je mogao. Onda je puzao na kolenima dok ih nije ogulio do kosti. Putovao je obično noću, a danju spavao na žarkom suncu. Kako je sam rekao, stalno je maštao o supi i kukuruznom hlebu, koji je obično jeo dok je radio u radnji svog starog gospodara na Misuriju. Svi u logoru, i belci i crvenokošci, čudili su se kako je uspeo da se spase, ne samo smrti od gladi, nego i da ga ne rastrgnu grizli-medvedi, kojih u ovom kraju ima u izobilju, i vukovi, koji su oko njega zavijali po čitavu noć.

Čim su ga Indijanci uveli, Rejnal ga je odmah prepoznao. Crnac je pobegao od svog gospodara otprilike pre godinu dana i priključio se Ričardovo! grupi, koja je tada krenula sa granice prema planinama- Živeo je sa Ričardom sve do kraja maja, kada je zajedno sa Rejnalom i nekolicinom drugih ljudi otišao u potragu za nekim zalutalim konjima. Kada je naišla oluja, odvojio se od ostalih i otada se o njemu više ništa nije čulo. Pošto se znalo da je neiskusan i da neće umeti da se snađe, niko nije ni pomišljao da bi mogao još uvek biti u životu. Indijanci su ga našli kako leži na zemlji sasvim iscrpljen.

Dok je sedeo na travi, Indijanci su ga ćuteći posmatrali. Bilo je odvratno gledati njegovo preplašeno lice i staklaste oči. Delorije mu je dao šolju zobene kaše, ali je Crncu bilo toliko mučno da je u početku nije ni okusio. Najzad je malaksalo prineo kašiku usnama. Učinio je to još nekoliko puta. Onda mu se apetit, izgleda, naglo povratio. Zgrabio je šolju, za nekoliko sekundi progutao sve što je bilo u njoj i počeo živo da traži da mu se donese meso Odbili smo to i rekli mu da sačeka jutro. Međutim, on je tako uporno molio da smo mu dali malo parče. Požderao ga je rastrgavši ga kao pas Tražio je još. Kazali smo mu da će mu život biti u opasnosti ako u početku bude tako neumereno jeo. On je bio saglasan i rekao je da zna da je lud što tako radi, ali da mora jesti mesa. Energično smo odbili da mu ga damo, na veliko zaprepašćenje nerazumnih Indijanki, koje su, kada ih nismo posmatrali, krišom donosile sušeno meso i krompir i stavljale ga na zemlju pored Crnca. Ali njemu i to još uvek nije bilo dovoljno. Kada je pao mrak, otpuzao je između konjskih nogu i došunjao se u indijanski logor. Tu se najeo do mile volje. Doneli su ga ujutru natrag. Traper Džingras ga je onda stavio na konja i odneo u tvrđavu. Crnac je uspeo da preživi posledice svoje proždrljivosti, iako je otišao iz ovih krajeva nešto poremećenog zdravlja. On se inače docnije prilično dobro osećao, i izrazio je čvrsto ubeđenje da ga više nikada ništa neće moći ubiti!

Na jedan sat pre zalaska sunca ugledali smo u selu veseo prizor. Ratnici su se bili spokojno razbaškarili među kolibama ili pored reke, ili se odšetali van logora da obiđu konje koji su pasli na preriji. Polovina stanovnika sela napustila je tesne i pregrejane kolibe i uputila se na reku. Tu ste mogli videti dečake, devojčice i mlade žene kako se prskaju vodom, plivaju i rone pod zracima poslepodnevnog sunca, veselo vrišteći i smejući se. Ali kada je sunce zašlo za strme planinske grebene obasjane večernjim rumenilom, koji su svojim senkama zamračili preriju, u vreme kada se naše staro drvo mirno sunčalo na vodoravnim sunčevim zracima a talasasta ravnica i retki gajevi dobijali nekakvu mirnu lepotu, onda je vredelo videti šta se događa oko našeg logora. Divlje ljudske prilike sa tobolcima za strele na leđima, s puškama, kopljima ili bojnim sekirama u ruci sedele su na konjima, nepokretne kao kipovi. Ti Indijanci su nas netremice posmatrali prekrstivši ruke na grudima. Drugi su stajali umotani od glave do pete u svoje duge bele ogrtače od bizonovih koža. Neki su sedeli na travi držeći na užetu čupave konje. Njihove tamne prilike jasno su se ocrtavale, pošto su ogrtače bili spustili s ramena. Neki su, opet, bezbrižno stajali u gomili, u kojoj su se isticala njihova skladno građena tela. Među njima se naročito izdvajao jedan čovek divljeg izgleda koga su zvali Besni Vuk. S lukom i strelom u ruci i tobolcem za strele na leđima, mogao je, osim u licu, ličiti baš na Pitijskog Apolona. Takva figura je iskrsla u Vestovoj mašti kada je, ugledavši prvi put Belvedere u Vatikanu, uzviknuo: „Bogami, to je pravi Indijanac!“

Kada se nad prerijom spustio mrak, konje su doterali u blizinu logora. Gomila je počela da se razilazi. Okolo su plamsale vatre. Pri njihovom crvenkastom sjaju videle su se prilike ogrubelih trapera i naočitih Indijanaca. Jedna porodica koja je bila smeštena u našoj blizini uvek se okupljala oko jake vatre koju bi naložila u samoj kolibi. Vetrom išibane starice, koje su ličile na veštice, vrzmale su se oko vatre. Tu je satima sedela čitava gomila dece i devojaka u smehu i razgovoru. Njihova okrugla vesela lica blistala su na crvenkastoj svetlosti. Mogli smo čuti jednolične udarce bubnja iz indijanskog logora, zvuke neke ratničke pesme koja se gubila u daljini i čitav hor treperavih glasova iz najveće kolibe, u kojoj su se izvodile ratničke igre. Nekoliko noći smo slušali divlje i žalosne krike koji su se javljali i nestajali kao tužni glas nekog vuka. To su sestre i rođaci Mahto-Tatonke po ženskoj liniji nožem parali svoje mišiće i oplakivali smrt žene Anri Šatijona. U našem logoru bi zavladao mir tek u kasne sate. Tada su ljudi, dok je žar vatri nejasno svetlucao, ležali na zemlji pokriveni svojim ogrtačima. Ništa se nije moglo čuti sem neumornog micanja konja, koji su se vrpoljili, zbijeni u gomilu.

Sećam se tih prizora sa osećanjem i zadovoljstva i bola. Tada sam bio toliko oslabio od bolesti da sam retko kad mogao hodati a da ne posrćem kao neki pijanac. Kada bih ustao sa zemlje, iznenada bi mi se sve oko mene zamračilo. Činilo mi se kao da se drveće i kolibe lelujaju tamo-amo a prerija se diže i spušta kao talasi na okeanu. Takvo stanje nije nigde prijatno, a naročito je neprijatno U kraju gde ljudski život svakog trenutka može zavisiti od snage mišica ili izdržljivosti nogu U takvim slučajevima nije baš ugodno ni spavati na vlažnoj zemlji, pogotovu ako čovek ponekad iznenada pokisne do kože kad udari pljusak. Često sam bio potpuno iscrpljen i u priličnoj meri na putu da svoju ljubav prema preriji platim večnim ostankom u njoj.

Pokušavao sam da se odmaram i držim vrlo strogu dijetu. S primernim strpljenjem znao sam dugo tumarati po logoru ili teturajući otići do indijanskog logora, gde sam skoro u nesvestici i vrtoglavici šetao između koliba. To nije valjalo. Setio sam se da bih mogao umreti od gladi. Čitavih pet dana održavao sam se u životu time što sam svakog dana pojeo po jedan mali dvopek. Šestog dana bio sam slabiji nego ikad ranije, ali se bolest, izgleda, prilično stišala, pa sam, sasvim postepeno, počeo da se pridržavam blaže dijete.

Obično sam, malaksao i sanjiv, ležao pred šatorom razmišljajući o prošlosti i budućnosti. Kada bih se suviše zamorio, oči bi mi se uvek vraćale na daleke Crne Planine- Te planine odišu duhom snage i ulivaju ga svima koji im se približe. Tada još nisam znao koliko mračnih praznoverica i tajanstvenih legendi Indijanci u svojim glavama povezuju sa Crnim Planinama, ali sam osećao volju da prodrem u njihove skrivene klisure, pretražim litice i provalije, tamne planinske potoke i ćutljive šume koje, kako sam to zamišljao, rastu skrivene u tim dalekim planinama.

GLAVA XII

ZLA SREĆA

DO TVRĐAVE LARAMI DOĐE JEDAN Kanađanin i donese zanimljivu novost. Neki traper koji je bio tek došao iz planina zaljubio se u jednu devojku iz Misurija. Ta devojka je pripadala porodici koja se sa nekim drugim iseljenicima već nekoliko dana nalazila u logoru u blizini tvrđave, Ako je hrabrost najveća draž pomoću koje se stiče naklonost lepotice, onda nijedan udvarač nije mogao biti tako neodoljiv kao traper iz Stenovitih Planina. U ovom slučaju nije se uzalud žurilo sa prosidbom. Ljubavnici su stvorili plan koji su počeli da sprovode u delo što su brže mogli. Ta grupa iseljenika je otišla iz tvrđave i sledeće noći se, kao i obično, ulogorila i postavila stražu. Nešto posle ponoći pojavio se naoružani traper. Jahao je na snažnom konju a na uzdi vodio još jednog, Obe životinje je privezao uz drvo i krišom se privukao kolima, kao da se približuje stadu bizona. Pošto je uspeo da ga straža ne opazi, jer je bila već gotovo zaspala, našao se sa svojom izabranicom na zakazanom mestu u blizini logora, stavio je na rezervnog konja i nestao zajedno s njom u tami. Nismo saznali kakve su bile posledice ovog podviga i kako se nerazumnoj lepotici sviđalo stanovanje u indijanskoj kolibi i život sa bezobzirnim traperom.

Vihor i njegovi ratnici su se najzad odlučili da krenu. Uprkos svim pripremama, doneli su odluku da ne idu na mesto sastanka kod logora Labonte, nego da pređu preko Crnih Planina i provedu nekoliko nedelja s druge strane u lovu na bizone, dok ih ne pobiju dovoljno i ne snabdeju se zalihama mesa i koža kako bi mogli da naprave svoje kolibe za sledeću sezonu. Pored toga, odlučili su da upute mali nezavisni ratnički odred u borbu protiv neprijatelja. Takva njihova konačna odluka izazvala je kod nas priličnu zabunu. Ako bismo krenuli za logor Labonte, nije bilo nemoguće da se i druga sela pokažu isto tako kolebljiva kao i Vihorovo, pa da se tamo uopšte i ne okupe. Naš stari drug Rejnal bio nas je zavoleo, ili, bolje rečeno, zavoleo je naš dvopek i kafu i sitne poklone koje smo mu povremeno davali. Bilo mu je mnogo stalo da idemo sa selom, pošto je i on imao nameru da pođe sa Indijancima. On je bio siguran da nijedno indijansko pleme neće doći na mesto sastanka. Štaviše, rekao je Da bi bilo lako prevesti naša kola i prtljag preko Crnih Planina. Međutim, on o tim stvarima uopšte nije imao ni pojma. Ni on niti ijedan belac koji je bio s nama nije nikada video teško prolazne i mračne klance kroz koje su Indijanci nameravali da se probiju. Docnije sam prošao tim putem i imao sam mnogo muke da nateram svog preplašenog konja da ide uskim liticama i kroz klisure u koje je jedva dopirala dnevna svetlost. Kola smo mogli lako prevesti preko Šiljastog Vrha; ali mi to nismo znali. I s obzirom na teškoće i neizvesnost takvog pokušaja da posetimo mesto sastanka kod logora Labonte, setismo se stare poslovice: „Bolje vrabac u ruci nego golub na grani“, i rešismo da pođemo sa selom.

Ujutru prvog jula i mi i Indijanci digli smo logor. Bio sam tako slab da sam jedino pomoću viskija, koji sam svakog časa pio, uspeo da se održim na konju u toku kratkog putovanja toga dana. Na prostoru od nepunog kilometra pred nama, i isto toliko za nama preriju je bila pritisla gomila divljaka u pokretu. S desne i leve strane pružala se pusta, neravna prerija, dok su se daleko pred nama uzdizali strmi grebeni Crnih Planina. Probili smo se do čela razbijene kolone. Prošli smo pored natovarenih „saonica“, teško opterećenih tovarnih konja, šareno obučenih starica koje su išle peške, veselih mladih žena na konjima, neumorne dece koja su trčala u gomili, staraca koji su jahali u svojim belim ogrtačima od bizonove kože. Prošli smo i pored grupe ratnika koji su jahali na svojim najboljim konjima. Anri Šatijon je pogledao unapred preko daleke prerije i iznenada uzviknuo da se približava neki konjanik. I zaista, mogli smo opaziti malu crnu pegu koja se polako kretala u daljini preko prerije, kao muva na zidu. Što se više približavala, bila je sve veća.

„Mislim da je to beli čovek“, reče Anri „pogledajte kako jaše. Indijanac nikad ne jaše tako. Da, on ima pušku pred sobom na sedlu“.

Konjanik iščeze u nekoj uvali na preriji, ali ga uskoro opet ugledasmo. Dok nam je u galopu prilazio kroz gomilu Indijanaca, duga kosa lelujala se za njim na vetru. Odmah smo prepoznali rumeno lice i stari kaput od jelenske kože koji je obično nosio traper Džingras. Dolazio je iz tvrđave Larami i rekao je da ima poruku za nas. Neki trgovac po imenu Bizonet, Anrijev prijatelj, nedavno je došao iz naseljenih krajeva i nameravao je da pođe sa jednom grupom ljudi u logor Labonte, gde će se, kako nas je i Džingras uveravao, sigurno okupiti oko deset do dvanaest indijanskih sela. Bizonet je izrazio želju da i mi pođemo u tom pravcu i da se tamo sastanemo s njim. Obećavao je da će nam njegovi ljudi štititi konje i prtljag dok budemo boravili među Indijancima. Šou i ja smo zaustavili konje, posavetovali se i, u zao čas, odlučili da pođemo tamo.

Do kraja tog dana išli smo istim pravcem kojim i Indijanci Nije prošao ni jedan sat, a već smo došli do mesta gde se pusta prerija sa visokom travom završavala i naglo tonula u strmu nizbrdicu. Stojeći na ivici obronka, ugledali smo pod sobom veliku livadu. S leve strane livade tekla je Laramijska Reka, jureći u senci planinskih visova. Reka je bila plitka i brza i prolazila je upravo ispod mesta gde smo stajali. Sedeli smo na konjima, čekali i posmatrali, dok se čitava gomila divljaka žurno spuštala niz obronak i širila dole po livadi. Za nekoliko trenutaka ravnica je vrvela od mnoštva ljudi koji su se kretali. Neki su se jedva videli u daljini, kao mrlje, neki su se još uvek žurili i prelazili reku u gužvi i gurnjavi. U podnožju planinskih visova sedela je grupa starih ratnika, ozbiljno pušila i nepokretnih lica posmatrala taj divlji i čudesni prizor.

Pored reke, u krugu, nikoše kolibe Da bismo bili u tišini, podigli smo svoj šator među nekim drvećem, nekoliko stotina metara od indijanskog logora. Posle podne smo posetili selo. Dan je bio divan. U logoru je bilo bučno i živo. Grupe lepe i mladih devojaka veselo su se smejale pored koliba Štitovi, koplja i lukovi se nisu više videli na visokim tronošcima na kojima su obično stajali pred vigvamima njihovih vlasnika. Ratnici su se peli na konje i jedan po jedan odlazili u preriju preko obližnjih bregova.

Šou i ja smo sedeli na travi u blizini Rejnalove kolibe. Jedna starica, pokazujući pravo indijansko gostoprimstvo, donese lonac kuvane divljači i stavi ga pred nas. Zabavljali smo se posmatrajući nekoliko mladih žena koje su se igrale i jurile oko koliba. Iznenada se s brega začu divlji ratni poklič. Pojavi se rulja konjanika, koji su jurili niz obronke bregova jašući punom brzinom prema selu. Duge kose patnika vijorile su se na vetru kao zastavice na brodu. Kad su se približili, zbrkana gomila dobi pravilan oblik. Poređaše se, uđoše dvojica po dvojica i u punom galopu napraviše krut na prostoru oko koga su bile podignute kolibe. Svaki ratnik je jašući pevao svoju ratničku pesmu. Neki su bili divno obučeni. Na glavi su nosili ukrase od orlovog perja. Bili su odeveni u ogrtače od antilopine kože, pripijene uz telo i ukrašene skalpovima ubijenih neprijatelja. Na mnogim štitovima koje su nosili takođe su se vijorila ratna orlova pera. Svi su na lećima nosili lukove i strele. Neki su imali duga koplja, dok je samo nekoliko njih bilo naoružano puškama. Njihov vođa Beli Štit, divno obučen, jahao je na čelu povorke na crno-belom konju. Mahto-Tatonka i njegova braća nisu učestvovali u toj svečanosti, jer su bili u žalosti za svojom sestrom. Svi su sedeli u svojim kolibama. Tela su im od glave do pete bila namazana belom glinom, a svakome je na čelu bio odsečen pramen kose.

Ratnici su tri puta projahali kroz selo. Kad god bi prošao neki proslavljeni junak, starice bi uzvikivale njegovo ime, hvalile njegovo junaštvo i podstrekavale častoljublje mlađih ratnika. Mala dečurlija, koja još nisu bila navršila ni dve godine života, pratila je tu ratnu svečanost sjajnih očiju i s iskrenim divljenjem zurila u junake svog plemena.

Povorka je odjahala iz sela kao što je i ušla u njega. Posle pola sata svi ratnici su se vratili i ujahali u logor u tišini, pojedinačno ili u grupama od dvojice, trojice.

Kada se ta svečanost završila, uživali smo u jednom malom događaju iz indijanskog domaćeg života. Neka žena zlobnog izgleda, van sebe od ljutine i besa, grdila je svog muža koji je sa izgledom potpuno ravnodušnog čoveka sedeo prekrštenih nogu usred kolibe i ćuteći pušio lulu. Razjarena njegovom hladnokrvnošću, žena je najzad izjurila iz kolibe, zgrabila kočeve koji su pridržavali kolibu, izvukla ih iz zemlje i srušila čitavu kolibu, kočeve, kože i sve ostalo. Sve se to sručilo na glavu njenog muža i sahranilo ga u ruševinama. On je rukama uklonio kože ustranu i promolio glavu kao kornjača iz svog oklopa. I dalje je sedeo kao i ranije, mirno pušeći lulu. Samo su mu oči sijale zlobnim sjajem, što je odavalo buru koja je u njemu besnela, a koju je silom suzdržavao Žena ga je i dalje grdila, a onda otišla da osedla svog konja. Kada je to završila, popela se na njega i lakim skokom izjahala iz logora. Videlo se da je rešila da se vrati u kolibu svog oca, pa ma gde ona bila. Ratnik je nije udostojio čak ni pogleda. Hladnokrvno je ustao, oslobodio se ruševina, zavukao tanko uže namesto uzde u čeljust svoga konja, odlomio deblji kraj šatorskog koca i napravio snažnu toljagu, dugu nešto više od metra, uzjahao konja i dostojanstveno odgalopirao preko prerije da ukroti svoju životnu saputnicu koja ga je vređala.

Kada je sutradan ujutru izgrejalo sunce, pogledali smo na livadu. Videli smo da su kolibe razvaljene i da se Indijanci pripremaju da napuste logor Put ih je vodio prema zapadu. Mi smo krenuli prema severu s trojicom naših ljudi. S nama su pošla četiri trapera i indijanska porodica Morin. Putovali smo do noći i ulogorili se među nekim drvećem pored potočića. Na tom mestu smo ostali čitav sutrašnji dan, odmarali se i očekivali Bizoneta, ali se on nije pojavio. Tu su nas ostavila dvojica naših prijatelja trapera i krenula za Stenovite Planine. Sledećeg jutra, očajni što nema Bizoneta, nastavili smo putovanje. Prelazili smo preko samotnih, strašnih i jednoličnih, suncem spržеnih ravnica, gde nije bilo ni žive duše sem što je tu i tamo pred nas iskrsavala poneka antilopa. U podne smo ugledali prizor na koji nismo bili navikli, ali koji nam je bio dobrodošao. Ugledali smo divno drveće koje je raslo pored rečice Hors Šou. Drveće je stvaralo gustu zavesu od lišća iznad bogate visoke trave. Reka, bistra kao kristal, brzo je tekla kroz šumu, peneći se i blistajući u koritu od belog peska. Ona je dobijala tamnu boju čim bi ušla u duboki gustiš od lišća, koji je ličio na pećinu. Bio sam sasvim iscrpen. Bacio sam se na zemlju, jer sam jedva mogao de se krećem.

UJUTRU, kada se rodilo sunce, ova divljina je oživela. Pošli smo dalje i uskoro se našli među visokim golim bregovima. Od podnožja do vrha bili su pokriveni bodljikavim kaktusima. Ti kaktusi su ličili na guštere koji su se priljubili uza stene. Pred nama se prostirala ravnica sa retkim ostacima trave, a u daljini, skoro na kraju ravnice, video se i čitav niz visokog drveća neobičnog oblika. Nigde nije bilo ni traga od čoveka, životinje ili ma kakvog živog bića, iako se iza tog drveća nalazilo dugo priželjkivano mesto indijanskog sastanka, gde smo se nadali da ćemo naći na okupu hiljade Indijanaca. Posmatrali smo i pažljivo osluškivali. Krenuli smo napred što smo brže mogli. Terali smo konje da jure kroz drveće. S druge strane naiđosmo na prilično veliko grmlje, kroz koje se provlačila plitka reka. Probivši se kroz grane koje smo uklanjali pred sobom, nabasasmo na jelene koji odskočiše udesno i ulevo. Izašavši iz grmlja, ugledasmo preriju. Umesto ravnice sa logorima i bučnim životom videsmo široku ravnu pustinju. Protezala se pred nama u nedogled, bez ijednog žbuna, drveta ili ma čega što u sebi nosi život. Povukli smo uzde i dali oduške svojim osećanjima prema čitavoj rasi starosedelaca Amerike. Naše putovanje je bilo više nego uzaludno Što se mene tiče, bio sam zabrinut do krajnjih granica. Dobro sam znao da bi svako i na manje pogoršanje moje bolesti učinilo ova! pogrešni korak nepopravljivim i onemogućilo me da ostvarim cilj koji me Te naveo na ovo tegobno putovanje od nekoliko hiljada kilometara.

Gde su se nalazili Indijanci? Oni *su* se bili ulogorili u velikom broju na oko trideset kilometara odatle, i baš tada su tamo igrali svoje ratničke igre. U okolini logora Labonte nije bilo dovoljno bizona, pa se nisu mogli snabdeti potrebnim zalihama mesa i koža, nego bi im se još postojeće zalihe smanjile. To ih je verovatno odvratilo od namere da se ovde okupe. Ali o svemu tome tada nismo ništa znali.

Sve smo to saznali tek nekoliko nedelja docnije.

Šou je ošinuo konja i krenuo u galopu napred. Iako sam bio mnogo zabrinutiji od njega, nisam imao dovoljno snage da se poslužim tim pogodnim sredstvom i na taj način dam oduške svojim osećanjima. Stoga sam polako pošao za njim. Došli smo do jednog usamljenog starog drveta. Po svemu sudeći, to je bilo jedino mesto pogodno za logorovanje. Polovina njegovih grana već se bila sasušila, a na ostalima je lišće bilo tako retko, da je hladovina koju je davalo bila oskudna i bedna. Zbacili smo sedla na zemlju i smestili se u hlad starog savijenog stabla. U prigušenom gnevu ostali smo tako više od jednog sata, pušili i pomerali sedla onako kako se pomerala hladovina, jer je sunce neizdržljivo peklo.

GLAVA XIII

U LOV ZA INDIJANCIMA

KONAČNO SMO STIGLI U LOGOR Labonte, što smo toliko dugo priželjkivali. Od svih teških časova koje smo doživeli, oni između podneva i zalaska sunca tog dana nose rekord po izvanrednim neprilikama. Ležao sam pod drvetom i razmišljao kojim pravcem da krenemo Posmatrao sam senke drveća. Izgledalo je kas da se i ne miču Činilo se kao da je sunce prikovano na nebu. Padao sam se da ću svakog trenutka ugledati Bizonetove ljude i konje kako se pomaljaju iz šume Šou i Anri su bili odjahali u izviđanje i nisu se vratili sve do zalaska sunca. Na licima im se nije čitala veselost a nisu bile prijatne ni vesti koje su doneli.

„Bili smo petnaest kilometara odavde“, reče Šou. „Uspeli smo se na najviši vrh koji smo mogli naći. Nismo opazili ni bizone niti kakvog Indijanca. Na trideset kilometara oko nas nije se videlo ništa sem prerije“. Anrijev konj je bio povređen od penjanja i spuštanja niz obronke brda, a Šouov vrlo umoran.

Posle večere posedali smo oko vatre. U nadi da će Bizonet stići, predlagao sam Šouu da pričekamo još jedan dan. Dalje sam savetovao da, ako ne dođe, pošaljemo Delorijea s kolima i prtljagom natrag u tvrđavu Larami, a mi da krenemo za Vihorovim selom i pokušamo da ga stignemo dok bude prolazilo kroz planine. Šou nije imao istih razloga kao ja da pođe u lov za Indijancima, pa mu se nije sviđao taj plan. Stoga sam odlučio da pođem sam. Na ovakav pokušaj rešio sam se vrlo nerado, jer sam znao da bi on, s obzirom na sadašnje stanje mog zdravlja bio mučan i opasan. Nadao sam se da će se Bizonet pojaviti u toku sledećeg dana i doneti nam neka obaveštenja koja bi nam pomogla da odredimo pravac svog pokreta. To bi mi omogućilo da ostvarim svoj cilj sredstvima kojima bi se moglo manje prigovarati.

U mom odsustvu puška Anri Šatijona je služila za snabdevanje grupe. Pozvao sam Rejmonda i naredio mu da se pripremi da krene sa mnom na put. Rejmond me je gledao praznim pogledom, ali je najzad uspeo da shvati o čemu se radi. Povukao se u svoj ležaj pod kolima. To je bio neotesan čovek krupna lica, koje je izražavalo neprodornu glupavost i potpuno samopouzdanje. Što se tiče njegovih dobrih osobina, odlikovao se nekakvom tvrdoglavom vernošću i neosetljivošću prema opasnosti. Imao je razvijen i oštrouman instinkt koji ga je ponekad vodio dobrim putem, čak i u onim situacijama u kojima bi i pametnije glave nego što je on bile u neprilici. Pored toga, umeo je vrlo dobro da rukuje puškom i da sapinje konje.

U toku sutrašnjeg dana sunce je nemilosrdno i žestoko pržilo. Izgledalo je kao da udaljena plava prerija podrhtava od vrućine. Koliba naših indijanskih saputnika je bila sva ispucala od vrelih sunčevih zraka, a naše puške, koje smo prislonili uz drvo, tako su se zagrejale da ih nismo mogli ni dodirnuti. U čitavom logoru vladala je mrtva tišina koju je remetilo samo zujanje komaraca Ljudi su, naslonivši glave na mišice ruku, spavali pod kolima. Indijanci su se povukli u svoju kolibu, osim mladog bračnog para koji je sedeo pod zastorom od kožnih ogrtača, i starog vrača grubog, mršavog lica i upalih grudi, koji je sedeo na sasušenim granama jednog starog drveta poput ptice lešinarke, stalno pazeći da se ne pojavi neprijatelj. Večerali smo. Zatim je Šou osedlao svoga konja.

„Odjahaću natrag“, reče on, „do reke Hors Šou i pogledaću da li Bizonet nije slučajno tamo“.

„Pošao bih s vama“, odgovorio sam, „ali moram čuvati ovo malo snage što imam“.

To poslepodne je na jedvite jade prošlo. Zabavljao sam se čisteći puške i revolvere i vršeći ostale pripreme za putovanje. Legao sam kasno, ogrnuo se svojim ogrtačem i pokušao da spavam naslonivši glavu na sedlo. Šou se još nije bio vratio, ali nas to nije zabrinjavalo, jer smo pretpostavljali da je nabasao na Bizoneta i da će prenoćiti kod njega. Za poslednjih nekoliko dana ojačao sam i prezdravio, ali sam oko ponoći opet dobio bolove, tako da nisam mogao da spavam nekoliko sati. Mesec je podrhtavao nad prostranim koritom reke Plat. Ništa se nije čulo sem onih prigušenih, neobjašnjivih šumova sličnih šaputanju i batu koraka, koje će svako ko je sam proveo noć u pustinjama i šumama svakako razumeti. Tek što sam zaspao, ponovo me probudi neki poznat glas koji se čuo iz daljine. Neko se brzim koracima približavao logoru. Uskoro u šator užurbano uđe Šou s puškom u ruci. Išao je pešice.

„Gde vam je konj?“ upitah pridignuvši se na lakat.

„Izgubio se“, reče Šou. „Gde je Delorije?“

„Eno ga“, odgovorih pokazujući na gomilu pokrivača od bizonovog krzna.

Šou priđe toj gomili i dodirnu je kundakom. Iz nje iskoči naš verni Kanađanin.

„Hajde, Delorije, podstakni vatru i daj mi nešto da jedem“.

„Gde je Bizonet?“ upitao sam.

„Bog zna, nema nikog kod rečice Hors Šou.“

Šou je bio odjahao do mesta gde smo pre dva dana logorovali. Tamo je zatekao samo pepeo od naših vatri. Vezao je konja za drvo i okupao se u reci. Nešto je uplašilo njegovog konja, koji je prekinuo uže i odjurio. Šou je dva sata uzalud pokušavao da ga uhvati. Bližila se noć, a do našeg logora je bilo trideset kilometara. Zbog toga se manuo svih pokušaja da uhvati konja i krenuo pešice prema nama. Najveći deo opasnog i usamljenog putovanja tekao je u tami i pomrčini. Mokasini su mu bili sasvim pocepani, a noge ozbiljno povređene. Ipak je seo da jede sa svojom uobičajenom mirnoćom na koju uopšte nisu uticale doživljene nezgode Pre nego što sam zaspao, video sam Šoua kako sedi prekrštenih nogu pored vatre i puši lulu.

Kad sam se probudio, u vazduhu se osećao nekakav svež vlažan miris. Nad prerijom se bila spustila siva polutama, a na istoku se videlo parče hladnog crvenog neba. Pozvao sam ljude, i za tili čas vatra je veselo pucketala u jutarnjoj polutami. Spremao se doručak. Svi smo posedali na travu da pojedemo poslednji civilizovani obed, jer smo Rejmond i ja bili osuđeni da ih se za izvesno vreme lišimo.

„Sada dovedite konje“.

Moja mala kobila Paulina uskoro je stajala pored vatre. To je bila okretna, smela i graciozna životinja, koju smo nazvali po Paulu Dorionu, od koga sam je dobio u zamenu za Pontijaka. Po njenom izgledu ne bi se reklo da je opremljena za neko jutarnje jahanje iz zadovoljstva. Ispred crnog planinskog sedla sa visokim lukovima bile su pričvršćene fišeklije sa teškim revolverima. Pozadi za sedlo bilo je pričvršćeno nekoliko vreća, pažljivo savijen pokrivač, mala kutija poklona za Indijance, uvi-jena u bizonovu kožu, zatim kožna vreća za brašno i jedna manja za čaj. Oko vrata joj je bio privezan dug konopac. Rejmond je imao snažnu crnu mazgu opremljenu na isti način. Napunili smo do vrha kese za barut i uzjahali konje.

„Naći ćemo se u tvrđavi Larami prvog avgusta“, rekoh Šouu.

„Tako je“. odgovori on „ako se ranije ne sretnemo Mislim da ću za nekoliko dana poći za vama“.

To je zaista i pokušao, i uspeo bi da nije naišao na prepreke koje nije mogao da savlada ni njegov odlučni duh. Dva dana posle mog odlaska on je poslao Delorijea u tvrđavu sa kolima i prtljagom i krenuo u planine sa Anri Šatijonom. Ali preriju je zahvatila strahovita oluja sa grmljavinom i skoro sasvim izbrisala ne samo naš trag nego i tragove samih Indijanaca. Ulogorili su se u podnožju planina ne znajući kojim pravcem da pođu. Šou je sutradan ujutru dobio trovanje ogrebavši se na neku biljku koja je poznata pod imenom „otrovni bršljan“ Stoga nije mogao da putuje dalje. Teška srna krenuli su nazad prema tvrđavi Larami. Šou je ležao ozbiljno bolestan čitavu nedelju dana Ostao je u tvrđavi dok mu se, nešto kasnije, nisam pridružio i ja.

Da se vratim na svoje putovanje. Rejmond i ja smo se oprostili od naših prijatelja i odjahali niz preriju. Probili smo se kroz peščane klance, usečene u bregove, i izbili na visoravan. Ako je iko bacio prokletstvo na neku zemlju, ona ne može izgledati samotnije od ovih krajeva. Nizali su se samo strmi ispresecani bregovi, duboke klisure i široke ravnice, a sve je bleštalo nepodnošljivom belinom u sjaju užarenog sunca. Zemlja je, kao sažežena toplotom, bila ispucala i na njoj su se videle mnogobrojne pukotine i jaruge, što je prilično usporavalo naše napredovanje. Strme strane bregova bile su bele i neravne. U klancima smo nekoliko puta nailazili na široke tragove grizli-medveda, kojih nigde nema u tolikom broju kao ovde. Brežuljkaste kose bile su strme kao stene i posute šljunkom, kremenom i drugim tvrdim kamenjem crvene boje. Gledajući sa njih, ništa se nije videlo što bi remetilo tu pustinjsku jednoličnost. Jedino je tu i tamo poneki bor visio na ivici klanca i pružao svoje grube, lomne grane kroz vreli vazduh. Njihov smolasti miris podsećao je na planine obrasle crnogoricom u Novoj Engleskoj. Mučen bolesnom žeđi, pomišljao sam na kristalno bogatstvo koje se tako obilato slivalo s naših mnogobrojnih brda. U mašti sam čuo kako poniru i žubore reke među senovitim stenama. Video sam ih kako blistaju tamnim sjajem i tiho teku kroz vododerine, dok se hladne kapi cede sa duge zelene mahovine. U podne smo naišli na neku rečicu oko koje je raslo nešto drveća i žbunja. Tu smo se odmarali jedan sat Zatim smo nastavili putovanje, orijentišući se prema suncu, dok uoči samog njegovog smiraja nismo naišli na jednu drugu reku koja se zvala Biter Kotonvud. Duž njene obale raslo je gusto šipražje i staro drveće, osakaćeno olujama. Pored jednog drveta zbacili smo sedla, sapeli konje i pustili ih da pasu. Rečica je bila bistra i brza. Zvonko je žuborila po belom pesku. Male rečne ptice kupale su se u plićacima i ispunjavale vazduh svojim kricima i lepršanjem. Sunce je baš zalazilo između zlatnih i crvenkastih oblaka iza planine Larami. Ležao sam pored vode oslonjen na jednu kladu i posmatrao neumorno kretanje sitne ribe u dubokoj tihoj vodi. Čudno je to bilo, ali sam već od toga jutra osećao kao da sam ojačao i kao da mi se ponovo vraća zdravlje.

Naložili smo vatru. Spustila se noć i vukovi su počeli da zavijaju. Prvo se začulo duboko zavijanje, na koje su, kao odazivajući se, odvratno zaurlali drugi s brda, ravnica i iz šuma. Takvi zvuci ne remete san na preriji. Sputali smo kobilu i mazgu, i probudili smo se tek kad je svanulo. Onda smo pustili konje da pre polaska pasu bar jedan sat. Pripremili smo doručak, kad Rejmond ugleda antilopu na nekoliko stotina metara od logora i reče da hoće da je ulovi.

„Tvoj je posao“, rekao sam, „da paziš na životinje. Suviše sam slab da išta preduzmem ako im se nešto dogodi. Zato moraš biti u blizini logora“.

Rejmond to obeća i krenu u preriju s puškom u ruci. Kobila i mazga su bile prešle preko reke i pasle su u visokoj travi s druge strane. Velike muve zelenih glava stalno su ih uznemiravale. Posmatrao sam naše životinje. One siđoše u neku jarugu. Prođe nekoliko minuta, a ni konj ni mazga se nisu pojavljivali. Ja pređoh preko reke da pogledam gde su. Spazih ih, na svoje zaprepašćenje, kako se udaljuju u punom trku. Paulina je vodila, pošto je iskidala konopac kojim je bila sapeta, a za njom je nespretno skakutala još uvek sapeta mazga. Ispalio sam metak iz puške i povikao nastojeći da privučem Rejmondovu pažnju. On se odmah pojavio, trčeći preko reke. Glavu je bio povezao crvenom maramicom. Pokazah mu na begunce i naredih da pođe za njima.

Rejmond promrmlja kroz zube nešto kao psovku i potrča što brže može, mašući puškom u ruci. Otišao sam na vrh jednog brda i pogledao niz preriju. Odmah sam opazio begunce. Još uvek su jurili u punom galopu. Vratio sam se vatri i seo pod jedno drvo. Bio sam zabrinut i uznemiren. Vreme je brzo prolazilo. Oguljena kora visila je sa debla iza mojih leđa i njihala se tamo-amo na vetru. Oko mene su zujali komarci. Sem njih nije bilo ni žive duše u okolini, koja je izgledala kao užarena od sunčane toplote. Sunce se sve više pelo na nebu, dok nisam utvrdio da je već sigurno podne. Bilo je malo verovatnoće da će se životinje pronaći. Ako ih ne bismo pronašli, našao bih se u ozbiljnom i teškom položaju. Kada smo se rastajali, Šou je odlučio da krene baš tog jutra, ali nije bio doneo odluku kuda će ići. Bilo bi sasvim uzaludno ići u potragu za njim. Tvrđava Larami bila je udaljena šezdeset kilometara, a ja sam samo s velikim naporom bio U stanju da pešačim i jedan kilometar. Tada još nisam bio spoznao filozofiju koja uči da treba popuštati pred suviše velikim preprekama. Odlučio sam pa nastavim potragu za Indijancima ma šta se dogodilo. Pao mi je na um samo jedan plan. Naime, da pošaljem Rejmonda u tvrđavu s naređenjem da nabavi više konja, a ja da ostanem tu i sačekam da se vrati. Čitav taj posao mogao se obaviti za tri dana. Međutim, ostati nepokretan i sam tri dana u kraju prepunom opasnih Indijanaca, nije bilo baš prijatno. U slučaju takvog zadržavanja moja potera za Indijancima mogla se znatno odužiti, i nije bilo lako predvideti sve posledice. Razmišljajući o tim pitanjima izgladneo sam. Pošto su sve naše zalihe namirnica, sem dva-tri kilograma brašna, dotada već bile iscrpene, otišao sam iz logora u potragu za divljači. Ništa se nije videlo sem četiri ili pst velikih čaplji koje Su kružile nad mojom glavom i s vremena na vreme spuštale se na preriju. Ubio sam dve, i baš kad sam se vraćao u logor, opazio sam nešto što me je prilično iznenadilo. Nešto malo, tamno, što je ličilo na ljudsku glavu, iznenada se pojavilo i iščezlo u gustom grmlju pored reke. U tom kraju u svakom strancu se gleda neprijatelj. Uperio sam pušku u tom pravcu. Odjednom, grmlje se žestoko zatreslo. Pojavile su se dve glave, ali ne ljudske. Na svoju veliku radost, prepoznao sam sumorno i tužno lice crne mazge i sivu Paulininu njušku Rejmond je jahao na mazgi, bled i preplašen. Žalio se na žestoke bolove u grudima. Dok je on klečao pored reke i pio vodu, prihvatio sam životinje. On je išao za beguncima petnaest kilometara, sve do jedne pritoke Laramijske Reke. Tu je uz velike teškoće uspeo da ih uhvati. Video sam da je nenaoružan i upitao sam ga šta je uradio s puškom. Smetala mu je u poteri i ostavio ju je na preriji, misleći da će je moći pronaći kad se bude vraćao, ali u tome nije uspeo. Taj gubitak je mogao biti veoma ozbiljan. Ipak sam se vrlo mnogo radovao što su životinje pronađene i što se Rejmond pokazao tako veran, iako je mogao lako pobeći zajedno s njima. Zbog toga nisam mnogo ni mislio na gubitak puške. Skuvao sam mu čaj u kalajnom loncu koji smo doneli sa sobom. Rekao sam da ću mu dati dva sata vremena da se odmori pre nego što krenemo dalje. Tog dana nije ništa jeo, jer nije imao apetita, ali je odmah legao da spava. Vezao sam životinje na jednoj livadi gde je bila najbolja trava i naložio vatre od zelenog drveta da bih ih zaštitio od muva. Zatim sam ponovo seo pored drveta i posmatrao lagano kretanje sunca, žaleći za svakim trenutkom koji je prošao.

Vreme koje sam predvideo za odmor brzo je proteklo. Probudio sam Rejmonda Osedlali smo konje i ponovo krenuli, ali smo prethodno otišli da potražimo izgubljenu pušku. Posle čitavog sata traženja imali smo sreće da je pronađemo. Onda smo krenuli prema zapadu. Polako, preko bregova i uvala, približavali smo se Crnim Planinama. Vrućina nas nije više mučila, jer je jedan oblak zaklonio sunce. Vazduh je postao svežiji i hladniji, daleke planine su se još više smračile, začula se potmula tutnjava grmljavine. Iza planinskih vrhova pojaviše se gusti crni oblaci. U početku su bili oivičeni srebrnim odsjajem poslepodnevnog sunca, ali uskoro prekriše celo nebo i pustinja oko nas se zamrači. Bilo je stravične veličanstvenosti u potmuloj grmljavini i tamnim senkama koje su zahvatile planinu i ravnicu. Oluja je počela zaslepljujućom munjom koja je zasjala prerijom u cik-cak liniji. Za njom se prolomila strahovita grmljavina. Dunuo je užasan vetar, koji je zavijao nad prerijom nanoseći čitavu bujicu kiše na nas Rejmond je posmatrao vetar i proklinjao nemilosrdne prirodne elemente. U blizini nije bilo nikakvog zaklona, ali smo u ravnoj preriji ipak opazili jednu duboku jarugu. Na sredini njene kose rastao je jedan stari bor čije su vodoravne grane napravile neku vrstu skloništa od oluje. Pronašli smo zgodan prolaz, spustili životinje u jarugu i privezali ih za veliko kamenje na njenom dnu. Zatim smo se uspuzali uz kosu, prebacili pokrivače preko glave i čučnuli uza samo staro drvo. Možda nisam u stanju da dobro procenim vreme, ali mi se učinilo da smo tu sedeli čitav sat, dok je oko nas nemilosrdno pljuštala kiša kroz koju su se jedva videle stene na suprotnoj strani jaruge. Prvi prolom oluje je uskoro prošao, ali je kiša nastavila da lije kao iz kabla. Rejmond je na kraju postao nestrpljiv, uspuzao se uza strmu jarugu i izašao na preriju.

„Kakvo je vreme?“ upitao sam čučeći pod drvetom.

„Izgleda, rđavo“, odgovorio je on, „okolo je sve mračno“ Ponovo je sišao i čučnuo pored mene. Tako je prošlo nekih deset minuta.

„Iziđi ponovo“ rekao sam, „i pogledaj još jednom“. On se ponovo uspuza uz jarugu. „Dakle, kako je?“

„Baš isto, vidim samo jednu malu svetlu pukotinu među oblacima iznad planine“.

Kiša je već tada počela da prestaje. Sišli smo u dno jaruge i odvezali konje koji su stajali u vodi do kolena. Izveli smo ih iz vrletne jaruge i izašli na ravnicu. Oko nas je vladao potpun mrak. Međutim, svetlo mesto iznad planina se širilo i postajalo sve rumenije Uskoro su se i oblaci raspršili. Pojavili su se sunčevi zraci koji su obasjali jaruge i zavili ih u tanku plavu izmaglicu, blagu kao ona na Apeninima u prolećno veče. Oblaci su se brzo razišli kao legije zlih duhom. Svuda oko nas ravnica se kupala u sunčevim zracima. Od severa ka jugu preko pustinje se pružala duga, a daleko napred mamila nas je na osveženje i odmor neka šuma. Kad smo stigli tamo, šuma je blistala od rosnih kapljica. Ptice su pevale i lepršale kroz vazduh. Na lišću i kori drveća visili su čudni krilati insekti, omamljeni kišom.

Rejmond je jedva zapalio vatru. Životinje su stale živo da pasu bujnu travu. Uvivši se u ogrtač, ležao sam na zemlji i posmatrao večernji pejzaž. Planine, čiji su sumorni obrisi malopre tako mračno gledali na nas, sada su blistale u sunčevom sjaju i umiljato se smešile. Zelene, talasaste prerijske ravnice kupale su se u toplom sunčevom sjaju Pako sam bio sav mokar, bolestan i umoran, ipak mi je laknulo dok sam posmatrao ovaj prizor, kao da mi je on predskazivao dobro. Kada je svanulo, Rejmond se probudi žestoko kašljući, ali meni kao da ništa nije bilo. Uzjahali smo konje, pregazili rečicu i krenuli kroz drveće. Tako je počelo naše putovanje preko ravnice s druge strane rečice. Dok smo polako jahali jedan pored drugog, brižno i neprestano smo tražili tragove Indijanaca, ne sumnjajući u to da je selo moralo proći ovim pravcem. Ali retka smežurana trava bila je samo tri do četiri stope visoka. Zemlja je bila tako tvrda da je ovuda mogla proći čitava vojska skoro i ne ostavivši trag za sobom. Nastavili smo putovanje po brežuljcima, penjući se i spuštajući se, probijajući se kroz jaruge. Kad smo prolazili podnožjem jednog brega, video sam kako Rejmond, koji je jahao nekoliko stotina metara ispred mene, iznenada zategnu uzde, skliznu sa sedla i poguren potrča prema jednoj jaruzi. Odmah zatim čuh oštar prasak puške. Na bregu se pojavi ranjena antilopa skakućući na tri noge. Ošinuo sam Paulinu i pojurio za antilopom. Zahvaljujući svojoj brzoj maloj kobili, uskoro sam se našao pored nje. Pošto je nekoliko trenutaka skakala i bežala, antilopa je zastala kao u očajanju što ne može da umakne. Sjajne oči je uprla u moje lice sa tako molećivim izrazom da sam je prostrelio kroz glavu iz revolvera sa osećanjem beskrajnog sažaljenja i kajanja. Rejmond joj je ogulio kožu i isekao meso. Butove smo obesili o sedla, radosni što su iscrpene zalihe naše hrane baš u pravo vreme popunjene.

Kad smo stigli na vrh jednog brežuljka, ugledali smo na zamagljenom vidiku prerije neko drveće i senovite gajeve koji su rasli pored Laramijske Reke. Pre podneva prispeli smo do njenih obala i zabrinuto počeli tražiti tragove Indijanaca. Išli smo nekoliko kilometara pored reke, čas obalom a čas kroz vodu, ispitujući svaki peščani sprud i svako muljevito mesto na obali. Tražili smo tako dugo da smo se počeli pribojavati da je trag ostao za nama i da ga uopšte nismo otkrili. Odjednom začuh Rejmondov glas. Ugledao sam ga kako skače sa mazge i ispituje nešto na strmoj obali. Odjahao sam do njega. To je bio otisak indijanskih mokasina. Ohrabreni time, nastavili smo da pretražujemo teren. Moju pažnju iznenada je privuklo nešto na mekoj zemlji nedaleko od obale. Ispitujući to mesto, naišao sam na šest tragova, od kojih su neki pripadali odraslim ljudima a neki deci. Baš tada je i Rejmond s druge strane reke primetio ušće nekog potoka koji je tekao s juga. Prešao je preko reke, odjahao do ušća i uskoro sam ga začuo kako ponovo viče. Stoga sam i ja prešao i priključio mu se. Korito potoka je bilo široko i peščano, ali oskudno vodom. Na drugoj obali grmlje je bilo tako gusto da se iza njega nije videlo ništa. Zatekao sam Rejmonda kako razgleda tragove koje su ostavila za sobom tri ili četiri konja. Nastavili smo da ispitujemo to mesto i otkrili tragove nekog čoveka, zatim deteta i još neke konjske tragove. Naposletku smo na obema obalama naišli na izgaženo i polomljeno drvlje. Na pesku su se videli otisci mnogih nogu i brazde od šatorskih kočeva, koji se vuku jednim krajem po zemlji. Sada je bilo sigurno da smo ušli u trag Indijancima. Prošao sam kroz žbunje i nešto dalje na preriji pronašao pepeo sto i pedeset vatri. Svuda okolo bile su razbacane kosti i komadi bizonovih koža. Videli su se i kočići za koje su bili privezani konji za vreme logorovanja. Ohrabreni takvim uspehom, izabrali smo pogodno drvo, pustili životinje da se slobodno kreću i pripremili obed od antilopinog mesa.

Teškoće i napori su mi neverovatno prijali. Otkako smo otišli iz logora Labonte, sasvim sam bio ozdravio i osetno ojačao, Večerao sam zajedno sa Rejmondom u dobrom raspoloženju. Brzopleto smo pretpostavili da ćemo lako naći Indijance, kad smo već naišli na njihov trag. Ali kad smo doveli životinje, videli smo da nas zla sreća još nije napustila. Dok sam sedlao Paulinu, opazio sam da su joj oči teške kao olovo i da joj je koža vidno potamnela, Stavio sam nogu u uzengiju i hteo da uzjašem. Paulina je posrnula i pala na zemlju. Jedva sam, je podigao. Stajala je pored vatre oborene glave. Da li ju je ujela neka zmija, ili se otrovala kakvom škodljivom biljkom, ili ju je iznenada savladala neka bolest — to je bilo teško reći. *U* svakom slučaju njena bolest je došla u rđavo vreme i predstavljala je nesrećnu okolnost. Ponovo sam pokušao da je uzjašem, i tom prilikom sam uspeo. Polako smo krenuli napred po tragu Indijanaca, koji nas je vodio uz neki breg i preko puste ravnice. Tu su, na naše veliko zaprepašćenje, tragovi skoro iščezli, jer je teren bio tvrd kao dijamant. Ako su konjske kopite na tom čvrstom tlu uopšte i ostavile neki trag, jučerašnja oluja ih je sigurno sasvim izbrisala. Kad neko indijansko selo putuje u neredu, kao što je to običaj, povorka se često razvuče preko prerije u širinu od nekoliko stotina metara. Zbog toga njen trag nigde nije sasvim jasan, pa ga je još teže slediti. Na našu veliku sreću, na ravnici je bilo mnogo mravinjaka sa prečnikom od skoro pola metra, često izgaženih ljudskim i konjskim nogama. Tu i tamo videli su se i tragovi šatorskih kočeva. Sočni listovi divljeg kaktusa, koji su bili zgnječeni na isti način, takođe su nam pomogli da se orijentišemo. Tako smo išli napred korak po korak. Trag se često sasvim gubio, a zatim ponovo iskrsavao. Ali kasno posle podne sasvim smo se izgubili. Stajali smo sami, i nije bilo nikakvih znakova ni tragova pomoću kojih bismo se mogli orijentisati. Oko nas se kilometrima pružala neravna prerija, a ispred nas su se od severa prema jugu uzdizali dugi, tamni planinski grebeni. Iznad njih, malo udesno, dizala se planina Larami. Opazili smo kako se iz tamne doline, odmah s druge strane jednog nižeg grebena na toj planini, polako diže beli dim.

„Po mome mišljenju“, reče Rejmond, „tamo bi morali biti neki Indijanci. Možda bi bilo najbolje da pođemo tamo“.

Ali ovaj plan nije bilo lako usvojiti. Odlučili smo se da ipak nastavimo traženje izgubljenog traga. Bila je naša sreća što smo doneli takvu odluku, jer smo docnije imali prilično razloga da verujemo, na osnovu obaveštenja koje su nam dali Indijanci, da je dim poticao od vatri koje je kao mamac zapalila jedna grupa ratnika iz indijanskog plemena Krou.

Približavalo se veče, a ogreva i vode je bilo tek u podnožju planina. Stoga smo krenuli prema njemu i uputili se mestu gde Laramijska Reka izbija na preriju. Kad smo stigli tamo, goli planinski vrhovi su još uvek bili obasjani sunčevim sjajem. Mala reka je na tom mestu izbijala u brzom toku iz svoje mračne tamnice na široku ravnicu. U toj neposrednoj blizini planina i glasnog žuborenja brzaka bilo je nečeg čudesno radosnog i veselog Pored obale reke pružala se bujna livada, oivičena niskim stenama koje su sasvim dobro skrivale i nas i našu vatru od pogleda Indijanaca koji su lutali okolinom. U travi sam primetio mnogo velikog kamenja. To su bili tragovi zimskog logorovanja Indijanaca iz plemena Dakota. Polegali smo po zemlji i nismo se probudili dok nije svanulo. Jedna velika stena je strčala u reci i ometala joj tok, tako da je iza nje voda bila duboka i tekla polako, praveći virove. Takvom iskušenju se nije moglo odoleti. Skinuo sam odelo, skočio u vodu i pustio struju da me nosi, a zatim se uhvatio za snažni koren neke vodene biljke i izvukao se na obalu. To me je toliko osvežilo da sam ste kao pogrešan utisak da mi se vraća zdravlje. Ali tek što smo uzjahali i krenuli dalje, tog trenutnog osećanja nestade. Opet sam kao i obično mlohavo visio u svom sedlu i jedva se držao uspravno.

„Pogledajte tamo“. reče Rejmond, „vidite li onu veliku jarugu. Indijanci su morali proći onuda ako su uopšte prošli ovim putem“.

Došli smo do klisure koja je ličila na dubok zarez u planinski obronak. Tu smo pronašli jedan mravinjak sav izbrazdan šatorskim kočevima. To je bilo sasvim dovoljno. Sada više nije moglo biti nikakve sumnje. Što smo dalje jahali, ulaz u klisuru se sužavao. Indijanci su očigledno morali da idu u zbijenom poretku, pa su i tragovi postali češći i jasniji. Klisura se završavala vrletnim prolazom poji je vodio u neravan i strm klanac između dve krševite planine. Prolazeći tim putem, gomila je bila sasvim izgnječila travu i korenje. S mukom smo išli nekoliko sati, polako napredujući preko stenja kroz klanac. S obe strane dizale su se gole strme stene, visoke po nekoliko desetina metara. Rejmond se sa svojom izdržljivom mazgom nalazio uvek nekoliko desetina metara ispred mene. Došli smo do podnožja nekog uspona koji je bio strmiji od ostalih. Verovao sam da će to biti najviše mesto u klancu. Paulina je s mukom krenula uzbrdo nekoliko metara, stenjući i posrćući, a zatim je stala. Nije bila u stanju da ide dalje. Sjahao sam i pokušao da je vodim ali je i mene uskoro izdala snaga. Popustio sam joj konopac oko vrata i privezao ga oko ruke Počeo sam da puzim na rukama i kolenima. Sasvim iznuren, stigao sam na vrh Po čelu su mi izbile kapi znoja. Paulina je stajala pored mene kao kip. Na stenu je padala njena senka. Pošto nije bilo druge, neko vreme sam ležao u njoj. Gotovo nisam bio u stanju da pokrenem nijedan mišić. Svuda unaokolo dizali su se i blistali na suncu tamni grebeni, oštri kao igle. Na njima nije bilo drveća, grmlja, pa ni trave. Sve je bilo golo. Čitav kraj je izgledao kao sažežen nemilosrdnom, nepodnošljivom vrućinom.

Posle kraćeg vremena bio sam u stanju da se ponovo popnem na kobilu. Krenuli smo dalje. Spuštali smo se niz klanac njegovom zapadnom stranom. U čitavoj toj situaciji bilo je nečeg smešnog. I konji i ljudi bili su podjednako bespomoćni. Ni ja ni Paulina uopšte nismo bili u stanju ni da se borimo ni da bežimo. Na Rejmondovoj mazgi je popustio kolan. Nastavio sam put, a on je zastao da otkloni nezgodu. Izbio sam na vrh jednog malog obronka, odakle se ukazao divan izgled. Kutić sveže zelene trave međ stenjem ličio je na neko gnezdo. S jedne strane tog proplanka raslo je grmlje, obasjano suncem, a s druge lomni stari borovi, načičkani po stenju. Pozdravio me je poznat, oštar zvuk i podsetio me na dane mog detinjstva. To su bili insekti koje su đaci u Novoj Engleskoj nazivali skakavcima. Insekti su visili na zagrejanim granama starih borova. Kada sam prolazio kroz žbunje, začuh tih šum nekog vodopada. Paulina sama krenu u tom pravcu. Probivši se kroz granje, ugledali smo crnu stenu nad kojom je raslo zelenilo u obliku svoda. Sa nje je tekao ledeni mlaz vode i slivao se u široki basen od belog peska. Nije se moglo videti kuda otiče voda, sigurno je ponirala u zemlju. Dok sam na izvoru punio kalajni krčag vodom. Paulina je živahno zagnjurila glavu duboko u basen. Ovde je i pre nas bilo posetilaca. Svuda okolo na mekoj zemlji videli su se tragovi prerijskih jelena, običnih jelena i srna, i ostale divljači iz Stenovitih Planina. I grizli-medved je ostavio sveže tragove svojih širokih šapa sa strašnim kandžama. Njihov dom se nalazio u tim planinama.

Kad smo otišli sa izvora, uskoro smo naišli na malu travnu ravnicu okruženu planinama. Na našu veliku radost, po ravnici su se videli tragovi indijanskog logora. Rejmondovo izvežbano oko otkrilo je neke znake po kojima je prepoznao mesto gde je stajala Rejnalova koliba i gde su bili privezani njegovi konji. Prišao sam i osmotrio to mesto. Bio sam uveren da Rejnal i ja nemamo skoro ničeg zajedničkog, i bilo mi je teško da shvatim zašto sam s tolikim interesovanjem posmatrao pepeo koji je ostao iza njegove vatre, kada između nas dvojice, izuzev slabe veze koja je proisticala otuda što smo pripadali istoj rasi, nije bilo neke druge naklonosti.

Posle pola sata izišli smo iz planina. Pred nama se pružala potpuno gola ravnica, gusto naseljena prerijskim psima, koji su sedeli na ulazu u svoje jazbine i štektali na nas. Ravnica je prema našoj oceni, bila široka oko devet kilometara. Međutim, trebalo nam je dva sata dok smo je prešli. Tada se pred nama ispreči još jedan planinski lanac. Iza gustih žbunova, koji su rasli po strmim stenama do trista metara visine, uzdizali su se crni grebeni, svi u istom pravcu. Išibani olujama i grmljavinom, imali su turobne i preteće oblike. Na prolazu kroz uski klanac po tragu Indijanaca, je stene koje su visile nad našim glavama izgledale su nam strašno.

Zatim smo zašli u guste šume, u kojima su se, ispod grana nadnetih nad nama, smenjivale hladovina i sunčeva svetlost. Krivudali smo tamo-amo po klancu kako bismo izbegli razne prepreke na putu. Kroz lišće smo ponekad videli strašne oblike džinovskih stena, koje su izgledale kao da su nas opasale i s leve i s desne strane, i spreda i pozadi.

Na otvorenom prostoru, okruženom sa svih strana visokim stenama, stajala su dva indijanska utvrđenja četvrtastog oblika, grubo sagrađena od motki i brvana. Bila su prilično oštećena i verovatno sagrađena pre godinu dana. U svako utvrđenje moglo je stati oko dvadeset ljudi. Možda je na ovom mračnom mestu neka grupa Indijanaca bila opkoljena od neprijatelja. Možda su ove mrgodne stene i sasušeno drveće još nedavno posmatrali neki nezabeleženi i nepoznati sukob. Čak iako su ostali neki tragovi krvoprolića, bili su sakriveni u grmlju i u visokom bujnom korovu.

Planine su se postepeno razdvajale i klanac se širio u ravnicu, gde smo opet naišli na tragove indijanskog logora. Okolo je raslo drveće i šipražje. Tu smo se zaustavili na jedan sat da se odmorimo i osvežimo. Kada smo završili sa obedom. Rejmond naloži vatru i, zapalivši lulu, sede ispod jednog drveta. Neko vreme sam ga posmatrao kako odbija dimove s neobično svečanim izrazom na licu. Zatim on polako izvadi lulu iz usta, pogleda prema meni i primeti da bi bilo bolje da ne idemo dalje.

„Zašto?“ upitao sam.

Rejmond odgovori da je ovaj kraj postao vrlo opasan, da ulazimo u područje gde žive Indijanci iz plemena Zmija, plemena Arapaho i plemena Crna Noga, i da bi nas susret sa nekom lutajućom grupom iz tih plemena stao života. Ali dodade, pokazujući istinsku vernost prema meni, da će ići kuda god želim. Rekao sam mu da dovede životinje, pa smo uzjahali i krenuli dalje. Priznajem, što smo dalje išli, izgledi su bili sve mračniji. Dao bih bio čitav svet za uobičajenu gipkost svog tela i duha, i za konja tako snažnog i čilog kakvog je iziskivalo ovakvo putovanje. Stene su se sve više zbijale oko nas, postajale sve više i strmije. Put kojim smo jahali sve se više sužavao. Ušli smo u klisuru kakvu nikad ranije nisam video. Planina kao da se bila raspukla od vrha do dna, i mi smo se kroz vlagu i pomrčinu provlačili po dnu je pukotine. Samo se čuo topot kopita koja su udarala o krupno stenje i potmuli žubor nekog nestašnog potoka koji nam je pravio društvo. Peneći se u prolazu pored stena, voda je na ponekim mestima bila prekrilila čitav uski prolaz, a ponegde se povukla na jednu stranu i ostavila nam mesta da prođemo ne pokvasivši se. Kad bismo pogledali naviše, videli bismo usku traku svetlog plavog neba između tamnih grebena s jedne i druge strane klisure. To nije dugo trajalo. Klisura se uskoro osetno proširila, i sunčevi zraci su prodrli na njeno dno i osvetlili crnu vodu potoka. Pored potočića pojavilo se grmlje, drveće i cveće. Po stenama je takođe raslo žbunje koje se uvrežilo u svaku pukotinu i useklinu na stenama. Bilo je i drveće koje je raslo na sunčanim kosama grebena. Zatim smo opet išli kroz tamu. Prolaz je, izgleda, bio dug oko šest kilometara. Pre nego što smo izašli iz klisure, naše životinje, koje nisu bile potkovane, povredile su kopita, a noge izranjavile od oštrog kamenja. Izašavši iz planine, ugledali smo ponovo ravnicu. Po njoj su se ređale uvale koje su bile pravo otelovljenje Tišine i Usamljenosti. I ovde su se neki Indijanci bili ulogorili, a kako i ne bi posle prolaska kroz klisuru koja je ostala za nama, a kroz koju su proveli svoje žene, decu i konje. Za jedan dan prevalili smo put za koji su njima bila potrebna tri.

Jedini prilaz toj ravnini, koja je imala oblik amfiteatra, vodio je preko nekog brdašca visokog oko šezdeset metara, na koje smo se penjali s teškom mukom. Kad smo se ispeli na vrh i pogledali oko sebe, videli smo da smo napokon izašli iz planina. Pred nama se pružala prerija, ali tako divlja i neravna da je vidik svuda bio ispresecan. Daleko s leve strane, na nebu su se ocrtavali grebeni nekog brda na čijoj su se bledozeleno! površini videle četiri crne mrlje u laganom kretanju. To su očigledno bili bizoni. Pozdravili smo to kao vrlo dobar znak, jer tamo gde ima bizona, verovatno ima i Indijanaca. Nadali smo se da ćemo još je noći stići selo. Bilo nam je stalo da to ostvarimo iz dva razloga. Prvo, zato što smo želeli da okončamo svoje putovanje, i drugo, što smo znali da bi bilo opasno ulogoriti se u blizini sela, iako se po danu moglo ući u njega bez ikakve opasnosti. Ali dok smo jahali, sunce je sedalo, i uskoro je ostalo samo pola sata do njegovog zalaska. Uspeli smo se na jedan breg i pogledali oko sebe tražeći mesto za logor. Prerija je ličila na uzburkani okean koji se iznenada zaledio kad su mu talasi bili na vrhuncu, a bila je naizmenično osenčena i osvetljena bogatim sunčevim sjajem, žutim kao zlato. Po bregovima i jarugama rasli su žbunovi divlje kadulje bledozelene boje. Nešto dalje ispred nas, na ravnici se ukazala svetlozelena trava, a tu i tamo u njoj blistale su barice vode. Sjahali smo na travu, naložili vatru i pustili konje na pašu. Tuda je proticao neki potočić koji je, po nekoliko metara s obe strane, navodnjavao neplodnu preriju i pretvarao je u plodnu. Na pojedinim mestima, gde su ga dabrovi zajazili, širio se i bio dubok.

Stavili smo na slabu vatru naše poslednje parče antilope i neveselo razmišljali o iscrpenim zalihama hrane. Odjednom pred nas iskoči veliki sivi zec, koji je prilično redak u ovim prerijama. Sedeo je na udaljenosti od četrdeset metara i posmatrao nas. Ne razmišljajući podigao sam pušku u nameri da ga ubijem, ali me Rejmond upozori da ne pucam, jer bi Indijanci mogli čuti pucanje. Te noći smo prvi put smatrali da smo izloženi nešto ozbiljnijoj opasnosti. Onima koji nisu upoznati sa običajima i životom Indijanaca može izgledati čudno što je naše osnovno strahovanje proisticalo iz moguće blizine ljudi koje smo nameravali da posetimo. Da nas je neka boračka četa tih vernih prijatelja opazila sa nekog planinskog vrha, verovatno bi se noću vratila i opljačkala nas, otela nam konje, a možda nas i skalpirala. Ali u preriji ne valja biti nervozan. Ni Rejmond ni ja nismo je večeri više mislili o tome.

Pošto smo proveli osam sati sedeći u sedlima, sada smo ležali na zemlji neosetljivi kao daske. Kad sam se probudio. Paulina je bila ispružila preko mene svoju sivu njušku. Ustao sam i pogledao. Noge su joj bile ranjave i natekle od jučerašnjih nezgoda, ali su joj oči bile sjajnije, pokreti živahniji. Bilo je očigledno da njena tajanstvena bolest iščezava. Krenuli smo dalje u nadi da ćemo za jedan sat ugledati indijansko selo. No ponovo nas je čekalo razočaranje. Kad smo prelazili preko neke tvrde i kamenite ravnice, trag je nestao. Jahao sam pored Rejmonda. Ispitivali smo teren metar po metar, dok pored nekog stenja nismo naišli na tragove šatorskih kočeva. Opet smo pošli za njima.

,.Kakva je ono crna mrlja tamo na preriji?“

„Liči na uginulog bizona“, odgovori mi Rejmond.

Odjahali smo do tog mesta i utvrdili da je to ogromno truplo nekog bizona koga su ubili lovci prolazeći ovim krajem. Na sve strane bili su razbacani čuperci dlake i ostaci kože jer su tu pirovali vukovi i ispraznili utrobu ubijenog bizona. Po njemu je milelo mnoštvo velikih crnih prerijskih skakavaca. Sudeći po stanju u kome smo zatekli truplo, bizon je sigurno ležao tu bar četiri ili pet dana Ovaj prizor nam nije ulivao hrabrost. Obratio sam se Rejmondu i primetio da su Indijanci možda još uvek osamdeset do devedeset kilometara udaljeni od nas. On je zavrteo glavom i odgovorio da se oni ne usuđuju da odu tako daleko, jer se plaše svojih neprijatelja iz plemena Zmija.

Uskoro zatim ponovo smo izgubili trag Peli smo se uz obližnji greben ne znajući uopšte kuda idemo Kad smo se ispeli na vrh, ugledali smo veliku ravnicu koja se širila levo i desno ispod brda. Kraj ravnice se nije mogao sagledati, sem pravo ispred nas, gde se uzdizao dug neravan venac brda na udaljenosti od petnaest do osamnaest kilometara. Vidik je pukao na sve strane, ali nismo primetili ni bizone ni Indijance.

„Dakle, vidite?“ reče Rejmond. „Sada će biti bolje da se vratimo“.

Ali pošto je Rejmondov „šef“ bio drukčijeg mišljenja, sišli smo niz breg i krenuli ravnicom. Već smo bili otišli tako daleko da ni Paulinine noge, pa ni moje sopstvene, ne bi više bile u stanju da me odnesu natrag u tvrđavu Larami. Smatrao sam da se nužnost i želje u ovom slučaju potpuno podudaraju i da je najpametnije ići napred.

Oko nas su po zemlji ležale gusto posejane lobanje i kosti pobijenih bizona, jer su, možda pre godinu dana, Indijanci ovde izvršili „opkoljavanje“ bizona. Pa ipak, od žive divljači nije bilo ni traga. Odjednom odnekud iskoči jedna antilopa i zastade da nas osmotri. Obojica istovremeno opalismo iz puške i promašismo, iako je životinja kao divan nišan, stajala na sedamdeset metara od nas. Ovako loša sreća je možda bila posledica naše naglosti i žustrine, jer tada nismo imali nikakvih zaliha hrane sem nešto malo brašna. U daljini opazismo blistav sjaj neke reke. Kad smo se približili, iz visoke trave iskočiše vukovi i antilope i odmah se razbežaše na sve strane. Istovremeno čitava jata velikih belih troprstih zlatara krešteći prhnuše u vazduh i poleteše nad vodom.

Pošto smo promašili antilopu, Rejmond je pokušao da obori neku od ovih ptica, ali je opet bio loše sreće. Voda nas je takođe razočarala. Jedno stado bizona ju je bilo tako isprljalo da su se naše plašljive životinje bojale da priđu. Stoga smo se okrenuli i pošli prema brdima.

Na mestima gde je nisu izgazili bizoni, bujna trava je dosezala konjima do vratova.

Ponovo smo se našli na prokletoj pustoj preriji. Nigde nije bilo nikakvih znakova pomoću kojih bismo se orijentisali za dalje putovanje. Kad smo se približili brdima, ugledali smo jedan prolaz kroz koji su Indijanci morali proći ako su uopšte išli tim pravcem. Polako smo počeli da se penjemo. Slutio sam da ćemo opet biti loše sreće, jer, gledajući okolo, nisam mogao primetiti otisak kopita, tragove stopala, ili brazde koje su za sobom uvek ostavljali šatorski kočevi koje su konji vukli po zemlji. Klanac je bio prepun bizonskih lobanja. Opet smo začuli potmulu grmljavinu. Približavala se oluja.

Kad smo izbili na vrh klisure, pukao je vidik s druge strane brda Najpre smo ugledali dugu tamnu liniju nagomilanih oblaka na horizontu. Iznad njih su se dizali vrhovi planinskog venca Medisin

Bou, prethodnika Stenovitih Planina. Zatim se postepeno ukazivala prostrana, zelena, jednolična i usamljena ravnica bez stanovnika. Kroz nju je tekla Laramijska Reka koja se blistala na suncu i krivudala ravnicom. Na njenim obalama nije bilo ni žbunja ni drveća. Jedno zaobljeno brdo zaklanjalo je vidik s jedne strane. Odjahao sam napred. Iznenada sam opazio nekoliko tamnih mrlja na preriji uz obalu reke.

„Bizoni, bizoni!“ povikao sam.

„Konji, pobogu!“ uskliknu Rejmond i potera mazgu. Ravnica se sve više ukazivala. Pred našim očima se pojavljivalo sve više i više konja, koji su se bili raštrkali duž obale reke ili su u grupama pasli na preriji. Pored reke, otprilike na udaljenosti od kilometar i po, ugledali smo visoke kolibe Indijanaca iz plemena Odžilalaha. Kolibe su bile podignute u krug pored reke. Sve je vrvelo od divljih stanovnika logora Nikad se srce nekog putnika nije ispunilo tolikim miljem kad je ugledao svoj dom, kao moje kada sam ugledao taj indijanski logor.

GLAVA XIV

SELO ODžILALAHA

NE ČINI MI SE DA JE OVO MESTO za opisivanje duhovnog lika raznih Indijanaca. Ista slika, nešto izmenjena u tonu i boji, važila bi, uz neznatne izuzetke, za sva plemena koja žive severno od meksikanskih teritorija. Ali dok su ta plemena sa obala jezera i okeana, iz šuma i sa ravnica međusobno slična po načinu mišljenja, ona se znatno razlikuju po načinu života. Proveo sam nekoliko nedelja u jednoj od najdivljijih hordi koje lutaju dalekim prerijama, i tako imao sam retku priliku da ih posmatram. Imam osećanje da bi bilo zanimljivo opisati prizore koji su se svakog dana dešavali pred mojim očima.

Ti Indijanci su bili pravi divljaci. Ni njihov način života ni njihove ideje nisu se niukoliko izmenile dodirom sa civilizacijom. Ništa nisu znali o snazi i pravom karakteru belog čoveka. Njihova deca su uvek drečala od straha kad bi me ugledala. Religija, praznoverice i predrasude prenosile su se s kolena na koleno od najdavnijih vremena. Borili su se oni istim oružjem kojim su se borili i njihovi očevi. Nosili su ista kožna odela. To su bili živi predstavnici „kamenog doba“. Iako su vrhovi njihovih kopalja i strela bili napravljeni od gvožđa koje su nabavili od trgovaca, oni su još uvek upotrebljavali grube kamene maljeve za koje se znalo u antičko doba. Sada se u tim krajevima događaju velike promene. Što više iseljenika odlazi za Oregon i Kaliforniju, sve manje ima bizona, a iščezavaju *i* cepaju se i velike lutajuće plemenske zajednice, čiji opstanak zavisi od bizona. Viski će Indijance uskoro sasvim upropastiti. Vojnički garnizoni će im uliti toliki strah da će za nekoliko godina putnik moći skoro u potpunoj bezbednosti da prolazi kroz je krajeve. Ali će s tim zajedno nestati i opasnosti i draži koje ti krajevi kriju u sebi. Kad smo Rejmond i ja iz klisure u brdima otkrili Indijance, i oni su nas opazili. Budne oči su stalno na oprezu. Dok smo silazili u ravnicu, onaj deo sela koji je bio najbliži nama crneo se od gomile golih ljudi. Nekolicina njih pošla nam je ususret. Među njima sam raspoznao zeleni ogrtač Francuza Rejnala. Kad smo prišli, propisno je izvršena ceremonija rukovanja. Zatim su se svi živo raspitivali šta je bilo sa ostalima iz moje grupe. Kada sam zadovoljio radoznalost u vezi s tim pitanjem, krenuli smo svi zajedno prema selu.

„Šteta je“, Rejnal, „što niste bili ovde prekjuče. Videli biste kako se čitava prerija crni od bizona dokle god vam pogled dopire. Među njima nije bilo ženki, bili su samo mužjaci. Sve do juče smo neprestano vršili „opkoljavanja“. Pogledajte selo, zar ne vidite kako dobro živi!“

Zaista, čak i sa je udaljenosti mogao sam videti dugu užad zategnutu od kolibe do kolibe. Na njoj je visilo meso, koje su Indijanke isekle na tanke kaiševe. Meso se sušilo na suncu Takođe sam primetio da je selo nešto manje nego kada sam ga poslednji put video. Upitao sam Rejmonda za razlog On mi je rekao da se stari Lebornj osećao suviše slab za prelazak preko planina, stoga je ostao pozadi sa svim svojim rođacima među kojima su se nalazili i Mahto-Tatonka i njegova braća. Vihor takođe nije hteo da ide tako daleko, jer se plašio, kako reče Rejnal. S njim je ostalo svega šest koliba, dok je glavnina sela, svodeći autoritet svojih poglavica na nulu, krenula pravcem koji joj se najviše sviđao.

„Ko su sada poglavice u selu?“ upitao sam.

„Pa, tu Su“, reče Rejnal „stari Crvena Voda. Orlovo Pero, Velika Vrana. Besni Vuk. Panter. Beli Štit i — kako mu ono beše ime? — melez Šijen“.

Već smo bili na domaku sela Primetio sam na jednoj strani grupu prljavih bednih koliba, dok su kolibe u selu većinom bile vrlo velike i čiste po svom izgledu. Pogledao sam prema tim bednim kolibicama i stavio neke primedbe na račun njihovog jadnog izgleda. Ali tu sam dodirnuo osetljivo pitanje.

„U tim kolibama žive rođaci moje žene“, reče živo Rejnal, „i od njih u čitavom selu nema boljih“.

„Ima li među njima poglavica?“

„Poglavica?“ reče Rejnal. „Da, ima ih mnogo!“

„Kako se zovu?“

„Kako se zovu! Pa, tu je Strelin Šiljak. Ako nije poglavica, trebalo bi da bude. Zatim, tu je Oluja. On je, doduše, još dečak, ali treba uskoro da postane poglavica“.

Baš tada smo prolazili između dve kolibe i stupali na veliki prostor oko koga su kolibe bile poređane u krug. Oholi goli Indijanci stajali su ćuteći i posmatrali nas.

„Gde je koliba Teške Rane?“ upitao sam Rejnala.

„E, i tu ste promašili. Teška Rana je sa Vihorom. Da ste ga našli ovde i otišli u njegovu kolibu da stanujete, on bi s vama postupao bolje nego iko u selu. Ali tu je i koliba Velike Vrane, pored kolibe starog poglavice Crvena Voda. Taj Indijanac je vrlo dobar prema belcima, i savetujem vam da pođete u njegovu kolibu i da stanujete s njim“.

„Da li ima mnogo žena i dece u njegovoj kolibi?“ upitao sam.

„Ne, samo jedna žena i dvoje-troje dece. Ostale drži u odvojenoj kolibi“.

Tako smo Rejmond i ja, u pratnji gomile Indijanaca, odjahali do ulaza u kolibu Velike Vrane. Odmah je izašla neka žena i preuzela naše konje. Otškrinuo sam kožni zastor na niskom ulazu u kolibu i, sagnuvši se, ušao u stan Velike Vrane. Kroz polutamu ugledao sam poglavicu. Sedeo je na gomili bizonovih koža. Pozdravio me je grlenim uzvikom „Hau, kola!“ Zamolio sam Rejnala da mu kaže da smo Rejmond i ja došli da stanujemo kod njega. Velika Vrana je još jednom uskliknuo. Ovakvo saopštenje je moglo izgledati nametljivo, ali se svaki Indijanac u selu zaista smatrao počašćen ako bi mu beli čovek ukazao prvenstvo i prihvatio njegovo gostoprimstvo.

Žena je raširila bizonovo krzno u pročelju kolibe, gde su se uvek smeštali gosti Uneli su naša sedla. Tek što smo seli na njih, čitava koliba se ispuni Indijancima koji su u gomilama pristizali da nas vide. Velika Vrana izvadi svoju lulu i napuni je mešavinom duvana i šonsaše, crvene vrbove kore. Lula je kružila unaokolo. Otpoče živahan razgovor. U međuvremenu jedna žena stavi pred oba gosta drvenu zdelu punu kuvanog bizonovog mesa. Nažalost, to nije bila jedina gozba koju smo morali da izdržimo. Dečaci i mlade žene pomaljali su jedni za drugim glave na ulazu u kolibu i pozivali nas na gozbu u raznim krajevima sela. Čitavih pola sata, pa i više, bili smo zauzeti odlaženjem iz jedne kolibe u drugu. U svakoj bismo jeli meso iz lonca koji su iznosili pred nas i povukli nekoliko dimova iz domaćinove lule. Oluja, koja je pretila već duže vremena, sada je počela ozbiljno da besni. Prešli smo u Rejnalovu kolibu, iako je ona jedva bila dostojna tog imena, jer se sastojala samo od nekoliko starih bizonovih koža razapetih na kočevima. Koliba je s jedne strane bila sasvim otvorena. Sedeli smo tu, dok su se Indijanci okupljali oko nas.

„Šta izaziva grmljavinu?“ upitao sam.

„Po mome mišljenju“, reče Rejnal, „to se neki veliki kamen valja po nebu“.

„Vrlo verovatno“, odgovorio sam. „Ali ja bih želeo da znam šta Indijanci misle o tome“.

Onda je on preveo moje pitanje. To je izazvalo priličnu raspravu. Postojale su razlike u mišljenjima. Naposletku je stari Mene Sela, ili Crvena Voda, koji je sedeo sam po strani, podigao svoje vetrom išibano lice i rekao da je oduvek znao šta je grmljavina. To je velika crna ptica. Jednom ju je čak i video u snu kako sleće sa Crnih Planina. Krila su joj bučno lepetala. Kad udari njima po nekom jezeru, onda se diže munja iz vode.

„Grmljavina je rđava stvar“, reče jedan drugi starac koji je sedeo umotan u svoj ogrtač od bizonove kože. „Grom je prošlog leta ubio mog brata“.

Na moju molbu, Rejnal zatraži objašnjenje, ali je starac uporno ćutao i nije uopšte dizao glavu. Nešto docnije saznao sam kako se dogodio taj nesrećni slučaj. Čovek koji je poginuo pripadao je jednoj grupi koja je tvrdila da između ostalih tajanstvenih snaga raspolaže izuzetnom moći i privilegijom da se bori protiv gromova. Kad god je zapretila oluja koju su želeli da otklone od sela, borci protiv gromova i grmljavine uzeli bi svoje lukove i strele, puške, mađijske bubnjeve i nekakvu zviždaljku, napravljenu od kosti orlovog krila, i tako opremljeni izjurili bi napolje i pucali u oblake. Pritom su dizali veliku buku, vikali, zviždali i udarali u bubnjeve kako bi ih zaplašili i prisilili da se povuku. Jednog popodneva naišao je gust oblak. Oni su se uputili na vrh jednog brda, gde su doneli i svu svoju mađijsku artileriju za borbu protiv oluje. Ali neustrašivi olujni oblak, koji nije hteo dase uplaši, ispustio je sjajnu munju koja je pogodila jednog čoveka iz grupe i ubila ga na mestu, baš kada je pružao svoje dugo koplje sa gvozdenim šiljkom prema oblaku. Ostali su se razbežali, izbezumljeni od praznovernog straha, i odjurili derući se natrag u svoje kolibe.

Te večeri je koliba moga domaćina Kongra Tonte, ili Velike Vrane, pružala živopisnu sliku. Desetine Indijanaca sedele su u krugu u kolibi. Njihova tamna gola tela jedva su se videla pri slabom sjaju vatre koja se dimila u sredini. Lula bi svakog trenutka zasvetlela u mraku prelazeći iz ruke u ruku. Onda bi neka žena spustila parče bizonove slanine na poluugašen žar vatre. Svetao plamen bi odmah zaplamsao i osvetlio čitavu visoku kupastu kolibu do samog vrha, gde su se sastajali tanki kočevi koji su držali kožna šatorska krila. Vatra bi pozlatila lica Indijanaca koji su, živo mašući rukama, sedeli pored nje i pričali svoje duge priče iz rata i lova. Kad bi vatra jače zasjala, videli su se grubo izrađeni komadi kožne odeće koji su visili po kolibi. Iznad mesta gde je sedeo poglavica visili su tobolci za strele, koplje, puške i fišeklije za barut dvojice gostiju belaca. Za jedan časak videlo se kao po danu, zatim bi plamen nestao. Žeravice bi kojim bleskom osvetlile kolibu, pa bi je opet ostavile u tami. Zatim bi svetlosti sasvim nestalo, pa bi koliba i sve u njoj opet utonulo u potpunu pomrčinu.

Kad sam sutradan ujutru izišao iz kolibe, pozdravilo me je urlikanje i štektanje koje se čulo po celom logoru. Polovina pasjeg stanovništva sela krenula je bila u napad protiv mene! Psi su bili isto toliko plašljivi koliko i bučni, pa su skakutali oko mene na jedan metar udaljenosti. Samo se jedno psetance, dugo oko dva pedlja, odvažilo da izvrši direktan napad. Hrabro je pojurilo za kožnom resom koju sam, po običaju Indijanaca Dakota, nosio na peti svojih mokasina, zgrabilo je i celo vreme zavijalo i režalo, iako sam ga pri svakom koraku obarao na leđa. Pošto sam znao da su oči čitavog sela sada uperene u mene i da svi paze da li ću ispoljiti ma kakav strah, išao sam napred ne obazirući se ni levo ni desno, iako sam sa svih strana bio opkoljen tim đavolskim pasjim krugom. Kad sam došao do Rejnalove kolibe, seo sam pored nje. Svi psi su se tada režeći razbežali prema svojim kolibama. Ostao je samo jedan veliki beli pas, koji je trčao oko mene i pokazivao zube. Vabnuo sam ga, ali je on još više zarežao. Pogledao sam ga malo bolje. Bio je debeo i okretan. To je baš bio pas kakvog sam i želeo. „Prijatelju moj“, pomislio sam, „platićeš mi za ovo! Još jutros ćeš biti pojeden!“

Još ranije sam bio rešio da tog dana priredim Indijancima gozbu kako bih ostavio povoljan utisak na njih u pogledu svog karaktera i dostojanstva. Beli pas je jelo koje običaji Dakota propisuju za sve zvanične i važne prilike. Posavetovao sam se sa Rejnalom. On je uskoro utvrdio da je neka starica u susednoj kolibi vlasnik belog psa. Uzeo sam šarenu pamučnu maramicu, stavio je na zemlju i po njoj poređao nešto rumenila, šljokica i ostalih drangulija. Onda smo pozvali staricu. Pokazao sam joj na psa i na maramicu. Ona je oduševljeno uskliknula, zgrabila ono što sam joj ponudio kao cenu i nestala u kolibu. Poklonivši još nekoliko takvih sitnica, uspeo sam da zaposlim dve druge Indijanke, koje su uzele belog psa za šape i odvele ga iza koliba. Tamo su ga ubile i bacile ga na vatru da mu se oprlji koža i spadne dlaka. Zatim su ga očupale i stavile u dva velika kotla da se kuva. U međuvremenu sam rekao Rejmondu da na bizonovoj slanini ispeče ono malo brašna što nam je ostalo i da kao posebnu poslasticu pripremi lonac čaja.

Žena Velike Vrane je žustro radila čisteći kolibu za predstojeću svečanost. Poverio sam svom domaćinu zadatak da pozove goste, smatrajući da ću na taj način skinuti sa sebe odgovornost za nezadovoljstvo i mržnju u slučaju da neko bude zaboravljen.

Kad je reč o gozbi, Indijancima je sasvim svejedno kada se priređuje. Moja gozba je pala baš nekako oko jedanaest časova. U to vreme Rejnal i Rejmond su prošli sredinom sela noseći dva kotla sa pasjim mesom. Stanovnici sela su se divili kotlovima koje su ova dvojica nosili između sebe na jednoj motki. Kotlove su stavili u sredinu kolibe, a zatim otišli po hleb i čaj. U međuvremenu obukao sam nove sjajne mokasine i zamenio svoj stari kaput od jelenske kože drugim kaputom koji sam poneo sa sobom za ovakve javne svečanosti. Pažljivo sam se obrijao. Svako kome je stalo da Indijanci imaju dobro mišljenje o njemu, pazi na to da bude obrijan. Pošto sam se tako valjano opremio, seo sam između Rejnala i Rejmonda u pročelje kolibe. Posle nekoliko minuta gosti su počeli da pristižu. Sedali su na zemlju u zbijenom krugu. Svaki je doneo drvenu zdelu u koju će staviti svoj deo obeda. Kad su se svi sakupili, dva službena lica, koje su belci nazvali „vojnicima“, pojavila su se sa velikim kutlačama od rogova divljih ovaca sa Stenovitih Planina i počeli da dele jelo, sipajući dvostruku porciju starcima i poglavicama. Pas je neverovatno brzo planuo. Svaki gost je okrenuo svoju zdelu naopako, pokazujući time da je sve pojeo. Zatim je razdeljen hleb, pa čaj. Kad su „vojnici“ sipali čaj u iste drvene zdele koje su služile za glavni obrok, primetio sam da ima neku čudnu i neprijatnu boju.

„O“, uzviknu Rejnal, „nije bilo dovoljno čaja, pa sam stavio nešto čađi u kotao da bi čaj izgledao jači“.

Srećom, Indijanci nisu probirači. Čaj je bio dobro zašećeren, a to im je jedino bilo važno.

Kad se završila gozba, došao je trenutak da se drže govori. Velika Vrana je izvadio daščicu, na kojoj je isekao i pomešao duvan i šonsašu u odgovarajućoj razmeri. Napunili su lule, i one su počele da šetaju od ruku do ruku celim skupom. Zatim sam počeo svoj govor. Rejnal je prevodio rečenicu po rečenicu, dok su svi slušaoci pratili moje izlaganje uobičajenim usklicima odobravanja. Koliko mogu da se setim, održao sam sledeći govor:

„Došao sam“, rekao sam im, „iz zemlje tako daleke da oni, putujući ovako kako putuju, ne bi mogli stići u nju ni za godinu dana“.

„Hau! Hau!“

„Tamo ima više belih ljudi nego trave na preriji. Žene su mnogo lepše od svih koje su oni videli, a svi ljudi su hrabri ratnici“.

„Hau! Hau! Hau!“

Osetio sam grižu savesti dok sam izgovarao ove poslednje reči. Ali sam se ubrzo smirio i nastavio.

„Dok sam živeo u naseljima belih ljudi, čuo sam za Odžilalahe, slušao sam o tome kako je to veliko i hrabro pleme, kako voli belce i kako je vešto u lovu na bizone i u borbi s neprijateljima. Rešio sam da dođem i da sam vidim je li sve ono što sam čuo istina“.

„Hau! Hau! Hau! Hau!“

„Pošto sam došao na konju kroz planine, mogao sam vam doneti samo vrlo malo poklona“.

„Hau!“

„Ali imam dovoljno duvana da svakom poklonim pomalo. Mogu ga pušiti i sami videti koliko je bolji od duvana koji dobijaju od trgovaca“.

„Hau! Hau! Hau!“

„U tvrđavi Larami ima mnogo baruta, olova, noževa i duvana. To želim da im darujem, i svakom onome koji bi došao u tvrđavu pre nego što odem odatle, daću lepe poklone“.

„Hau! Hau! Hau! Hau!“

Rejmond je zatim izrezao i razdelio prisutnim Indijancima oko jedan kilogram duvana, pa je stari Mene Sela počeo svoj odgovor. Bio je dug, ali je uglavnom sadržao sledeće misli:

„On je uvek voleo belce. To su najmudriji ljudi na zemlji. On veruje da oni mogu uraditi sve što žele, i uvek se radovao kad god je neko od njih došao da živi u plemenu Odžilalaha. Tačno je da im nisam dao mnogo poklona, ali je razlog za to jasan. Bilo je jasno da ih volim, jer inače ne bih nikad išao tako daleko da pronađem njihovo selo“.

Zatim je održano još nekoliko govora slične sadržine. Kad smo svršili s tim ozbiljnim stvarima, nastupilo je vreme pušenja, smeha i razgovora. Stari Mene Sela je iznenada prekinuo taj razgovor i glasno uzviknuo:

„Sada, kada su svi starci i poglavice ovde na okupu, zgodan je trenutak da donesemo odluku šta će naš narod dalje raditi. Došli smo preko ovih planina da obezbedimo zimnicu za sledeću godinu i građu za naše kolibe. Naše stare kolibe više ništa ne vrede, satrulile su i sasvim su istrošene. No mi smo se razočarali. Ubili smo dovoljno bizona, ali nismo naišli na stada njihovih ženki. Međutim, bizonova koža koja se dobija od mužjaka suviše je debela i gruba da bi naše žene mogle da prave od nje kolibe. Oko planine Medisin Bou mora da ima mnogo bizonovih ženki. Trebalo bi da pođemo tamo.

Doduše, treba imati na umu da je to mnogo dalje prema zapadu nego što smo ikad ranije išli. Možda će nas napasti i ratnici plemena Zmija, jer ta lovišta pripadaju njima. Ali mi moramo po svaku cenu imati nove kolibe; naše stare neće moći da nam služe još jednu godinu. Ne bi trebalo da se plašimo ratnika iz plemena Zmija. Naši ratnici su hrabri i svi su spremni za rat. Pored toga, s nama su i tri bela čoveka sa svojim puškama i oni će nam pomoći“.

Ovaj govor je izazvao prilično veliku raspravu. Pošto Rejnal nije preveo sve što je rečeno, mogao sam na osnovu izraza na licima i gestova govornika samo nagađati o čemu se govori. Izgleda da se ipak većina prisutnih konačno složila sa mišljenjem Mene Sele. Posle kraćeg ćutanja jedan starac je počeo da peva neku neprijatnu pesmu. Rekli su mi da je to pesma zahvalnosti za gozbu koju sam im priredio.

„A sada“, reče on, „hajdemo i pustimo belog čoveka da malo predahne“.

Tako se čitavo društvo razišlo. Stari poglavica je neko vreme šetao sam po selu i, po običaju svog plemena, pevao pesmu u znak zahvalnosti za priređenu gozbu.

Najzad se svršio taj dan. Kad je sunce zašlo, dovedeni su konji sa okolnih ravnica i privezani za kočiće pred kolibama njihovih gospodara. Uskoro se na velikom prostoru na sredini sela pojavio u krugu koliba još jedan koncentričan krug nemirnih konja. Kroz tamu su tu i tamo plamsale vatre i osvetljavale tamne prilike koje su sedele oko njih. Prišao sam jednoj vatri koja je gorela pored Rejnalove kolibe. Tamo je već sedeo Orlovo Pero, sin Mene Sele i brat moga domaćina Velike Vrane. Upitao sam ga da li će selo sutra krenuti dalje. On je zavrteo glavom i rekao da to niko ne može da kaže, jer se njegovo pleme, otkako je umro stari Mahto-Tatonka, ponaša kao deca koja ne znaju šta hoće. Pleme nije vredelo ništa više nego telo bez glave. Tako sam i ja, kao i sami Indijanci, je noći zaspao ne znajući da li ćemo sutra ujutru krenuti prema lovištima plemena Zmija. Kad je svanulo, vrativši se sa reke gde sam se umivao, video sam da se misli na pokret. Neke kolibe su već bile dignute i samo su se videli šatorski kočevi. Kožni zastori sa drugih koliba lepršali su u vazduhu dok su ih žene skidale. Izgleda da je odluku o pokretu donelo nekoliko istaknutih poglavica. Zaposlivši svoje žene na dizanju koliba, ostali u selu su pošli za njihovim primerom. Kolibe su, jedna za drugom, vrlo brzo nestajale. Tamo gde je još pre nekoliko trenutaka stajao veliki krug koliba, nije se videlo više ništa osim vezanih konja i Indijanaca koji su se zbijali u gomile praveći veliku gužvu. Delovi koliba su ležali na zemlji zajedno s loncima, kamenim maljevima, velikim kutlačama od rogova, pokrivačima od bizonove kože i sanducima od obojene kože, punim sušenog mesa. Žene su se užurbano kretale, živo radeći i obavljajući poslednje pripreme za polazak. Stare žene, koje su ličile na veštice vikale su jedna na drugu iz svet glasa, Čupavi konji su strpljivo stajali dok su im Indijanci privezivali šatorske kočeve i tovarili prtljag na leđa. Psi isplaženih jezika ležali su i dahtali, očekujući čas polaska. Ratnici su sedeli na zemlji pored dogorelih vatri. Skoro se nisu ni micali usred je opšte zbrke. Svaki od njih je na dugom konopcu držao svoga konja.

Kada su sve pripreme bile završene, porodice su krenule jedna za drugom. Gomila je brzo nestala. Video sam ih kako prelaze reku i brzo se penju uz neki breg na drugoj strani. Kad su svi otišli, uzjahao sam konja i krenuo za njima. Sa mnom je išao i Rejmond. Kad smo stigli na vrh tog brega odjednom se pojavilo čitavo selo. Na udaljenosti od preko kilometar i po, ono se sporo kretalo preko gole ravnice koja se pružala pred nama Na sve strane blistali su gvozdeni šiljci na kopljima. Sunce sigurno nikad nije grejalo čudniju povorku Tu su bili teško natovareni konji koje su na užetu vodile nekakve jadne starice, noseći na leđima po dvoje i troje dece. U povorci su išle mazge i konjići pokriveni od glave do repa šarenim konjskim ukrasima. Na njima su jahale vesele mlade Indijanke, koje su se stidljivo i zadovoljno smešile kada bi ih pogledao beli čovek. Ravnicom su lutali dečaci sa majušnim lukovima i strelama. U povorci su pešice trčala gola deca, a mnoštvo pasa se motalo između konjskih nogu. Mladi junaci, ukrašeni šarenim bojama i perima, jahali su u grupama, galopirajući često po dvojica ili trojica u istom redu, da bi ispitali brzinu svojih konja. Tu i tamo mogla se videti poneka kolona snažnih pešaka koji su išli u svojim belim ogrtačima od bizonove kože. To su bili dostojanstvenici plemena, ratnici i starci čijoj je starosti i iskustvu ta nomadska demokratija odavala tiho poštovanje. U pozadini se pružala neravna prerija, a još dalje usamljeni bregovi. Čitav prizor je bio toliko neobičan i živopisan da je to nemoguće opisati. Gledajući takve prizore danima i nedeljama, već sam se bio privikao, ali oni nisu nikad u mojoj mašti prolazili neopaženo, niti je slabio utisak koji su ostavljali na mene.

Što smo išli dalje, razbijena povorka se sve više otezala i kretala u neredu. Kad smo se približili podnožju jednog brega, video sam one starce koje sam malopre pomenuo kako sede u jednom redu na zemlji ispred ostalih Indijanaca. Zapalili lulu, sede, puše, smeju se i pričaju priče, dok ostali ljudi pristižu jedan za drugim, zaustavljaju se i okupljaju se u gomili iza njih. Onda starci ustadoše, navukoše na ramena svoje ogrtače od bizonove kože i krenuše dalje. Kad smo stigli na vrh brega, ugledali smo pred sobom strmu planinsku kosu. Povorka se ni za trenutak nije zaustavila. Svi su se spuštali u velikoj neuređenoj gomili, obavijeni oblakom prašine. Konji su nogama kočili i smanjivali brzinu, klizajući se niz tu kosu. Žene i deca su vrištali. Svi su se derali kao da ih neko gazi, dok su se kamenje i zemlja osipali prema podnožju brega. Već posle nekoliko trenutaka ugledao sam sa vrha kako se selo opet širi na sve strane idući ravnicom ispod brega.

Kad smo se posle podne ulogorili, ponovo me je spopala moja stara bolest. Za pola sata nestala je sva snaga koju sam prikupio za poslednjih nedelju dana. Ličio sam na čoveka koji se kreće u snu. Uoči zalaska sunca legao sam u kolibu Velike Vrane, zaspao i tako ležao bez svesti sve dok nije svanulo. Prvo što me je probudilo bilo je nekakvo lepršanje nad glavom, a svetlost mi je odjednom zasenila lice. Logor se opet spremao za pokret, zbog čega su žene dizale šatorska krila Ustao sam i odbacio pokrivač sa osećanjem potpuno zdravog čoveka. Ali tek što sam stao na noge, osetio sam u kakvom sam bespomoćnom stanju, jer sam jedva mogao da stojim. Rejmond mi je doveo Paulinu i mazgu. Sagnuo sam se u nameri da podignem sedlo sa zemlje, no moja snaga nije bila dorasla tom zadatku.

„Moraš je ti osedlati“, rekao sam Rejmondu i ponovo seo na gomilu pokrivača od bizonove kože. On je to uradio, pa sam se s velikim naporom popeo na konja. Najpre smo jahali preko neke velike ravnice koja je sa svih strana bila okružena dugim neravnim planinskim grebenima. Polako sam jahao ispred Indijanaca, zanoseći se mislima koje su plovile daleko od ovog mesta i vremena. Sunce je iznenada zašlo i začula se grmljavina Nad brdima su se pojavili tamni oblaci kao prvi predznak nepogode koja se približavala. Za tili čas se sve oko nas smračilo. Pogledao sam unazad. Indijanci su se bili zaustavili i pripremali da sačekaju oluju. Gusta masa divljaka širila se i desno i levo. Otkako sam prvi put osetio bolest, na mene je kiša obično vrlo rđavo delovala. Imao sam jedva toliko snage da se nekako održavam na konju. U tom trenutku mi je prvi put sinula misao kako je prilično verovatno da se možda nikad neću izvući iz ove pustinje „Dabome“, mislio sam u sebi, „prerija brzo svršava posao. Bolje je da umrem ovde u sedlu, nego da se ugušim u toplom vazduhu bolesničke sobe. To je hiljadu puta bolje nego životariti, kao što to mnogi čine, i bespomoćno sedeti podnoseći dugu bolest“.

Navukao sam preko glave pokrivač od bizonove kože, na kome sam sedeo, i tako sačekao dolazak oluje. Ona se najzad sručila na nas u nastupu iznenadnog besa, a prošla je isto onako brzo kao što je i naišla. Nebo se opet razvedrilo. Moja razmišljanja su mi poslužila samo kao dragoceno iskustvo, jer kiša nije ostavila na meni nekih rđavih posledica“ kao što sam očekivao. Posle jednog sata putovanja zaustavili smo se i zalogorili. Pošto nisam mogao da promenim odelo, palo mi je na pamet da od Rejnala pozajmim neobičnu zamenu za njega. Kad sam to učinio, otišao sam kući, odnosno u kolibu Velike Vrane, da izvršim sve što je bilo potrebno za promenu odela. U kolibi sam zatekao šest žena. Jedna od njih uhvatila me je za ruku i stavila je pored svoje. Začuo se smeh i usklici čuđenja zbog razlike u boji kože.

To popodne naš logor nije bio daleko od jednog vrha Crnih Planina, čiji su grebeni izgledali kao nakostrešeni zbog jela koje su rasle po njima. Ova brda su se dizala iz ravnice s naše desne strane, na udaljenosti od nekoliko kilometara. Da bi se mogli brže kretati prema lovištima kuda su bili rešili da idu, Indijanci su doneli odluku da na tom mestu ostave sve zalihe sušenog mesa i ostale suvišne predmete. Neki su čak ostavili i kolibe i zadovoljili se time da ponesu nekoliko koža koje će ih štititi od sunca i kiše. To popodne polovina stanovnika je krenula sa natovarenim konjima prema planinama. Tamo su obesili po drveću suvo meso kako ga ne bi mogli dohvatiti vukovi i grizli-medvedi Uveče su se svi vratili. Neki mladići su izjavili da su u planinama čuli puščanu paljbu koja je dolazila sa istoka. Bilo je mnogo nagađanja o poreklu i uzrocima tih zvukova. Ja sam se, međutim, nadao da to sigurno dolaze Šou i Anri Šatijon da nam se priključe. Nije mi ni na pamet padalo, da je baš tada moj nesrećni drug ležao na pokrivaču od bizonove kože u tvrđavi Larami groznici koja je bila posledica trovanja otrovnim bršljanom, i da svoje bolove ublažava duvanom i čitanjem Šekspirovih dela.

Kada smo sledećeg jutra krenuli preko ravnica, nekoliko mladića je odjahalo napred u izviđanje. S vremena na vreme smo ih videli kako izbijaju na vrhove bregova i mašu svojim ogrtačima kao znak da su videli bizone. Uskoro zatim ugledasmo i sami neke bizone. Konjanici odmah odjuriše za njima. Iz daljine smo mogli videti da su ubili nekoliko njih. Rejmond iznenada živnu.

„Ovo je baš kraj za mene!“ reče on. „Kad bih samo mogao da prenesem dole u Sent Luis sve bizone koji se ulove ovde svakog meseca, zaradio bih čitavo bogatstvo već u toku jedne zime. Obogatio bih se kao stari Papen ili Mekenzi. Ovaj kraj bih nazvao trpezom siromašnog čoveka. Kad sam gladan, dovoljno je samo da uzmem pušku i da krenem, pa da nađem bolje meso nego što ga mogu dobiti bogataši bez obzira što imaju toliko novaca. Iduće zime nećete me zateći u Sent Luisu“.

„Svakako ne,“ reče Rejnal „To ti je pametnije, pošto ste i ti i tvoja žena Špankinja tamo skoro umirali od gladi. Kakva si budala bio što si je uopšte vodio u naseljene krajeve!

„Zar si imao ženu Špankinju?“ upitao sam. „Nikada ranije nisam čuo za nju. Jesi li se venčao s njom?“

„Ne“, odgovori Rejmond. „Ni sveštenici se ne venčava ju sa svojim ženama, pa zašto bih se ja venčao sa svojom?“

Ova zanimljiva primedba o meksikanskim sveštenicima pokrenula je razgovore o religiji. Saznao sam da su ova dva moja druga, kao, uostalom, i svi drugi belci u ovim krajevima, sasvim ravnodušni prema svojoj budućnosti, kao što je to uvek slučaj sa ljudima čiji je život stalno u opasnosti. Rejmond čak nikad nije čuo za papu. Neki biskup koji je živeo u Taosu ili u Santa Feu bio je za njega najviši crkveni dostojanstvenik. Rejnal je primetio da je pre dve godine neki sveštenik, na svom putu za Nez Perse, kuda je išao kao misionar, bio u tvrđavi Larami, da je ispovedio sve ljude koji su se tamo zatekli i dao im oproštenje od grehova. „Tada sam se dobro očistio od grehova“. reče Rejnal, „i smatram da će mi to biti dovoljno dok opet ne siđem u naseljene krajeve“.

Tu se zaustavio i procedio kroza zube neku psovku, a zatim uzviknuo: „Pogledajte! Pogledajte! Indijanac Panter juri za antilopom!“

Panter je na svom crno-belom konju, koji je bio jedan od najboljih konja u selu, jurio punom brzinom preko brega za jednom antilopom koja je bežala kao munja ispred njega. Panter se latio ovog poduhvata iz čistog sporta i junačenja, jer je bilo vrlo malo konja koji su se mogli takmičiti u brzini sa ovom malom životinjom. Antilopa je trčala nizbrdo, prema Indijancima koji su se u gomili kretali dole preko ravnice. Začuše se snažni uzvici, i konjanici u galopu pojuriše iz povorke da preseku put antilopi i onemoguće joj bekstvo. U tom času antilopa se naglo okrenu i pojuri nalevo takvom brzinom da je ostavila daleko za sobom sve one koji su je sledili, pa čak i razmetljivog Panterovog konja. Posle nekoliko trenutaka bili smo očevici ozbiljnijeg podviga. Iz obližnje jaruge pojavio se čupavi bizon koga je sledio neki mršavi dečak Indijanac jašući konja bez mamuza ili sedla. Dečko je iz sve snage šibao svog žustrog konjića da juri još brže. Metar po metar, Indijanac se približavao svojoj džinovskoj žrtvi. Bizon je visoko digao kratki rep i isplazio jezik iz zapenušenih čeljusti. Bežao je nezgrapno ulažući sve snage. Uskoro se dečak sasvim približio i jahao je pored bizona. To je bio naš prijatelj Oluja. Uzde je spustio konju na vrat i brzinom munje odapeo strelu iz tobolca na ramenu.

„Ja vam kažem“. reče Rejnal, „da će se taj dečak za godinu dana takmičiti se najboljim lovcem u selu. Eno, pogodio ga je! Eno odape još jednu strelu! Sada se sigurno dobro osećaš, stari bizone, sa dvema strelama u slabinama! Eno, pogodio ga je još jednom! Slušajte kako Oluja viče kad ga pogodi! Aha, eno bizon pokušava na skoči na njega, pokušaj još jednom, starino! Možeš skakati čitav dan, ali nećeš zabosti rogove u tog konja!“

Bizon je stalno jurišao na svog napadača, ali je konj čudesnom brzinom izbegavao udarce. Bizon je, nastavljajući svoj napad, besno pojurio. Oluja se dao u bekstvo. Za njim je jurilo čupavo strašilo. Dečak se prilepio uz konja kao pijavica Siguran u svoga konjića, upućivao je poglede prema nama i smejao se. U jednom trenutku jurio je naporedo sa bizonom, koji je sada pao u očajanje. Oči su mu sijale kroz zamršenu grivu, a krv mu je tekla iz usta i nozdrva. Tako su, još uvek boreći se, oba neprijatelja nestala iza brega.

Mnogi Indijanci su u punom galopu odjahali na mesto događaja. Pošli smo za njima lakšim korakom, i uskoro smo videli bizona kako leži mrtav na obronku brega. Oko njega su se bili okupili Indijanci i već je radilo nekoliko noževa. Ova mala oruđa su se s takvom čudesnom veštinom zabadala u bizonovo telo da su se zapletene tetive odvajale, teške kosti su kao nekim čudom ispadale jedna po jedna, i veliko truplo se za tren oka pretvorilo u gomilu krvavih komada mesa. Ta grupa divljaka nije predstavljala neki naročito privlačan prizor za oko civilizovanog čoveka. Neki su zubima smrskali ogromne karlične kosti i isisavali su moždinu iz njih. Drugi su sekli na komade jetru i ostale probrane delove, pa ih odmah gutali sa vučjim apetitom. Lica su im bila umazana krvlju sve do ušiju. Izgledali su mračno i odvratno. Moj prijatelj Beli Štit ponudio mi je jednu kost sa moždinom. Kost je bila tako vešto otvorena da se odmah na prvi pogled videla sva bogata sadržina. Jedan drugi Indijanac pružio mi je veliki komad ukusne trbušne opne ubijenog bizona. Ja sam ipak zamolio da mi dozvole da odbijem je ljubazne ponude. Video sam jednog malog dečaka koji je vrlo vredno radio svojim nožem razvaljujući bizonovu čeljust i grlo, iz kojih je vadio neke neobično ukusne delove. Ne bi bilo pošteno prećutati da su se prilikom tih iznenadnih improvizovanih banketa koristili samo neki delovi životinje.

Tu smo prenoćili, a gotovo celog sledećeg dana išli smo prema Zapadu. Drugog jutra smo opet nastavili put. Bio je sedamnaesti juli, ukoliko me ne vara moj dnevnik. Oko podne smo se zaustavili kraj nekih bara s kišnicom. Posle podne smo opet krenuli dalje. Vršiti pokret dva puta u toku jednog dana nije bilo svojstveno Indijancima, ali su svi želeli da što pre stignu u lovišta, da uhvate dovoljan broj bizona i da se što je moguće pre povuku iz ovih opasnih krajeva. Zasad ne pominjem neke zanimljive događaje koji su se desili u toku tih marševa i logorovanja. Kasno posle podne pomenutog dana došli smo do obala jedne male peskovite reke. Indijanci nisu znali kako se ta reka zove, jer su uopšte vrlo slabo poznavali ove predele. Okolna prerija je bila tako pusta i spržena sunčevom žegom da nije bilo ni dovoljno trave za konje. Morali smo da idemo još dalje uz reku u potrazi za terenom koji bi bio pogodan za logorovanje. Kraj je bio divljiji nego dosad. Ravnice su bile ispresecane jarugama i strmim obroncima koji su se dizali pored reke, kuda su išli Indijanci u dugoj razvučenoj povorci. Mene Sela se posavetovao sa nekim neobičnim proročanstvom i zatražio od njega da mu kaže gde se mogu naći bizoni. Seo je na travu da popuši lulu i porazgovara sa ostalim poglavicama, što su često činili za vreme marša. Starac je tada uhvatio jednog ogromnog crno-zelenog prerijskog skakavca, koga Dakote nazivaju „Onaj koji pokazuje gde su bizoni“. Jedno indijansko pleme zvano „Kopači korenja“, koje je vrlo siromašno i živi s druge strane planina, pravi od tih insekata neku vrstu čorbe, za koju neki traperi bez predrasuda kažu da je izvanredno dobra. Držeći ovog skakavca među prstima, stari Indijanac ga je pažljivo gledao i upitao: „Reci mi, oče moj, kuda moram sutra da pođem pa da naiđem na bizone?“ Skakavac je savijao duge rogove, očevidno u nedoumici. Naposletku je pokazao, ili je bar tako izgledalo, prema zapadu. Mene Sela ga je polako spustio na travu, nasmejao se sav radostan i rekao da ćemo sigurno uloviti mnogo divljači ako budemo ujutru krenuli tim pravcem.

Predveče smo izbili na jednu zelenu livadu, obraslu svežom travom, kroz koju je proticala reka. Oko livade su se dizale visoke vrletne stene. Indijanci su se spustili na strmu obalu reke. Pošto sam bio na kraju povorke, stigao sam na to mesto među poslednjima. Koplja su se sijala od svetlosti sunca na zalasku, pera na glavi su se vijorila, a dole u vodi je mnoštvo ljudi i konja prelazilo na drugu stranu, dok je na livadi vrvelo od neumornih Indijanaca. Sunce je baš zalazilo i prosipalo na njih svoj blagi sjaj kroz klanac u brdima. Rekao sam Rejnalu da smo napokon pronašli dobro mesto za logorovanje.

„Da, da, zaista je dobro“. odgovori on s ironičnim osmehom, „naročito ako ovuda luta neka grupa ratnika iz plemena Zmija, i ako joj padne na pamet da nas zaspe strelama i pripuca na nas sa vrhova ovih brda. Nikad mi ne bi ni na pamet palo da odredim za logor ovakvu rupu“.

I Indijanci su izgledali zabrinuti. Visoko gore na vrhu najviše stene, pri jasnom večernjem suncu, jasno se video goli ratnik na konju kako osmatra okolinu. Rejmond mi reče da su mnogi mladići razaslati kao izviđači u raznim pravcima.

Pre nego što su podignute kolibe, senka je zahvatila i same vrhove stena. U selu je opet uskoro zavladao mir i red. Iznenada se začuo neki krik. Ljudi, žene i deca istrčali su uzbuđenih lica i živo gledali kroz klanac u brdima, prema zapadu, otkuda je tekla reka. U daljini sam primetio nekakvu tamnu tešku masu koja se kretala obroncima jednog onižeg brda. Te prilike su iščezle a za njima su došle druge. Bila su to krda bizona, i to ženki. Dakle, stigli smo bili u lovišta i sve je obećavalo da će sutrašnji lov biti obilat. Pošto sam se osećao umoran i iscrpen, legao sam da spavam u kolibi Kongra Tonge. Malo kasnije Rejmond pomoli glavu i pozva me da vidim neke igre Indijanaca. Pored koliba na zapadnoj strani sela sakupio se bio izvestan broj Indijanaca koji su se glasno smejali, u daljini, kroz sumrak, jasno sam video dva ogromna crna čudovišta koja su nezgrapno i dostojanstveno išla pravo prema nama. To su bili bizoni. Vetar im je duvao u leđa, i oni su bili toliko slepi i glupi da su išli pravo na neprijatelja a da uopšte nisu bili svesni toga. Rejmond mi reče da su se u jaruzi na oko dvadeset metara ispred nas sakrila dva mladića s puškama. Dva bizona su polako išla, teško se ljuljajući. Držali su se neobično glupo i dostojanstveno. Stigli su na dvadesetak metara od jaruge u kojoj su Indijanci ležali u zasedi. Izgleda da su tada ipak osetili da nešto nije u redu. Oba bizona su se zaustavila i za trenutak stajala kao ukopana ne gledajući ni desno ni levo. Nazirale su se samo crne čupave grive sa rogovima, oči i nos u sredini, a pri zemlji su se videli delovi kopita. Pametniji je, po svemu sudeći, zaključio da je vreme da se povuče. Počeo je vrlo polako da se okreće sa izgledom životinje koja najozbiljnije i najveličanstvenije razmišlja. Okretao se kao oko neke osovine. Malo-pomalo ugledali smo u celini njegov ružni smeđi bok. Začusmo snažan pucanj, a onda kao iz zemlje, izbi nekakav beo dim. Stari bizon vrlo nedostojanstveno odskoči i odjuri u galopu. Tada se i njegov drug okrenu, i to prilično brzo. Drugi Indijanac ga pogodi iz jaruge, i onda oba bizona odjuriše punom brzinom. Polovina omladine iz sela, dižući strahovitu buku, pojuri za njima. Prvi bizon se uskoro zaustavio. Gomila je zastala i posmatrala ga iz prilične daljine. Bizon se zatetura i svali na zemlju. Drugi nije bio tako teško ranjen, odjurio je u boda i spasao se.

Za pola sata potpuno se smračilo. Legao sam da spavam. Ipak, pomisao na veliki lov koji je sutra predstojao oživljavala je i mene, ovako bolesnog.

GLAVA XV

LOVAČKI LOGOR

VEĆ U PRASKOZORJE INDIJANCI su dizali logor. Žene iz kolibe Mene Sele bile su, kao i obično, među prvima spremne za polazak. Zatekao sam starca gde sedi pored skoro ugašene vatre, grejući nad njom sasušene prste, jer je jutro bilo vrlo hladno i vlažno. Pripreme za pokret tekle su u većoj zbrci i neredu nego što se to obično događalo. Dok su neke porodice već napuštale to mesto, kolibe drugih su još stajale netaknute. Stari Mene Sela izgubi strpljenje, ode do sredine sela i, čvrsto omotavši ogrtač oko sebe, obrati se ljudima snažnim oštrim glasom. Sada, reče on, kada se nalaze na neprijateljskim lovištima, nije vreme da se ponašaju kao deca. Moraju biti vredniji i složniji nego ikad. Njegov govor je donekle delovao. Okrivljeni su razvalili svoje kolibe i pripremili tovarne konje za put, Kad je sunce izašlo, poslednja grupa ljudi, žena i dece odlazila je iz napuštenog logora.

Ovaj pokret je trebalo da posluži isključivo za nalaženje boljeg i sigurnijeg mesta. Išli smo samo četiri do pet kilometara uz rečicu. Kad smo stigli tamo, svaka porodica je zauzela određeno mesto u velikom krugu sela. Žene su se vredno bacile na posao oko uređenja logora; međutim, nijedan ratnik nije sišao s konja. Svi ljudi su tog jutra jahali na lošijim životinjama, dok su bolje konje vodili na užetu ili ih poverili dečacima na čuvanje. Zatim su počeli u malim grupama da napuštaju mesto logorovanja i da brzo odlaze preko ravnica u pravcu zapada. Nisam bio ništa jeo, a pošto nisam želeo da se dalje uzdržavam od jela, otišao sam u domaćinovu kolibu, koju su njegove žene uredile neverovatnom brzinom. Seo sam u sredinu kolibe, dajući time do znanja da sam gladan. One staviše pred mene drvenu zdelu punu hranljivog sušenog mesa, koje putnici sa Severa nazivaju pemikan, a Indijanci iz plemena Dakota vasna. Jeo sam malo tek toliko da stišam glad, i izišao iz kolibe baš na vreme da vidim kako poslednja grupa lovaca iščezava preko prevoja na obližnjem bregu. Uzjahao sam Paulinu i krenuo u galopu za njima. Prilikom tog jahanja održavao sam se u sedlu više zahvaljujući ravnoteži nego preostaloj snazi svojih mišića. Kad sam stigao na vrh brega, ugledao sam široku, prostranu, ali pustu preriju, preko koje su svuda brzo promicale male grupe golih konjanika. Uskoro sam došao do najbliže grupe. Nismo prešli ni jedan kilometar, a već smo se svi okupili i napravili veliku i zbijenu grupu. Sve se radilo brzo i žustro. Svaki lovac je šibao svog konja kao da je hteo da prvi stigne do divljači. Indijanci se skoro uvek uglavnom tako ponašaju u ovakvim prilikama, ali to je naročito bio sada slučaj, jer je glavni poglavica sela bio odsutan. U lovu je učestvovalo samo nekoliko „vojnika“, pripadnika neke vrste indijanske policije, koji pored svojih ostalih dužnosti obično rukovode lovom na bizone. Niko se nije okretao ni desno ni levo. Brzo smo jahali, i to stalno napred. Uzbrdo i nizbrdo, kroz gusto grmlje divljih kadulja koje se oteglo u beskraj. Čitavih sat i po video sam ispred sebe ista crvena leđa, istu dugu crnu kosu koja se dizala i spuštala u taktu sa kretanjem konja Govorilo se vrlo malo. Neki starac je ozbiljno ukorio Rejmonda što je pušku stavio iza sebe, kad je postojala verovatnoća da ćemo nabasati na neprijatelja pre nego što prođe dan. Pošto smo jahali ravnicom, gusto obraslom divljom kaduljom, čelni jahači iznenada nestadoše iz vida kao da su propali u zemlji. Isušeno tle se ovde bilo raspuklo i napravilo duboku jarugu. Spustili smo se u nju jedan za drugim i, u koloni, jahali galopom, po dnu jaruge, dok nismo našli mesto gde su konji mogli da se ispužu i izađu iz nje. Uskoro zatim naišli smo na neku široku plitku reku. Jahali smo brzo preko tvrdog peska i kroz plićake. Mnogi divljaci su silazili s konja na zemlju, kleknuli na pesak, užurbano popili nekoliko gutljaja vode, skočili opet u sedla i pojurili u galopu kao i pre.

Izviđači su jahali ispred grupe. Ugledali smo ih na bregovima, odakle su nam mahali ogrtačima u znak da su ugledali bizone Pokazalo se, međutim, da su to samo neki zalutali stari bizoni koji su pasli na obližnjoj ravnici Oni su za trenutak buljili u neprijateljsku povorku, a zatim nezgrapnim skokovima pobegli. Odjednom ugledasmo nekoliko tih izviđača. Oni su nam istovremeno davali znakove. Ovog puta nisu otvoreno sa vrha mahali ogrtačima nego su stajali nešto niže tako da ih niko nije mogao primetiti iz ravnica s druge strane brega. Bilo je očigledno da je otkrivena divljač koju je vredno goniti. Uzbuđeni Indijanci su sada još življe poterali umorne konje i pojurili brže nego ranije. Paulina, koja je još uvek bila bolesna i iscrpena, počela je teško da stenje. Sapi su joj već bile potamnele od znoja. Dok smo se okupljali na nižem brežuljku, začuo sam glasove Rejnala i Rejmonda. Dozivali su me s leve strane. Pogledao sam u tom pravcu i video kako jašu iza jedne grupe od oko dvadeset Indijanaca grubog izgleda. To su bili rođaci Rejnalove žene Morgot, koji nisu želeli da učestvuju u opštem velikom lovu Jahali su prema jednoj udaljenoj jaruzi, gde su videli malo krdo bizona koje su hteli da ulove za svoj račun. Na je pozive odgovorio sam pozivanjem Rejmonda da se odmah vrati i pođe za mnom On je nerado poslušao. Rejnal se oslanjao na njegovu pomoć u deranju kože i sečenju bizonovog mesa, kao i u prenosu u logor divljači koju bi ulovili on i njegova grupa. Stoga je glasno protestovao i izjavio da nećemo ni videti lov ako pođemo sa ostalim Indijancima. U pratnji Rejmonda pošao sam za glavninom lovaca, a Rejnal je u velikom besu ošinuo konja i krenuo preko brega za svojim dronjavim rođacima. Indijanci su galopirali u gustoj gomili nešto dalje ispred nas, dižući za sobom čitav oblak prašine, koji se lelujao na vetru. Bilo ih je još uvek oko stotinu. Stigao sam ih tek kad su se zaustavili na padini brega gde su se nalazili izviđači. Tu su svi lovni užurbano sjahali s umornih životinja i uzjahali čile i odmorne konje koje su bili poveli sa sobom. Niko u grupi nije imao sedlo ili uzde. Na leđima konja bilo je pričvršćeno parče pokrivača od bizonove kože koje je služilo umesto sedla. Uže od upredenih dlaka bilo je čvrsto vezano oko donje vilice konja i služilo je kao uzde. Na grivi i repu vijorila su se orlova pera kao znak hrabrosti i brzine. Što se tiče jahača, oni su od odeće nosili samo lagani pojas oko struka i mokasine. Svaki je imao težak bič sa drškom od rogova prerijskog jelena, a korbač od bizonove kože sa mnogo čvorova bio mu je uzicom vezan za ruku. Luk je držao u ruci, a tobolac od dabarove ili panterove kože visio mu je o ramenu. Tako opremljeni, oko trideset lovaca krenuli su na levu stranu u nameri da opkole bizone. Jahali su sakriveni iza brega kako bi se napad mogao izvršiti odjednom s obe strane. Ostali su nestrpljivo čekali da prođe izvesno vreme dok njihovi drugovi ne zauzmu određene položaje. Zatim su krenuli svi u grupi, izišli na brdsku kosu i prvi put ugledali bizone koji su pasli s druge strane na ravnici.

To je bilo krdo ženki. Oko četiri do pet stotina njih zbilo se u gomilu pored obale široke reke koja je tekla tom dolinom preko peskovitog terena. Dolina je ličila na veliki okrugli basen, bila je spržena suncem i neravna, pokrivena retkom travom i opkoljena visokim golim bregovima. Videli smo naše lovce kako iz jednog klanca izbijaju u galopu na ravnicu. Vetar je duvao iz tog pravca. Bizoni su primetili njihov dolazak, pa su počeli da se kreću, ali vrlo lagano i u zbijenoj gomili, Više se ne sećam šta sam video od ove divljači sve dok se nisam našao usred njih, jer su drugi predmeti privukli moju pažnju dok sam jahao nizbrdo. U ravnici sam video mnogo starih bizona. Kad smo se približili, oni su, nimalo junački, napuštali svoje štićenice, počinjali da beže gacajući kroz živi pesak u reci, a zatim u galopu jurili prema brdima. Jedan stari bizon je zaostao za ostalima jer je slomio nogu prilikom neke nezgode. Noga mu je bespomoćno mlatarala po vazduhu. Bizon je posrtao na tri noge i izgledao tako smešan da nisam mogao da se ne zaustavim za trenutak i ne posmatram njegovo kretanje. Kad sam mu prišao, pokušao je da navali na mene, bacajući se skoro celim telom pri svakom takvom nespretnom pokušaju. Pogledavši oko sebe, video sam da se grupa Indijanaca nalazi čitavih stotinu metara ispred mene. Ošinuo sam Paulinu korbačem i pojurio za njima. Stigao sam baš na vreme, jer je u tom trenutku svaki lovac, podstreknut nekim zajedničkim osećanjem, žestoko poterao svog konja. Konji su odskočili, rastrčali se na sve strane i prešli u juriš. Odjednom je napadnuto čitavo krdo. Svi smo jurili pravo na bizone. Za tren oka bili smo među njima. Usred topota i uzvika video sam njihove tamne prilike kako jure tamo-amo kroz oblake prašine. Video sam i konjanike kako lete u poteri za njima. Dok smo mi jurišali na jednoj strani, naši drugovi su s druge strane napadali zbunjeno krdo koje je zahvatila panika. Metež i zbrka su trajali samo kratko vreme.

Prašina se slegla. Ugledali smo bizone. Kao iz nekog zajedničkog centra, bežali su na sve strane preko prerije, pojedinačno ili u dugim redovima i u malim zbijenim grupama. Za njima su jurili Indijanci jašući strahovitom brzinom i odapinjući strele sa divljim poklicima u preplašene bizone. Zemlja je bila gusto posejana telima ubijenih životinja. Ponegde se video neki ranjeni bizon iz čijih su krvavih bokova virili pernati krajevi strela. Prolazeći pored takvih ranjenih bizona, video sam kako im se sijaju oči. Bizoni su se kostrešili kao ogromne mačke i nemoćno pokušavali da jurnu prema meni i proburaze moga konja.

Otišao sam to jutro iz logora sa mudrom odlukom Pošto ni ja ni moj konj nismo bili sposobni da učestvujemo u lovu, rešio sam da budem samo mirni posmatrač. Ali, usred je jurnjave konja i bizona, meteža i prašine, bilo mi je nemoguće da ostanem miran. I kad je pored mene projurilo četiri ili pet bizona jedan za drugim, poterao sam Paulinu i dao se u poteru za njima. Pregazili smo reku, prešli preko živog peska i krenuli uz obalu. Gonili smo bizone kroz žbunje divlje kadulje koje je raslo s druge strane reke. Ali ni urođene vrline ni udarci korbača od bizonove kože nisu bili u stanju da nadomeste iscrpenu snagu jadne Pauline. Nismo uspevali da se približimo beguncima ni za dva-tri santimetra. Bizoni su, međutim, stigli do jedne jaruge koja je bila suviše široka da bi je mogli preskočiti. To ih je prisililo da se naglo okrenu i udare ulevo. Na taj način uspeo sam da se približim ženki koja je trčala poslednja, na deset do dvanaest metara. U tom trenutku, ona se okrenula, ljutito se nakostrešila i spremila se za juriš. Ispalio sam metak i pogodio je negde u vrat. Sručila se u jarugu kuda su pre nje već sišli njeni drugovi. Video sam kako im se crna leđa pojavljuju i iščezavaju dok u galopu jure dnom jaruge. Zatim su se jedan za drugim uspuzali na drugu stranu i odjurili. S njima je pobegla i ranjena životinja.

Kad sam se vratio, ugledao sam Rejmonda koji mi je dolazio u susret na svojoj crnoj mazgi. Dok smo jahali zajedno preko polja, brojali smo pobijene bizone koji su ležali na ravnici, u jarugama i u peskovitom koritu reke. Bilo ih je na desetine. U daljini su se videli konji i bizoni kako još uvek promiču dižući za sobom čitave oblake prašine. Zaplašene životinje brzo su se penjale u dugim redovima uz padine obližnjih bregova. Lovci su počeli da se vraćaju. Dečaci, koji su čuvali konje iza brega, takođe se pojaviše. Po čitavom polju ozbiljno otpoče rad na deranju i sečenju bizona. Primetio sam svog domaćina Kongra Tongu s druge strane reke kako baš silazi s konja, zaustavivši se pored bizonove ženke koju je sam ubio. Odjahao sam do njega i zatekao ga baš kada je izvlačio strelu koja je, osim svog zadnjeg pernatog dela, sasvim bila nestala u utrobi životinje. Zamolio sam ga da mi je pokloni. Još uvek je čuvam kao dokaz, iako ne baš najubedljiviji, o snazi i veštini s kojom Indijanci odapinju svoje strele.

Kožu i meso natovariše na konje, i lovci počeše da odlaze s tog mesta. Rejmondu i meni je takođe bilo dosta svega toga, pa smo krenuli u selo, jašući pravo preko pustinje koja nas je razdvajala od logora. Tu nije bilo nikakvih staza ni znakova pomoću kojih bismo se mogli snaći, ali Rejmond je, izgleda, instinktivno osećao tačku na vidiku prema kojoj treba da idemo. Antilopa je bilo svuda u velikom broju, i kao što je to uvek slučaj kada su u blizini bizona, oslobodile su se bile svoje prirodne plašljivosti. U čitavim stadima hitro su jurile uz stenovite obronke, zastajale i posmatrale nas s vrha. Naposletku smo ugledali visoke bele stene i stare borove koji su, to smo dobro zapamtili, rasli baš iznad mesta gde se nalazi logor. Međutim, još se nije video sam logor. Ugledali smo ga tek kad smo se popeli na jedan travni brežuljak Odatle smo, u ravnici ispod nas, ugledali kolibe poređane u krug i potamnele od nevremena i dima.

Ušao sam u kolibu svog domaćina. Njegova žena mi je odmah donela hrane i vode i prostrla pokrivač od bizonovog krzna. Pošto sam bio veoma umoran, odmah sam legao i zaspao. Posle jednog sata probudio me je Kongra Tonga kad je ušao u kolibu. Ruke su mu bile umazane krvlju sve do lakata. Seo je na svoje uobičajeno mesto na levoj strani kolibe Žena mu je pružila posudu s vodom da se umije, a zatim stavila pred njega zdelu sa kuvanim mesom. Dok je jeo skinula mu je s nogu krvave mokasine i navukla nove. Protegnuvši se, moj domaćin se takođe predao snu.

Lovci su po dvojica ili trojica brzo pristizali u logor. Svaki je predavao konja svojoj ženi i ulazio u kolibu sa izgledom čoveka čiji je radni dan završen. Žene su zbacivale teret sa natovarenih konja, i uskoro su se pred svakom kolibom videle velike gomile mesa i koža. Već se bilo sasvim smračilo i čitavo selo je osvetljavao sjaj vatri. Sve žene i deca su se okupili oko gomila mesa, zagledali ih i tražili najbolje delove koje su pekli na ražnju na vatri; ali su najčešće odustajali od takvih suvišnih operacija. Kasno u noći vatre su još uvek plamsale i osvetljavale grupe učesnika u ovoj divljačkoj gozbi.

Nekoliko lovaca dođoše u kolibu Kongra Tonge, sedoše pored vatre i počeše da razgovaraju o podvizima u današnjem lovu. Među ostalima pojavi se i Mene Sela. Iako je već sigurno proživeo osamdeset zima, on je aktivno učestvovao u lovu. Hvalio se da je jutros ubio dve bizonove ženke, i da bi ubio i treću da ga prašina nije tako zaslepila da je ispustio i luk i strele, i obema rukama pritisnuo oči da bi zaustavio bolove. Svetlost vatre je titrala na njegovom naboranom licu i mršavoj glavi dok je pričao svoju priču, mašući pritom rukama tako živo i neobično da su svi u kolibi prsnuli u smeh.

Stari Mene Sela bio je jedan od onih nekoliko Indijanaca u selu s kojima bih se bez ikakvog podozrenja usudio da ostanem potpuno sam. On je bio jedini Indijanac u selu od koga sam primao poklone ili usluge i pritom bio siguran da ih ne daje iz nekog ličnog interesa. On je bio veliki prijatelj belih ljudi. Voleo je da bude u njihovom društvu i bio je vrlo ponosan na poklone koje je od njih primao. Jedno posle podne, dok smo sedeli zajedno u kolibi njegovog sina, rekao mi je da dabarove i bele ljude smatra najmudrijim na zemlji. On je zaista bio ubeđen da je to tako, a uverio ga je u to događaj koji je doživeo pre mnogo godina. Počeo je da mi priča sledeću priču, a kad bi došao red na njega da povuče dim iz lule, Rejnal je koristio taj trenutak i prevodio ono što je Indijanac prethodno ispričao. Ali starac je svoje izlaganje pratio tako izrazitom pantomimom da je prevođenje bilo skoro nepotrebno.

Rekao je da je u ranoj mladosti, pre nego što je video belog čoveka, zajedno sa nekolicinom svojih drugova otišao u lov na dabarove. Uvukao se u veliku dabarovu jazbinu da vidi šta ima tamo. Čas je puzao na rukama i kolenima, čas je morao da pliva, a čas da se vuče po zemlji. Na taj način je otišao Prilično daleko pod zemlju. Bilo je vrlo mračno, hladno i tesno, tako da se najzad gotovo ugušio. Onesvestio se. Kad je počeo da dolazi k sebi, začuo je spolja glasove svojih drugova, koji su smatrali da je izgubljen i pevali mu posmrtnu pesmu U početku nije ništa video, ali je uskoro ugledao pred sobom nešto belo. Raspoznao je jasno tri bića potpuno bele kože, jednog čoveka i dve žene, koji su sedeli na ivici mračnog basena usta-Jale vode. Uplašio se i pomislio da je krajnje vreme da se vrati nazad. Posle velikih napora i muka uspeo je u tome i izašao ponovo na dnevnu svetlost. Odmah je otišao na mesto iznad basena gde je video ona tri tajanstvena bića. Ratnim buzdovanom prokopao je rupu u zemlji i seo da posmatra. Na otvoru se pojavila njuška jednog starog dabra. Mene Sela ga je odmah zgrabio i izvukao. Zatim su druga dva dabra, ženke, promolila glave. Mene Sela ih je uslužio na isti način. Na završetku svoje priče, koju je verovatno sanjao, starac reče: „Mora da su to bila ta tri bela bića koja sam video kako sede pored vode“.

Mene Sela je bio neiscrpna riznica legendi i priča tog plemena. Uspeo sam, međutim, da od njega izvučem samo nekoliko odlomaka. Kao i svi Indijanci, i on je bio suviše sujeveran i stalno je iznalazio neke razloge da ne priča je legende. „Ne valja se“, rekao bi on, „pričati takve priče leti. Ostanite s nama do sledeće zime, i ja ću vam reći sve što znam. Sada odlaze u rat grupe naših ratnika, i naši mladići će izginuti ako ja budem sedeo ovde i pričao priče pre nego što otpočnu mrazevi“.

Ali vratimo se na glavnu temu. Ostali smo na tom mestu pet dana. Posle trodnevnog neprekidnog rada lovci su doneli ogromne količine mesa i koža. U selu je ipak vladala velika uznemirenost. Svi su bili u pripravnom stanju. Mladići su krstarili okolinom izviđajući, dok su starci poklanjali veliku pažnju znamenjima i čudnim pojavama, a naročito svojim snovima. Di bismo kod neprijatelja — koji je neizbežno morao saznati za naše prisustvo ako se nalazio u blizini — ostavili utisak da smo stalno na oprezu, postavili smo na svim okolnim bregovima gomile motki i kamenja, i to tako da su iz daljine ličile na straže. Često je, pa čak i sada, taj prizor iskrsavao u mojoj mašti kao živa stvarnost. Visoke bele stene, stari borovi na njihovim vrhovima, peskovita reka koja teče pored njih, praveći polukrug oko sela, žbunovi divlje kadulje tamnozelene boje i zdravog mirisa. Indijanske žene su satima prolazile između reke i koliba noseći posude za vodu. U logoru uglavnom nije bilo nikog sem žena i dece, nekoliko vrlo starih ljudi i lenjih i beskorisnih mladića Pored pasa, sada ugojenih i mirnih zbog izobilja hrane, to su bili jedini stanovnici sela. Pa ipak, logor je pružao bučnu sliku rada. Na sve strane sušilo se na suncu meso, obešeno na kožnu užad. Oko koliba mlade i stare žene štavile su kože, razastrte po zemlji. Skidale su s jedne strane dlaku a s druge zaostalo meso, a zatim ih mazale bizonovim mozgom da budu što mekanije i gipkije.

Išao sam u lov samo prvih dana, jer sam hteo da štedim sebe i svoga konja. Počeo sam brzo da se oporavljam i dobijam snagu, kao što mi se uvek događalo kad bi moja bolest popustila. Uskoro sam bio u stanju da hodam bez napora. Odlazio sam sa Rejmondom po obližnjoj preriji u lov na antilope. Ponekad sam pešice napadao bizone koji su lutali unaokolo. U takvim pokušajima nismo imali naročitog uspeha Kad sam jednog jutra izašao iz kolibe Kongra Tonge, Rejnal me pozva s druge strane sela da dođem kod njega na doručak. Doručak je bio obilan. Sastojao se od masnih i sočnih rebara debelog bizona. Od ovoga svakako nema boljeg u toj vrsti jela Peklo se pored vatre nabodeno na snažan ražanj, koji je Rejnal potom doneo i zabo ga u zemlju pred svojom kolibom Rejmond i ja smo zajedno s njim zauzeli mesta oko ražnja, izvadili noževe i, dobro raspoloženi, navalili na jelo. Uprkos lekarskog iskustva i saveta, izgleda da mi je ova jaka hrana bez hleba i soli odlično prijala.

„Pre noći stići će ovamo neki stranci“, reče Rejnal.

„Otkud znaš“ upitah.

„Sanjao sam. Predskazuje mi se u snovima, kao i Indijancima. Eto, i Oluja je sanjao isto, pa je sa svojim dobrim znancem i prijateljem Kunićem otišao u izviđanje.“ Nasmejao sam se Rejnalovoj lakovernosti i otišao u domaćinovu kolibu da uzmem pušku. Potom sam izašao na nekoliko kilometara u preriju, opazio jednog starog bizona kako stoji sam u polju, privukao se jednom jarugom, opalio na njega iz puške i posmatrao ga kako beži. Zatim sam se, iscrpljen i prilično rđavo raspoložen, vratio natrag u selo. Čudnim sticajem okolnosti Rejnalova predviđanja su se obistinila: prvi na kope sam naišao bila su dvojica trapera. Rulo i Sarafin, koji su mi dolazili u susret. Ti ljudi, kao što se čitalac možda seća, napustili su bili našu grupu otprilike pre dve nedelje. Lovili su u Crnim Planinama i sada su se vraćali u Stenovite Planine. Nameravali su da posle nekoliko dana krenu u obližnju planinu

Medisin Bou. Ovi ljudi nisu bili baš najuglađeniji ili najotmeniji saputnici, ali su, s obzirom na skučeno društvo u selu, predstavljali ipak dobrodošlo pojačanje. Ostatak dana proveli su ležeći u Rejnalovoj kolibi, pušeći i razgovarajući. Ta koliba zaista nije bila ništa bolja od najbednije čerge. Bila je napravljena od koža pričvršćenih za kočeve i spreda sasvim otvorena. Unutra je bila lepo zastrta mekanim pokrivačima od bizonovo krzna. Tu smo ostali zaštićeni od sunca, okruženi pokućanstvom gospođe Margot. U selu je sve bilo mirno i tiho. Lovci tog dana nisu išli u lov, nego su spavali u svojim kolibama, dok su žene, većinom ćutke, obavljale svoje teške poslove. Nekoliko mladića lenjo se igralo loptom na sredini sela Kad su se umorili, zamenile su ih neke devojke bučnijom igrom. Nešto dalje, među kolibama neka deca i odraslije devojčice zabavljali su se bacajući jednu svoju drugaricu uvis na pokrivaču od bizonove kože. Ta igra sasvim liči na drevnu razonodu od koje je Sančo Pansa toliko propatio. Još dalje na preriji gomila malih golišavih dečaka tumarala je okolo zabavljajući se raznim jednostavnim igrama, ili je proganjala ptice i veverice gađajući ih lukovima i strelama. Teško nesrećnim malim životinjama ako padnu u nemilosrdne ruke tih strelaca koji uživaju u mučenju. Iz susedne kolibe pojavila se jedna žena vredna domaćica po imenu Vih Vaštaj ili Dobra žena. Ona nam je donela veliku zdelu vasne, i otišla sva ushićena kada sam joj poklonio zeleni stakleni prsten, kakve sam obično nosio sa sobom i delio kao poklon u sličnim prilikama.

Sunce je zalazilo. Žarko crvenilo razlilo se bilo skoro po celom nebu, ogledajući se i u maloj reci koja je krivudala između žbunja divlje kadulje. Neki mladići otidoše iz sela, i uskoro se vratiše terajući pred sobom nekoliko stotina konja raznih veličina, starosti i boje. Lovci izađoše i svaki preuze svoje konje, ispita u kakvom su stanju i čvrsto ih veza dugim konopcima za kočeve pobodene ispred svojih koliba. Prođe još pola sata pre nego što se buka utiša i ponovo zavlada mir. Bilo se već skoro sasvim smračilo. Staviše lonce na vatre, oko kojih se okupiše žene s decom, smejući se i veselo razgovarajući. V sredini sela obrazova se još jedan, drukčiji krug. Sačinjavali su ga starci i glasoviti ratnici, koji su sedeli navukavši na ramena bele kožne ogrtače. Dok je lula prelazila iz ruke u ruku, vodio se razgovor u kom nije bilo ni traga od one ozbiljnosti i uzdržljivosti koja se obično pripisuje Indijancima. Kao i obično, sedeo sam s njima. U ruci sam držao šest raketa i žabica koje sam napravio jednog dana za vreme logorovanja kod Laramijske Reke. Načinio sam ih bio od baruta, drvenog ugljena i listova iz knjige „Fremontova ekspedicija“, koje sam omotavao oko jedne velike olovke. Čekao sam priliku da se domognem velikog komada zapaljenog suvog stajskog đubreta koji su Indijanci držali pored sebe na zemlji i njime palili lule. Zapalio sam odjednom sve žabice i bacio ih u vazduh. Začulo se fijukanje, prasak i šištanje u vazduhu nad glavama prisutnih. Svi su skočili i pobegli s uzvicima čuđenja i zaprepašćenja. Posle nekoliko trenutaka osmelili su se i počeli da se vraćaju jedan po jedan, a neki najhrabriji uzeše u ruke izgorelu hartiju i ispitivali su je vrlo radoznalo u želji da otkriju tajnu. Otada sam uživao veliki glas kao „čarobnjak vatre“.

Logorom je odzvanjao prigušeni žamor veselih glasova. Bilo ih je, međutim, i nešto drukčijih. Iz jedne velike kolibe, koja je kao džinovski fenjer bila iznutra osvetljena plamenom, čuli su se žalosni uzvici u horu i otegnuto naricanje koje je ličilo na zavijanje vukova. Neka žena, skoro gola, previjala se napolju, strahovito vikala i nožem parala noge dok ih nije sasvim oblila krv. Baš pre godinu dana jedan mladić koji je pripadao toj porodici poginuo je od neprijateljskih ruku. Njegovi rođaci su sada oplakivali taj gubitak. Čuli su se i neki drugi glasovi. Prilično daleko od sela svaki čas su iz pomrčine dopirali glasni, ozbiljni krici. Oni su dopirali sa vrha jednog brda, gde su mladići prizivali Velikog Duha da im pomogne u njihovom poduhvatu, pošto je trebalo da za nekoliko dana krenu u ratni pohod. Dok sam to slušao, Rulo me je, sa osmehom na bezbrižnom licu, pozvao i skrenuo mi pažnju na jednu drugu kolibu. Ispred kolibe gde je živela Vih Vaštaj stajala je neka druga žena i ljutito grdila jednog starog žutog psa koji je ležao na zemlji s njuškom među šapama. On je sanjivo upirao oči u njeno lice kao da tobože pažljivo sluša, ali je bio čvrsto rešen da odmah zaspi čim se sve to svrši.

„Treba da te je stid od samog sebe!“ govorila je starica. „Hranila sam te dobro, brinula se o tebi još kad si bio mali i slep i kad si mogao samo da pužeš okolo i skičiš umesto da urličeš kao što sada radiš. Kad si odrastao, rekla sam da si dobar pas. Bio si snažan i pitom kada su ti stavljali teret na leđa, i nikad se nisi motao među konjskim nogama kapa smo svi zajedno putovali preko prerije. Ali, ti nemaš srca! Kad god je neki kunić iskočio iz žbunja, uvek si prvi pojurio za njim i povukao za sobom sve ostale pse. Moraš znati da je to što si učinio bilo vrlo opasno. Kad si odlazio daleko u preriju a nikog nije bilo u blizini da ti pomogne, moglo se dogoditi da iz jaruge iskoči neki vuk, i šta bi tada bilo s tobom? Sigurno bi poginuo, jer se nijedan pas ne može dobro boriti s teretom na leđima. Nema ni tri dana kako si poslednji put odjurio u preriju i prevrnuo vreću sa drvenim klincima kojima obično pričvršćujem kožu na prednjem delu kolibe. Pogledaj u kolibu, i videćeš kako na njoj sve mlatara po vazduhu. A večeras si ukrao veliko parče debelog mesa koje sam pekla na vatri za decu. Kažem ti, ti nemaš srca i moraš umreti!“

Rekavši to, žena se uputi u kolibu i izađe otuda držeći u ruci veliki kameni malj. Jednim udarcem ona ubi nesrećnog psa. Ovaj govor vredi zabeležiti kao sliku jedne zanimljive osobine Indijanaca da nerazumnim životinjama pripisuju sposobnost i moć da razumeju ono što im se govori.

Sudeći po mnogim njihovim tradicijama i običajima, sami Indijanci su zaista prilično slični tim životinjama. Oni čak smatraju čašću da vode poreklo od medveda, vukova, jelena ili kornjača.

Pošto je već bilo kasno, prošao sam kroz selo i uputio se kolibi svoga domaćina Kongra Tonge. Čim sam ušao, ugledao sam ga kako drema zavaljen na svom uobičajenom mestu, obasjan vatrom koja je plamtela na sredini kolibe. Njegov ležaj nije bio nimalo neudoban. Sastojao se od bizonovih krzna prostrtih po zemlji i jastuka od beljene jelenske kože, napunjenog perjem i ukrašenog šljokicama. Kao udoban naslon za leđa služio mu je neki predmet napravljen od tankog šiblja i trska, na koji se mogao navaliti u sedećem položaju. Iznad toga, baš nad njegovom glavom, visili su njegov luk i tobolac za strele. Njegova skvav, nasmejana žena širokog lica, očigledno još nije bila sasvim završila svoje domaće poslove, jer se vrzmala spremajući posuđe i svežnjeve sušenog mesa koje je pažljivo ređala po kolibi. Nažalost, ona i njen suprug nisu bili jedini stanovnici ovog stana. Okolo je ležalo šestoro dece koja su spavala u raznim položajima. Moje sedlo se nalazilo na svom mestu uvrh kolibe, a pred njim je na zemlji bilo prostrto bizonovo krzno. Uvio sam se u pokrivač i legao. Međutim, da nisam bio neobično umoran, ne bih mogao zaspati od buke u susednoj kolibi, iz koje se čula jednolična lupa indijanskog bubnja, pomešana sa povremenim snažnim povicima i pevanjem nekog hora od dvadesetinu glasova. Tu su se uveliko kockali sa svim potrebnim formalnostima. Igrači su stavljali na kocku svoje ukrase, konje, a kad je uzbuđenje poraslo, i odela, pa čak i oružje. Očajničko kockanje nije privilegija samo pariskog podzemlja. Ljudi iz ravnica i šuma isto tako pribegavaju kocki kao olakšanju u svom dosadnom, jednoličnom životu koji zna samo za žestoka uzbuđenja i bezbrižni nerad. Zaspao sam, dok su mi u ušima odjekivali duboki tonovi indijanskog bubnja. Ta orgija trajala je bez prekida sve do svanuća. Uskoro me je probudilo jedno od dece koje se bilo uspuzalo na mene, dok je drugo, starije, rukama povuklo moj pokrivač i smestilo se u vrlo neprijatnoj blizini. Bez oklevanja sam odbio je nasrtaje udarivši ove male divljake po glavi kratkim štapom koji sam za je svrhe uvek držao pored sebe. Pošto spavaju pola dana i jedu mnogo više nego što bi trebalo, ova deca su jako nemirna u snu. Zbog toga sam obično po četiri do pet puta u toku noći morao da pribegavam ovoj operaciji sa štapom. Moj domaćin je takođe bio izvor jedne druge strahovite neprijatnosti. Svi ti Indijanci, pa prema tome i on, smatraju da je neizostavno obavljanje izvesnih određenih postupaka uslov od koga zavisi njihov uspeh u životu, bilo u ratu, ljubavi, lovu ili ma u kakvom drugom poslu. Ove „medicine“, kako ih oni zovu, obično se saopštavaju u snovima i često su vrlo glupe. Neki Indijanci udaraju lulom o zemlju svaki put kad povuku dim iz nje. Drugi traže da se sve što kažu protumači na suprotan način. Šou je jednom sreo nekog starca koji je sebi bio utuvio u glavu da bi sve bilo izgubljeno ako on ne bi primorao svakog belog čoveka koga sretne da popije krčag hladne vode. Moj domaćin je u pogledu svog znamenja bio naročito nezgodan. Duhovi su mu u snu rekli da svake noći mora da otpeva neku pesmu, i redovno, oko dvanaest časova noću, budilo me je njegovo žalosno jednolično pojanje. Ugledao bih ga kako sedi na svom ležaju uspravan kao strela i obavlja svoju žalosnu dužnost vrlo poslovnog izgleda. Noću su se čuli i drugi, isto tako neskladni glasovi. Svi psi u selu, a bilo ih je na stotine, zalajali bi složno dva ili tri puta između zalaska sunca i svanuća. To je bila strahovita dreka koja mi nije ličila ni na šta što sam dotada čuo, izuzev možda na strašno zavijanje vukova koje smo čuli ponekad, mnogo kasnije, kada smo silazili niz Arkanzas tragom armije general Kernija. Ova pasja dreka je možda čak i neskladnija od zavijanja vukova. Kad je čovek čuje noću iz daljine, ona ostavlja na njega neki čudan, nezemaljski utisak. Već samo to bilo bi dovoljno da omete san nekom nervoznom čoveku, a ako se još spava usred je dreke, ona postaje neizdržljiva. Prvo bi se začulo otegnuto, glasno zavijanje nekog psa. Njemu bi se zatim pridružili drugi, dok lavež ne bi zahvatio celo selo i vazduh se ispunio zbrkanim i neskladnim zavijanjem, koje je istovremeno i divlje i žalosno. Taj lavež bi potrajao izvesno vreme, a zatim bi prestao i opet bi zavladala tišina.

Kad je svanulo jutro, Kongra Tonga uzjaha svog konja i ode s lovcima. Možda nije naodmet reći neku reč o njemu kao suprugu i ocu. I on i njegova skvav, kao i većina drugih Indijanaca, mnogo su voleli svoju decu, prema kojoj su bili preterano blagi. Nikad ih nisu kažnjavali, sem u najozbiljnijim slučajevima, i to na taj način što bi na njih prosuli krčag hladne vode. Njihovi potomci su postali prilično neučtivi i neposlušni zbog takvog vaspitnog sistema, koji nikako ne teži da ublaži divlje shvatanje slobode i krajnji otpor protiv svakog sputavanja, što leži u suštini indijanskog karaktera. Teško se mogao naći nežniji otac od Kongra Tonge. Naročito je preterano voleo jedno derište koje nije bilo više od pola metra. Ponekad bi raširio po zemlji bizonovo krzno u kolibi, seo na njega, stavio preda se svog malog ljubimca i tiho mu pevao neku pesmu čije se reči upotrebljavaju kao pratnja uz jednu ratničku igru. Mališan je jedva uspevao da održi ravnotežu raširivši obe ruke. Slušajući očevu pesmu dizao bi nogu i polako se okretao u krug, dok se moj domaćin oduševljeno smejao i svaki čas me pogledao da vidi divim li se i ja ovom preuranjenom podvigu njegovog potomka. Kao muž nije bio tako nežan. Skvav, s kojom je živeo u kolibi provela je s njim mnogo godina. Dobro se brinula o njegovoj deci i domaćinstvu. Prilično ju je voleo i, koliko sam mogao primetiti, nisu se nikad svađali, ali njegova toplija osećanja bila su rezervisana za mlađe i novije miljenice. Sada je trenutno imao samo jednu, koja je živela u drugoj kolibi. Dok smo logorovali na ovom mestu, ona mu jednog dana dosadi, i on je istera napolje, baci za njom sav nakit, haljine i sve što je imala i reče joj da se vrati svom ocu. Pošto je sproveo u delo ovaj preki razvod, koji je opravdao čitavim nizom jakih razloga, vrati se, sede na svoje uobičajeno mesto i poče da puši kao savršeno spokojan čovek, sasvim zadovoljan sobom.

Baš to posle podne sedeo sam s njim u kolibi. Osetio sam želju da saznam kako je dobio mnogobrojne ožiljke koji su se videli po njegovom golom telu. O nekim pak nisam smeo da pitam, jer mi je njihovo poreklo već bilo jasno. Na rukama je u pravilnim razmacima imao ožiljke koji su ličili na duboke posekotine nožem. Na leđima i na grudima bilo ih je i drukčijih. To su bili tragovi mučenja, kome se ovi Indijanci, kao što je običaj i kod nekih drugih plemena, dobrovoljno podvrgavaju u izvesno godišnje doba. Možda se ono delimično može objasniti željom da se stekne slava hrabrog i izdržljivog čoveka, ali je to uglavnom akt ličnog žrtvovanja radi obezbeđenja naklonosti duhova. Ožiljke na grudima i leđima dobio je na taj način što je kroz meso provlačio jake drvene cepke za koje su kožnim uzicama bile pričvršćene teške bizonove lobanje. Tako izboden, nesrećnik je trčao što može brže, dok su ga dvojica drugova pridržavali za ruke. On je morao da trči dokle god se meso ne otkine i lobanje ne padnu na zemlju. Drugi ožiljci na telu Kongra Tonge bili su posledica nekih nezgoda, ali veliki broj njih je dobio u ratu. On se ubrajao u najčuvenije ratnike svog plemena. U toku svog života pobio je, kako mi se sam hvalio, četrnaest ljudi. Iako je, kao i drugi Indijanci, bio hvalisavac i lažljivac, ipak su i izveštaji iz drugih izvora potvrđivali njegove navode. Laskala su mu moja pitanja i radoznalost. Ispričao mi je mnogo priča, istinitih ili lažnih, o svojim ratnim podvizima, među kojima i jednu koja slika najgore osobine indijanskog karaktera i to tako dobro da je ne mogu izostaviti. Pokazujući prstom na ulaz u kolibu, u pravcu planine Medisin Bou, koja nije bila daleko, Kongra Tonga mi reče da je pre nekoliko leta bio tamo sa jednom grupom svojih mladih ratnika. Tu su naišli na dvojicu Indijanaca iz plemena Zmija koji su lovili u tim krajevima. Jednog su oborili strelama, a za drugim su jurili planinom dok ga nisu opkolili. Kongra Tonga je lično iskočio između drveća i zgrabio ga za ruke. Tada su dotrčali njegovi mladi ljudi i držali ga čvrsto dokle ga on lično nije živog skalpirao. Zatim su naložili vatru, sasekli svom zarobljeniku žile na rukama i nogama, bacili ga na vatru i držali ga u plamenu pritiskujući ga dugim štapovima sve dok nije živ izgoreo. Tu svoju priču je ulepšao opisivanjem pojedinosti, koje su toliko odvratne i strašne da ih ne mogu ni pomenuti. Dok je to pričao, izraz lica mu je bio izvanredno blag i otvoren. Na njemu se nije ogledala svirepost koja je česta među ovim Indijancima. Dok je do sitnica iznosio ovaj đavolski svirep događaj, gledao me je u lice tako prostodušno kao malo dete u svoju majku pričajući joj o nekom doživljaju iz svoje rane mladosti.

Koliba starog Mene Sele mogla je da posluži kao još jedna slika svireposti i okrutnosti indijanskog načina ratovanja. Tu je živeo okretan dečačić svetlih očiju koji je nekad pripadao jednom selu plemena Crna Noga. To malo, ali krvoločno i zločinačko pleme bilo je u prisnom savezu sa Arapahoima. Otprilike pre godinu dana Kongra Tonga je s jednom grupom ratnika naišao na dvadeset koliba tih Indijanaca u ravnicama, nešto dalje prema istoku od našeg sadašnjeg logora. Opkolio ih je noću, iskasapio ljude, žene i decu i ostavio samo ovog malog dečaka u životu Starac ga je primio u svoju porodicu kao posvojče, i dečak se potpuno stopio sa ostalom decom Odžilalaha s kojima se družio živeći u istim uslovima. U selu je živeo i jedan ratnik iz plemena Krou, čovek džinovskog stasa i skladnog tela. Zarobljen je bio pre mnogo godina. Usvojila ga je neka žena umesto svog sina koga je izgubila, i on je izgubio osećanje pripadnosti starom plemenu, pa se i ponašao i osećao kao Odžilalah.

Treba imati na umu da je u ovom selu ponikla ideja i plan za veliki ratnički pohod protiv Indijanaca iz plemena Zmija i Krou. Iako je taj plan propao, iskre ratničke revnosti i dalje su plamsale. Jedanaest mladića se spremalo da pođe u borbu protiv neprijatelja. Četvrti dan našeg boravka u ovom logoru bio je utvrđen kao dan njihovog odlaska. Na čelu ove grupe nalazio se dobro građeni, okretni mali Indijanac po imenu Beli Štit, koga sam već bio primetio po čistoći odela i izgleda. I njegova koliba, iako nije bila velika, bila je najbolja u selu. Skvav mu je bila jedna od najlepših žena u selu, a njegov stan je u celini bio uzoran porodični dom u plemenu Odžilalaha. Odlazio sam često u njegovu kolibu, jer je Beli Štit prilično voleo bele ljude. Često me je pozivao na duge gozbe u svako doba dana. Jednom kada je glavni deo gozbe prošao, seli smo na bizonovo krzno, prekrstili noge, zapalili lulu i vrlo prijateljski razgovarali. Beli Štit je ustao, skinuo ratničku opremu koja je visila po kolibi i pokazao mi je s velikim ponosom. Između ostalog, tu je bio i divan ukras za glavu, sav od orlovskih pera. Izvadio ga je iz omota i stavio na glavu. Stajao je tako preda mnom savršeno svestan da divno izgleda i da taj ukras dobro pristaje njegovom tamnom licu i snažnom, divnom stasu. Rekao mi je da je taj ukras za glavu napravljen od pera tri orla i da svako vredi koliko i jedan dobar konj. Skinuo je i štit, ukrašen živim bojama, koji je visio pored tog ukrasa od orlovih pera. Ovi varvarski ukrasi ostavljali su divan utisak. Tobolac za strele bio je načinjen od pegaste kože malog pantera koji živi u Crnim Planinama, s koje nisu bili skinuti rep i kandže. Beli Štit je završio gozbu na način koji je karakterističan za svakog Indijanca. Zamolio me je da mu dam malo baruta i metaka, jer pored luka i strele ima i pušku. Ali ja sam mu morao odbiti molbu, jer sam jedva imao dovoljno i za sebe. Dao sam mu ipak na rastanku nešto crvenila na poklon, pa je bio sasvim zadovoljan.

Sutradan se Beli Štit prehladio i dobio zapaljenje grla, Odmah se oneraspoložio. Iako se ranije nijedan ratnik u *selu* nije tako ponosito držao, Beli Štit je sada, izgubljenog i snuždenog izgleda, žalosno obilazio oko kolibe. Naposletku je, do grla umotan u svoj ogrtač, seo pred Rejnalovu kolibu, ali kada je saznao da niko od nas ne zna kako da mu pomogne, ustao je i otišao do jednog vrača u selu. Stari varalica ga je neko vreme snažno udarao obema pesnicama, urlikao i derao se oko njega, udarajući mu pored uha u bubanj ne bi li mu isterao zle duhove. Kad ni takvo lečenje nije dalo željene rezultate, Beli Štit se povukao u svoju kolibu i tamo ležao tužan nekoliko sati. Posle podne se još jednom pojavio i opet seo na zemlju pred Rejnalovom kolibom držeći se rukom za vrat. Neko vreme je sedeo ćuteći i tužno upirao oči u zemlju. Naposletku je počeo da govori tihim glasom.

„Ja sam hrabar čovek“, reče. „Svi mladići me smatraju velikim ratnikom, a desetorica ih je spremno da pođe sa mnom u ratni pohod Ići ću s njima i pokazaću im gde je neprijatelj. Ratnici iz plemena Zmija ubili su prošlog leta moga brata. Ne mogu živeti ako ne osvetim njegovu smrt. Sutra ćemo krenuti i doneti njihove skalpove“.

Beli Štit kao da je izgubio svoju uobičajenu vatrenost i svežinu duha. Svoju odluku je iznosio pognute glave, kao čovek koga je obuzelo duboko očajanje.

Sedeći je večeri pored vatre, video sam ga obučenog u sjajno ratničko odelo. Obrazi su mu bili namazani crvenom bojom. Izveo je svog omiljenog ratnog konja pred kolibu, uzjahao ga i obišao čitavo selo pevajući hrapavim glasom svoju ratničku pesmu, praćenu živim odobravanjem žena. Zatim je sjahao i nekoliko minuta ležao na zemlji kao da nekog preklinje za nešto. Sutradan ujutru uzalud sam očekivao odlazak ratnika. U selu je sve bilo mirno. Tek pred podne pojavio se Beli Štit i seo na svoje staro mesto pred nama. Rejnal ga je upitao zašto nije otišao da traži neprijatelja.

„Ne mogu da idem“, odgovori on snuždenim glasom. „Dao sam svoje bojne strele belom čoveku“.

„Dao si mu samo dve svoje strele“, reče Rejnal. „Ako mu ih zatražiš, on će ti ih vratiti“.

Beli Štit je ćutao neko vreme. Najzad progovori sumornim glasom:

„Jedan od mojih mladića je sanjao rđav san. Javili su mu se duhovi mrtvih i bacali se na njega kamenjem“.

Ako je taj Indijanac zaista sanjao takav san, on je stvarno mogao razbiti svaki ratnički pohod. Ali smo i Rejnal i ja tada bili ubeđeni da je to čista izmišljotina, koja je trebalo da mu posluži kao izgovor da ostane kod kuće.

Beli Štit je uživao glas ratnika izuzetne hrabrosti. On bi verovatno podneo smrtnu ranu bez jauka, i bez oklevanja izdržao najgore muke na koje bi ga neprijatelj mogao staviti. Sva moć prirode jednog Indijanca bila bi pozvana u pomoć da se savlada takvo iskušenje. Indijanac se od detinjstva priprema za to. U takvom slučaju uzrok njegovih patnji bio bi vidljiv i opipljiv, i njegov duh bi prkosio neprijatelju. Time bi stekao najveću slavu ratnika koji je hrabro pogledao smrti u oči. Međutim, kada oseća da ga je napalo neko tajanstveno zlo pred kojim je njegova muževnost nemoćna a snaga nedovoljna, kada ne može da vidi neprijatelja pa da mu se odupre i prkosi mu, i najhrabriji ratnik odmah pada bespomoćan ničice na zemlju. On veruje da je njime ovladao nekakav zao duh ili da je žrtva čarolija. Kada pati od neke duge bolesti, Indijanac se često prepušta svojoj tobožnjoj sudbini, vene od žalosti i umire kao žrtva svoje sopstvene mašte. Na isti način deluju i nesreće, ako često nailaze, ili ako nekoga dugo prati loša sreća. Poznato je da Indijanci znaju da odjašu usred neprijateljskog logora ili da golim rukama napadnu grizli-medveda samo da bi se oslobodili života za koji smatraju da je tobože proklet od sudbine.

Tako nije bilo ništa ni od ratničkog pohoda Belog Štita, uprkos tome što su svi postili, tumačili snove i prizivali Velikog Duha.

GLAVA XVI

TRAPERI

GOVOREĆI O INDIJANCIMA, skoro sam sasvim zaboravio na dvojicu smelih pustolova jedne druge rase, na trapere Ruloa i Sarafina. Ti ljudi su se bili latili opasnog i smelog posla. Odlazili su u kraj gde su živeli Indijanci iz plemena Arapaho,-koji se nalazio na dan putovanja zapadno od našeg logora. Ovi Indijanci, koje smo Šou i ja docnije presretali u velikom broju i koji su se u poslednje vreme sami proglasili neprijateljima belaca, zapretili su da će ubiti prvog belca koji se usudi da pređe na njihovu teritoriju. Ta izjava je imala sledeći povod:

Prošlog leta, 1845. godine, pukovnik Kerni je sa nekoliko četa konjanika napustio tvrđavu Livenvort i krenuo za tvrđavu Larami.

On je prošao pored planina i stigao u tvrđavu Bent, a zatim ponovo krenuo prema istoku i vratio se tamo odakle je i pošao. Za vreme dok je bio u tvrđavi Larami poslao je jedan deo svojih snaga u pravcu zapada čak do Slatke Vode, a on sam je ostao u tvrđavi. Indijancima koji su živeli u okolini uputio je poruke i pozvao ih na sastanak u cilju savetovanja. Okolna plemena su tada prvi put videla bele ratnike. Kao što se moglo i očekivati, nije bilo kraja njihovom čuđenju kad su videli kako se belci kreću u pravilnom vojničkom stroju, kako su obučeni i opremljeni za rat. Isto tako su se čudili i veličini i snazi njihovih konja. Među ostalima i Indijanci iz plemena Arapaho došli su u znatnom broju u tvrđavu. U poslednje vreme oni su bili izvršili mnogobrojna ubistva. Pukovnik Kerni je zapretio da će, ako ubiju još jednog belog čoveka, poslati svoje konjanike protiv njih i uništiti čitavo pleme. Da bi dao još veću važnost svom govoru, pukovnik je uveče naredio da se otvori paljba iz jednog topa i da se baci u vazduh jedna raketa. Mnogi Indijanci iz plemena Arapaho pali su ničice na zemlju, dok su drugi, začuđeni i preplašeni, pobegli dižući veliku graju. Sutradan su se povukli u svoje planine Uhvatio ih je veliki strah od konjanika, njihovog velikog topa koji pali dvaput odjednom, i vatrenog glasnika koga su bledoliki poslali Velikom Duhu. Ostali su mirni nekoliko meseci i nisu učinili nova zlodela. Baš uoči našeg dolaska u taj kraj jedan Indijanac iz ovog plemena, služeći se najpodmuklijim izdajstvom, ubio je dvojicu belih ljudi koji su lovili u planinama. Bilo je nemoguće otkriti razlog takvom Indijančevom postupku. Po svemu sudeći, postupio je tako jer nije mogao da se odupre onom neobjašnjivom nagonu koji često obuzme Indijance i koji je, izgleda, samo odraz njihove urođene svireposti. Čim je ubistvo izvršeno, čitavo pleme je obuzeo veliki strah, i očekivalo je svakoga dana da se pojave osvetnički konjanici. Nije im padalo na pamet da ih od neprijatelja razdvaja pustinja od tri stotine kilometara. Poslali su u tvrđavu Larami veliku delegaciju, koja je u cilju pomirenja donela sa sobom dragocene poklone u konjima. Bordo je odbio da ih primi. Zatim su upitali da li bi bio zadovoljan ako izruče samog ubicu ali je on odbio i tu ponudu. Delegacija Arapahoa se vratila u još većem strahu. Nedelje su prolazile a konjanici se nisu pojavljivali. To je imalo za posledicu ono što su i predviđali ljudi koji najbolje poznaju Indijance. Pleme Arapaho je uobražavalo da Bordo nije prihvatio njihove poklone samo iz straha i da se ne moraju plašiti osvete belih. Sa terora pređoše na krajnju drskost. Bele ljude su nazivali kukavicama i babama. Jednog dana u tvrđavu Larami dođe neki prijateljski raspoložen Indijanac iz plemena Dakota s vešću da je pleme Arapaho rešeno da ubije prvog belog psa koga se domogne.

Da se u tvrđavi Larami nalazio neki vojni funkcioner sa odgovarajućim ovlašćenjima, da je on prihvatio ponudu plemena da izruči i da je naredio da se ovaj izvede i strelja u prisustvu njegovih saplemenika, Indijanci bi osetili strahopoštovanje i ostali mirni. Opasnost bi time bila prilično otklonjena. Ovako je, međutim, okolina planine Medisin Bou bila izvanredno opasna. Stari Mene Sela, istinski prijatelj belaca, i mnogi drugi Indijanci, okupili su se oko dva trapera i uzaludno nastojali da ih odvrate od njihove namere. Ali Rulo i Sarafin su se samo smejali kad bi im neko pomenuo opasnost. Jednog jutra, i to baš dan pre nego što ćemo napustiti logor, u tamnom podnožju planine Medisin Bou svi smo opazili tanke bele oblake dima. Odmah su upućeni izvidnici. Oni su se vratili sa izveštajem da se taj dim diže iz jednog logora indijanskog plemena Arapaho napuštenog tek pre nekoliko sati. Dva trapera su ipak i dalje vršili pripreme za odlazak.

Sarafin je bio visok, snažan čovek sumornog i mračnog lica. Od njegove puške, vrlo verovatno, nisu ginuli samo bizoni i Indijanci. Rulo je imao široko rumeno lice sa nekoliko bora, kao u deteta. Bio je snažna i krupna ljudina. Prvi zglavci na prstima obeju nogu još ranije su mu smrzli. Nedavno je njegov konj naleteo na njega, zgazio ga i ozbiljno mu povredio grudni koš. Ali to nimalo nije uticalo na njegovu veselost. Po čitav dan je tumarao po logoru na svojim sakatim nogama, razgovarao, pevao i šalio se sa indijanskim ženama. Rulo je osećao naklonost prema Indijankama, ali nije imao sreće. Uvek je imao po jednu kojoj je morao da poklanja šljokice, razne ukrase, vrpce i sve druge lepše stvari koje nose Indijanke. Iako je morao da je ostavlja kad je odlazio u lov, to ga nije nimalo uznemiravalo, jer po prirodi nije bio ljubomoran. Ako ponekad ne bi potrošio na svoju miljenicu tamne kože sve što je stekao u lovu, on bi ostalo proćerdao gosteći svoje drugove. Ako nije bilo rakije, a to je bio čest slučaj, zamenjivala ju je jaka kafa. Pošto ljudi koji žive u ovim krajevima nisu nimalo poznati po opreznosti ili uzdržljivosti, bilo je sigurno da će odjednom potrošiti sve čega se domognu u takvim prilikama, bez obzira na cenu ili količinu tih stvari. Kao i život drugih trapera i Ruloov život je bio pun protivrečnosti i raznovrsnosti. On je prestajao da se bavi lovom samo u izvesno doba godine, i to za vrlo kratko vreme. Ostatak godine provodio je u blizini tvrđave, gde se izležavao ili logorovao sa svojim prijateljima, išao u lov ili uživao u svim blagodetima nerada. Ali kad bi jednom krenuo u potragu za dabrovima, Rulo se izlagao najvećim lišavanjima i opasnostima. U takvom lovu čovek mora da bude uvek oprezan. Moraju mu biti pokretne i budne i ruke i noge, i oči i uši. Često se mora zadovoljavati time da svoj večernji obrok pojede nekuvan, samo da svetlost njegove vatre ne privuče pažnju

Indijanaca koji lutaju tim krajem. Ponekad mora, pošto je pojeo obrok jednostavne hrane, ostaviti vatru da gori i povući se pod okrilje tame, kako bi se neprijatelj, privučen svetlošću, razočarao kad utvrdi da mu je žrtva otišla i kako ne bi bio u stanju da traži njegove tragove u pomrčini. Takav su život vodili mnogobrojni traperi koji su lovili u Stenovitim Planinama. Nedavno sam sreo jednog na čijim su se grudima videli ožiljci šest metaka i strela. Jedna ruka mu je bila slomljena puščanim metkom, a jedno koleno ozleđeno. Pa ipak, sa žilavošću i upornošću kakvom se često odlikuju doseljenici iz Nove Engleske, taj traper se, ma gde se našao, -uvek bavio svojim opasnim pozivom.

Poslednjeg dana našeg boravka u tom logoru traperi su bili spremni za odlazak. Kad su bili u Crnim Planinama, ulovili su sedam dabrova. Krzna su ostavili Rejnalu da ih čuva, do njihovog povratka. Njihovi snažni i okretni konji bili su zauzdani zarđalim španskim uzdama, a za gruba meksikanska sedla bile su pričvršćene drvene uzengije. Pozadi sedla ležao je savijen pokrivač od bizonovog krzna, a ispred sedla bio je prebačen svežanj zamki za lov na dabrove. Pored pušaka, noževa, kesa za barut, fišeklija, kremena, nekih gvozdenih predmeta i kalajnog lonca, to je bila čitava njihova oprema za putovanje. Rukovali su se s nama i odjahali. Napred je išao Sarafin sumornog lica, dok je Rulo živahno pocupkujući na svom sedlu, udarao konja u slabine, šibao ga i brzo kasao preko prerije pevajući iz sveg glasa neku kanadsku pesmu. Rejnal je gledao za njima. Na licu mu se videla surova sebičnost.

„Dakle“, reče on, „ako poginu, dabrovi će biti moji. U svakom slučaju, doneće mi pedeset dolara kad stignem u tvrđavu“.

Tada sam poslednji put video je trapere.

Nalazili smo se već pet dana u lovačkom logoru. Meso, koje je celo to vreme visilo napolju isušilo se na suncu, i sada je moglo da se transportuje. Bilo je spremljeno i dovoljno koža za kolibe u sledećoj sezoni, ali je još preostajalo da se nabave dugi kočevi na koje se razapinju kože kad se prave kolibe. Oni su se mogli naći jedino u šumama visokih omorika u Crnim Planinama. Stoga smo morali krenuti tamo U logoru je tada vladalo opšte izobilje, i niko ni u čemu nije oskudevao. Iako bizonova koža i jezik pripadaju isključivo lovcu koji ga je ubio, ipak svako ima podjednako pravo na ostale delove ubijenog bizona. Nemoćni, ostareli, pa čak i lenjivci dolaze tako do svog dela plena. Mnogo bespomoćnih starih žena, koje bi inače pomrle od gladi, na ovaj način je obilato snabdeveno.

Dvadeset i petog jula predveče logor je rasturen uz uobičajenu gužvu i zbrku, pa smo svi, na konjima ili pešice, krenuli ponovo preko ravnice. Prevalili smo, međutim, samo nekoliko kilometara. Starci koji su za vreme pokreta išli snažnim koracima ispred čitavog sela sada su posedali u krug na zemlju, dok su porodice, prema određenom planu, podizale svoje kolibe, praveći, kao što je uvek običaj, veliki logorski krug. Plemenski dostojanstvenici su sedeli, pušili i razgovarali. Predao sam konja Rejmondu i, kao obično, seo pored njih. Nije se osećala neka uzdržljivost ili oholost, što svaki Indijanac uvek ispoljava kada sedi na nekom većanju ili se nalazi u prisustvu belog čoveka prema kome nema poverenja. Cela grupa je, naprotiv, bila izvanredno vesela i, kao što se veli u sasvim drukčijem društvenom krugu, „ako već nije bilo mnogo duha, bilo je bar smeha u izobilju“.

Kad smo popušili prvu lulu, ustao sam i povukao se u kolibu svog domaćina. Taman sam se sagnuo u nameri da skinem kesu za barut i fišeklije, kad iznenada, u neposrednoj blizini, glasno i prodorno odjeknu strahovit ratni poklič. Izgledalo je Da se nešto ozbiljno događa. Žena. Kongra Tonge zgrabi najmlađe dete i istrča iz kolibe. Pođoh za njom i zatekoh čitavo selo u pravoj zbrci. Svuda su odjekivali krici i pokliči. Raspršio se i krug u kome su sedeli starci u sredini logora. Iz niskih otvora na kolibama iskakali su kao munje ratnici užagrenih očiju i s oružjem u ruci, i trčali uz divlju dreku prema najudaljenijim kolibama u selu. Krenuo sam u tom pravcu i ugledao nekakvu gomilu ljudi koja se strahovito svađala. Baš tada začuh glasove Rejmonda i Rejnala, koji su me zvali iz daljine. Kad sam se okrenuo, opazio sam Rejnala s puškom u ruci na suprotnoj obali rečice koja je tekla pored logora. Zvao je Rejmonda i mene da pređemo preko i pridružimo mu se. Rejmond, koji se uvek odlikovao smišljenošću i prisustvom duha, već je išao u tom pravcu.

Bilo je jasno da je to najpametnije, ako ne želimo da i sami budemo uvučeni u bitku. Okrenuo sam se i pošao za njima, ali baš u tom trenutku ugledah jedne oči koje su blistale kao u zmije, a odmah zatim i poznato lice starog Indijanca koji je u tom času izjurio iz susedne kolibe. Bio je to stari Mene Sela. Obuzet borbenim duhom, čvrsto je držao luk i strele u jednoj a nož u drugoj ruci. U tom času on se spotaknu i pade porebarke na zemlju, a oružje mu se razlete na sve strane. Žene, s decom u naručju žurile su se uz veliku graju, nastojeći da ih sklone od opasnosti. Primetio sam da se užurbano trude da spreče nesreću odnoseći sa sobom sve oružje do koga su mogle doći. Na jednoj uzvišici u blizini logora stajala je grupa starih žena i pevala neku mađijsku pesmu pokušavajući na taj način da stiša gužvu Kad sam došao do rečice, čuo sam kako iza mojih leđa odjeknu prasak pušaka. Okrenuo sam se i video da se gomila Indijanaca razdvojila u dva duga reda golih ratnika, koji su stajali jedni prema drugima na priličnoj razdaljini Svi su vikali i poskakivali, želeći na taj način da izbegnu protivnički pogodak. Svi su pucali jedni na druge iz pušaka i odapinjali strele. Istovremeno začuh u vazduhu nad glavom resko zujanje kao kad u letnje veče proleću insekti. To mi je poslužilo kao upozorenje da opasnost nije svedena samo na poprište bitke Stoga sam prešao na drugu stranu rečice i pridružio se Rejnalu i Rejmondu. Sedeli smo na travi u stavu oružane neutralnosti i posmatrali šta se događa.

Možda na sreću za nas nered se isto tako brzo stišao kao što je i počeo, iako to nismo očekivali. Kad sam ponovo pogledao na poprište, borci su se već bili izmešali. Iako su se iz gomile ponekad čuli ratni pokliči, pucnjava je sasvim prestala Video sam pet ili šest ljudi kako se užurbano kreću kao da vrše ulogu mirotvoraca Neki seoski dobošar saopšti bučnim glasom nešto što moja dva saputnika nisu bili u stanju da prevedu, jer su bili suviše zaokupljeni sopstvenim posmatranjem događaja. Gomila poče da se rastura, premda su još u mnogih duboke crne oči sjaktile neprirodnim sjajem dok su se polako kretali prema svojim kolibama Za ovako srećno okončanje nereda trebalo je zahvaliti nekolicini staraca koji nisu bili toliko ratoborni kao Mene Sela. Oni su hrabro upali među one koji su se borili i uz pomoć nekolicine „vojnika“. ili indijanskih policajaca, uspeli da svotu nameru sprovedu u delo,

Izgledalo mi je vrlo čudno što niko nije smrtno ranjen iako je odapeto mnogo strela i ispaljeno prilično metaka. To sam mogao objasniti samo činjenicom da su i strelci i njihove mete bili u stalnom pokretu. Većina stanovnika sela učestvovala je u borbi, jer sam čuo bar osam ili deset pucnjeva, iako u čitavom logoru nije bilo više od dvanaest pušaka.

Posle četvrt sata sve je bilo srazmerno mirno. Jedna grupa ratnika sedela je opet u sredini sela. Ali ovog puta se nisam usudio da im se pridružim, jer sam primetio da se lula, nasuprot uobičajenom redu, prenosi s leve ruke na desnu. To je bio siguran znak da se puši „čarobni dim“ pomirenja i da ne bi bilo poželjno prisustvo belog čoveka. Kad sam ponovo ušao u još uzbuđeni logor, bilo se prilično smračilo. Čuli su se mnogi tužni ženski glasovi, naricanje i lelek Nisam bio sasvim siguran da li ti krici imaju ma kakve veze sa nedavnim neredima ili to samo neka porodica žali za rođacima koji su poginuli u ranijim ratnim pohodima.

Nije bilo nimalo pametno ulaziti suviše duboko u ispitivanje uzroka svađe, i tek mnogo kasnije saznao sam šta je bio povod. Među Indijancima plemena Dakota ima mnogo udruženja ili bratstava koja se stvaraju na sujevernoj ratnoj ili društvenoj osnovi. Jedno takvo udruženje, koje je sada već u priličnoj meri rastureno, zvalo se „Lomioci strela“. U selu su, međutim, četvorica pripadala tom udruženju. Oni su se isticali neobičnim načinom češljanja. Kosu su češljali uvis tako da im se, kao nakostrešena, u gustim pramenovima dizala nad čelom. Na taj način su izgledali znatno višeg rasta, pravi pravcati divljaci. Najugledniji među njima bio je Besni Vuk, krupan i snažan ratnik neobične hrabrosti i svirep kao đavo. Uvek sam ga smatrao za najopasnijeg u selu. Iako me je često pozivao na gozbe, nikad nisam ulazio nenaoružan u njegovu kolibu. Besni Vuk je bio bacio oko na jednog divnog konja koji je pripadao jednom drugom Indijancu po imenu Visoki Medved. Pošto je strasno želeo da se domogne je životinje, poklonio je vlasniku jednog drugog konja skoro iste vrednosti. Prema običajima Dakota, primanje takvog poklona nametalo je obavezu da se uzvrati poklonom. Visoki Medved je dobro znao da onaj drugi ima u vidu njegovog omiljenog konja. On je, međutim, primio poklon bez ijedne reči zahvalnosti i privezao ga pred svoju kolibu. Prolazio je dan za danom a Visoki Medved nije ni pomišljao da uzvrati poklon drugim poklonom. Besni Vuk je postao nestrpljiv. Kad je naposletku video da njegova darežljivost verovatno neće dati željene rezultate, odlučio je da Visokom Medvedu postavi zahtev da mu vrati poklon. Stoga je te večeri, čim je završen posao oko uređivanja logora otišao do njegove kolibe, zgrabio konja koga mu je bio poklonio i odveo Ga sa sobom. Tada se Visoki Medved žestoko razbesneo, što se Indijancima često događa, otrčao do nesrećnog konja i zadao mu tri smrtonosna udarca nožem. Brz kao munja, Besni Vuk je zategao luk do krajnje granice, držeći strelu, koja je lako podrhtavala, uz same grudi svog protivnika. Visoki Medved, kako su mi rekli Indijanci koji su se našli u blizini, stajao je s krvavim nožem u ruci i s najvećom mirnoćom posmatrao napadača. Neki njegovi prijatelji i rođaci, kad su videli da je u opasnosti, užurbano su mu pritekli u pomoć. Ostala trojica pripadnika udruženja „Lomioca strela“ priskočili su, e druge strane, u pomoć svom drugu. Prijatelji su im se pridružili, začuli su se ratni pokliči i nastala je opšta gužva.

„Vojnici“, koji su na vreme priskočili i ugušili nered najvažniji su izvršni organi u svakom indijanskom selu. Ta služba se smatra izvanrednom čašću i poverava se samo hrabrim i istaknutim ljudima. U sprovođenju svoje vlasti oni se oslanjaju na starce i najuglednije ratnike u selu. Njihov izbor se vrši na savetima koji se povremeno sazivaju u tu svrhu. Na taj način oni postaju nosioci vlasti koju niko drugi u selu ne bi smeo da preuzme na svoja pleća. U plemenu Odžilalaha ima vrlo malo poglavica koji se usuđuju da bez opasnosti po život udare i na nekog najneuglednijeg pripadnika svog plemena; međutim „vojnici“, kada vrše odgovarajuće funkcije, imaju punu slobodu da koriste svoju vlast i čine slična dela prinude.

GLAVA XVII

CRNE PLANINE

PUTOVALI SMO PREMA ISTOKU puna dva dana i tek tada se pred nama pojaviše tamni grebeni Crnih Planina. Selo je prolazilo na nekoliko kilometara od podnožja planine. Povorka se otezala preko puste prerije ili vijugala između manjih odvojenih bregova čudnovatih oblika. Skrenuvši oštro nalevo, ušli smo u široki klanac u planinama čijim je dnom krivudao potočić. Pored njega je rasla visoka trava i gusto grmlje, a u njemu su se krile male brane koje su napravili dabrovi. Videle su se i njihove jazbine. Prolazili smo između dva reda strmih stena koje su se nepravilno ređale jedna za drugom. Skoro uopšte nije bilo drveća niti grmlja, pa ni trave Neumorni indijanski dečaci tumarali su u podnožju stena i puzali se uz njih. Ponekad bi se na rubu stene pojavila grupa dečaka i odatle posmatrala povorku kako prolazi dole ispod njih. Što smo dalje išli, prolaz se sve više sužavao. Iznenada se proširio u ravnu livadu obraslu travom i potpuno okruženu planinama. Tu su se porodice zaustavljale jedna za drugom. Logor je nikao kao nekim čudom.

Tek što su kolibe podignute sa uobičajenom žurbom, Indijanci počeše da sprovode u delo cilj zbog koga su i došli ovamo. Naime, stadoše da traže potporne kočeve za svoje nove kolibe. Polovina stanovništva — ljudi, žene i dečaci — uzjaha na konje i krenu duboko u planinu. To je bila čudna povorka Jahali su u punom galopu preko tvrdog stenja i kroz tamnu klisuru. Prolazili smo između strmih, oštrih stena koje su se gore na vrhu razdvajale, dok su im se strane, načičkane jelama, nadvijale ili okomito spuštale nad klancem. S leve strane stene su se strmo dizale kao zid. S desne strane je tekao krivudavi potok pored koga je bilo nešto malo močvarnog zemljišta. Potok je bio ispresecan branama koje su napravili stari dabrovi, pa su se često obrazovala široka jezerca vode. Duž potoka raslo je i gusto žbunje a bilo je i mnogo sasušenog i slomljenog drveća. Ipak, najčešće su se videli samo panjevi koje su pri zemlji oglodali dabrovi. Na njima su se još poznavali tragovi zuba, oštrih kao dleto, ovih neumornih radnika. Ponekad bismo prosto uronili u drveće, a zatim bismo izbili na otvoren prostor preko koga smo svi, kao što je običaj kod Indijanaca, jurili u galopu. Galopirajući preko stena osetio sam kako Paulini spada kolan. Sišao sam da ga pričvrstim. Za tren oka prošla je pored mene čitava povorka na konjima. Na haljinama žena presijavali su se šareni ukrasi, a ljudi su klicali, smejali se i šibali konje da što brže jure. Iza stenja iskočiše dva planinska jelena crnog repa. Rejmond pripuca na njih s konja. Oštar prasak puške oglasi se isto tako oštrim odjekom na stenama na suprotnoj strani. Odjeci su se brzo smenjivali i utišali se negde daleko u planinama.

Pošto smo tako jahali osam do deset kilometara pejzaž se promeni. Planinski grebeni su bili pokriveni čitavim šumama visokih tankih omorika Indijanci počeše da okreću udesno i ulevo i rasturaju se sa svojim sekirama i noževima. Otpoče seča drva, radi kojih su i došli. Uskoro sam ostao sasvim sam. Ali udarci sekira i glasovi mogli su se čuti i izdaleka i izbliza kroz tišinu ovih pustih planina.

Rejnal je podražavao Indijance ne samo u njihovim običajima nego i u najgorim osobinama njihovog karaktera. Pobio je dovoljno bizona da sagradi kolibu za sebe i svoju skvav, a sada je želeo da dođe do potrebnih kočeva. Zamolio me je da dozvolim Rejmondu da pođe s njim i pomogne mu u radu. Pristao sam, i obojica su odmah ušli u najgušći deo šume. Ostavivši svog konja Rejmondu na čuvanje, počeo sam da se penjem na planinu. Pošto sam bio slab i umoran, polako sam napredovao prema uzvišici. Često sam se odmarao. Posle jednočasovnog penjanja stigao sam gore odakle se videla mala dolina iz koje sam se popeo. Ličila je na duboki tamni zaliv. Nepristupačni vrh planine još uvek se dizao kao kula na mnogo većoj udaljenosti. Okolina me je podsećala na moje detinjstvo, krš i stene, potok koji potmulo žubori u dubodolini i šuma sa iskrivljenim drvećem, obraslim mahovinom, i telima koje su oborile godine ili oluja, raštrkanim među stenama koje preče tok zapenušenom potočiću.

Iako su tako divlje izgledale planine su bile gusto nastanjene. Što sam se više penjao, nailazio sam sve češće na široke prašnjave tragove losova koje su ovi ostavili za sobom prolazeći kroz planinu. Travu planinskih proplanaka ugazili su bili jeleni, videlo se i mnogo vučjih tragova, a na nekim strmijim i krševitijim delovima uspona naišao sam i na tragove koji su se potpuno razlikovali od svih na koje sam ikada naišao, i za koje sam pretpostavio da pripadaju divljim ovcama koje žive u Stenovitim Planinama. Seo sam na jednu stenu. Vladala je savršena tišina. Nije se osećao ni dašak vetra, čak se nije čulo ni zujanje insekata. Palo mi je na pamet da bi bilo opasno izgubiti se u takvom kraju pa sam dobro uočio jedan od najvećih vrhova susedne planine. On se dizao pravo iznad šuma i, zahvaljujući izvanrednoj ćudi prirode, na samom vrhu stajala je slobodno, skoro odvojeno, jedna velika stena. Takav putokaz se ne može izgubiti iz vida. Osetivši se ponovo siguran, krenuo sam dalje. Iz nekog žbunja iskoči beli vuk i nespretno odskoči ustranu, zastade za trenutak i upilji u mene svoje oštre oči i jezivu nakostrešenu njušku. Žarko sam želeo da ga skalpiram i da taj skalp ponesem sa sobom kao trofej iz Crnih Planina. Međutim pre nego što sam mogao da opalim iz puške, on iščeze među stenama. Uskoro sam čuo šuštanje kao da neko lomi grane u neposrednoj blizini. Odmah zatim ugledao sam kako se iznad visokog grmlja miču rogovi jelena koji su ličili na prave grane. Nalazio sam se usred lovačkog raja.

Takve su Crne Planine, bar tako sam ih ja video jula meseca. Ali one imaju drukčiju boju kad dođe zima, kad se široke grane saviju do zemlje pod teretom snega, a tamni planinski grebeni obele. Traperi se tada vraćaju sa svojih jesenskih lovačkih pohoda, često grade svoje kolibe usred tih samotnih krajeva i žive u izobilju od divljači koja tuda prolazi. Čuo sam ih kako pričaju da su sa svojim tamnoputim ljubavnicama, a možda i sa nekoliko mladih Indijanaca, mesecima boravili u ovim krajevima potpuno odvojenim od ostalog sveta, Iskopali bi duboke vučje jame i postavili zamke za bele vukove, samure i kune. Čitavu noć bi zamrznutim planinama oko njih odjekivao strašni hor vukova. Ali iza čvrstih zidova svojih koliba oni bi bezbrižno ležali pored razbuktale vatre, a ujutru bi gađali jelene sa samog praga.

GLAVA XVIII

LOV U PLANINI

LOGOR JE BIO PREPUN TEK sasečenih kočeva za gradnju koliba. Neki su već bili otesani i složeni na gomilu da se osuše i očvrsnu na suncu. Bili su beli i blistali su se na sunčevoj svetlosti. Ostali u bili razbacani po zemlji, Žene, dečaci, pa čak i neki ratnici, punom parom su radili oko njih, gulili koru i tesali ih noževima onoliko koliko je bilo potrebno. Najveći deo koža koje su dobijene od ubijenih bizona prilikom poslednjeg lova bile su već učinjene i ganko oguljene kao što treba. Veliki broj žena radio je na Spajanju tih koža, prošivajući ih bizonovim žilama i praveći pokrivače za kolibe Muškarci su se vrzmali oko žbunja koje je raslo kraj potoka pored logora. Tamo su sekli stabljike crvene vrbe, ili šongsaše, čiju su koru, pomešanu s duvanom upotrebljavali za pušenje. Rejnalova skvav bila je u velikom poslu. Bizonovim žilama i šilom ušivala je pokrivače za kolibu. Njen gospodar je upravo bio završio obilan doručak od mesa i pušio je lulu s Rejmondom i sa mnom. Predlagao je da pođemo s njim u lov „Pođite u kolibu Velike Vrane“. reče on, „i uzmite svoju pušku. Dajem svog konja Vjandota za vašu kobilu da ćemo nabasati na losa ili jelena s crnim repom, a možda i na zlatoroga, pre nego što prevalimo i tri kilometra od logora. Uzeću starog sivca moje skvav. Doduše, njega ne možete naterati da trči brže od šest kilometara na sat ali je za planine isto tako dobar kao i mazge“.

Uzjahao sam crnu mazgu koju je obično jahao Rejmond. To je bila snažna životinja pitome i tihe ćudi, ali se u poslednje vreme, zbog učestalih nezgoda, bila nešto prozlila. Otprilike pre nedelju dana slučajno sam uvredio jednog Indijanca, i on je iz osvete potajno otišao na livadu i zadao joj ozbiljan udarac nožem u bedro. Rana je već bila prilično zarasla, ali ju je još uvek jako bolela, zbog čega je bila ćudljivija i tvrdoglavija nego što su to ostale mazge.

Jutro je bilo divno. Osećao sam se bolje nego ikad za poslednja dva meseca. Napustili smo malu dolinu i krenuli kamenitom jarugom u planinu. Uskoro smo izgubili logor iz vida. Oko nas nije bilo ni žive duše: ni ljudi ni životinja, ni ptica, pa ni insekata. Nikad ranije — izuzev pešice — nisam prolazio ovako nezgodnim terenom i ne bih želeo da ikad ponovim ovaj eksperiment. Crna mazga se bila jako razbesnela, a čak se i izdržljivi sivac spoticao svakog časa i, rasekavši noge na oštro kamenje, stalno stenjao.

Svuda je vladala tišina, i nekakva tuga. Nije se videlo gotovo ništa drugo osim grebena, koji kao da su visili nad našim glavama, i golih kamenitih planinskih obronaka na kojima se samo tu i tamo primećivao poneki trag vegetacije. Naposletku smo ipak stigli do jedne šume. Ali čim smo ušli u nju, odmah smo od svet srca zaželeli da se ponovo vratimo na stene Morali smo silaziti niz oštru, strmu nizbrdicu između tako gustog drveća da smo jedva videli bilo šta oko sebe.

Ako neko želi na se stavi u situaciju u kojoj su smešno i opasno podjednako zastupljeni, onda neka uzjaše neku ćudljivu mazgu sa čeličnim đemom na uzdama i pokuša da je tera niz šumsku padinu čiji nagib iznosi četrdeset pet stepeni. Pritom treba da ima dugu pušku, da nosi kaput od jelenske kože s dugim resama i dugu kosu na glavi. Čepurci kose će se svakog časa mrsiti i zapinjati za grane, koje će ga oštro šibati po licu, dok će ga velike grane udarati odozgo po glavi. Njegova mazga, ako je prava mazga, čas će naglo zastati a čas žestoko pojuriti, pa će njegov položaj na njenim leđima biti prilično raznolik. Jednom će morati da je strasno zagrli kako bi izbegao udarac neke grane koja mu se pojavila iznad glave. Drugom prilikom će ustuknuti nazad i podići kolena uvis do njenog vrata kako bi se sačuvao da ne bude zgnječen između grube kore na drveću i slabina životinje. Rejnal je stalno psovao za vreme silaženja niz tu nizbrdicu. Niko od nas uopšte nije znao kuda idemo. Iako sam i ranije doživljavao prilične nezgode jašući na konju, uvek ću se po zlu sećati tog silaženja koje je trajalo svega pet minuta.

Konačno smo se izvukli iz ove neprilike i izbili na neki potok koji je krivudao u podnožju nizbrdice, Odatle smo veselo krenuli ulevo i ugodno jahali preko belog šljunka i namreškane vode, zaštićeni od vrelog sunca zaklonom od zelenila koje se nadvilo nad njim. Ovi blaženi trenuci nisu bili dugog veka. Ljupki potočić je naglo skrenuo ustranu i, žuboreći i penušeći se, sručio se niz stenovit obronak u jednu provaliju koja, koliko smo mogli videti, kao da uopšte nije imala dna. Onda smo se ponovo uputili u mrsku šumu. Kad smo opet izašli iz šumske hladovine, našli smo se na isturenoj visoravni, okruženi bleštavom svetlošću dana. Pred nama se pružala duga široka, pusta dolina koja je u daljini zaokretala i nestajala u planinama Rejnal je pažljivo razgledao okolinu, i najzad progovori:

„Mnogo puta, kad sam bio s Indijancima, tražio sam zlato u Crnim Planinama. Ovde ga ima u izobilju, u to možete biti sigurni. Sanjao sam o njemu mnogo puta, a još nikad mi se nije dogodilo da nešto sanjam a da se to ne obistini. Pogledajte tamo one crne stene priljubljene uz onu drugu veliku stenu. Zar vam se ne čini kao da bi moglo nešto biti? Nije dobro da beli čovek suviše tumara po ovim planinama. Indijanci kažu da su one pune zlih duhova I ja verujem da se neće usrećiti čovek koji ovde traži zlato. Ipak bih voleo da neko od onih ljudi iz ravnica dođe ovamo gore, i ja mu jemčim da će sa svojim čarobnim rašljama ubrzo nabasati na zlatni rudnik. Uostalom, ne brinite. Danas ćemo ostaviti zlato postrani. Pogledajte ono drveće ispod nas u jaruzi. Poći ćemo tamo, i verujem da ćemo naići na jelene s crnim repom“.

Ali Rejnalova predviđanja se nisu obistinila. Prelazili smo doline i planine, ispitivali duboke jaruge, ali nigde nismo naišli na divljač. Moj drug je bio ljut i, očigledno, iznenađen. Pošto nismo našli ništa bolje, rešili smo da siđemo u ravnicu i potražimo neku antilopu. Donevši takvu odluku, krenuli smo uzanom dolinom pokrivenom gustim žbunjem divlje kadulje. U dolini eu se videli duboki tragovi bizona, koji su, iz nekih neobjašnjivih razloga, navikli da u dugim ozbiljnim povorkama odlaze duboko među klance ovih pustih planina.

Rejmondove oči su stalno zverale po stenama i ivicama provalija u nadi da će otkriti planinske životinje kako pilje u nas sa vrtoglavih uzvišica. Neko vreme nismo ništa mogli primetiti. Odjednom obojica otkrismo da se nešto kreće u podnožju jednog brda. Odmah zatim pred nas iskoči iza jedne stene, jelen sa crnim repom. Zastao je, posmatrao nas neko vreme, a zatim se polako okrenuo i nestao iza stene. Rejnal je odmah skočio sa sedla i pojurio prema tom mestu. Pošto sam se osećao suviše slab da pođem za njim, ostao sam, u očekivanju ishoda, na svom konju, pridržavši i njegovog. Uskoro sam izgubio Rejnala iz vida. Zatim sam čuo pucanj puške koji je odjeknuo među stenama. Onda sam ga ponovo ugledao sumornog izraza na licu što je jasno pokazivalo da je bio rđave sreće Krenuli smo dalje niz dugu dolinu. Ubrzo smo došli do širokog i vrlo plitkog jarka, čije je dno bilo pokriveno belom sasušenom glinom ispucalom na suncu. Rejnalovo oko je otkrilo da ispod je privlačne površine vreba nesreća. Pozvao me je da stanem, sjahao, uzeo kamen i bacio ga u jarak. Na moje veliko iznenađenje, kamen je pao uz potmuli pljusak, probivši odmah tanku koru. Oko rupe se razlila žućkasta tečnost u koju je kamen potonuo i nestao. Na zemlji se nalazila neka motka duga oko dva metra. Njom smo izmerili podmuklu jamu pored same ivice jarka. Štap je baš dosezao do dna. Ovakvih mesta ima mnogo u Stenovitim Planinama. Bizoni u svom slepom i neopreznom kretanju često upadaju u njih i ne sluteći opasnost. Noge im propadaju i oni počinju da tonu. Nastade brektanje i dahtanje od straha i ogorčena borba za život. Glib se polako preliva preko čupavih glava takvih bizona. Samo mlitavo lelujanje glatke i mirne površine močvare odaje poslednje trzaje moćnog čudovišta koje je nestalo u dubini.

Imali smo prilično muke dok smo konačno pronašli mesto gde smo mogli preći preko je provalije, a zatim je dolina počela da se širi u ravnicu koja je pukla daleko na horizontu pred nama. U daljini smo opazili tri ili četiri crne pege, koje je Rejnal proglasio za bizone.

„Hajdemo“, reče on, „moramo uloviti jednog. Mojoj skvav je potrebno još bizonovih žila da bi mogla da završi kolibu, a i meni je potreban lepak“. On je odmah poterao konja najvećom brzinom, a ja sam udario mamuzama svoju mazgu, koja je uskoro ostavila daleko za sobom svog plebejskog suparnika. Jurili smo u galopu nekoliko kilometara. Na moju nesreću, odnekud iskoči jedan veliki kunić i nađe se pod nogama mazge, koja u punom trku žestoko odskoči ustranu. Pošto sam već ionako bio slab, začas sam se našao na zemlji Puška mi pade tačno pored glave i okinu. Oštar pucanj zaglušio mi je uši za nekoliko trenutaka Bio sam malo ošamućen, pa sam ležao za časak nepokretan na zemlji. Rejnal pomisli da me je pogodio metak, dojaha do mesta gde sam ležao i poče da proklinje mazgu. Uskoro sam se povratio, ustao, uzeo pušku i pažljivo je pregledao. Bila je jako oštećena. Kundak je bio napukao, a glavni zavrtanj slomljen, tako da sam zatvarač morao vezati vrpcom Ali, srećom, puška nije bila toliko oštećena da se nije mogla upotrebiti. Očistio sam je, napunio i predao Rejnalu, koji je u međuvremenu uhvatio mazgu i doveo je Ponovo sam je uzjahao. Tek što sam to uradio, životinja poče da se propinje i rita s najvećom žestinom. Ali, pošto sam sada bio spreman na to, a nisam imao nekog većeg tereta, uskoro sam je savladao. Zatim sam ponovo uzeo pušku od Rejnala, pa smo krenuli dalje u galopu kao i ranije.

Već smo bili izašli iz planina i uveliko jahali širokom prerijom. Bizoni su još uvek bili na neka tri kilometra ispred nas. Kad smo im se približili, zaustavili smo se na mestu odakle nas nisu mogli primetiti, pošto je teren na tom mestu bio blago talasast. Rejnal je potrčao napred s puškom u ruci ostavivši mi konja na čuvanje. Uskoro sam ga izgubio iz vida, jer je tle bilo neravno. Prošlo je nekoliko minuta. Zatim sam čuo pucanj iz njegove puške i opazio bizone kako, desno od mene, jure punom brzinom. Odmah zatim pojavio se i sam lovac koji ni ovog puta nije imao sreće. Uzjahao je svog konja, očigledno vrlo neraspoložen. Proklinjao je Crne Planine i bizone i kleo se da je dobar lovac, što je zaista i bio, i da nikad ranije nije dolazio u ove planine ne ulovivši bar dva ili tri jelena.

Krenuli smo prema dalekom logoru. Dok smo jahali, pored nas su u ovim pravcima trčkarale ravnicom mnogobrojne antilope, ali nijedna od njih nije zastala da bismo je mogli nanišaniti. Kad smo stigli u podnožje planinske kose koja je ležala između nas i sela, nismo imali strpljenja da idemo boljim i obilaznim putem. Krenuli smo pešice nalevo i naterali naše umorne životinje da se penju preko stena. Po tim bregovima videlo se Još više antilopa. Iako iz velike daljine, uzeli smo po jednu na nišan, i obojica promašili. Kad smo stigli do vrha poslednjeg planinskog prevoja, pogledali smo dole i ugledali u podnožju živahan logor u dolini. Neslavno smo se spustili. Dok smo jahali između koliba, Indijanci su uzalud pogledima tražili sveže meso koje je trebalo da visi iza sedla na našim konjima. Žene su nešto prigušeno mrmljale, zbog čega se Rejnal jako ljutio Doživeli smo još veće poniženje kada smo dojahali po njegove kolibe Tu smo zatekli njegovog mladog rođaka Indijanca Oluju koji je bezbrižno ležao na zemlji naslonjen na ruku. Zajedno sa svojim prijateljem Kunićem, koji je sedeo pored njega, on je jeo vasnu iz drvene posude koju je skvav stavila između njih. Pored njega ležala je na zemlji sveža koža prerijskog jelena koga je Oluja ulovio u planinama svega nekoliko kilometara od logora. Nije bilo sumnje da je mladićevo srce likovalo, ali se to na njegovom licu nije videlo Čak je izgledalo kao da i ne zapaža naše prisustvo Na njegovom prijatnom licu ogledala se sva mirnoća i samosavlađivanje jednog Indijanca koja neće da ispolji uzbuđenje Imalo je već oko dva meseca kako sam poznavao Oluju. Za to vreme njegov karakter se vidno izmenio. Kad sam ga prvi put video, on se bat rastajao s dečačkim navikama i osećanjima i sticao ambicije lovca i ratnika. Kasnije je ubio iz puške prvog jelena, i to mu je još više podgrejalo težnju da postane istaknut čovek u plemenu. Otada je stalno jurio za divljači i nijedan mladi lovac u selu nije bio tako vredan i toliko srećan kao on Svi ti uspesi izazvali su vidnu promenu u njegovom karakteru. Koliko se sećam, u prvim danima našeg poznanstva on je uvek izbegavao društvo mladih žena i bio izvanredno stidljiv i bojažljiv u njihovom prisustvu, Sada, međutim, kad je postao svestan svog novog ugleda, počeo je da stiče izgled i ponašanje hrabrog čoveka. Svoj crveni ogrtač izazivački je nosio preko levog ramena. Svakog dana je mazao obraze crvenilom i stavljao staklene minđuše u uši. Ako sam u pravu u pogledu svojih zapažanja on je imao vrlo mnogo uspeha sa ovakvim svojim novim ponašanjem. Ali Oluja je imao još štošta da uradi pre nego što potpuno stekne položaj i ugled ratnika. Dok se među ženama i devojkama drsko ponašao, još uvek je bio plašljiv i stidljiv u prisustvu poglavica i staraca. Jer Oluja dotada još nije bio ubio nijednog čoveka niti je u borbi uništio bar jednog neprijatelja. Nisam nimalo sumnjao u to da taj prijatni dečak blagih crta gori od želje da svoj nož za skalpiranje zarije u ljudsko meso. Ne bih ostao sam s njim u nekom logoru a da podozrivo ne pratim njegovo kretanje.

Njegov stariji brat Konj bio je drugačijeg karaktera. On je bio lenjivac i kicoš. Važio je kao vrlo spretan lovac, ali je više voleo da živi od lova drugih. Nije imao želje da se istakne. Oluja ga je već prevazilazio po ugledu. Imao je tamno i ružno lice, i najveći deo svog vremena provodio je mažući ga crvenilom i posmatrajući se na malom džepnom ogledalu koje sam mu ja dao. Ostalo vreme u toku dana provodio je jedući, spavajući i sedeći na suncu pored kolibe. Tu bi, onako nakićen, provodio čitave sate sa nekim starim konjaničkim mačem u ruci. Očigledno je laskao sam sebi da je u centru pažnje svih žena koje su se nalazile u blizini. Sedeo je s krajnje ozbiljnim izrazom na licu, kao da duboko razmišlja Samo po povremenim pogledima ispod oka koje je bacao na svoje tobožnje obožavateljke moglo se otkriti o čemu stvarno misli.

On i njegov brat mogu se smatrati predstavnicima dveju klasa indijanske društvene zajednice. Ali treba reći nekoliko reči i o Olujinom prijatelju Kuniću. On i Oluja su bili nerazdvojni. Zajedno su jeli, spavali i išli u lov. Delili su jedan s drugim sve što su imali. Ako u karakteru Indijanaca išta zaslužuje da se nazove romantičnim, onda je to takvo prijateljstvo, koje se često sreće kod mnogih prerijskih plemena.

Polagano, sat po sat, ovo dosadno poslepodne je sporo prolazilo Ležao sam u Rejnalovoj kolibi savladan dubokom dremljivošću koja je zahvatila čitav logor. Radni dan bio je završen, ili, ako nije, stanovnici logora su bili rešili da ga uopšte i ne završavaju. Mirno su dremali po svojim kolibama. Nekakva duboka obamrlost, neizreciva učmalost očigledno je bila zahvatila selo. Ponekad bih čuo smeh neke devojke iz obližnje kolibe ili pištave glasove neumorne dece koja su sama lunjala po pustom trgu. Takvo raspoloženje čitavog logora zarazilo je i mene. Nisam bio u stanju da mislim povezano, već samo da maštam i sanjarim, pa sam, kao i ostali, naposletku zaspao.

Kada je palo veče i vatre zaplamsale ispred koliba, u blizini Rejnalovog stana okupio se odabrani porodični krug. Bio je sastavljen isključivo od rođaka njegove skvav. To su bili prosti i neugledni ljudi među kojima niko sem Oluje nije obećavao da će postati ugledan i istaknut čovek u plemenu. Karakter njegove porodice umanjio je čak i njegove izglede na uspeh, ne zbog nekog aristokratskog principa, već zbog nedostatka uglednih pokrovitelja koji bi ga pomagali u njegovim pothvatima i podržavali u ličnim sukobima. Seo sam sa Rejmondom u njihovo društvo. Oko vatre se bilo okupilo osam do deset muškaraca. S njima je bilo isto toliko starijih i mlađih žena, od kojih su neke bile prilično dopadljive. Dok je lula prelazila iz ruke u ruku. otpočeo je živahan razgovor, više veseo nego ukusan. Nekoliko starijih žena — jer su devojke bile malo nepoverljive i stidljive — otpočeše da napadaju Rejmonda praveći razne duhovite šale na njegov račun. Neki od muškaraca odoše, i jedna stara žena završi taj razgovor dajući Rejmondu nekakav smešan i neugledan nadimak, zbog čega ovi prsnuše u smeh. Rejmond se kezio i kikotao, učinivši nekoliko jalovih pokušaja da uzvrati svojim šalama. Pošto sam znao da ne bi bilo nimalo mudro, nego čak i opasno ako bih dozvolio Indijancima da sa mnom zbijaju šalu, držao sam se ozbiljno i hladno, pa su mene poštedeli.

Ujutru sam, na svoje veliko nezadovoljstvo, saznao da će logor ostati ovde još jedan dan. Već sam se plašio učmalosti i jednoličnosti koja je vladala u njemu. Da bih pobegao od toga, krenuo sam u istraživanje okolnih planina. Pratio me je verni prijatelj, moja puška, zaista jedini na čiju sam se brzu pomoć u slučaju nezgode mogao sasvim osloniti. Tačno je da je većina Indijanaca u selu bila prijateljski raspoložena prema belcima, ali me je iskustvo drugih i moje sopstveno zapažanje naučilo da je vrlo lakomisleno imati puno poverenje u njih. Uverio sam se da je potpuno nemoguće predvideti na kakve iznenadne postupke može Indijanca navesti njegova ćudljiva neobuzdanost. Kad se čovek nalazi među tim ljudima, najbliži je opasnosti onda kad se tome najmanje nada, a najdalji kad je naoružan i stalno na oprezi, spreman da joj se u svakom trenutku odupre. Nema većeg iskušenja za krvoločne instinkte Indijanaca nego kad beli čovek pokaže plašljivost, slabost ili osećanje potpune bezbednosti.

Obrasli drvećem i žbunjem, mnogi duboki i mračni klanci presecali su brda, po kojima su rasle šume gde god su stene dozvoljavale da se pojavi zelenilo. Pored šuma tumaralo je mnoštvo Indijanaca. Dečaci su klicali i smejali se u planinama vežbajući oko i ruku i zadovoljavajući svoju rušilačku sklonost time što su ubijali ptice i sitne životinje svojim malim lukovima i strelama. Duboko u nedrima planine naišao sam na jedan proplanak između strmih stena. Počeo sam da se penjem probijajući se između stena, drveća i grana. Preko proplanka je tekao plitak potočić, koga teško da su sunčevi zraci uopšte zagrevali od mesta gde je izvirao ispod neke stene pa sve do ovog proplanka. Idući tako mislio sam da sam potpuno sam. Ali kad sam došao do jedne čistine ugledao sam nedaleko od sebe crnu glavu i crvena ramena jednog Indijanca među žbunjem iznad proplanka Čitalac ne treba da se priprema kao da će sad čitati o nekoj uzbudljivoj avanturi, jer o tome neće biti reči. Glava i ramena su pripadala Mene Seli, mom najboljem prijatelju u selu. Na nogama sam nosio mokasine i nečujno sam se približio. Starac uopšte nije primećivao moje prisustvo. Zauzeo sam mesto odakle sam ga mogao nesmetano posmatrati. Ugledao sam ga kako sedi sam, nepokretan kao kip među stenama i drvećem. Lice mu je bilo okrenuto prema nebu, a oči prikovane za neki bor koji je izrastao iz jedne pukotine u provaliji iznad nas. Vrh bora se lelujao tamo-amo na vetru, a duge grane su se polako njihale kao da je drvo živo. Neko vreme sam posmatrao starca. Bio sam zadovoljan kad sam utvrdio da se sav predao slavljenju nekog božanstva, molitvi ili nekoj vrsti opštenja sa nekim natprirodnim bićem. Žarko sam želeo da saznam o čemu misli, ali mi nije preostalo ništa drugo nego da nagađam. Iako Indijanac može da shvati ideju o premudrom svemoćnom duhu, vrhovnom upravljaču svemira, znao sam da njegov um ipak nije u stanju da uvek opšti samo sa bićem koje mu izgleda tako udaljeno, ogromno i neshvatljivo. Kada zapreti opasnost, kada izgubi svaku nadu a dušom mu ovlada nemir, on je sklon da se za olakšanje obrati nekom biću koje je bliže njegovim običnim shvatanjima i sposobnostima. On uvek ima svog duha čuvara kome se obraća za potporu i savet. Po njegovom shvatanju, cela priroda ima mističan uticaj. Nijedna divlja životinja ne luta ovim planinama, nijedna ptica ne peva, nijedan list ne zaleprša vazduhom a da to ne znači nešto za njegovu sudbinu ili da ga ne upozorava na go šta ga u budućnosti očekuje Indijanac posmatra prirodu oko sebe kao što astrolog posmatra zvezde. On je tako prisno povezan sa svojim duhom-čuvarom da ovaj nikad nije nematerijalni proizvod mašte, nego je obično otelovljen u nekoj stvari: medvedu, vuku, orlu ili zmiji. Pažljivo zureći u stari bor, Mene Sela je možda verovao da je u njemu sakriven zamišljeni vođa i zaštitnik njegovog života.

Ma šta se događalo u mozgu starog čoveka, nije bilo nimalo mudro uznemiravati ga. Povukao sam se polako i tiho sišao niz proplanak. Uskoro sam došao do mesta odakle sam se mogao uspuzati uz grebene koji su opkoljavali proplanak i na taj način opet preći na planinu. Pogledao sam oko sebe i video jedan visok vrh koji se uzdizao iznad šume. Nešto me je vuklo da se popnem tamo. Već dugo vremena nisam osećao u sebi toliko snage i gipkosti. Penjao sam se do vrha čitavih sat i po. Išao sam polagano i često zastajkivao. Izbivši iz tamne hladovine stena i borova, izašao sam na svetlost i pošao duž sunčane ivice jedne provalije. Kad sam došao na njen drugi kraj, seo sam na zemlju i gledao između planinskih vrhova prema zapadu. Dokle god je oko moglo da dopre, pružala se bledoplava prerija kao spokojni i tihi okean. I same okolne planine bile su veličanstvene i živopisne, ali je taj kontrast još više istakao tamne obrise njihovih grebena.

GLAVA XIX

PRELAZ PREKO PLANINA

KADA SAM SE OPROSTIO SA ŠOUOM kod logora Labonte, obećao sam da ćemo se prvog avgusta sastati u tvrđavi Larami. Indijanci su takođe nameravali da pređu planine i krenu prema tvrđavi. Preći sa mesta na kome smo se nalazili bilo je nemoguće, jer uopšte nije bilo prolaza. Da bismo ga našli, morali smo ići osamnaest do dvadeset kilometara prema jugu. Kasno posle podne logor je krenuo. Jahao sam u društvu trojice ili četvorice mladih Indijanaca na začelju kolone. Ispred mene Se otezala povorka u pokretu, obasjana crvenkastom svetlošću sunca na zalasku ili obavijena dubokom senkom planina. Ulogorili su se na žestu koje je bilo poznato po nesreći koja se tu dogodila. Naime, kada su tu bili ranije, baš pre godinu dana jedna grupa od deset ratnika iz ovog sela, na čelu sa Vihorovim sinom, krenula je u ratni pohod protiv neprijatelja. Niko se nije živ vratio. To je bio neposredni povod za ratne pripreme u ovoj sezoni Nisam bio malo iznenađen kad sam došao u logor. Svuda se čula graja jezivih glasova od kojih je odjekivao čitav logor. Sve prisutne žene su naricale, jecale i glasno tugovale. Mnoge od njih nisu bile zadovoljne takvim izlivom žalosti i tuge zbog gubitka svojih prijatelja i rođaka, pa su noževima duboko parale meso na nogama. Jedan ratnik koji je izgubio brata u tom ratnom pohodu izabrao je drukčiji način da ispolji svoju tugu. Indijanci ne znaju za tvrdičluk iako su često grabljivi. Ponekad će, kad su u žalosti ili u nekim drugim svečanim prilikama, razdeliti svu svoju imovinu, lišiti na taj način samog sebe čak i odeće i ogreznuti u najveću bedu. Ovaj ratnik je doveo dva najbolja konja i poklonio ih svojim prijateljima. Sa pesmama i uzvicima u znak pohvale njegove plemenitosti mešali su se krici i plač žena. Sutradan ujutru smo opet ušli u planine. Nisu izgledale ni veličanstveno ni živopisno iako su bile sasvim puste. To su bile samo gomile crnih izlomljenih stena bez drveća ili bilo kakvog drugog zelenila. Dok smo prolazili između njih jednom širokom dolinom, primetio sam Rejmonda kako jaše pored neke mlade skvav, kojoj je delio razne laskave izjave. Sve stare žene koje su se našle u blizini posmatrale su sa velikim divljenjem šta radi, a sama devojka je okretala glavu ustranu i smejala se. Baš tada je njegova mazga smatrala da je došao pogodan trenutak da da oduške svojoj zlobnoj ćudi. Počela je da se propinje i rita što je bešnje mogla. Rejmond je bio odličan jahač i u početku se čvrsto držao u sedlu, ali samo nekoliko trenutaka docnije video sam kako mazga diže zadnje noge uvis, i moj nesrećni saputnik se prevrte preko glave. Sve žene prsnuše u smeh, pa i njegova ljubimica. Rejmond bi obasut čitavom bujicom šala, tako da je bio sav srećan kada je odjahao napred samo na ih ne sluša.

Jahao sam blizu njega i uskoro čuh kako me zove. Pokazivao mi je rukom na jedan usamljen vrletni breg ispred nas usred doline. Iza brega se u dugog povorci pojaviše losovi, potrčaše punom brzinom i zađoše u jedan klanac u planini. Tek što su nestali, pedesetak Indijanaca oko mene digoše graju. Mladići skočiše s konja, zbaciše svoje teške kožne ogrtače i najvećom brzinom odjuriše prema podnožju obližnje planine. Rejnal u galopu skrenu u istom pravcu. „Dođite! Dođite!“ vikao nam je. „Zar ne vidite ono stado planinskih ovaca? Gde je jedna, tu ih je i čitava stotina!“

Zaista, u blizini planinskog vrha primetio sam veliki broj sitnih belih pega koje su se brzo kretale uzbrdo između klanaca, dok su druge išle po vrletnim padinama. Pošto sam želeo da vidim kako će proteći taj lov, požurio sam napred i ušao u jedan prolaz na planini. Penjao sam se između raštrkanih stena dokle god je konj mogao da me nosi. Onda sam ga vezao za stari bor. U tom trenutku Rejmond me pozva s desne strane i doviknu mi da se u neposrednoj blizini nalazi još jedno stado ovaca. Odjurio sam do vrha planinskog prevoja na kome sam se zatekao u tom trenutku, odakle mi se pružao nesmetan pogled na krševitu klisuru s druge strane. Jasno sam video nekih pedeset do šezdeset ovaca. Nisu bile udaljene ni na puškomet od mesta na kome sam stajao. Penjale su se uz stene i, po svom starom običaju, nastojale da se popnu na najviši vrh. Za njima su skakutali goli Indijanci. Za trenutak nestadoše i divljač i Indijanci. Ništa se nije čulo ni videlo sem što bi se ponekad oglasila neka puška, i to iz sve veće daljine, odjekujući među stenama. Okrenuo sam se u nameri da siđem u dolinu. Spuštajući se niz planinu video sam da u dolini sve vri od Indijanaca koji, na konju ili peške, brzo prolaze njom. Nešto dalje svi su se zaustavljali kako je ko stizao. Podizao se logor i postavljale kolibe. Sišao sam i sam do mesta gde su se Indijanci okupljali. Uskoro zatim vratiše se Rejnal i Rejmond. Između sebe su nosili ovcu koju su ubili kamenjem stojeći na ivici jedne uvale kuda je pokušala da pobegne. Lovci su pridolazili jedan po jedan. Divljač koja živi u Stenovitim Planinama tako je okretna da nije bilo ubijeno više od šest životinja, iako je skoro šezdeset do sedamdeset ljudi učestvovalo u poteri. Od ubijene divljači bio je samo jedan odrastao ovan. Imao je ogromne rogove skoro neverovatne veličine. Kod Indijanaca sam video kutlače sa dugim drškama u koje je moglo stati i više od jednog litra Te kutlače se prave od ovakvih rogova.

Sutradan smo čitavo jutro prelazili preko brda. Sledećeg dana potpuno nas okružiše planinski visovi, i tek tada otpoče pravi prelaz preko planina. Pre nego što je selo krenulo sa mesta logorovanja, pošao sam napred u društvu sa Orlovim Perom, čovekom velike snage, ali ružnog i mračnog lica. S nama je jahao i njegov sin, okretan dečak, i još jedan Indijanac koji se zvao Panter. Ostavili smo selo za sobom i zajedno jahali jednim krševitim klancem. Orlovo Pero je uskoro otkrio u daljini divljač i krenuo sa svojim sinom u poteru za njom, a ja sam produžio put sa Panterom. To mu je bio samo nadimak, jer i on je, kao i mnogi drugi Indijanci iz sujeverja krio svoje pravo ime. Bio je čovek plemenitih crta lica. Svoj ukrašeni ogrtač od bizonove kože spustio je bio do pasa, tako da mu je padao u naborima. Na taj način se lepo isticala njegova dostojanstvena i divna prilika. Dok je bezbrižno jahao na konju, na glavi su mu se vijorila duga pera prerijskog petla. Izgledao je kao pravi divlji prerijski jahač. Nije imao osobine ostalih Indijanaca. Ako me nije varalo njegovo lice, on nije patio od ljubomore, podozrivosti i zlobne lukavosti kao njegovi saplemenici. Civilizovani beli čovek većinom može da nađe vrlo malo dodirnih tačaka između svoje sopstvene prirode i prirode jednog Indijanca. Čak i ako je sasvim sklon da oda priznanje dobrim osobinama Indijanaca on mora biti svestan da između njega i njegove crvene braće, postoji neprelazna provalija. Oni mu izgledaju toliko tuđi da, pošto je nekoliko meseci ili nedelja udisao vazduh prerije, počinje da ih smatra nezgodnom i opasnom vrstom divljih životinja. Radovao sam se što na Panterovom licu mogu pročitati da bar nas dvojica imamo nekih dodirnih tačaka u uzajamnoj naklonosti. Bili smo odlični prijatelji. Dok smo zajedno jahali kroz krševite prolaze u planini, preko dubokih dolina i malih pustih proplanaka, on me je vrlo vredno učio da govorim jezikom Indijanaca plemena Dakota. Uskoro smo naišli na travno skrovito mesto u podnožju stene, gde je raslo kupinovo žbunje. Žbunje je predstavljalo takvo iskušenje za mog saputnika da je on odustao od svog predavanja i prešao na branje kupina, tako da se pre nego što smo krenuli dalje čelo povorke sela ponovo pojavilo. Najpre smo ugledali jednu staru ženu koja se spuštala niz stene vodeći svog tovarnog konja. Divljaci su pristizali jedan za drugim. Mali proplanak uskoro preplavi mnoštvo ljudi.

Ovaj jutarnji marš bio je nezaboravan. Prolazili smo kroz divan kraj usamljenih planina i borovih šuma nad kojima kao da je vladao duh samoće i tišine. Nije se skoro ništa videlo sem istog tamnog zelenila. Ono se širilo preko dolina, obavijajući planine od crnih stena, koje su kao kruna stajale na planinskim vrhovima, do reka koje su krivudale u podnožju. Odjahao sam na vrh jednog brega odakle sam mogao da posmatram povorku divljaka koja je prolazila ispod mojih nogu. Daleko na levoj strani videla se tanka i isprekidana povorka, koja se čas pojavljivala a čas nestajala, otegnuvši se kilometrima između bregova. Na najudaljenijem planinskom prevoju još uvek su silazili konjanici, koji su izdaleka ličili na crne mrlje.

Ostao sam na tom bregu dok nisu svi prošli, a onda se spustio i pošao za njima. Nešto dalje naišao sam na livadicu duboko usečenu među strmim planinama. Tu se ulogorilo čitavo selo. Na malom prostoru vladala je velika zbrka i nered. Sve je vrvelo od silnog mnoštva ljudi. Neke kolibe su već bile postavljene, ili su žene bile zaposlene oko navlačenja kožnih pokrivača na gole potporne kočeve. Druge kolibe su još ličile na kostur, a kod nekih su, opet, i potporni kočevi, i pokrivači i sve ostalo ležali razbacani u neredu na zemlji među odećom od bizonove kože, sanducima s mesom, domaćim priborom, konjskom opremom i oružjem. Žene su vikale jedna na drugu, konji su se ritali i propinjali se a psi su zavijali u želji da im skinu teret. Vijorenje pera i sjaj divljačkih ukrasa davali su ovom prizoru još živopisniji izgled. Mala deca su trčala kroz gomilu, dok su se mnogi dečaci puzali uz opasne stene i, držeći u rukama male lukove i strele, posmatrali s vrha uskomešanu gomilu. Nasuprot toj opštoj gužvi, starci i ratnici su sedeli u krugu u sredini logora i pušili, obuzeti dubokom ravnodušnošću i mirnoćom. Nered u logoru je naposletku iščezao. Konji su oterani na pašu u susednu dolinu, a logor je opet dobio izgled mesta u kome se svi bezbrižno odmaraju. Podne je tek bilo prošlo. Ogromna bela zavesa dima, koji je poticao od nekog šumskog požara na istoku, nadvila se nad logorom i delimično sakrila sunčeve zrake. Pa ipak, vrućina je bila skoro nepodnošljiva. Kolibe su bile nagomilane bez ikakvog reda na uskom prostoru. U njima je bilo strahovito toplo, ali njihovi lenji vlasnici su ipak spavali unutra. U logoru je vladala tišina kao na groblju. Ništa se nije micalo sem što bi ponekad poneka starica prešla iz jedne kolibe u drugu. Devojke i mladići su sedeli zajedno u grupama pod borovima na okolnim visovima. Psi su ležali na zemlji i dahtali, suviše lenji da čak zalaju na belog čoveka. Na mestu gde je počinjala livada nalazio se, u senci visokog drveća i gustog žbunja, hladan izvor među stenama. Na tom hladnom i senovitom mestu okupilo se nekoliko devojaka, sedeći na stenama i borovim stablima, razgovarajući o poslednjim novostima u selu ili smejući se i prskajući vodom belog čoveka koji bi tuda slučajno naišao. Izgledalo je kao da se minuti pretvaraju u časove. Ležao sam neko vreme pod jednim drvetom učeći jezik Odžilalaha uz pomoć svog prijatelja Pantera. Kad smo se obojica zamorili, legao sam pored duboke bistre barice koja se nakupila od izvorske vode. Čitavo mnoštvo ribica veličine klena igralo se u njemu, bar naizgled, vrlo prijateljski. Ali kad sam malo bolje pogledao video sam da međusobno vode pravi rat. Svaki čas bi poneka manja riba pala kao žrtva i odmah iščezla u želucu svog osvajača. Svakog trenutka, međutim, gospodar barice, neko čudovište izbuljenih očiju, dugo oko deset santimetara, polako bi se pomolilo ispod kose obale mašući perajima i repom. Sitne ribe bi odmah obustavile međusobno neprijateljstvo i razbežale se u panici pri pojavi ovako nadmoćne snage.

„Filantropi mekog srca“, pomislio sam, „dugo će priželjkivati svoj milenijum[6] mira. Jer, od najsitnijih riba do čoveka, život je neprestani rat“.

Spustilo se veče. Planinski visovi su još uvek bili osvetljeni sunčevim sjajem, dok na naš proplanak, duboko usečen u brdima, nisu dopirali sunčevi zraci. Napustio sam logor i popeo se na obližnji breg. Sunce je još sijalo kroz guste borove planinskih grebena na zapadu. No ubrzo je zašlo. Počeo je da pada sumrak, i ja sam se uputio u selo. Kad sam sišao, začu se urlanje vukova i štektanje lisica iz obližnjih i dalekih mračnih šuma. Logor je sav bleštao od mnogobrojnih vatri. U njemu je vladala živost, svuda su se kretale tamne gole prilike čije su se visoke senke, kao začarane micale po okolnim grebenima.

Zatekao sam krug pušača kako sedi na uobičajenom mestu. Sedeli su na zemlji pred kolibom jednog ratnika koji je, izgleda, bio opštepoznat po svojoj društvenosti. Seo sam da popušim lulu rastanka sa svojim divljim prijateljima. Tog dana je bio prvi avgust, dakle, dan kada sam obećao Šou da ćemo se naći u tvrđavi Larami. Do tvrđave nije trebalo putovati ni dva dana. Da se moj prijatelj ne bi brinuo zbog mene, rešio sam da krenem što mogu brže na mesto sastanka. Otišao sam da potražim Oluju. Kad sam ga našao ponudio sam mu pregršt sokolovih pera i nešto crvenila pod uslovom da me ujutru provede kroz planine.

Oluja je uzviknuo „hau!“ i prihvatio poklon. Nijedan od nas nije više ništa rekao. Sporazum je bio zaključen, i ja sam pošao na spavanje u kolibu Kongra Tonge.

Mnogo pre nego što je svanulo Rejmond me udari po ramenu i reče:

„Sve je spremno“.

---

[6] Hiljadugodišnje carstvo. — Prim. prev.

Izašao sam. Jutro je bilo sveže i vlažno. Napolju je bilo mračno i čitav logor kao da je još spavao. Oluja je sedeo na konju pred kolibom. Tu su bile privezane i moja kobila Paulina i mazga koju je jahao Rejmond. Osedlali smo ih i izvršili ostale pripreme za putovanje. Ali pre nego što smo to obavili, logor je počeo da se budi. Kožni pokrivači na kolibama su lepršali po vazduhu i šuštali dok su ih žene skidale pripremajući se za odlazak. Čim je počelo da sviće, napustili smo logor i krenuli kroz jedan uski prolaz između stena, koji se nalazi istočno od livade. Došavši na vrh tog prolaza, okrenuo sam se i posmatrao logor koji se jedva video u sivoj jutarnjoj svetlosti. U logoru je bilo vrlo živo. Vršile su se pripreme za polazak. Nerado sam se okrenuo, jer mi je bilo žao da se zauvek oprostim od svojih divljih drugova. Prolazili smo pored tako gusto pobacanih stena i borova da smo neko vreme jedva videli kuda idemo. Kraj kroz koji smo prolazili bio je divalj i prilično neravan, delimično pokriven borovim i hrastovima šumama. Svuda unaokolo dizale su se visoke planine kao neke prepreke. U šumama je bilo sveže i hladno u rano jutro. Planinski vrhovi su bili obavijeni maglom, a šume su se polako isparavale. Odjednom se tamni vrh najviše planine zasja kao pozlaćen. Rađalo se sunce. Oluja, koji je jahao napred, tiho uskliknu. Iz žbunja iskoči neka velika životinja za koju sam mislio da je los. Ona zabaci rogove, projuri pored nas preko otvorenog prostora i ludačkom brzinom nestade među obližnjim borovima. Rejmond odmah skoči sa sedla, ali je životinja, pre nego što je on mogao i da puca, bila već na dve stotine metara daleko. Metak je pogodio cilj, ali suviše nisko, tako da rana nije bila smrtonosna. Bežeći, los ipak skrenu gotovo u pravom uglu sa pravca kojim je dotada trčao i punom brzinom odjuri između drveća. Opalih iz puške i pogodih ga u plećku. Ali on je još uvek bežao i skoči u obližnju šumovitu uvalu. Mladi Indijanac ode za njim i ubi ga. Kad smo stigli tamo, utvrdili smo da to uopšte nije los, nego jelen sa crnim repom. Ta životinja je skoro dva puta veća od običnog jelena i potpuno je nepoznata na istoku. Indijanci su čuli pucnjavu i nekoliko njih je odmah došlo na lice mesta. Kožu ubijenog jelena dali smo Oluji, a sami smo uzeli onoliko mesa koliko nam je bilo potrebno i obesili ga o sedla. Ostatak smo namenili Indijancima i produžili put. U međuvremenu i selo je krenulo i otišlo tako daleko da ga je bilo nemoguće prestići. Rešili smo da idemo dalje pravcem koji će nam omogućiti da ih što pre sretnemo. Uskoro smo kroz tamne borove ugledali prilike Indijanaca koji su prolazili. Ponovo smo se našli među njima. Kretali su se žurnije nego što to oni inače čine, zbijeni u uskom prolazu između stena i starih borova. Nalazili smo se na istočnoj padini planine. Uskoro smo upali u neki teško prolazni klanac koji se strmo spuštao. Čitava rulja je zajedno krenula niz klanac ispunivši taj krševiti prolaz kao neka uzburkana planinska reka. U planinama koje smo videli pred sobom već nedeljama je besneo požar. Vidik je bio zamračen gustim tamnim morem dima, dok su se, s druge strane, pored nas uzdizali visoki grebeni na čijim vrhovima su rasli borovi. U daljini, kao kroz veo, jedva su se nazirali oštri vrhovi i krševiti planinski grebeni. Prizor je sam po sebi bio veličanstven i neodoljiv Ali, zajedno sa ruljom divljaka, naoružanim ratnicima, gološavom decom, veselo nagizdanim devojkama, koji su se svi hitro spuštali niz obronke, taj prizor je bio zahvalan predmet za nekog slikara, i samo bi ga pero jednog Valtera Skota moglo valjano opisati.

Prelazili smo preko izgorelog šumskog tla. Zemlja je bila topla pod konjskim nogama. Šuma je s obe strane još uvek gorela. Uskoro smo sišli u pitomiji kraj, gde smo naišli na čitav niz malih dolina kroz koje je tekla neka reka. Na njenim obalama rasle su u izobilju kupine i sitno divlje grožđe. Deca i mnogi ljudi skretali su s pravca kretanja i brali ih u prolazu. Kad smo sišli još niže, izgled se brzo izmenio. Za nama su ostale planine u požaru, a po prostranim livadama pred nama lelujala se bujna trava koja se pružala kao okean dokle god je oko moglo dopreti. Prošavši pored nekog drveća koje je raslo pored reke, Indijanci su izbili na ravnicu. Bio sam žedan i sagnuo sam se pored reke da se napijem vode. Kad sam ponovo uzjahao, nepažnjom sam ostavio pušku u travi. Pošto sam mislio o drugim stvarima, jahao sam neko vreme pre nego što sam opazio da je nema. Odmah sam krenuo nazad u potragu za njom. Prolazeći pored Indijanaca posmatrao sam svakog ratnika koji je u kasu prolazio pored mene, i naposletku sam u rukama jednog od njih opazio svoju pušku. Kad sam mu prišao i zatražio pušku, Indijanac mi ju je odmah dao. Pošto nisam znao kako drukčije da mu zahvalim za uslugu, skinuo sam mamuzu s noge i dao mu je. On je bio u pravom smislu reči ushićen. Smatrao je to kao izvanredan znak moje naklonosti prema njemu. Odmah je ispružio nogu da mu je namestim. Čim sam to uradio, iz sve snage je zabo mamuzu u slabinu svog konja, koji je žestoko đipio. Indijanac se nasmejao i stao još žešće da ga mamuza. Tada je konj poleteo kao strela, dok su žene vikale i smejale se iz sveg glasa. Videći kakav je efekat mog poklona, ljudi su, takođe iznenađeno, klicali: ,.Vaštaj! Dobro!“ Indijanac nije imao sedlo ni uzde. Kao uzde služila mu je kožna uzica vezana za konjsku čeljust Životinju je svakako bilo potpuno nemoguće obuzdavati, jurila je iz sve snage preko prerije dok nije zajedno s jahačem nestala iza jedne udaljene uzvišice u preriji. Tog čoveka nikad više nisam video, ali pretpostavljam da mu se nije dogodilo ništa rđavo. Kad jaše na konju, Indijanac ima više od jednog života, slično mački.

Selo podiže logor na suncem spršenoj preriji uz samo podnožje planine. Vrućina je bila vrlo jaka i nesnosna. Pokrivači na kolibama su bili podignuti od zemlje skoro pola metra kako bi se omogućilo strujanje vazduha. I sam Rejnal je smatrao da je najbolje da skine svoje trapersko odelo od jelenske kože i da ga zameni vrlo oskudnom indijanskom nošnjom. U tako elegantnom kostimu ispružio se u kolibi na pokrivaču od bizonovog krzna, čas proklinjući vrućinu a čas vukući dim iz lule koju sam pušio naizmenično s njim. Sedeli smo u izabranom krugu Indijanaca, prijatelja i rođaka. U okviru gozbe pred nas je u znak rastanka izneseno malo skuvano pseto, a kao slatkiš kupine u drvenoj zdeli, nabrane u planinama.

„Pogledajte tamo“, reče Rejnal pokazujući prstom kroz otvor na svojoj kolibi. „Vidite li one planinske visove koji su udaljeni od nas otprilike oko petnaest kilometara. Dakle, da li vidite onaj najdalji sa belom mrljom? Šta mislite da li ste ga ikad ranije videli?“

„Liči mi“, rekoh, „na brdo pod kojim smo se ulogorili kad smo bili kod Laramijske Reke pre šest do osam nedelja“.

„Pogodili ste“, odgovori Rejnal.

„Idi dovedi životinje, Rejmonde“, rekoh. „Tamo ćemo prenoćiti i ujutru krenuti za tvrđavu“.

Uskoro smo pred kolibom ugledali kobilu i mazgu. Osedlali smo ih. Dok smo to radili okupio se oko nas velik broj Indijanaca. U logoru su svi znali za vrline moje snažne, okretne i smele male kobile Pauline. Nekoliko posetilaca je jahalo na dobrim konjima koje su mi doveli na poklon. Bez razmišljanja sam odbio njihove ponude, jer bi njihovo prihvatanje značilo neizbežno da moram predati Paulinu u njihove varvarske ruke. Oprostili smo se s Rejnalom, ali ne i sa Indijancima, koji su navikli da žive bez takvih suvišnih ceremonija. Napustili smo logor i odjahali pravo preko prerije, prema jednom belom grebenu čije su se sive litice uzdizale na horizontu kao oblak. S nama je pošao neki Indijanac čije sam ime zaboravio, iako se živo sećam da mu je lice bilo ružno a usta odvratno velika. Antilopa je u ovom kraju bilo u izobilju, ali se nismo osvrtali na njih. Jahali smo pravo prema našem cilju preko pustih ravnica i bregova. Dockan posle podne, već upola iscrpeni od vrućine, žeđi i zamora, ugledali smo prizor koji nas je veoma razveselio. Pred nama se videla duga linija drveća i duboka klisura kuda je tekla Laramijska Reka. Prošavši kroz žbunje koje je raslo oko oborenog starog drveća na obali, prešli smo na drugu stranu reke. Brza i penušava reka bila je prepuna ribe koja se igrala po plićacima. Kad smo stigli na drugu obalu, konji su počeli željno da piju vodu. I mi smo kleknuli na pesak i ugledali se na njih. Uskoro smo prepoznali predeo.

„Sve smo bliže kući, Rejmonde“, rekao sam.

Tu je stajalo ono veliko drvo kraj kojeg smo pre toliko vremena logorovali. Prolazili smo pored belih grebena koji su se nadnosili nad našim šatorom kad smo ga podigli kod one okuke na reci. Evo i livade u kojoj su naši konji nedeljama pasli. Malo dalje naiđosmo na naselje prerijskih pasa gde sam provodio prijatno vreme i razbijao dosadu gađajući iz puške njegove nesrećne stanovnike.

„Uhvatiće, nas oluja“, reče Rejmond upirući široko lice u nebo.

Zaista, po grebenima i livadi, po reci i gajevima brzo se spuštala tama. Masa crnih oblaka gomilala se na jugu, a grmljavina je zloslutno odjekivala.

„Tamo ćemo se ulogoriti“, rekao sam pokazujući na gusti gaj koji se video nešto dalje niz reku. Rejmond i ja krenusmo prema njemu, ali se Indijanac zaustavi i doviknu nam nešto sa ozbiljnim izrazom na licu. Kad smo ga upitali u čemu je stvar, on reče da se među tim drvećem nalaze duhovi dva poginula ratnika i da će oni, ako budemo tu spavali ječati i čitave noći bacati na nas kamenje, a možda nam i ukrasti konje pre nego što svane jutro. Pošto smo mislili da će biti korisno da mu učinimo po volji, ostavili smo za sobom gaj gde su boravili ti neobični duhovi i krenuli prema reci Čagvoter, jašući punim galopom, jer su već padale prve krupne kapi kiše. Uskoro smo ugledali mlade topole na ušću je rečice. Skočismo na zemlju, zbacismo sedla i pustismo konje. Zatim izvukosmo noževe iz korica i počesmo da sečemo grane i grančice u žbunju praveći zaklon od kiše. Više topole su već ionako rasle savijene, pa smo stavili na njih granje i na taj način napravili prikladno sklonište. Ali sav taj trud je bis nepotreban. Oluja nas je jedva i dotakla. Međutim, nepun kilometar udesno od nas kiša je lila kao iz kabla, a grmljavina odjekivala preko prerije kao pucnjava čitave topovske baterije. Mi smo imali sreću da na mestu gde smo stajali padne samo nekoliko krupnih kapi kiše sa ivice jednog oblaka koji je tuda prolazio. Uskoro se razvedrilo, i sunce je opet veličanstveno sijalo. Sedeći pod našim lisnatim skloništem, nastavili smo da jedemo hranljivo jelo vasnu koju mi je dala Vih Vaštaj. Indijanac je bio poneo sa sobom lulu i vrećicu šongsaše. Pre spavanja smo neko vreme sedeli i zajedno pušili. Naš prijatelj sa velikim ustima je ipak smatrao za potrebno da preduzme mere predostrožnosti i pažljivo pretraži okolinu. Došao je sa izveštajem da se tu blizu nedavno ulogorilo osam ljudi. Služeći se prstima nabrojao ih je: Bizonet, Pol Dorion, Antoan le Ruž, Ričardson i još četvorica čija imena nije znao. Pokazalo se da je to sve sasvim tačno. Na osnovu čega je taj Indijanac došao do tako tačnih zaključaka, nikako ne bih umeo da objasnim.

Bio je još mrak kad sam se probudio i pozvao Rejmonda. Indijanac je već bio otišao, rešivši se da stigne pre nas u tvrđavu. Krenuli smo za njim i neko vreme jahali kroz potpunu tamu. Kad je naposletku izgrejalo i sunce, sijajući kao vatrena bakarna lopta, bili smo samo petnaest kilometara udaljeni od tvrđave. Uskoro smo s vrha jednog peščanog brežuljka, na nekoliko kilometara ispred nas, pored reke, ugledali tvrđavu Larami. Ličila je na malu sivu mrlju usred beskrajne pustinje. Zaustavio sam konja, za trenutak seo na zemlju i posmatrao je. Izgledala mi je kao pravi centar civilizacije i udobnosti. Nije nam trebalo još mnogo vremena da stignemo tamo, jer smo skoro celim putem brzo jahali Laramijska Reka je još uvek tekla kao prepreka između nas i prijateljskih zidina tvrđave. Zagazili smo u vodu tamo gde smo i izbili na obalu. Podigli smo noge na sedla i tako klečeći prešli preko brze reke ne pokvasivši se nimalo. Dok smo jahali uz obalu, na ulazu u tvrđavu pojavi se nekoliko ljudi. Trojica nam pođoše ususret. Odmah sam ih prepoznao. Bili su to Šou i Anri Šatijon, na čijem licu se ogledala muževna jednostavnost i iskrenost; poslednji je išao Delorije, razvukavši lice u osmeh u znak dobrodošlice. Prilikom sastanka nije bilo ceremonija ni s jedne strane. Što se mene lično tiče, bila mi je vrlo prijatna ta promena, naime, zamena društva divljaka i ljudi nešto malo boljih od divljaka društvom moga hrabrog i inteligentnog saputnika i našeg plemenitog vođe. Isto tako se i Šou obradovao mome dolasku. On je već počeo ozbiljno da se brine za mene.

Bordo me je srdačno pozdravio i povikao na kuvara da spremi jelo. Ovaj službenik je predstavljao novu tekovinu tvrđave. Nedavno je došao iz tvrđave Pjer sa nekim trgovcima. Ma kakvom veštinom se mogao podičiti, on nije imao nekog naročito dobrog materijala da je na njemu pokaže. Ipak, stavio je pred mene doručak koji se sastojao od dvopeka, kafe i usoljene svinjetine. Osećao sam se kao preporođen sedeći ponovo na klupi s nožem i viljuškom u rukama, dok su ispred mene, na nečem što je ličilo na sto, stajali tanjir i šolja. Kafa mi je izvanredno prijala, a hleb je bio prava novost, jer sam tri meseca jeo skoro samo meso, i to uglavnom bez soli. Jelo je još više prijalo zbog dobrog društva, jer je s druge strane stola sedeo Šou, elegantno obučen. Ako neko želi stvarno da oseti šta znači imati druga sličnog sebi, onda neka provede samo nekoliko nedelja sam u jednom selu Odžilalaha. Ako toj samoći može još da doda i iscrpljujući i prilično opasnu bolest, onda će imati još življu predstavu o tome kako sam se osećao.

Šou se već dve-tri nedelje nalazio u tvrđavi. Zatekao sam ga u starom stanu, u velikoj odaji u kojoj obično stanuje odsutni upravnik tvrđave. U jednom uglu stajali su na gomili odlični meki pokrivači od bizonovog krzna. Tu sam legao da se odmorim. Šou mi donese tri knjige.

„Evo“, reče on, „vašeg Šekspira i Bajrona, a tu je i Stari zavet, u kome ima isto toliko poezije koliko u obe ove dve druge knjige zajedno“.

Od je tri knjige izabrao sam najgoru, Bajronovu, i skoro ceo dan sam ležao na krznenim pokrivačima uživajući u punoj meri u ostvarenjima tog sjajnog genija, čiji je najznačajniji uspeh u tome što nas toliko očarava da zaboravljamo rđavi karakter samog pisca.

GLAVA XX

USAMLjENO PUTOVANjE

KAD SAM STIGAO U TVRĐAVU LARAMI, Šou i ja smo se čitav dan izležavali na krznenim pokrivačima u velikom stanu koji nam je gostoljubivo dodeljen. Tu se nalazio i Anri Šatijon, poslujući nešto oko konjske opreme i oružja koje je uneseno u sobu. Pored njega na podu čučalo je nekoliko Indijanaca koji su nas posmatrali nepomičnim, prodornim pogledom.

„Ovde mi je“, reče Šou, „bilo vrlo dobro u svakom pogledu sem u jednom. Nisam imao dobre šongsaše, nije se mogla kupiti ni za novac a ni dobiti na poklon“.

Dao sam mu kožnu vrećicu u kojoj je bilo nešto šongsaše odličnog kvaliteta, koju sam doneo sa sobom iz Crnih Planina. „Sada, Anri“, rekao sam. „donesi mi Papenovu dasku za sečenje duvana ili, još bolje, daj je tom Indijancu pa neka on pomeša duvan i šongsašu kako treba. Oni to umeju bolje nego beli ljudi“.

Ne izustivši ni reči, Indijanac pomeša koru i duvan u odgovarajućoj srazmeri, napuni lulu i zapali je. Kad to bi svršeno, moj saputnik i ja počesmo da razmišljamo šta ćemo dalje da radimo i kojim pravcem da krenemo. Šou mi najpre isprića neke događaje koji su se odigrali u tvrđavi za vreme mog odsustva.

Pre, otprilike, nedelju dana, s druge strane planina stigla su četiri čoveka: Sablet, Redik i još dvojica Upravo pre nego što će stići u tvrđavu, susrela ih je velika grupa Indijanaca, uglavnom mlađih ljudi. Svi su pripadali selu našeg starog prijatelja Dima, koji je, sa čitavom grupom svojih pristalica, tvrdio da je najveći prijatelj belaca. Putnici su im stoga prišli i bez ikakvog podozrenja stupili s njima u razgovor. Indijanci su im, međutim, iznenada istrgli uzde iz ruku i naredili im da sjašu. Oni nisu hteli da poslušaju to naređenje, nego su ošinuli konje i pobegli od Indijanaca. Dok su bežali u galopu, za sobom su čuli uzvike, podrugljiv smeh i prasak nekoliko pušaka. Niko nije bio povređen, samo su Redikove uzde, na dva santimetra od njegove ruke, bile presečene metkom. Pošto su tako na sebi iskusili ćud Indijanaca, trenutno nisu bili raspoloženi da se izlažu novim opasnostima. Imali su nameru da krenu u pravcu juga pored planina do tvrđave Bent. Pošto smo i mi imali iste planove, predložili su da udružimo snage. Ali kad su videli da se ja nikako ne vraćam, postali su nestrpljivi, zaboravili nedavne opasnosti i krenuli bez nas, obećavši da će nas čekati u tvrđavi Bent. Odatle je trebalo da zajedno pređemo dug put do naselja, jer je putovanje bilo prilično opasno zbog velikog broja neprijateljski raspoloženih Indijanaca iz plemena Pouni i Komanči.

Očekivali smo da ćemo kad stignemo u tvrđavu Bent dobiti još jedno pojačanje. Neki mladić iz Kentakija došao je bio u planine sa Raselovom grupom iseljenika koji su putovali za Kaliforniju. Kako je sam rekao, glavni cilj mu je bio da ubije nekog Indijanca, Taj podvig je kasnije uspeo da ostvari, izlažući nas priličnoj opasnosti, i to ne samo nas nego i druge koji su morali da prođu kroz krajeve u kojima su živeli razjareni rođaci ubijenog Indijanca iz plemena Pouni. Pošto su mu dozlogrdili njegovi saputnici iseljenici, on ih je napustio i pre izvesnog vremena krenuo s jednom grupom do izvora reke Arkanzas. Ostavio nam je pismo u kome je rekao da će nas čekati dok ne stignemo u tvrđavu Bent i tu nam se pridružiti na putu za naseljene krajeve. Kada je, međutim, stigao u tu tvrđavu, namerio se na jednu grupu od četrdeset ljudi koja je baš nameravala da krene na putovanje kući, pa mu se više svidelo da iskoristi tako snažnu pratnju. To mu je bilo pametno. Sablet i njegovi drugovi su se takođe priključili toj grupi, tako da smo, stigavši u tvrđavu Bent otprilike posle šest nedelja, utvrdili daj su nas svi saveznici napustili i ponovo nas ostavili da se oslonimo isključivo na sopstvene snage.

Četvrtog avgusta rano posle podne zauvek smo se oprostili od gostoljubive kapije tvrđave Larami. Šou i ja smo ponovo jahali jedan pored drugog preko prerije. Prvih sedamdeset kilometara putovanja imali smo i saputnike. To su bili traper Troše i Ruvil, službenik Američke kompanije za trgovinu krznom. Oni su krenuli da se pridruže trgovcu Bizonetu u njegovom logoru u blizini izvora reke Hors Krik. Prešavši osam do deset kilometara, izbili smo na neku rečicu koja je tekla pustom prerijom. Pored nje su rasle mlade divlje trešnje koje su se savijale od zrelog ploda i svojim gustim granama skoro skrivale glatku površinu vode. Tu smo se ulogorili. Pošto smo bili suviše lenji da podignemo šator, zbacili smo sedla na zemlju, raširili nekoliko pokrivača od bizonovog krzna, legli na njih i počeli da pušimo. U međuvremenu Delorije se baktao oko svoje tave, a Rejmond je čuvao stražu pored konja koji su pasli. Delorije je dobio vrednog pomoćnika u Ruvilu, koji se hvalio da je vrlo vešt u kuvanju. On je zgrabio kutlaču i počeo da pomaže Delorijeu u spravljanju večere. Sudeći po onome što je sam mislio o sebi. Ruvil je zaista bio čovek svestranog znanja; stoga nije propuštao nijednu priliku da ga pokaže. Ranije je bio jahač u nekom cirkusu u Sent Luisu. Jednom prilikom je projahao oko tvrđave Larami dubeći na glavi u sedlu, na veliko zaprepašćenje Indijanaca. U tvrđavi je važio i kao vrlo duhovit čovek, jer je bio velika šaljivčina i vrlo živahan, i je noći je više doprinosio živosti u logoru nego svi ostali zajedno. Čas bi kleknuo pored Delorijea poučavajući ga kako se peče antilopin but, čas bi došao i seo pored nas raspredajući priču o tome kako se pravilno vezuje konjski rep. Pričao nam je neistinite priče o tome kako je ubio bizona nožem, pošto mu je najpre odsekao rep, jureći pritom punom brzinom, ili je pripovedao čudnovate anegdote o upravniku tvrđave Papenu. Naposletku je zgrabio jednu knjigu Šekspirovih dela koja je stajala na travi i, sričući i zastajkujući, pročitao nekoliko redova kao dokaz da zna da čita. Skakutao je po logoru i brbljao kao neki nestašni majmun. Ma šta radio u jednom trenutku, bilo je više nego sigurno da to neće ponoviti u sledećem. Njegov saputnik Troše sedeo je ćuteći na travi ne progovorivši nijednu reč. Ali zato je budno pazio na neku vrlo ružnu malu Indijanku iz plemena Jutah, svoju skvav, na koju je bio neobično ljubomoran.

Sutradan smo nastavili putovanje. Prošli smo kroz široku neplodnu uvalu koju je neko nazvao „Gošeova uvala“. Predveče smo upali među neke jaruge. Pošto nismo bili u stanju da nađemo vodu, naše putovanje se oteglo do kasno u noć. Sutradan ujutro morali smo da prođemo preko dugog niza grebena čije su se oštre litice, nagrizene kišom i olujama, jezivo belasale, što je bilo vrlo mučno gledati. Kad smo se popeli nekom uvalom među tim bregovima, naišli smo na ogromne tragove nogu koji su ličili na tragove nekog džinovskog čoveka. To su bili tragovi grizli-medveda, a na njih smo često nailazili i dan ranije. Uskoro smo izbili na neplodnu ravnicu koja se na horizontu prostirala talasasto u nedogled. Iako je sunce jako peklo, u vazduhu je bilo nešto magle. Daleka brda dobila su nekakav čudan, nepravilan oblik kao da se radi o nekoj fatamorgani. I sam horizont se stalno menjao. Šou i ja smo jahali naporedo, a Anri Šatijon nekoliko desetina metara ispred nas. On iznenada zaustavi svog konja i okrenu se prema nama sa neobično ozbiljnim izrazom na licu. Tako je uvek izgledao kad je bio uzbuđen. On nas pozva da mu priđemo. Mi poterasmo konje u galopu prema njemu. Anri pokaza prstom na jednu crnu pegu u sivoj preriji, otprilike na udaljenosti od oko jednog kilometra. „To mora da je medved“, reče on. „Hajdmo, evo nam prilike za lov. Veselije je loviti medveda nego nekog starog bizona. Grizli-medved je tako snažan i pametan“.

Pohitali smo svi, pripremljeni za tešku borbu. Pako izgledaju nespretni, ovi medvedi su neverovatno divlji i okretni. Pošto se prerija talasala i bila neravna, izgubismo crni predmet iz vida. Uskoro zatim on se opet pojavi, ali sada je izgledalo da nam je vrlo blizu. Dok smo ga s čuđenjem posmatrali, on se iznenada razdvoji na dva dela, od kojih svaki razmahnu krilima i odlete. Zaustavismo konje i pogledasmo u Anrija, na čijem licu se ogledala čudna mešavina smeha i tuge. Neobična atmosfera mu je toliko zavarala oči da je od dve velike vrane na udaljenosti od, otprilike, dvesta pedeset metara, pomislio da je grizli-medved i da se nalazi čitav kilometar daleko od nas. U toku čitavog putovanja nismo ostavljali Anrija na miru i stalno smo se šalili s njim pominjući mu krilatog grizli-medveda.

Posle podne smo prispeli do podnožja nekog prilično visokog brega. Dok smo se penjali prema vrhu, Ruvil Poče da nas ispituje o našim prilikama kod kuće. Šou mu je pričao o izmišljenoj ženi i detetu, što je on slušao tobož verujući u sve što mu ovaj govori. Kad smo stigli na vrh brda, ugledali smo dole u ravnici okuke reke Hors

Krik. Malo ulevo opazili smo Bizonetov logor među drvećem i žbunjem pored same reke. Ruvil odjednom smešno preblede. Upitali smo ga šta mu je. Ispostavilo se da ga je Bizonet poslao u tvrđavu Larami isključivo za to da mu donese duvana. Otkako je stigao u tvrđavu pa sve do ovog trenutka naš brbljivi prijatelj se uopšte nije sećao cilja svog putovanja. Prejahao je opasnih sto pedeset kilometara ne uradivši ništa. Sišli smo do reke Hors Krik i prešli na drugu obalu, gde smo pod jednim drvetom videli nekog Indijanca Bio je sam i sedeo je na konju. Kad nas je ugledao, nije ništa rekao, nego se okrenuo i poveo nas prema logoru. Bizonet je za svoj logor izabrao divno mesto. Široka zelena livada bila je sa tri strane okružena rekom, oko koje je raslo gusto drveće. U krugu je bilo poređano oko četrdeset koliba Indijanaca iz plemena Dakota. S druge strane logora ugledasmo nekoliko koliba koje su pripadale prijateljski raspoloženim Indijancima iz plemena Šijena. Bizonet je i sam živeo na indijanski način. Odjahali smo do njegove kolibe i zatekli ga gde sedi u pročelju kolibe, okružen udobnostima koje nisu uobičajene na preriji. Njegova skvav nije bila pored njega. Okolo su puzala rumena deca u šarenim cicanim haljinama. U kolibi je sedeo i Pol Dorion sa svojim čvorugavim licem, u starom belom plaštu sa kukuljicom. Tu su bili i Antoan le Ruž, neki melez iz plemena Pouni, trgovac po imenu Sibil i još nekoliko belih ljudi.

„Ništa vam neće škoditi“. reče Bizonet, „da ostanete s nama nekoliko dana pre nego što krenete za Pueblo“.

Prihvatili smo poziv i podigli šator na jednoj uzvišici iznad logora, u blizini drveća. Bizonet nas je uskoro pozvao na gozbu. Istu takvu pažnju ukazali su nam i njegovi prijatelji Indijanci. Čitalac se možda seća da sam, pridruživši se indijanskom selu s one strane Crnih Planina, utvrdio da je nekoliko porodica odsutno, pošto nisu htele da idu sa ostalima preko planina. Indijanci u Bizonetovom logoru pripadali su baš ovim porodicama. Mnogi od njih su je večeri došli u posetu i raspitivali se za svoje rođake i prijatelje. Prilično su se rastužili kada su saznali da su ostali iz sela obezbedili materijal za svoje kolibe za sledeću sezonu i pribavili velike zalihe hrane, kao i da žive u izobilju, dok se oni, zbog svoje plašljivosti i lenjosti, nalaze u očajnom stanju i skoro gladuju. Bizonetovi prijatelji su i sami neko vreme živeli od divljih trešanja koje su žene tresle i sušile na suncu na pokrivačima od bizonove kože. Oni su jeli je trešnje onako sirove ili ih upotrebljavali kao začin u raznim poslasticama.

Sutradan je u logoru zavladala živost, jer je stigao jedan nov putnik. Neki Indijanac, zajedno sa svojom porodicom, došao je iz Arkanzasa. Dok je prolazio između koliba, ostavljao je utisak čoveka neuobičajenog dostojanstva i ugleda. Govorio je da je doneo velike novosti koje mora da saopšti belim ljudima. Čim su žene podigle kolibu, poslao je svog sinčića da pozove na gozbu sve bele ljude i uglednije Indijance. Gosti su pristizali i smeštali se, čvrsto zbijeni jedan do drugog, po toploj i zagušljivoj kolibi. Naš domaćin se zvao Krvnik. Putujući ovamo, ubio je jednog starog bizona. Kuvana kavurma od je stare životinje, tvrđa od đona, sačinjavala je glavni obrok na gozbi. Od ostalih jela poslužili su nas divljim trešnjama i maslom, skuvanim zajedno u velikom bakarnom loncu. Kada je jelo bilo razdeljeno, neko vreme su svi ćutali i uporno žvakali. Onda su svi gosti, izuzev nekolicine njih, izvrnuli svoje drvene zdele kao dokaz da odaju puno priznanje domaćinovom gostoprimstvu. Krvnik donese dasku za sečenje duvana, pripremi mešavinu za pušenje i napuni nekoliko lula, koje su zatim kružile okupljenim društvom Kad je to svršio, seo je na svoj ležaj i, uspravivši se, počeo da priča svoju priču, živo mašući rukama Neću se služiti njegovim detinjastim načinom izražavanja Priča je bila zamršena, kao što su većinom sve indijanske priče. Bilo je tu besmislenih i protivrečnih pojedinosti, tako da je bilo skoro nemoguće izvući iz nje ono što je bilo tačno. Sve što smo mogli shvatiti, bilo je sledeće:

On je bio na Arkanzasu i tamo je video šest velikih ratničkih grupa belaca. On nikada ranije nije verovao da na celom svetu ima i upola toliko belih ljudi. Svi su imali velike konje, duge noževe i kratke puške, a neki su takođe bili odeveni u najsjajnija ratna odela, kakva on nikada ranije nije video. Iz tog izveštaja bilo je jasno da su čete konjanika, a možda i dobrovoljačka pešadija, prešle preko reke Arkanzas. Krvnik je takođe video mnogo belih koliba koje su vukli bizoni sa dugim rogovima. To su mogla biti samo pokrivena volovska kola koja su se svakako upotrebljavala za transport materijala za trupe. Naš domaćin je nešto docnije sreo jednog Indijanca koji je nedavno došao s teritorije gde žive Komanči, koji su mu rekli da su svi Meksikanci otišli u veliki lov na bizone, da su se Amerikanci sakrili u jednu jarugu, i kada su Meksikanci utrošili sve svoje strele, da su pripucali iz svojih pušaka, izbacili svoj ratni poklič, krenuli na juriš i sve ih pobili. Iz toga smo mogli samo izvući zaključak da je Meksiku objavljen rat, da se vodila bitka iz koje su Amerikanci izašli kao pobednici. Kad smo posle nekoliko nedelja stigli u Pueblo, saznali smo za marš generala Kernija uz reku Arkanzas i za pobede generala Tejlora kod Matamorasa.

Te večeri, baš uoči zalaska sunca, na ravnici pored našeg šatora okupila se gomila ljudi koji su proveravali brzinu svojih konja. Bilo je tu konja raznog oblika, veličine i boje. Neki su bili poreklom Iz Kalifornije, neki iz Sjedinjenih Država, a neki iz planina. Bilo ih je koji su nekada pripadali divljim stadima u preriji. Bilo ih je svakakvih boja, belih, crnih, riđih i sivih, ili čudno šarenih. Svi su imali divalj i usplahiren izgled, sasvim drukčiji od pitomog izgleda konja plemenite pasmine kakvih ima po gradovima. Oni koji su bili naročito poznati po svojoj brzini i oštroumnosti bili su iskićeni orlovim perima koja su im se njihala na grivi i repu. Tu je bilo pedeset do šezdeset Indijanaca iz plemena Dakota Svi su bili od glave do pete umotani u svoje teške ogrtače od beljene kože Među njima je bio i priličan broj Šijena, od kojih su mnogi nosili šarene meksikanske pokrivače prebačene preko ramena tako da im je desna ruka bila nepokrivena. Sa tom gomilom Indijanaca pomešali su se i neki Kanađani koji su uglavnom bili zaposleni kod Bizoneta. To su bili ljudi čiji je dom divljina i koji više vole logorsku vatru od domaćeg ognjišta. Oni su zadovoljni i srećni kad se nalaze usred teškoća, lišavanja i opasnosti Ništa ne može da pomuti njihovu vedrinu i veselost Niko na svetu ne ume bolje da „pljucka na ceo svet“. Sem njih tu je bilo i nekoliko prilično neobičnih meleza, jer su, kako se to obično kaže, bili pola Indijanci, pola belci a pola đavoli. Među njima se najviše isticao Antoan le Ruž, sa svojim širokim pantalonama i cicanom košuljom koja mu je stalno lepršala oko tela. Glavu je bio povezao maramicom kako bi ukrotio svoju crnu talasastu kosu Crne oči svetlucale su mu ispod maramice zloslutnim sjajem. Imao je divnog konja čiju je brzinu hteo da proveri utrkujući se sa ostalima. Zbacio je grubo visoko sedlo, zamenio ga pokrivačem od bizonovog krzna i hitro skočio konju na leđa. Ljudi se raziđoše, napravivši čistinu, dadoše znak, pa on, zajedno sa svojim suparnikom Indijancem, pojuri kao munja iz gomile. Obadvojica se pružiše po vratu svojih konja udarajući ih besomučno teškim indijanskim korbačem. Za tren oka obojica nestadoše u tami. Ali Antoan se uskoro pojavi kao pobednik, oduševljeno tapšući po vratu svog konja, koji je drhtao i snažno dahtao.

Oko ponoći, dok sam spavao umotan u krzneni pokrivač na zemlji pored naših kola, prišao mi je Rejmond i probudio me. „Događa se nešto“, reče on, „što bih svakako želeo da vidim.“ Pogledao sam ka logoru i sasvim na drugoj strani video veliki broj Indijanaca koji su se okupili oko vatre. Obasjani svetlošću plamena, oni su se isticali na tamnoj pozadini. Iz sredine se čula glasna ritmička pesma koja bi Paganinija ubila na mestu. Pesmu su ponekad prekidali snažni uzvici. Skupio sam ogrtač oko sebe, jer je noć bila hladna, i otišao do vatre. Tamna gomila Indijanaca bila je tako gusta da je skoro zaklanjala svetlost razbuktale vatre. Pošto sam se prilično bezobzirno probijao kroz njihove redove, neki poglavica se umeša i dade mi do znanja da se beli čovek ne sme suviše približavati mestu njihove svečanosti. Prešao sam na drugu stranu, gde je bilo više mesta. Odatle sam mogao jasno videti šta se događa oko vatre ne uznemiravajući svojim bezbožničkim prisustvom Indijance koji su stajali bliže vatri u unutrašnjem krugu. Udruženje „Snažna srca“ igralo je jednu od svojih igara. „Snažna srca“ su ratničko udruženje koje obuhvata ljude iz plemena Dakota i Šijena. Udruženje se sastoji, ili se bar tako pretpostavlja, od najhrabrijih mladića. Glavni princip tog udruženja je divan i sastoji se u tome da se njegov član nikad ne sme povući ili odustati od nekog poduhvata ako ga jednom otpočne. Sva ta indijanska udruženja imaju ponekog duha koji važi kao njihov zaštitnik i pokrovitelj. Duh koga udruženje „Snažna srca“ smatra svojim pokroviteljem utelovljen je u lisici, životinji koju teško da bi beli ljudi odabrali za slične svrhe, iako njen lukavi karakter prilično odgovara indijanskim pojmovima o tome šta je časno u ratu. Igrači su igrali u krugu oko vatre. Svaka prilika je čas bila sjajno osvetljena žutom svetlošću a čas je nestajala u najcrnjoj tami prolazeći između plamena i posmatrača. Oni su sa neverovatnom tačnošću podražavali pokrete i glas svog prepredenog zaštitnika lisice. Zatim bi se začuo iznenadan i strašan krik. Mnogi drugi ratnici bi iskočili u krug. Svi bi hodali oko vatre, derali se i mahali svojim oružjem kao pobesneli đavoli, upirući oči prema nebu na kome se nisu videle zvezde.

Tu smo ostali do sutradan posle podne. Onda sam sa svojim prijateljem i trojicom saputnika krenuo za Pueblo, do koga je trebalo prevaliti četiri stotine kilometara. Smatrali smo da ćemo na tom putovanju provesti oko dve nedelje. Svi smo se nadali da za to vreme nećemo nikog sresti, jer bi svaki susret bio, verovatno, susret s neprijateljem, u čijim bi očima naše puške bile jedine propusnice. Prva dva dana nije se ništa dogodilo što bi vredelo zabeležiti. Međutim trećeg jutra dogodila se jedna ozbiljna nezgoda. Bili smo se ulogorili pored nekog potočića u jednoj širokoj jaruzi u ravnici. Delorije je ustao vrlo rano i, pre nego što je počeo da priprema doručak, pustio je sve konje, što mu je uvek i bila dužnost Bilo je maglovito i hladno. Magla se vukla po zemlji Kad smo se mi ostali probudili, životinja nigde nije bilo. Pronašli smo ih tek posle dugog i upornog traženja, utvrdivši pomoću tragova koje su ostavili za sobom u kom su pravcu otišle. Sve zajedno su bile krenule za tvrđavu Larami povodeći se za jednom buntovničkom starom mazgom. Iako su mnoge od njih bile sputane konopcem, ipak su prevalile više od četiri kilometra pre nego što smo ih stigli i poterali natrag.

U toku sledećih nekoliko dana putovali smo nekom pustinjom. Od zelenila rastao je tu i tamo poneki busen kratke trave, sasušene i smežurane od velike vrućine. Svuda su mileli u velikom broju čudni insekti i gušteri. Veliki crni i tamnozeleni popci i skakavci bez krila neverovatnih dimenzija gmizali su oko nogu naših konja. Gušteri, su jurili kao munje između busenja trave. Najzanimljivija je ipak bila životinja koju obično nazivaju „Rogata žaba“. Uhvatio sam jednu i poverio je na čuvanje Delorijeu, koji ju je stavio u jedan mokasin. Posle mesec dana ispitao sam u kakvom se stanju nalazi zatvorenik i utvrdio da je još živ i da se kreće. Stoga sam mu nabavio kavez od bizonove kože. Za celo vreme puta taj kavez je visio na kolima. Na taj način ona je srećno stigla u naseljene krajeve. Odatle je otputovala čak do Bostona, pažljivo spakovana u jednom sanduku, iz koga su je vadili redovno svake noći da se nadiše svežeg vazduha. Kad je stigla u Boston, stavili su je u stakleni sanduk, gde je nekoliko meseci mirno ležala otvarajući i zatvarajući svoja velika usta, na opšte divljenje posetilaca. Naposletku, jednog zimskog jutra, žaba je crkla, i sada se nalazi u boci alkohola u muzeju Agasiz. Smatralo se da je crkla od gladi. To je bilo vrlo verovatno pošto šest meseci nije primala nikakvu hranu iako su njeni mladi obožavaoci stavljali u iskušenje njen apetit nudeći joj razne poslastice.

Nailazili smo i na veće životinje. Bili smo iznenađeni koliko je tu bilo prerijskih pasa Često je neravna suva ravnica bila kilometrima gusto načičkana malim humkama koje su prerijski psi napravili na ulazu u svoje jazbine Dok smo prolazili stalno su skičali na nas Svojim sitnim glasovima. Njihove njuškice su se jedva videle na ulazu u jazbine; međutim, čim bi zadovoljili svoju radoznalost, odmah bi nestajali. Neki hrabriji prerijski psi, koji ustvari nisu uopšte psi nego sitni mrmoti, manji od kunića, sedeli su na svojim humkama i skičali na nas živahno mašući repovima. Čim bi se opasnost približila, okrenuli bi se, digli zadnje šape u vazduh i za tren oka iščezli u svojim jazbinama. Pred zalazak sunca, a naročito ako je izgledalo da će biti kiše, čitavo naselje prerijskih pasa izmilelo bi iz svojih rupa na površinu zemlje. Videli bismo ih kako čuče okupljeni u velikim gomilama oko jazbine nekog omiljenog građanina. Tu bi svi sedeli uspravno, opruživši repove po zemlji. Šape bi stavili na grudi bele dlake i živahno štektali i skičali o nekom predmetu koji je sve interesovao. Vlasnik je jazbine sedeo bi na vrhu svoje humke i blagonaklono posmatrao kako se njegovi gosti zabavljaju, dok bi drugi trčali od jedne jazbine do druge kao da moraju da jave neku najnoviju vest svojoj podzemnoj zajednici naroda. Zmije su očigledno najgori neprijatelji prerijskih pasa. Bar ja lično imam suviše dobro mišljenje o prerijskim psima da bih pretpostavio da se oni druže i održavaju prijateljske odnose sa tim opakim nasilnicima, koji su se mogli videti kako se sunčaju pored svojih rupa, u koje se uvek uvlače kad ih neko uznemiri. Male sove, pametnog i ozbiljnog lica, takođe borave zajedno sa prerijskim psima, ali nikad nisam motao saznati u kakvim su odnosima, da li su prijatelji ili ne.

Petog dana po odlasku iz Bizonetovog logora, kasno posle podne, ugledali smo nešto za šta smo pretpostavljali da je neka velika reka. Međutim, kad smo došli do Nje, našli smo, na svoju žalost, peščano rečno korito u kome je voda bila sasvim presušila. Razdvojili smo se. Nekolicina nas je odjahala u jednom, a ostali u drugom pravcu duž korita je reke, ali nigde nismo naišli na tragove vode, pa čak ni na vlagu u pesku. Staro drveće koje je raslo pored obale, žalosno osakaćeno munjama i olujom, venulo je od sunčeve žege. Na osušenim granama na vrhu najvišeg drveta jezivo je graktalo šest vrana kao glasnici nesreće. Nije nam preostalo ništa drugo nego da nastavimo put. Na vodu nismo naišli sve do južnog rukavca reke Plat, koji je bio oko petnaest kilometara udaljen od tog mesta. Ljutiti i bez reči, krenuli smo napred preko ravne pustinje, koja se pružala pred nama kao okean.

Nebo je još od ujutru bilo prekriveno tankom maglom i isparenjima, ali su se sada na zapadu skupljale velike gomile oblaka, koji su se kretali na velikoj visini iznad horizonta. Kad sam ih pogledao, primetio sam da su neki tamniji od ostalih. Imali su nekakav neobičan čunast oblik. Slučajno sam ponovo pogledao i opet sam ih video. Ništa se nisu bili promenili Čas su bili slabo vidljivi a čas su se oštro i jasno ocrtavali na nebu. Dok su se ostali oblaci pomerali menjali oblik i rasturili se oni su još uvek stajali kao kula usred njih, zgusnuti i nepokretni. Mora da je to, pomislio sam, vrh neke planine, ali me je njena visina zbunjivala Ipak, moj zaključak je bio tačan. To je bio Dugi Vrh, za koji se nekad verovalo da je jedan od najviših u masivu Stenovitih Planina. Međutim, nedavnim otkrićima je dokazano da to nije tačno. Gusti oblaci su ga uskoro sakrili i nikad ga više nismo videli, jer je sutradan, a i docnije, vazduh bio pun magle, iza koje su se sakrili svi udaljeni predmeti.

Bilo je već vrlo kasno. Skrenuli smo s pravca kojim smo dotada išli i najkraćim putem se uputili prema reci. Bila je velika pomrčina, pa nije bilo lako tačno se orijentisati. Rejmond je jahao s jedne, a Anri s druge strane. Čuli smo i jednog i drugog kako nam dovikuju da su došli do neke duboke jaruge. Krenuli smo nasumce između Scile i Haribde. Uskoro smo videli da smo u pravom smislu reči zalutali u dubokim jarugama koje su se nizale svuda oko nas. Bila je takva pomrčina da skoro nismo videli ni prst pred okom. Nekako smo se ispetljali provlačeći se kroz jednu usku jarugu, a zatim smo nabasali na strmu nizbrdicu niz koju smo se sjurili ne znajući šta nas čeka na dnu. Čulo se samo pucketanje i lomljava šiblja i suvog granja. Nad glavama opazismo velike lisnate površine, a pred nama kao da je nejasno blistala tamna površina vode. Rejmond nabasa s konjem na neko drvo. Anri sjaha, pa osećajući da je na zemlji, objavi da ima dosta trave za konje. Pre nego što smo skinuli sedla, svako je kako je znao i umeo odveo svoga konja do vode. Zatim smo sputali noge nekolicini ćudljivih konja, a ostale pustili da slobodno pasu. Posle toga polegali smo na suvo šiblje i zaspali. Ujutru kad je svanulo videli smo da se nalazimo u blizini južnog rukavca reke Plat. Mesto je bilo obraslo žbunjem i bujnom travom. Za nezgode iz prethodne noći osvetili smo se na taj način što smo dobro i obilno doručkovali. Posle doručka nastavili smo put. Tek što smo odmakli desetak metara od logora, videh kako Šou zaustavi svoju mazgu, nanišani nešto u travi i opali. Delorije prikoči poče da trčkara okolo udarajući bičem nekakvog nevidljivog neprijatelja. Zatim se sagnu i izvuče iz trave ogromnu zmiju zvečarku držeći je za vrat Šouov metak joj je sasvim smrskao glavu. Delorije ju je držao odmakavši je od sebe, oduševljeno se smejući Zmija se polako uvijala, a rep joj je dosezao skoro do zemlje. Bila je debela kao snažna čovečja ruka i imala je četrnaest rožnih prstenova na repu, ali joj je on bio kus, kao da se nekad mogla pohvaliti sa još više takvih prstenova. Otada pa sve dok nismo stigli u Pueblo ubijali smo dnevno bar četiri ili pet takvih zmija dok su ležale smotane u klupko i zvečale na vrelom pesku. Šou je bio naš sveti Patrik[7] i kad god bi ubio neku zmiju, otkinuo bi joj rep i ostavio ga u svoju fišekliju, koja je bila skoro do vrha napunjena čitavom zbirkom velikih i malih rožnih prstenova pomoću kojih zmije zvečarke proizvode poznate neobične zvuke. Delorije sa svojim bičem takođe je zaslužio pohvalu. Nekoliko dana posle tog događaja on je pobedonosno pokazao malu zmiju od pedlja i po, koja je na kraju repa imala samo jedan, još nerazvijen rožni prsten. Prešli smo preko južnog rukavca reke Plat. Na drugoj obali videli su se tragovi vrlo velikog logora Indijanaca iz plemena Arapaho. Među retkim drvećem primećivao se pepeo od nekih tri stotine vatri, zajedno sa ostacima koliba i svim ostalim što pripada jednom stalnom logoru. Ali odmah smo primetili da je logor napušten pre nekoliko meseci. Nekoliko kilometara odatle naišli smo na svežije tragove Indijanaca, koji su očigledno ovuda bili prošli tek juče. Na suvom prašnjavom tlu jasno su se primećivali otisci nogu. Naročito nam je pao u oči trag nekih mokasina na čije je đonove njihov štedljivi vlasnik stavio veliku zakrpu. Ti znaci nas nisu skoro nimalo zabrinjavali, pošto broj ratnika jedva da je bio veći od broja ljudi u našoj grupi. U podne smo se odmarali pod zidovima jednog velikog utvrđenja koje je pre nekoliko godina sagradio u ovoj pustoši neki M. St. Vrejn. Tvrđava je sada bila sasvim napuštena i skoro u ruševinama. Zidovi od nepečene gline bili su ispucali celom dužinom. Naši konji su ustuknuli kad su došli pred zapušteni ulaz u utvrđenje. Teška ulazna vrata su već odavno bila spala sa šarki i ležala su na zemlji. Čitav prostor je bio zarastao u korov, a kolibe u kojima je nekad stanovala šarena gomila trgovaca, Kanađana i indijanskih žena, sada su bedno izgledale. Na trideset kilometara odatle, u blizini mesta gde smo se ulogorili, naišli smo na ostatke još jednog utvrđenja, koje je tužno izgledalo onako napušteno i zanemareno.

---

[7] Prema narodnom verovanju u Irskoj, sv. Patrik je potamanio sve zmije u Irskoj. — Prim. prev.

Sutradan rano ujutru učinili smo neobično otkriće. Prošli smo baš pored velikog napuštenog logora Indijanaca iz plemena Arapaho. Tu je bilo oko pedeset vatri koje su se još uvek dimile. Sudeći po mnogobrojnim znacima i tragovima, bilo je očigledno da su Indijanci napustili to mesto samo dva sata pre našeg dolaska. Njihovi tragovi su se ukrštali sa našim u pravom uglu i vodili u pravcu planinskih bregova koji su se videli na jedan kilometar s desne strane. U toj grupi bilo je žena i dece, što bi znatno umanjilo opasnost da smo je slučajno susreli. Anri Šatijon je ispitao logor i tragove kao vrlo vičan i poslovan čovek.

„Šta će biti, Anri, ako ih slučajno sretnemo?“ upitao sam.

„Pa“. reče on, „pružićemo im ruke kao prijatelji i dati im sve što imamo. Odneće nam sve, ali nas, verujem, neće pobiti. Možda“, dodade on posmatrajući moje mirno, nepromenjeno lice, „možda im nećemo dozvoliti ni da nas opljačkaju. Možda ćemo, pre nego što nam se približe, moći sići u neku jarugu ili zaposesti obalu neke reke. U tom slučaju, i sami znate, prihvatićemo borbu“.

Oko podne tog dana stigli smo na reku Čeri Krik. Svuda oko reke rasle su mnogobrojne divlje trešnje šljive, kupine i grožđe. Reka je, kao i sve ostale pored kojih smo prošli, bila presušila zbog velikih vrućina, pa smo morali kopati rupe u pesku tragajući za vodom. Dva dana docnije napustili smo obale je reke, pored koje smo išli neko vreme, i počeli da prelazimo preko visokog planinskog prevoja koji razdvaja sliv reke Plat od sliva reke Arkanzas. Pejzaž se sasvim promenio. Umesto ravnica sa sprženom travom, prolazili smo kroz vrletne i divlje gudure i između brda gusto obraslih borovima. Šesnaestog avgusta podigli smo logor u toj pustoši i prenoćili. Pretila je oluja. Sunce je iščezlo iza oblaka, crnih kao ugalj, čije su ivice bile ukrašene purpurnim crvenilom. Ali i pored tih zloslutnih znakova nismo se pobrinuli da podignemo šator, jer smo bili vrlo umorni. Legli smo na zemlju i odmah zaspali. Oluja je naišla oko ponoći. Podizali smo šator u pomrčini i potpunoj pometnji. Ujutru se opet razvedrilo. Iznad ove divljine u daljini se video Šiljasti Vrh, pokriven snegom.

Probijali smo se kroz širok pojas borovih šuma. Po granju su skakutale velike crne veverice. Kad smo izašli iz ovih šuma, ponovo smo ugledali preriju, koja se pružala pred nama kao široki basen. Na oko jedan kilometar ispred nas opazili smo kako se kreće prerijom mala tamna mrlja. To je mogao biti samo bizon. Anri napuni pušku i krenu u galopu napred. S leve strane od mesta gde se nalazila životinja uzdizao se nizak kameni brežuljak. Anri ga iskoristi da neopažen priđe životinji. Uskoro čusmo slab pucanj. Bizon, smrtno ranjen sa udaljenosti od skoro tri stotine metara, divlje je jurio u krug. Šou i ja krenusmo u galopu ka tom mestu, i prođosmo pored životinje koja je trčala zapenušena od besa i bolova. Opalismo obojica po metak iz revolvera u njene slabine. Bizon nekoliko puta besno jurnu na nas, ali mu ubrzo ponestade snage i on pade na kolena. Nekoliko trenutaka je buljio u svoje neprijatelje užagrenim očima kroz svoju crnu zamršenu grivu, a zatim se svali na jednu stranu. Iako je bio mršav, ipak je bio veći i teži od najvećeg vola. Iz nozdrva mu je tekla pena i krv. Ležeći na zemlji, rikao je i kopao nogama otkidajući kopitama travu i zemlju. Telo mu se nadimalo kao ogromna mešina a krv je u mlazevima šikljala iz rana. Iznenada, užagrene oči mu se ustakliše. Ležao je nepokretan na zemlji. Anri se sagnu, zaseče trup nožem i izjavi da je meso suviše smrdljivo i jako za upotrebu. Tako propadoše naše nade da ćemo zahvaljujući ovom lovu obogatiti zalihe namirnica. Krenusmo dalje i ostavismo ubijenog bizona na milost i nemilost vukovima.

Posle podne ugledasmo neke planine koje su se uzdizale prilično blizu s desne strane, kao džinovski zid. „Divljaci! Divljaci!“ uzviknu Delorije gledajući u nas sa prestravljenim izrazom na licu. Bičem je pokazivao prema podnožju planina. I zaista, u priličnoj daljini ugledasmo nekoliko malih crnih mrlja koje su ličile na konjanike u brzom pokretu. Anri Šatijon, ja i Šou krenusmo u izviđanje. Na naše zadovoljstvo, utvrdili smo da su se ti tobožnji Indijanci iz plemena Arapaho pretvorili u crna debla nekih borova koji su rasli pored jedne jaruge. Vrhovi tih borova, jedino što se videlo iznad jednog talasa prerije, ličili su baš na neku povorku konjanika, pošto nam je izgledalo kao da se kreću uporedo s nama.

Ulogorili smo se među jarugama kroz koje je besno jurio penušavi potočić. Pre nego što je izgrejalo sunce, snegom pokrivene planine izgledale su živopisno ukrašene nežnom rumenom bojom. Kad smo krenuli, naišli smo na divan prizor. Na osam do deset kilometara sa desne strane iz ravne prerije uzdizali su se Šiljasti Vrh i njegova džinovska braća kao da su nikli iz nekog okeana. Od vrha do podnožja bili su obavijeni oblacima koji su se stalno kretali kao da ih gone snažni vetrovi Svakog časa bi nestao iz vida poneki snežni vrh koji se kao kula uzdizao u stravičnoj samoći. Kad su se oblaci razišli, ugledali smo ogromne šume, jezive gudure, bele snežne površine, klance i provalije, tamne kao noć. Sve se to samo za trenutak pokazalo i odmah zatim potpuno iščezlo.

Sutradan smo se prilično udaljili od planina. Na njih se spustio neki crni oblak. Začula se strašna grmljavina koja je odjekivala kroz planinske gudure Za tren oka se smračilo. Kiša je počela da lije kao iz kabla. Sklonili smo se pod staro drvo koje je raslo pored jedne reke i sačekali da se oluja stiša.

Oblaci su se razišli baš na mestu gde su se bili i skupili. Čitav čudesni planinski masiv ponovo se kupao u toplom sunčevom sjaju Planine su više ličile na neku viziju iz istočnjačkih bajki nego na stvarnost u ovoj divljini. Sve se stapalo u divno nežno plavetnilo, raskošno kao što je nebo Napulja ili prozračno more koje kupa sunčane grebene Kaprija S leve strane nebom su se još uvek kretali oblaci crni kao mastilo, ali na njima su se blistale dve koncentrične svetle duge. Daleko pred nama uzburkani oblaci su još uvek jurili gonjeni vetrom. Oluja sa grmljavinom, koja je jenjavala, besno je i potmulo tutnjala u daljini.

Čitavo to poslepodne i sutradan ujutru prolazili smo pored obale reke koju zovu „Reka ključalih izvora“ To ime je dobila zbog toplih izvora čija se voda uliva u nju. U podne smo se zaustavili Nalazili smo se oko deset kilometara od Puebla Ponovo smo se krenuli i naišli na sveže tragove Utvrdili smo da je to neki konjanik izašao iz tvrđave u izviđanje ne bi li saznao ko smo mi. Videli smo ga kako je napravio polukrug oko logora, a zatim punom brzinom odjahao za Pueblo. Zašto se tako uplašio od nas, nismo mogli utvrditi Posle jednočasovnog, jahanja stigli smo na vrh jednog brega s koga smo ugledali željeni prizor. Ispod nas, kroz dolinu obraslu šumama i gajevima, tekla je reka Arkanzas Niski blatnjavi zidovi Puebla ugnezdili su se usred širokih kukuruznih polja i zelenih livada po kojima je pasla stoka.

GLAVA XXI

TVRĐAVE PUEBLO I BENT

DOŠLI SMO DO ULAZNE KAPIJE Puebla. To je bila bedna tvrđava primitivno sagrađena. Predstavljala je ustvari samo širok, četvrtast, ograđen prostor, okružen blatnjavim zidom koji je bio sav ispucao i već se raspadao. Tanki šiljci na njegovom vrhu bili su većim delom izlomljeni. Ulazna kapija se tako labavo njihala na drvenim šarkama da je izgledalo da će se srušiti na zemlju čim je neko otvori ili zatvori. Pred ulaznom kapijom, u blizini rečne obale, izležavalo se nekoliko prljavih Meksikanaca koji su na glavi nosili šešire širokog oboda. Njihova lica, zarasla u bradu, imala su neprijatan izgled, Čim su nas ugledali, nestali su. Kad smo dojahali do kapije, ususret nam izađe neki vrlo okretan sitan čovek. To je bio naš stari prijatelj Ričard. On je pošao iz tvrđave Larami u Taos trgovačkim poslom, ali kada je stigao u Pueblo, saznao je da zbog rata neće moći da ide dalje. Mirno je Sedeo u tvrđavi i čekao da mu osvajanje tih krajeva omogući da nastavi put. Po svemu sudeći, Ričard se osećao obavezan da vrši dužnost domaćina u toj tvrđavi. Srdačno se rukovao s nama i poveo nas unutra.

Na sredini tvrđave, na prostoru koji je ličio na trg, videli smo njegova velika kola tipa „Santa Fe“ koja su stajala jedna pored drugih. Nekoliko Indijanki, Špankinja i Meksikanaca, koji su izgledali prostački i bedno kao i samo mesto, lenjo su se vukli po trgu. Ričard nas odvede do kancelarije uprave tvrđave Pueblo. To je bila mala soba sagrađena od gline, s obzirom na materijal vrlo lepo doterana i ukrašena raspećem, ogledalom, ikonom Djeve Marije i zarđalim revolverom. Stolica tu nije bilo. Umesto njih po sobi je bilo poređano nekoliko sanduka i kutija. Pored ove sobe nalazila se još jedna prostorija, ne tako izdašno ukrašena. Tu smo zatekli nekoliko španskih devojaka od kojih je jedna bila vrlo lepa. U jednom kraju sobe pekle su kolače na zemljanom ognjištu. Donele su pončo, meksikanski pokrivač, i rasprostrle ga kao stolnjak po podu. Uskoro su stavile na njega večeru, koja nam se učinila vrlo raskošna. Oko tog stolnjaka namestile su za goste savijene pokrivače od bizonovog krzna. Sem nas bilo je tu još i nekoliko Amerikanaca. Sedeli smo na turski način i razgovarali o novostima. Ričard nam je rekao da je otprilike pre tri nedelje armija generala Kernija otišla iz tvrđave Bent i krenula u pohod protiv Santa Fe. Najnovije vesti o kretanju njegove armije govorile su o tome da su stigli u blizinu prelaza koji vode u grad. Jedan od prisutnih Amerikanaca izvadio je neke pocepane novine u kojima su bile opisane borbe kod Palo Alta i Resaka de da Palma. Dok smo razgovarali o tome, na vratima se pojavi visok hrom čovek. Stajao je držeći ruke u džepovima i nemarno preleteo pogledom prostoriju pre nego što će ući u nju. Na sebi je imao smeđe pantalone od domaćeg sukna koje su bile suviše kratke za njegove noge. Za pojasom je nosio pištolj i lovački nož Glava i jedno oko bili su mu zavijeni ogromnim platnenim zavojem. Kad je obavio posmatranje, tromo je ušao unutra i seo na jedan sanduk. Za njim se pojavilo još osam do deset sličnih tipova. Svi su se hladnokrvno smeštali u sobi i, ne govoreći ništa, zurili u ostale. U mislima su nam neodoljivo iskrsavale uspomene na one iseljenike koji su putovali za Oregon, iako su ovi neželjeni posetioci imali nekakav čudan sjaj u očima i stisnute usne, razlikujući se time od naših starih poznanika iz prerije. Odmah su počeli da nas saslušavaju i pripitkuju odakle smo došli, šta ćemo sada da radimo i kakve imamo dalje namere u životu.

Čoveku sa zavijenom glavom se bila desila ozbiljna nezgoda pre nekoliko dana. Išao je na reku po vodu i probijao se kroz mlade vrbe koje su rasle na niskom tlu. Iznenada je nabasao na grizli-medveda koji je baš pojeo jednog bizona i legao na zemlju da odspava posle jela. Medved se odmah uspravio na zadnje šape i zadao slučajnom namerniku takav udarac šapom da mu je zgulio svu kožu s čela i temena. Nesrećni čovek zamalo što nije izgubio jedno oko. Medved, srećom, nije bio naročito raspoložen za borbu jer se tek bio najeo. Drugovi ovog nesrećnika, koji su se zatekli u blizini, začuli su njegovu viku. Medved se polako udaljio lomeći vrbe pred sobom.

Ovi ljudi su pripadali jednoj grupi Mormona, koji su se opravdano bojali drugih iseljenika. Odložili su polazak dok svi ostali ne otputuju. Zbog tog odlaganja uspeli su da dođu do tvrđave Larami tek pošto je bilo suviše dockan da nastave putovanje za Kaliforniju. Kad su čuli da na izvoru reke Arkanzas ima dosta dobre zemlje, prešli su ovamo pod Ričardovim vođstvom i sada su se pripremali da provedu zimu na mestu udaljenom nepun kilometar od Puebla.

Kad smo se oprostili s Ričardom, sunce je već gotovo zalazilo. Izašli smo na kapiju i pogledali na malu dolinu oko reke Arkanzas. Prizor koji smo ugledali bio je divan, naročito za nas koji smo već odavno navikli na pustinje i planine. Pored reke su se prostirale visoke šume i zelene livade. S obe strane uske doline uzdizali su se visoki grebeni, obasjani suncem. Neki Meksikanac, jašući na konju, gonio je stado stoke prema kapiji. Naš mali beli šator, koji su ljudi podigli pod jednim drvetom u livadi, divno je izgledao u okviru pejzaža. Kad smo stigli tamo, saznali smo da nam je Ričard uputio jednog Meksikanca sa obilatom pošiljkom mladog kukuruza i povrća. Ričard nam je istovremeno poručio da možemo uzeti sve što želimo sa polja oko Puebla.

Stanovnici su se svakog dana pribojavali da ne naiđu strašniji potrošači nego što smo mi bili, Naime, svake godine, baš u vreme kada kukuruz počinje da zri, pojavljuju se hiljade Indijanaca iz plemena Arapaho i podižu logore oko Puebla. Šaka belih ljudi, koji su sasvim prepušteni na milost i nemilost ovoj rulji divljaka, smatra da je bolje da se pomire sa ovom situacijom koju ne mogu izbeći. Stoga izlaze pred Indijance, vrlo srdačno ih dočekuju, rukuju se s njima i kažu im da im čitava žetva stoji na raspoloženju. Indijanci to shvataju doslovno, snabdeju se koliko god žele i zatim skoro redovno puštaju konje u kukuruzna polja. Ipak su toliko promućurni da ostave dovoljno žita za ponovnu setvu kako bi se time koristili sledećeg leta.

Ljudi se u ovim krajevima mogu podeliti na Tri rase, i to ovim redom, prema njihovim dobrim osobinama: na bele ljude, Indijance i Meksikance. Ovim poslednjima se nipošto ne dozvoljava da nose počasni naziv — „belci“.

I pored toga što je bilo vrlo toplo prilikom zalaska sunca je večeri, osvanulo je tmurno i neveselo jutro. Kiša je sipila a oblaci se puštali skoro do samih vrhova drveća. Prešli smo preko reke i otišli u posetu naselju u kome su živeli oni Mormoni. Dok smo prelazili reku, s druge strane je ušlo u nju nekoliko trapera jašući na konjima. Odela od jelenske kože bila su im sasvim mokra od kiše i čvrsto prilepljena uz noge, što im je davalo vrlo neprijatan i lepljiv izgled. Voda im je curila niz lice i cedila se s pušaka i lovačkih zamki, koje su nosili na sedlu. I oni i konji izgledali su žalosno i kukavno, tako da se nismo mogli uzdržati da se ne nasmejemo, zaboravljajući kako smo se i sami često nalazili u sličnoj nevolji.

Jahali smo pola sata i ubrzo ugledali između drveća bela kola Mormona. Sekire su odzvanjale, drveće je padalo. Mormoni su dizali kolibe pored šume i na obližnjoj livadi. Kad smo se pojavili, ostavili su posao, seli na posečenu građu i počeli ozbiljno da raspravljaju o teološkim pitanjima, žaleći se na zlostavljanje i skrnavljenja koja vrše „pagani“ i „nevernici“. Slušali smo čitave žalopojke o tome kako su izgubili svoj veliki hram u Nauvu. Ostali smo s njima čitav sat. Zatim smo krenuli natrag u svoj logor, srećni što su naselja ostala pošteđena prisustva tako zaslepljenih i očajnih fanatika.

Sledećeg jutra napustili smo Pueblo i krenuli za tvrđavu Bent. Rejmond se u poslednje vreme nije vladao onako dobro kao ranije, pa smo ga otpustili iz službe čim smo stigli u Pueblo. Na taj način je naša grupa sada bila svedena na četvoricu.. U pogledu toka našeg daljeg putovanja vladala je neizvesnost. Put između tvrđave Bent i naselja, do kojih je trebalo prevaliti devet stotina kilometara, nalazio se u to vreme u opasnom stanju. Od prolaska armije generala Kernija duž toga puta su se na nekim mestima bili okupili u velikom broju neprijateljski raspoloženi Indijanci, uglavnom iz plemena Pouni i Komanči. Oni su uskoro postali tako brojni i smeli da skoro nijedna grupa, ma kako bila velika, nije mogla proći između tvrđave. Bent i granice a da ne oseti njihovo neprijateljstvo. Novine su u to vreme u priličnoj meri ukazivale na takvo stanje stvari Pobijeno je mnogo ljudi a oteto mnogo konja i mazgi.

Nedavno sam se upoznao sa jednim mladićem koji je prošle jeseni došao iz Santa Fe u tvrđavu Bent. Tu je zatekao jedno sedamdeset ljudi, koji su smatrali da im je grupa suviše slaba da bi mogli sami krenuti ka naseljima, pa su tamo čekali pojačanje. Iako je ova preterana plašljivost dokaz da ti ljudi nisu mnogo znali o pravom stanju stvari, ona ipak pokazuje kakva je uznemirenost vladala u tim krajevima. Kad smo mi stigli tamo, meseca avgusta, opasnost još nije bila tako ozbiljna. U okolini nije bilo ničeg naročito privlačnog. Sem toga, pretpostavljali smo da bismo možda tu čekali pola zime ne našavši neku grupu s kojom bismo pošli dole u naselja. Sablet i ostali na koje smo računali već su, kako nam je rekao Ričard, otišli iz tvrđave Bent. Dosad nam je na putovanju sreća bila ljubazno i prijateljski naklonjena, stoga smo rešili da iskoristimo njeno dobro raspoloženje i da joj se i nadalje poverimo. Odlučili smo da krenemo s Anrijem i Delorijeom i da „protrčimo kroz indijansku šibu“ što najbrže i najbolje možemo.

Tvrđava Bent je sagrađena na reci, oko sto kilometara nizvodno od Puebla. U podne trećeg dana posle polaska iz tvrđave Pueblo stigli smo na pet do šest kilometara od tvrđave Bent, podigli šator pod jednim drvetom, obesili o stablo svoja ogledala i umili se i doterali prema svojim mogućnostima. Zatim smo se uputili prema tvrđavi. Uskoro smo je ugledali, jer se mogla videti iz prilične daljine. Njeni visoki zemljani zidovi stajali su usred suncem spaljene ravnice. Izgledalo je kao da je gomila skakavaca izvršila najezdu na ovaj kraj. Konji iz armije generala Kernija su bili popasli svu travu u okolini. Kad smo stigli do tvrđave, videli smo da nisu samo konji popasli svu travu nego da su i njihovi sopstvenici odneli sa sobom sve zalihe iz male i jedine trgovačke radnje, tako da smo imali velikih teškoća prilikom nabavke nekih stvari koje su nam bile preko potrebne za putovanje. Armija je otišla, živahnost i gužva su nestali, i tvrđava je opet odisala dosadom i učmalošću. Nekoliko invalida, oficira i vojnika, lenjo se vuklo po trgu gde je bilo neizdržljivo toplo. Sunčevi zraci su se odbijali od visokih belih zidina, zbog čega je na trgu vladala još veća vrućina. Pošto su gazde bile odsutne, primio nas je gospodin Holt, koji se starao o tvrđavi. On nas je pozvao na večeru. Na naše veliko čuđenje i divljenje, zatekli smo postavljen sto zastrt belim stolnjakom. Nasred stola stajao je slanik i čašice sa začinima, a oko stola su bile poređane stolice. Kad smo završili sa ovom neočekivanom gozbom, odjahali smo natrag u svoj logor.

Ležeći posle večere pored vatre i pušeći, nazreli smo kroz tamu tri čoveka koji su dolazili iz tvrđave. Dojahali su do vatre i seli pored nas na zemlju. Najbliže do nas seo je visok, lepo građen čovek čije su crte lica odmah ulivale poverenje. Nosio je širok pusteni šešir, oklembešen i pohaban. Od ostalog odela nosio je kaput i čakšire od jelenske kože obojene žutom glinom koju je našao u planinama. Na peti jednog njegovog mokasina videla se ogromna čelična mamuza čiji je vršak bio dug pet do šest santimetara. Konj, koji je mirno virio preko njegove glave, imao je grubo meksikansko sedlo na leđima, pokrivač od izlizane medveđe kože i neobično velike drvene uzengije. Drugi je bio živahan, okretan čovečuljak, nešto viši od metra i po, ali vrlo snažno građen. Lice mu je bilo crnomanjasto kao u Meksikanca i obraslo gustom kovrčavom crnom bradom. Na glavi je nosio staru zamašćenu cicanu maramicu, a tesno odelo od jelenske kože bilo je već pocrnelo i izlizano od masnoće i duge upotrebe. Treći je bio velik, snažan čovek u odelu od grubog pamučnog sukna kakvo se izrađuje u pograničnim krajevima. Duge noge je vukao po zemlji kao da je i za to bio suviše lenj. Imao je dremljive sive oči, uvučenu bradu, otvorena usta i isturenu gornju usnu, što mu je davalo izgled čoveka koji je preterano lenj i potpuno bespomoćan. Bio je naoružan starom američkom ostragušom. Iako njom nikad ne bi mogao da pogodi cilj, navikao je da je ceni kao najmoćnije oružje.

Prva dvojica su pripadala jednoj grupi koja je baš došla iz Kalifornije sa velikim dželepom konja, koje su prodali u tvrđavi Bent Manrou, viši od ove dvojice, bio je poreklom iz Ajove. To je bio izvanredno dobar čovek, otvoren, srdačan i pametan. Džim Gerni, onaj niži, bio je mornar iz Bostona. U Kaliforniju je došao na nekom trgovačkom brodu, ali mu je palo na pamet da se vrati kući kopnenim putem preko kontinenta. Putovanje je već dosad bilo načinilo od njega veštog „gorštaka“. On je bio čudan primerak mornara koji je znao da rukuje i konjima. Treći naš posetilac, po imenu Elis, bio je iz krajeva oko Misurija. Došao je ovamo sa jednom grupom iseljenika koji su putovali za Oregon, ali kada je stigao do tvrđave Bridžer, počeo je da tuguje za kućom ili, kako je Džim tvrdio, zbog ljubavi. Stoga je smatrao da će biti najbolje da se pridruži ovim ljudima koji su putovali natrag iz Kalifornije i da se vrati kući u njihovom društvu.

Sada su došli s molbom da se priključe našoj grupi i da zajedno putujemo do naselja. Odmah smo se odazvali njihovoj molbi, jer nam se sviđao izgled prve dvojice. Bili smo vrlo srećni što smo mogli tako osetno pojačati svoju grupu. Rekli smo im da nas sutra uveče sačekaju na ugovorenom mestu pored reke, oko devet kilometara nizvodno od tvrđave. Pošto smo zajedno popušili lulu, naši novi drugovi su otišli i mi smo legli da spavamo.

GLAVA XXII

DOBROVOLjAC RIĐOKOSI

SUTRADAN UJUTRU NAREDILI SMO Delorijeu da se uputi s kolima na mesto sastanka, a mi smo ponovo otišli u tvrđavu da izvršimo još neke pripreme za putovanje, Kad smo obavili taj posao, seli smo pod jedan trem da popušimo lulu sa grupom Indijanaca iz plemena Šijena koji su se tu zatekli. Posle izvesnog vremena videli smo kako nam prilazi neka neobična sitna prilika u vojničkom odelu. Imala je maleno, okruglo lice sa borama oko očiju koje se obično nazivaju svračije noge. Glava joj je bila načičkana riđim kovrdžama na kojima je počivala mala kapa. Sve u svemu, imala je izgled čoveka koji se više razume u osvežavajuća pića i ostrige nego u teškoće prerijskog života. Prišao nam je i zamolio da ga povedemo kući u naseljene krajeve, rekavši da će, ako ne pođe s nama, morati da ostane čitave zime u tvrđavi.

Izgled ovog molioca tako nam se malo svideo da smo, izvinjavajući se, odbili njegovu molbu. Tada je on počeo toliko da nas preklinje da mu se smilujemo, izgledao je tako žalostan i ispričao nam je tako dirljivu priču da smo najzad pristali, iako s priličnom strepnjom.

Pokazalo se da naši pomoćnici Francuzi uopšte nisu u stanju da pravilno izgovore ime našeg pridošlice. Anri je nekoliko puta uzalud pokušavao da ga izgovori na razne načine. Kad mu to nije uspelo, on mu jednog dana, zbog njegovih crvenih kovrdža, hladnokrvno dade nadimak Riđokosi. Riđokosi je ranije bio činovnik na jednom parobrodu na Misisipiju, zatim trgovački pomoćnik u nekom preduzeću u Nauvu. Pored toga, radio je i razne druge poslove.

Pritom je video mnogo više od „života“ nego što je mogao da podnese. Misleći da bi letnji vojni pohod predstavljao prijatnu razonodu i zabavu, on se proletos priključio jednoj četi dobrovoljaca iz Sent Luisa.

„Bilo nas je trojica“, pričao je Riđokosi, „ja, Bil Stefens i Džon Hopkins. Mislili smo, krenućemo s vojskom, i kad osvojimo ove krajeve, demobilisaćemo se, uzeti zarađeni novac i poći dole u Meksiko. Kažu da je tamo vrlo veselo. Zatim bismo se mogli vratiti u Nju Orleans preko Vera Kruza“. Ali, kao i mnogi trezveniji dobrovoljci, Riđokosi je pravio račun bez krčmara. Borbe s Meksikancima predstavljale su manje zabavan poziv nego što je on pretpostavljao. Njegov izlet je prekinut na vrlo neprijatan način, zapaljenjem mozga koje je dobio kada se nalazio na pola puta do tvrđave Bent. Ostali deo putovanja proveo je drmusajući se u nekim teretnim kolima. Kad su stigli u tvrđavu, izneli su ga i ostavili tu sa ostalim bolesnicima. U tvrđavi bolesnici nisu imali naročite udobnosti niti su bili dobro smešteni. Bolesnička soba u kojoj je ležao Riđokosi bila je mala, sagrađena od zemlje. Zajedno s njim ležao je još jedan drug koji je bolovao od iste bolesti. Kao postelja služio im je pokrivač od bizonovog krzna prostrt po zemlji. Zamenik lekarskog pomoćnika posećivao ih je jednom dnevno i davao im velike doze kalomela.[8] To je, po pričanju ove njegove preživele žrtve, bio jedini lek za koji je taj zamenik lekarskog pomoćnika uopšte znao.

Kad se jednog jutra probudio, Riđokosi se okrenuo prema svom susedu i video da mu oči ukočeno gledaju u tavanicu. Bile su staklaste kao u mrtvaca. Nesrećni dobrovoljac je tada sasvim izgubio živce. Uprkos naporima lekara, on je ipak prezdravio. Pod udarcima zapaljenja mozga i kalomela njegova pamet, koja i ranije nije bila od najjačih, toliko je oslabila da se nije sasvim oporavila ni do dana kad smo mi došli u tvrđavu. Uprkos toj tragičnoj priči ovog jadnog čoveka, u njegovom izgledu je bilo nečeg tako smešnog da se nismo mogli uzdržati od smeha. Naročito je bila smešna suprotnost između njegovog vojničkog odela i njegovog sasvim nevojničkog ponašanja. Upitali smo ga ima li pušku. Rekao je da su mu je oduzeli za vreme bolesti i da je otada nije više video. Ali možda ćete mi pozajmiti“, primetio je on gledajući me pogledom punim molbe i preklinjanja, „jedan od vaših velikih revolvera ako se sretnemo s Indijancima“. Zatim sam ga upitao da li ima konja. Izjavio je da ima divnog konja i, na Šouov zahtev, jedan Meksikanac ga je doveo da ga pogledamo. Odmah se videlo da je to nekad morao biti dobar konj, ali su mu oči bile već duboko upale u očne duplje a rebra su mu se mogla prebrojati. Po sapima je imao nekakve ožiljke, koji su se mogli objasniti time što su za vreme bolesti Riđokosog njegovi drugovi navalili na nesrećnog hata i upregli ga da vuče top zajedno sa ostalim konjima za vuču. Riđokosi se ne malo začudio kad smo mu preporučili da ako ikako može zameni konja za mazgu. Ljudi u tvrđavi su, srećom žarko želeli da ga se otresu, pa su bili spremni da za to podnesu i neku žrtvu. Tako je Riđokosi uspeo da dođe do prilično dobre mazge u zamenu za svog propalog i iscrpenog konja.

---

[8] Sredstvo za čišćenje. —- Prim. prev.

Na ulaznoj kapiji se uskoro pojavio jedan čovek vodeći mazgu na užetu, koju je predao u ruke Riđokosom. Riđokosi se prilično bojao ove životinje čiji vlasnik postao. Tepao joj je i umiljavao se, pokušavajući na taj način da je pokrene s mesta. Mazga je dobro znala da se od nje očekuje da krene, ali je baš zato stajala čvrsto kao stena, gledajući pravo napred i nimalo se ne uzbuđujući. Kad su je odostrag podstakli bičem, ona je pristala da pođe, i nije se zaustavila dok nije otišla skoro na drugu stranu tvrđave. Kad je čuo kako se smeju ljudi koji su posmatrali čitav taj prizor, Riđokosi prikupi svu hrabrost i snažno povuče za uže. Mazga ustuknu, okrenu se u krug i pojuri kao munja prema izlaznoj kapiji. Riđokosi je čvrsto držao uže i prosto leteo kroz vazduh nekoliko desetina metara, zatim je pusti da ode i zastade otvorenih usta, blenući za mazgom koja je u punom galopu odjurila niz preriju. Uskoro ju je uhvatio i doveo natrag neki Meksikanac koji je pojahao konja i otišao u potragu za njom noseći svoj laso.

Pošto je tako pokazao svoje sposobnosti za putovanje kroz preriju, Riđokosi je otišao da se snabde hranom za put. U tom cilju obratio se pomoćniku intendanta koji se nalazio u tvrđavi. Ovaj vojni funkcioner bio je stalno ljut i uvek je pravio kiselo lice kao sirće, jer je bio neoprostivo uvređen što ga je vojska ostavila za sobom. Kao i ostali, i on je želeo da se otarasi Riđokosog. Stoga je izvadio zarđali ključ i otvorio jedna niska vrata koja su vodila u neku prostoriju dopola pod zemljom, u koju su obojica nestali. Posle izvesnog vremena, kad su se pojavili, Riđokosi je bio prilično zbunjen. Nosio je raznovrsne pakete od hartije u kojima su bile razne namirnice njegovog četrdesetodnevnog sledovanja. Ti paketi su povereni na čuvanje Delorijeu, koji je baš tada naišao sa teretnim kolima idući na ugovoreno mesto gde je trebalo da se sastane sa Manrouom i njegovim drugovima.

Tražili smo od Riđokosog da, po mogućnosti, nađe pušku za sebe. Tada je on počeo najozbiljnije da apeluje na milosrđe raznih ljudi u tvrđavi, ali bez ikakvog uspeha. To nas nije mnogo uznemiravalo, jer bi on u slučaju nekog okršaja pre napravio neprilike samom sebi nego neprijatelju. Kada su sve je pripreme bile završene, osedlali smo konje i pripremali se da napustimo tvrđavu. Odjednom opazismo da je naš novi saputnik opet u nevolji. Neki čovek je umesto njega držao mazgu nasred tvrđave, a on je pokušavao da joj stavi sedlo na leđa. Mazga se, međutim, stalno propinjala i vrtela u krug, dok ga nije skoro bacila u očajanje. Morali smo mu pomoći i tek onda je mogao da savlada sve je teškoće. Na jedvite jade uspeo je da se popne u crno ratno sedlo na kome je trebalo da unosi strah i trepet u redove Meksikanaca.

„Kreći“, reče Riđokosi, „hajde sada, kreći napred, hoćeš li?“

Mazga odlučno krenu kroz ulaznu kapiju. Njeno nedavno ponašanje ulilo je Riđokosom takvo strahopoštovanje da se više nikad nije usudio ni da je dotakne bičem. Izjahali smo napred i uputili se prema mestu sastanka. Ali pre nego što smo otišli suviše daleko, videli smo da se mazga Riđokosog, savršeno upoznata sa svojim jahačem, zaustavila i mirno pasla uprkos njegovog protestovanja. Vratili smo se i poterali pred sobom i njega i njegovu tvrdoglavu mazgu. Uskoro smo kroz sumrak ugledali u daljini plamen vatre, pored koje su ležali Manrou, Džim i Elis Po zemlji su bila razbacana njihova Sedla, prtljag i oružje, a u neposrednoj blizini su bili privezani konji za kočeve pobodene u travu. Tu je bio i Delorije sa našim malim kolima. Uskoro je planula još jedna vatra.- Pozvali smo svoje nove saputnike da popiju s nama po šolju kafe Kad su ostala dvojica otišla natragu svoj deo logora, Džim Gerni je još uvek stajao pored razgorele vatre, snažno vukući dim iz svoje male crne lule, kratke i išibane vetrom i nepogodama, kakav je i on sam bio.

„Dakle“, reče on, „ovde nas ima osmorica. Smatraćemo da nas je šestorica, jer su dvojica glupaci i nisu ni za šta. To su Elis, onaj tamo, i ovaj vaš novi čovek. Na njih ne možemo računati. Proći ćemo prilično dobro, nemamo čega da se plašimo, osim ako nas Komanči slučajno ne uvale u neprilike“.

GLAVA XXIII

ALARMANTNE VESTI O INDIJANCIMA

DVADESET SEDMOG AVGUSTA krenuli smo na putovanje ka naseljima. Ubeđen sam da pored obala gornjeg toka reke Arkanzas niko nikada nije video dronjaviju povorku konjanika. Od velikih i divnih konja na kojima smo proletos prešli preko granice, nije ostao nijedan. Umesto njih dobili smo grube meleze iz prerije koji su bili isto tako izdržljivi i skoro isto tako ružni kao mazge. Sa sobom smo vodili i nekoliko ovih mrskih životinja. Uprkos njihove snage i izdržljivosti, nekoliko mazgi iz sadašnjeg sastava već su bile iscrpene napornom službom i tegobnim putovanjem. Ni konji ni mazge nisu bili potkovani, pa su brzo izranjavili noge. Sve životinje su nosile oko vrata konopac od usukane bizonove kože, što nimalo nije doprinosilo lepoti njihovog izgleda. Naša sedla i čitava naša oprema bili su se već izlizali i istrošili, a oružje je bilo izanđalo i zarđalo. Odelo koje su nosili jahači sasvim je odgovaralo dronjavoj opremi njihovih konja. Moj prijatelj i ja imali smo najmanje dostojanstven izgled u celoj grupi. Šou je kao gornji deo odeće nosio staru crvenu flanelsku košulju, koja se više nije mogla zakopčati, pa ju je vezao oko pojasa kao haljinu. Ja sam nosio već davno iznošeno odelo od jelenske kože, jer nisam imao drugo.

Tako smo, srećni i bezbrižni kao mnogi prosjaci, iz dana u dan polako napredovali pored jednoličnih obala Arkanzasa Riđokosi nam je stalno zadavao muke, jer nikako nije mogao da uhvati svoju mazgu, da je osedla ili uradi ma šta drugo bez nečije pomoći. Svakog dana ga je bolelo nešto novo. Nekad je stvarno bio bolestan, a često je to samo uobražavao. Neko vreme bi bio očajan i žalostan, a odmah zatim bi ga obuzelo neobuzdano raspoloženje kome je mogao dati oduške samo stalnim smehom, zviždanjem i pričanjem anegdota. Kad nismo imali druge razonode, zabavljali smo se praveći šale na njegov račun. To je bila poštena naknada za sve muke koje nam je zadavao, Riđokosi je prilično uživao u tome da mu se drugi smeju, jer je kao čovek predstavljao čudno jedinjenje slabićstva, nastranosti i prostodušnosti, Bio je dostojan kičice jednog slikara dok je jahao pred nama šćućuren na leđima mazge kao kokoška na grani, a zaogrnut ogromnim ogrtačem od bizonove kože, koji mu je neki milosrdni čovek dao u tvrđavi. Iz razloga poznatih samo njemu Riđokosi je nosio naopako ovaj znameniti ogrtač u koji su mogla stati dva čoveka njegove veličine, i nikad ga nije skidao, čak ni u najtoplijim danima. Ogrtač je bio sav okićen šavovima i zakrpama, a koža je bila tako stara i izlizana da je svakog dana pucala na novom mestu. Iznad ogrtača se videla velika gomila crvenih kovrdža i mala kapa veselo nakrivljena na jednu stranu, kako bi se time dobio vojnički izgled. Način na koji je sedeo u sedlu potpuno je odgovarao njegovoj ličnosti i opremi. Jednu nogu bi priljubio uz slabinu svoje mazge, a drugu izbacio ustranu pod uglom od četrdeset pet stepeni. Pantalone su mu bile ukrašene crvenim vojničkim lampasom, na koji je bio naročito ponosit No pošto su mu one bile suviše kratke, obično su mu se ispod njih videle čizme u svoj svojoj dužini. Pokrivač, nemarno zavijen u veliki svežanj, njihao se iza njegovog sedla, gde je bio privezan kanapom, i odakle bi padao na zemlju po četiri do pet puta dnevno. Svaki čas bi Riđokosi ispustio svoju lulu, nož, kremen, čelik ili duvan, i s mukom silazio s mazge da to pokupi. Pritom bi neizostavno drugima stao na put, a pošto se većina nas nije baš odlikovala biranim rečnikom, na njega bi se sručila čitava bujica psovki, pola ozbiljno a pola u šali, dok Riđokosi ne bi izjavio da život nije naročito ugodan i da nikad ranije nije video ovakve ljude.

Nekoliko dana posle odlaska iz tvrđave Bent Anri Šatijon izjaha napred u lov i povede sa sobom Elisa. Pošto su neko vreme bili odsutni, ugledali smo ih kako silaze niz breg goneći pred sobom tri vojnička konja koji su prilikom marša pobegli od svojih sopstvenika ili su možda bili rashodovani iz vojske i napušteni. Jedan od njih bio je u prilično dobrom stanju, ali su ostala dva bila propala i teško izujedana od vukova. Uprkos njihovom bednom stanju, dva konja smo doveli čak do naselja, a trećeg je Anri zamenio za odličnu mazgu kod Indijanaca iz plemena Arapaho.

Kada smo se sutradan u podne zaustavili da se odmorimo, pojavi se duga povorka teretnih kola tipa „Santa Fe“, koja je, pružajući živopisan izgled, polako prolazila pored nas. Kola su pripadala nekom trgovcu po imenu Magofin, čiji nam se brat, zajedno sa još nekolicinom ljudi, pridružio i sedeo neko vreme s nama na travi. Novosti koje su nam ispričali nisu bile baš prijatne. Prema njihovom izlaganju, put u pravcu iz koga su oni došli bio je vrlo opasan. Stalno su nailazili na Indijance koji su se noću šunjali oko njihovih logora. Napadnuta je jedna velika grupa koja je otišla iz tvrđave Bent nekoliko nedelja pre nas, a neki čovek po imenu Svan, iz Masačusetsa, bio je ubijen. Njegovi drugovi pokopali su telo poginulog, ali kada je Magofin naišao na njegov grob, koji se nalazio u blizini mesta zvanog Skrovišta, Indijanci su ga već ranije bili iskopali i skalpirali, a vukovi su na strašan način raskomadali iskopani leš. Kao dodatak uz ovu vest dali su nam dobrodošlo obaveštenje da u krajevima koji se nalaze na nekoliko dana putovanja odavde ima mnogo bizona.

Sutradan posle podne, jašući pored obale reke, ugledasmo na vidiku bele krovove kola. Prošlo je nekoliko sati pre nego što smo se susreli s njima, a tada se ispostavilo da je to kolona nezgrapnih volovskih kola, sasvim različitih od lakih vozila trgovaca iz Santa Fea, i da nose materijal za trupe. Svi su se zaustavili, komordžije se okupiše oko nas. Mnogi među njima bili su mladi momci koji su tek ostavili plug. U pogledu stanja na putu oni su nam potvrdili sve što su nam ranije kazali ljudi iz Santa Fea. Prolazeći između Pounijske reke i Skrovišta, njihove straže su svake noći otvarale vatru na stvarne ili izmišljene Indijance. Oni su nam takođe rekli da je Juing, neki mladi Kentačanin iz grupe koja je krenula dole pre nas, ubio iz puške jednog Indijanca koji se uveče krišom šunjao oko logora. Neki su nam savetovali da se vratimo, a ostali da požurimo što brže možemo, ali pošto su, očigledno, svi bili ludo zaplašeni i skoro nesposobni za hladno rasuđivanje, pridavali smo malo važnosti svemu što su rekli. Zatim su nam dali malo određenije obaveštenje.

Nešto niže od nas ulogorilo se bilo jedno veliko selo Indijanaca iz plemena Arapaho. Te Indijance su prikazali kao prijateljski naklonjene belcima. No u tom pogledu trebalo je praviti izvesnu razliku između grupe od tridesetak ljudi čija kola vuku volovi, koji u očima Indijanaca ništa ne vrede, i jedne šake ljudi, kao što smo bili mi, sa mazgama i konjima koji za Indijance uvek predstavljaju iskušenje.

Sutradan rano posle podne primetili smo da je horizont na jednom mestu nekako izreckan, slično zupcima testere. Taj utisak stvarale su udaljene kolibe Arapaha koje su se isticale na vidiku. Na dva do tri sata pre zalaska sunca stigli smo do njihovog logora. Usred travne livade, nešto dalje od suprotne obale reke, stajalo je preko dve stotine koliba, dok se na obema obalama Arkanzasa bilo razmilelo oko hiljadu pet stotina konja i mazgi, koji su pasli u grupama ili pojedinačno lutali po preriji Sve nam je to odjednom puklo pred očima, jer široka prerija nije bila ispresecana brežuljcima, a nigde nije bilo ni drveća ni žbunja da zaklanja vidik.

Tu i tamo šetao se poneki Indijanac koji je čuvao konje. Čim smo ih ugledali, Riđokosi zamoli Delorijea da zaustavi kola i da mu da njegov vojnički kaput koji je bio tamo sklonjen. Riđokosi skinu stari ogrtač od bizonove kože i navuče vojnički kaput, zauzevši ratoboran stav u sedlu. Kapu navuče na levo oko, pa ozbiljno i s prkosnim izrazom na licu zamoli da mu neko pozajmi pušku ili revolver samo na pola sata. Kad smo zatražili da nam objasni svoje postupke, Riđokosi odgovori da on iz iskustva zna kakav utisak ostavlja na Indijance prisustvo vojnog lica u uniformi i da smatra da pleme Arapaho treba da zna da se u grupi nalazi i jedan vojnik.

Sasvim je nešto drugo sresti se s Indijancima iz plemena Arapaho ovde na Arkanzasu, i sresti se s tim istim Indijancima u njihovim rodnim planinama. Postojala je još jedna okolnost koja je išla nama u prilog. General Kerni se pre nekoliko nedelja sastao s njima idući uz reku sa svojom vojskom. Tom prilikom je ponovio svoje pretnje iz prethodne godine i rekao im da će uništiti njihovo pleme ako još ikad dotaknu ijednu vlas na glavi belog čoveka. To ih je za izvesno vreme savršeno ukrotilo, a utisak koji su ostavile generalove pretnje nije još bio sasvim izbledeo. Želeo sam da posetim selo i njegove stanovnike. Takođe smo smatrali da je najpametnije da ih posetimo otvoreno, kao da ne podozrevamo od nekih neprijateljskih namera. Stoga smo se Šou i ja, zajedno sa Anri Šatijonom, spremali da pređemo reku. Ostali u grupi su u međuvremenu krenuli što su brže mogli napred da bi, pre nego što padne noć, odmakli što je moguće dalje od naših nesigurnih suseda.

Na ovom mestu, i nekoliko stotina kilometara nizvodno. Arkanzas je samo široko peščano korito kojim protiče nekoliko tankih rečnih tokova koji su vrlo plitki i uski i samo se na pojedinim mestima pretvaraju u široke plićake. Na nekoliko mesta reka ujesen ponire u pesak i potpuno iščezava. U ovo godišnje doba, da nema mnogo živog peska, reka bi se mogla skoro svuda preći bez ikakvih teškoća, iako je njeno korito često široko i po nekoliko stotina metara. Naši konji su u skokovima sišli niz obalu. Gazeći kroz vodu ili jureći u galopu preko čvrste peščane podloge, brzo su stigli na drugu obalu. Prešavši na drugu stranu reke, probijali smo se kroz visoku travu. Nedaleko smo ugledali nekoliko Indijanaca. Jedan od njih je sačekao dok nismo prišli, a zatim je stajao pred nama nekoliko minuta u savršenoj tišini, upitno nas posmatrajući svojim sitnim lukavim očima. Anri mu pomoću znakova objasni šta želimo. Prebacivši svoj kožni ogrtač preko ramena, Indijanac nas povede prema selu ne izustivši nijednu reč.

Jezik plemena Arapaho je tako težak, a izgovor tako tvrd i grlen, da nijedan beli čovek, kako kažu, nikad nije bio u stanju da ga nauči. Čak je i trgovac Maksvel, koji je najviše boravio među njima, bio primoran da pribegava neobičnom jeziku znakova koji razume većina prerijskih plemena. Anri Šatijon je savršeno poznavao taj jezik znakova.

Kad smo došli u selo, na zemlji smo ugledali neverovatne količine bizonovog mesa. Kolibe su bile podignute u krug. Po svemu su ličile na kolibe Dakota, sem po čistoći. Prošavši između dve kolibe ušli smo u veliki logorski krug. Iz koliba su odmah izletele stotine Indijanaca, ljudi, žena i dece, a u isto vreme su bučno i nesložno zalajali psi po celom selu. Naš Indijanac nas povede prema kolibi u kojoj je živeo poglavica. Tu smo sjahali i popustili povoce naših konja, koje smo zadržali u ruci kad smo seli pred ulazom, položivši puške preko kolena. Poglavica se pojavi i rukova se s nama. Bio je čovek neprijatnog izgleda, vrlo visok, uska lica i žilav kao i njegovi saplemenici. Odela skoro nije ni imao. Tek što smo posedali, okruži nas mnoštvo Indijanaca koji su pridolazili sa svih krajeva sela. Bili smo opkoljeni gustim zidom divljaka. Neki naši posetioci su čučali oko nas na zemlji, drugi su sedeli iza njih, neki su se, opet, saginjali i gledali nas preko njihovih glava, a većina ih je stajala pozadi vireći preko ramena drugih. Uzalud sam pokušavao da na tom mnoštvu lica otkrijem neki ljudski ili plemenit izraz. Svi su izgledali krvoločno, mračno i zlobno po boji i izrazu lica; bili su zaista odvratni, i razlikovali su se mnogo od Indijanaca iz plemena Dakota. Poglavica, koji je sedeo pored ulaza, pozva jednu skvav iz kolibe. Ona uskoro izađe i stavi pred nas drvenu posudu punu mesa. Međutim, na naše veliko iznenađenje, poglavica nam ne ponudi da popušimo lulu. Pošto smo samo okusili jelo da zadovoljimo običaj, počeo sam da razvijam svežanj poklona koje sam doneo sa sobom. U tom svežnju je bilo duvana, noževa, crvenila i drugih predmeta. Ugledavši to, lakoma gomila se prenula. Lica su se razvukla u osmeh, oči su zasijale, sa svih strana živo su se pružale prema nama duge tanke ruke u želji da prime poklone.

Pripadnici plemena Arapaho visoko cene svoje štitove, koje pažljivo prenose s oca na sina. Želeo sam da dobijem jedan štit. Pokazao sam veliko parče crvenog pamučnog platna zajedno sa nešto duvana i nožem, i sve to ponudio onome ko mi donese ono što želim. Posle izvesnog oklevanja doneše mi jedan štit koji mi je prilično odgovarao. Indijancima je bilo mnogo stalo da saznaju šta nameravamo da radimo s tim štitom. Anri im je rekao da nameravamo da se borimo protiv njihovih neprijatelja, Indijanaca iz plemena Pouni. To je očigledno popravilo njihovo raspoloženje prema nama, pogotovu kad smo im razdelili poklone. Među poklonima nalazila se i velika hartija sa iglama. Taj poklon je bio naročito pogodan za žene. Pošto smo želeli da vidimo lepotice iz tog indijanskog sela, Anri zatraži da ih pozovu da prime poklone. Jedan ratnik tako povika kao da zove čopor pasa. S uzvicima i smehom, iz koliba izjuriše Indijanke, mlade i stare, veštice od osamdeset i devojke od šesnaest godina. Ljudi su se sklanjali praveći im put. One se okupiše oko nas i ispružiše ruke, smejući se oduševljeno. Uzbuđenje izazvano ovim događajem još više je pojačalo njihovu urođenu ružnoću.

Uzjahali smo konje, koje smo za čitavo to vreme držali pored sebe, i pripremili se da napustimo logor Arapaho. Gomila se razdvojila i zastala posmatrajući nas. Kad smo bili na pola puta kroz logor, pade nam na pamet jedna zamisao. Indijanci iz plemena Pouni su se verovatno nalazili u blizini mesta koje je bilo poznato pod imenom Veliko skrovište. Mogli smo obavestiti o tome ove Indijance i nagovoriti ih da pošalju tamo grupu ratnika i unište svoje neprijatelje. Za to vreme mi bismo ostali u pozadini i lovili bizone Na prvi pogled činilo nam se da je ovaj plan, pomoću koga bismo naterali naše neprijatelje da se uzajamno uništavaju, majstorski politički potez. No odmah nam je palo na um da bi ratnici iz plemena Arapaho, ako bismo ih susreli, dole na reci mogli biti isto tako opasni kao i sami Pouni. Stoga smo odbacili plan čim nam je pao na um, pa smo izišli iz sela na suprotnoj strani. Brzo smo terali konje kroz visoku travu koja im je dosezala do vratova. Na izvesnoj udaljenosti od nas išlo je nekoliko Indijanaca, kojima su se samo glave videle iznad talasaste površine. Ta trava je bila slatka i hranljiva kao zob. Iako smo ih šibali i stalno im zatezali dizgine, naši gladni konji nisu mogli da odole iskušenju je da u prolazu ne okuse tu neočekivanu poslasticu. Kada smo se udaljili otprilike jedan kilometar od sela, osvrnuo sam se na lelujavi okean trave. Sunce je baš bilo zašlo, nebo na zapadu se zažarilo, a pred njim, na ivici ravnice, oštro su se ocrtavale zbijene kolibe u logoru Arapaha.

Kad smo stigli na obalu reke, neko vreme smo jahali pored nje, dok na suprotnoj obali nismo kroz sumrak opazili beli krov malih kola. Kad smo prispeli tamo, utvrdili smo da je pre nas došao u logor priličan broj Indijanaca. Četiri ili pet njih sedeli su u jednom redu na zemlji. Ličili su na izgladnele lešinare. Riđokosi, u svojoj uniformi, prisno je razgovarao s jednim drugim Indijancem pored kola. Pošto je uvideo da mu znaci i mahanje rukama ništa ne pomažu, pokušao je da natera Indijanca da ga shvati ponavljajući vrlo glasno i jasno engleske reči. Indijanac je sedeo netremice gledajući u njega. Uprkos hladnom i nepomičnom izrazu na njegovom licu, bilo je na prvi pogled jasno da on sve savršeno razume i da prezire svog vojničkog sagovornika. Prizor je bio smešan, ali politički nezgodan, stoga smo naredili Riđokosom da što pre završi ono što je imao da kaže. Tako ukoren on se podvukao pod kola i ostao sedeći tamo. Anri Šatijon se sagnuo, pogledao ga u njegovom skrovištu i mirno primetio da bi svaki Indijanac, smejući se slatko, ubio deset ljudi njegova kova.

Naši posetioci su jedan po jedan ustajali i odlazili. Spuštao se sve veći mrak i sve se jače čulo ružno zavijanje iz prerije. U ovim predelima ima neverovatno mnogo vukova, a otpaci hrane oko logora plemena Arapaho privukli su ih sa svih strana, tako da je nekoliko stotina njih složno zavijalo u našoj neposrednoj blizini. Na reci, otprilike na puškomet od nas, bilo je neko ostrvo ili, bolje rečeno, oaza usred peska. Po glasovima i zavijanju izgledalo je da se tu sakupio najveći broj. Nekoliko sati posle zalaska sunca odande je odjekivalo odvratno nesložno, muklo, turobno zavijanje isprekidano divljim urlikanjem. Kao usred dana videli su se vukovi kako jure po preriji na nekoliko desetina metara od naše vatre ili skaču po peščanom rečnom koritu i prelaze preko Ꝑode, čije se pljuštanje čulo u noći. Oni nisu bili nimalo opasni za nas, jer su to najveće kukavice prerije.

U pogledu vukova u ljudskoj koži u našem susedstvu osećali smo se mnogo manje bezbrižni. Te noći je svaki čovek prostro svoj krzneni pokrivač na zemlju, stavio pored sebe napunjenu pušku ili je čvrsto stezao u rukama. Konje smo svezali tako blizu oko nas da me je jedan za vreme spavanja nekoliko puta dodirnuo nogama. Nismo bili navikli da postavljamo stražu, ali je svaki čovek bio na oprezu. Te noći se vrlo slabo spavalo u logoru i neki od nas su veći deo noći proveli na nogama. Što se mene tiče, ja sam ležao do ponoći čas budan čas u polusnu. Riđokosi je ležao pored same rečne obale. Baš oko ponoći, kad sam bio u polusnu, osetio sam da je promenio mesto i zavukao se četvoronoške pod kola. Uskoro sam duboko zaspao. Probudila me je nečija ruka koja me je povukla za rame. Otvorio sam oči i video Riđokosog kako se sagnuo iznad mene bled i razrogačenih očiju.

„Šta je?“ upitao sam.

Riđokosi izjavi da je ležeći na obali reke primetio nešto što je izazvalo njegovo podozrenje. Otpuzao je pod kola da bi bio sigurniji, seo tamo i motrio, kad odjednom ugleda dva Indijanca koji su se, uvijeni u bele ogrtače, uspuzali uz obalu, zgrabili dva konja i odveli ih. Izgledao je toliko uplašen i pričao mi je svoju priču tako nepovezano da mu uopšte nisam verovao i nisam hteo da dižem na uzbunu čitavu grupu. Pa ipak, to je moglo biti i tačno, i u tom slučaju stvar je trebalo odmah izvideti. Naredio sam Riđokosom da mi pokaže kojim putem su Indijanci otišli. Uzeo sam pušku kao po nekom nesvesnom nagonu i napustio logor. Išao sam pored obale nekoliko stotina metara, prisluškujući i budno gledajući na sve strane. U mračnoj preriji s desne strane nisam primetio ništa što bi me uznemirilo. Po tamnom koritu reke skakutao je neki vuk na način koji nijedan Indijanac nije u stanju da podražava. Vratio sam se u logor i već izdaleka primetio da je čitava grupa na nogama. Šou mi je doviknuo da je prebrojao konje i da su svi na svom mestu. Kad su Riđokosog ispitivali šta je video, on je samo ponavljao svoju raniju priču, s mnogim dopunama, da bi bila što uverljivija. Uporno je tvrdio da su dva konja sigurno odvedena. Džim Gerni je tada izjavio da je Riđokosi lud. Ovaj je uvređeno odbacio optužbu. Džim se tada obratio nama. Pošto smo odbili da damo svoje mišljenje o tako delikatnom pitanju, između Riđokosog i njegovog tužioca razbuktala se svađa, koja je trajala sve dok mu nije naređeno da ide u krevet i da ne uzbunjuje ponovo logor makar ugledao čitavo selo plemena Arapaho kako se sprema da nas napadne.

GLAVA XXIV

POTERA

KRAJ KROZ KOJI SMO MORALI da prođemo bio je prepun bizona. Stoga neće biti naodmet da ukratko opišemo kako se bizoni love. Postoje dva načina koji se najviše primenjuju. To su lov „s konja u trku“ i „približavanjem“. Lov s konja koji se naziva lovom „u trku“ silovitiji je i smeliji od onog drugog. On se primenjuje onda kada su bizoni naročito divlje raspoloženi. Iskusan i vešt lovac na dobrom konju često ubije pet ili šest bizona u jednoj jedinoj poteri, stalno puneći pušku dok mu konj juri kroz gomilu bizona. Nije tako uzbudljivo i opasno napadati malo krdo bizona ili odvojiti jednu životinju od krda i napasti je zasebno od ostalih. Te životinje su ponekad zaista tako glupe i nepokretne da nije nikakva veština ubiti ih. Na hrabrom i dobro obučenom konju lovac može dojahati tako blizu bizona da ih može dotaći rukom dok galopiraju naporedo s njim. U takvom načinu lova nema mnogo opasnosti dokle god bizona ne počne izdavati snaga i dok mu ne ponestane daha. Ali kada se umori i kad ne može više lako da trči, kad isplazi jezik i pena mu potekne iz čeljusti, tada je za lovca najbolje da se drži na pristojnom odstojanju. Nesrećna životinja se može svakog trenutka ustremiti na njega, a naročito baš kada nišani iz puške. Konj tada skače ustranu i lovac mora čvrsto sedeti u sedlu, jer ako bude zbačen na zemlju, za njega nema nikakve nade. Kad vidi da mu napad nije uspeo, bizon nastavlja da beži, ali ako je lovac dobro nišanio, uskoro se zaustavlja. Nekoliko trenutaka miruje, zatim posrće i s treskom pada na zemlju.

Meni se čini da se najveća teškoća u lovu „s konja u trku“ sastoji u veštini da se u punom galopu ponovo napuni puška ili revolver. Mnogi lovci nose tri ili četiri metka u cevi. Barut se sipa kroz vrh cevi, zatim se spušta metak, kundakom se snažno udari o jabuku na sedlu i posao je gotov. Ovaj način je, očigledno, opasan. Ako prilikom udarca o sedlo metak ne dospe na pravo mesto ili ako se on za vreme nišanjenja pokrene s mesta i otkotrlja prema vrhu cevi, puška će se, kad lovac okine, verovatno raspasti na komade. Takve nezgode su imale za posledicu mnogo odsečenih ruku i još težih žrtava. Da bi se to izbeglo, neki lovci upotrebljavaju šipku za nabijanje puške. Obično je obese o konopac koji vežu za vrat, ali se time povećavaju teškoće oko punjenja puške. Lukovi i strele koje upotrebljavaju Indijanci kada love bizone na ovaj način imaju znatnu prednost nad vatrenim oružjem, pa ih čak i belci ponekad upotrebljavaju.

Opasnost od potere za bizonom proističe ne toliko od nasrtaja ranjene životinje koliko od prirode zemljišta preko koga lovac mora da jaše. Prerija nije uvek ravna, blaga i jednolična. Vrlo često je ispresecana brežuljcima, rupama i jarugama. U udaljenijim krajevima prerija je načičkana i gustim žbunjem divlje kadulje. Međutim, najstrašniju prepreku predstavljaju jazbine divljih životinja, vukova, jazavaca, a naročito prerijskih pasa, čijim su rupama često izbušene kao saće velike površine zemlje. Zaslepljen poterom, lovac juri preko njih i ne sluteći opasnost. Noga njegovog konja, koji je u punom trku, propada duboko u neku jazbinu, kost prska, jahač pada na zemlju i, verovatno, gine na mestu. Pa ipak, prilikom ovakvog lova na bizone nesreće se događaju ređe nego što bi neko pomislio. Uprkos takvoj bezobzirnosti prilikom potere za bizonom, lovac, kao i pijanica, obično ostaje čitav. On bez opasnosti jaše preko jaruga i strmih obronaka, gde bi neizbežno slomio vrat kad bi u trezvenijem stanju pokušao da prođe tim putem.

Lov na bizone koji je poznat pod imenom „približavanje“ vrši se pešice i ima mnoge prednosti nad lovom „s konja u trku“. Ako se služi prvim načinom, lovac ne izlaže opasnosti ni svog konja ni svoj sopstveni život. On mora biti hladnokrvan, pribran i oprezan. Mora razumeti šta namerava bizon, voditi računa o prirodi zemljišta na kome lovi, o pravcu u kome duva vetar, a isto tako mora biti vešt u rukovanju puškom. Bizoni su čudne životinje. Ponekad su tako glupi i tromi da im čovek može prići na otvorenoj preriji, pa čak i pobiti nekoliko njih pre nego što ostali shvate da je vreme da beže. U drugoj prilici oni će biti tako plašljivi i oprezni da je potrebna krajnja veština, iskustvo i rasuđivanje da im se lovac približi. Po mom mišljenju Kit Karson je nenadmašan i stoji na prvom mestu u lovu na bizone „s konja u trku“. U pogledu ovog drugog načina lova, „približavanja“ pešice stadu bizona, nema čoveka na svetu koji se može takmičiti s Anri Šatijonom.

Posle uzbune koju je u logoru napravio Riđokosi, u toku noći nije bilo nekih drugih neprilika. Pleme Arapaho nije ni pokušalo da nam nanese neko zlo, ali da su to i uradili, budnost kakva je vladala u našoj grupi sprečila bi ih da ostvare svoje ciljeve.

Sledeći dan je bio živ i uzbudljiv, jer je čovek koji je išao napred oko deset sati radosno povikao: „Bizoni, bizoni!“ U uvali baš ispod nas paslo je krdo bizona. Ovakvom iskušenju nismo mogli odoleti. Šou i ja smo odmah sišli dole i krenuli prema njima. Nismo se najbolje osećali na konjima, ali smo, služeći se izdašno bičem, prestigli bizone. Šou je jahao pored jednog bizona i ispalio je u njega oba metka iz svoje dvocevke. Jahao sam kraj njega i video kako je bizon u samrtničkom besu stalno jurišao na svog protivnika, čiji je konj skakao ustranu i izbegavao nasrtaje. Moja potera je duže trajala, ali sam se najzad približio jednom bizonu i ubio ga metkom iz revolvera. Odsekli smo repove našim žrtvama i poneli ih kao trofej. Priključili smo se grupi četvrt sata posle odlaska. Tot jutra je stalno odjekivao isti radosni uzvik: „Bizoni, bizoni!“ Na prostranim livadama duž reke svakog časa smo nailazili na krda bizona, koji su dizali svoje čupave glave i začuđeno i glupo buljili u konjanike koji su im prilazili. Zatim bi, u dugoj koloni, naglo i nespretno nagli da beže galopom ulevo preko prerije. U podne su ravnicu pred nama bile pritisle hiljade bizona. Bilo je tu i mužjaka i ženki i mladunčadi. Svi su se brzo kretali dok smo mi prilazili krdu. Daleko s druge strane reke ustalasana prerija se crnela od bizona sve do ivice horizonta. U čitavoj grupi nikad nije vladalo veselije raspoloženje. Zaustavili smo se da ručamo u blizini jednog šumarka pored reke.

„Za sutra skuvajte jezike i rebra,“ reče Šou, gledajući s gađenjem bizonovo meso koje je Delorije stavio pred nas. Kad smo ručali, legli smo da malo odspavamo. Probudio nas je Anri Šatijon koji je nešto vikao. Ustali smo i ugledali ga kako stoji na jednom točku od kola istežući svoj dugi vrat što je više mogao. Gledao je u preriju s one strane reke. Pogledali smo u istom pravcu i bez ikakvog naprezanja primetili nešto veliko tamno što je ličilo na crni oblak i brzo se kretalo po dalekoj talasastoj ravnici. Za njim se kretao još jedan sličan oblak, premda manji. Ovaj drugi je stalno povećavao brzinu u, sve više se približavao onom prvom. Bili su to lovci iz logora plemena Arapaho u poteri za krdom bizona. Šou i ja smo pohvatali i osedlali naše najbolje konje i krenuli kroz pesak i vodu na drugu obalu. Stigli smo suviše dockan. Lovci su se već bili pomešali sa krdom bizona i pokolj je bio skoro završen. Kad smo stigli na to mesto, svuda su ležala tela mnogobrojnih pobijenih bizona, dok je ostatak krda, raspršen na sve strane, u najvećem strahu bežao ispred Indijanaca koji su im jurili za petama. Mnogi lovci su, međutim, ostali na mestu. Među njima je bio i naš jučerašnji poznanik, poglavica sela. On je jahao pored jedne ženke u koju je sjurio pet ili šest strela. Njegova skvav, koja je na konju pošla s njim u lov, dala mu je da se napije vode iz jednog čabra koji je bio kupljen ili otet od nekog vojnika dobrovoljca. Prešli smo ponovo reku i stigli grupu koja je već bila u pokretu.

Nismo odmakli ni jedan kilometar, kad ugledasmo divan prizor. Rečnu obalu s desne strane i talasastu preriju s leve, čitavo prostranstvo ispred nas, dokle god je oko moglo da dopre prekrilo je bilo ogromno krdo bizona. Bizoni koji su se nalazili na kraju krda nisu bili udaljeni od nas više od pola kilometra Na mnogim mestima bili su se tako gusto zbili u gomilu da su iz daljine sa svojim okruglim leđima ličili na jednoličnu crnu površinu. Na drugim mestima krdo je bilo ređe. U sredini je mnoštvo bizona dizalo oblačiće prašine, jer su se neke životinje tamo valjale po zemlji. Ponegde su se međusobno tukli. Jasno smo ih videli kako jurišaju jedni na druge. Čuli smo zveket njihovih rogova i promuklo rikanje. Šou odjaha nešto napred sa Anri Šatijonom. Video sam kako se zaustavio i svukao kožni pokrivač sa svoje puške. Prizor pred nama nije nam dao da mislimo ma o čemu drugom. Tog jutra sam upotrebio revolvere prilikom potere na bizone. Sada mi je palo na um da pokušam sreću sa lovačkom puškom. Delorije je imao takvu pušku. Vratio sam se do kola. On je sedeo tamo pod belim krovom, grickao lulu i cerio se od uzbuđenja.

„Pozajmi mi tvoju pušku, Delorije“.

„Hoću, gospodine, hoću“, reče Delorije vukući iz sve snage mazgu, koju je hteo da zaustavi, a koja je očigledno tvrdoglavo htela da ide napred. Zatim nestade u kolima, izuzev mokasina, i izvuče otuda pušku.

„Je li napunjena?“ upitao sam.

„Da, dobro je napunjena. Ubićete bizona, šefe. Da, ubićete bizona, to je dobra puška“.

Predao sam mu moju koja je bila manja i odjahao do mesta gde se nalazio Šou.

„Jesi li spreman?“ upitao je.

„Hajdemo“, rekoh.

„Držite se je jaruge“, reče Anri, „i onda vas neće videti dokle god im se sasvim ne približite“.

Jaruga je bila prilično široka. Vodila je, jednom strminom, pravo prema bizonima. Jahali smo kasom po dnu jaruge dok nije postala suviše plitka. Onda smo polegli po vratovima svojih konja. Kad smo najzad uvideli da se ne možemo više sakrivati, izašli smo iz jaruge i krenuli pravo prema krdu, koje se nalazilo na puškomet odatle. Nešto izdvojeni od krda, videli su se mnogi sivi stari bikovi koji su pazili na svoje ženke. Buljili su u nas, razjareni i začuđeni. Oni pođoše prema nama nekoliko metara, zatim se polako okrenuše i počeše da beže kasom, koji se docnije pretvori u nespretan galop. U tren oka glavninu krda zahvati uzbuna. Bizoni počeše da se zbijaju u nekoliko gomila i beže od mesta prema kome smo se mi približavali Krdo se nekako razdvoji i načini prolaz. Mi ujahasmo, još uvek zadržavajući uznemirene konje. Gužva je svakog trenutka bila sve veća. Bizoni su bežali od nas na sve strane gurajući se u velikim masama. Svuda su se kretale tamne kolone zavijene oblacima prašine. Bizoni su jurili tamo-amo u strahu i pometnji. Čuo se topot desetine hiljada kopita. To bezbrojno mnoštvo snažnih životinja, koje nisu bile svesne svoje snage, bežalo je u panici ispred dva nejaka konjanika. Bilo je nemoguće ostati duže miran.

„Pobrinite se za grupu s leve strane“, reče Šou. „Ja ću se postarati za ove ispred nas“.

On odjuri. Više ga uopšte nisam video. Oko ruke mi je bio pričvršćen teški indijanski bič. Zavitlao sam njime kroz vazduh i ošinuo konja iz sve snage. Konj je pojurio kao munja, gotovo polegavši po zemlji. Nisam ništa video pred sobom osim oblaka prašine, ali sam znao da on krije čitavo krdo od mnogo stotina bizona. Posle nekoliko trenutaka već sam bio usred tog oblaka. Prašina me je skoro zagušila. Ništa nisam čuo od topota i tutnjave kopita krda koje je bežalo, ali bio sam opijen poterom i nije me se ticalo ništa osim bizona. Duga tamna masa se uskoro pomoli iz prašine i postade opet vidljiva. Sada sam već mogao razaznati telo svakog bizona. Video sam kopita kako se brzo podižu i kratke, visoko uzdignute repove. U jednom trenutku bio sam im tako blizu da sam ih mogao dodirnuti puškom. Iznenada, na moje veliko čuđenje, kopite se još više podigoše, repovi se vinuše u vazduh, i bizoni kao da propadoše u zemlju usred oblaka prašine Živo se sećam tog trenutka. Sećam se kako sam posmatrao leđa nekolicine bizona koji su se jedva videli kroz prašinu. I ne znajući,. naleteli smo na neku jarugu. U tom trenutku nisam bio kadar da ocenim njenu dubinu i širinu, ali sam, vraćajući se istim putem, utvrdio da je jaruga oko četiri metra duboka i skoro dva puta toliko široka pri dnu. Bilo je nemoguće zaustaviti se. Rado bih to bio učinio da sam mogao. Moja mala kobila se okliznu i prosto stropošta niz padinu. Na dno je stigla klizajući se na kolenima po pesku. Priljubivši se uz njen vrat, zamalo što se nisam preturio preko njene glave pravo među bizone koji su se, usred prašine i opšte gužve, pojavili sa svih strana. Kobila je za tren oka stala na noge i verala se kao mačka uz drugu stranu jaruge. U jednom trenutku sam pomislio da će se svaliti unazad i zgnječiti me, ali se ona s krajnjim naporom uspuzala i domogla čvrstog tla prerije. Kad sam se osvrnuo, Video sam ogromnu glavu jednog bizona koji se prednjim nogama zakačio za ivicu prašnjave provalije. Najzad sam se našao među bizonima. Sada nisu bili tako gusto zbijeni kao ranije. Video sam samo bikove, koji uvek trče na kraju krda štiteći svoje ženke. Kad sam upao među njih, sagnuli su glave i u trku se okretali pokušavajući da ozlede mog konja. Ali pošto su jurili punom brzinom, njihovi nasrtaji nisu bili dovoljno snažni, a Paulina je trčala brže od njih, pa su pri pokušaju da je napadnu uvek zaostajali za njom. Uskoro sam mogao da u gomili raspoznajem ženke. Jedna je baš jurila ispred mene. Učinila mi se pogodna i krenuo sam pored nje. Pustio sam uzde i opalio, držeći pušku otprilike na pola metra od njene plećke. Ona je kao munja skočila na Paulinu. Mala kobila je izbegla napad, ali sam pritom izgubio iz vida ranjenu životinju, koja je nestala u gomili. Odmah zatim izabrao sam drugu i poterao Paulinu za njom. Ispalio sam u nju po Jedan metak iz oba revolvera. Neko vreme sam je pratio pogledom, ali dok sam pokušavao da ponovo napunim pušku, i nju sam izgubio iz vida u opštoj zbrci. Pošto sam verovao da je smrtno ranjena i da nije u stanju da drži korak sa krdom, zaustavio sam konja Krdo je odjurilo dalje, Prašina i gužva su se razišli. Daleko iza ostalih ugledao sam na preriji jednog usamljenog bizona koji je teško trčao. Za tren oka našao sam se pored svoje žrtve. Oružje mi je bilo prazno. *U* fišeklijama sam imao samo puščane metke, koji su bili suviše veliki za revolvere a suviše mali za ovako veliku pušku Napunio sam ipak pušku, ali čim bih nanišanio, meci bi se skotrljali niz cev, i pošto bi barut, ne pričinivši nikakvu štetu, eksplodirao, pucanj je delovao kao neko ruganje Pretekao sam životinju i pokušao da je vratim natrag. Njene oči su bleštale, griva joj je bila nakostrešena. Sagnuvši glavu, divljački je pojurila na mene. Stalno sam joj presecao put, a ona je stalno ponavljala svoje besomučne napade. Ali mala Paulina je bila u svom elementu. Izbegavala je sve nalete svog protivnika dok se najzad životinja, isplazivši jezik, nije zaustavila iscrpena dotadašnjim naporima.

Prišao sam joj malo bliže i sjahao u nameri da uberem pregršt suve trave, koja bi mi poslužila kao kučina, i da mirno napunim pušku. Tek što sam nogama dotaknuo tle, ranjena životinja velikim skokovima pojuri prema meni u takvom besu da sam morao ponovo skočiti u sedlo, i to najvećom brzinom. Pričekao sam još nekoliko minuta a zatim pokušao da joj priđem na konju i zarijem joj nož u leđa. Ali Paulina umalo što nije bila proburažena prilikom tog pokušaja. Odjednom sam se setio da za nabijanje puške mogu upotrebiti i rese sa šavova na mojim kožnim pantalonama. Otrgao sam ih nekoliko, ponovo napunio pušku i nabio rese u cev kako bi metak ostao na svom mestu. Zatim sam se ponovo približio i pogodio ranjenu životinju pravo u srce. Pala je na kolena a zatim se svalila mrtva na preriju. Mnogo sam se iznenadio kad sam video da sam umesto ženke ubio snažnog bizona godišnjaka. Sada se nisam više čudio što je bio tako silovit. Otvorio sam mu čeljust, odrezao jezik i privezao ga pozadi za sedlo. I iskusnije oko od moga moglo se prevariti u prašini i zbrci koja se digla prilikom tog lova.

Tada sam prvi put odahnuo i pogledao oko sebe. Ispred mene prerija se crnela od mnoštva bizona koji su bežali. Oni su jurili u beskrajnim kolonama niskom ravnicom kraj reke. Arkanzas je bio udaljen pet do šest kilometara. Okrenuo sam konja i polako jahao prema reci. Prošlo je prilično dugo vremena pre nego što sam u daljini ugledao beli krov na kolima i male crne senke konjanika ispred i iza kola Kad sam se približio, prepoznao sam Šouovu elegantnu tuniku, crvenu flanelsku košulju koja se jasno videla iz daljine. Došao sam do grupe i upitao ga da li je i on imao uspeha u lovu. On je jurišao na neku debelu ženku, pogodio je sa dva metka i smrtno je ranio. Ali to posle podne niko od nas nije bio spreman za lov. Šou, kao ni ja, nije imao rezervnih metaka u fišeklijama, zbog toga je ranjenu životinju prepustio Anri Šatijonu, koji je pošao za njom, pogodio je iz svoje puške i natovario meso na konja.

Ulogorili smo se u blizini reke. Noć je bila tamna. Ležeći na zemlji čuli smo zavijanje vukova i promuklo rikanje bizona, koje nam se činilo kao udaranje u obalu udaljenih okeanskih talasa.

GLAVA XXV

LOGOR BIZONA

U LOGORU NIJE BIO NIKO vredniji od Džima Gernija, a niko lenji od Elisa. Njih dvojica se nikako nisu trpeli. Elisa je izjutra uvek neko morao da probudi. Džim je, međutim, uvek pre svanuća bio na nogama. Tog jutra je, kao i obično, njegov glas probudio čitavu grupu.

„Ustaj, ti, zvekane! Ustaj odmah! Ti ne znaš ništa drugo nego da jedeš i spavaš. Prestani da gunđaš i izlazi ispod tog pokrivača, ili ću ga svući s tebe“.

Džimove reči su bile iskićene mnogobrojnim dopunama, što ih je činilo još upečatljivijim. Elis polagano promrmlja nešto kroz nos ispod nabora svog pokrivača od bizonovog krzna. Zatim ga polako zbaci, sede, ispruži duge noge, odvratno zevnu, i naposletku, onako visok, ustade. Stajao je zureći oko sebe na sve četiri strane sveta. Delorijeova vatra je uskoro buktala Konji i mazge su bili pušteni i pasli su na susednoj livadi. Kad smo seli da doručkujemo, prerija je još bila osvetljena bledom jutarnjom Svetlošću. Čim je izgrejalo sunce, odmah smo pojahali konje i krenuli dalje.

„Beli bizon!“ uzviknu Manrou.

„Uloviću ga“, reče Šou, „nateraću konja da juri za njim iz sve snage, pa makar crkao“.

On skide futrolu s puške, predade je Delorijeu i odjuri u galopu niz preriju.

„Stojte, gospodine Šou, stojte!“ povika Anri Šatijon. „Upropastićete uzalud konja. To je običan vo“.

Ali Šou je već bio tako daleko da više nije mogao čuti šta mu se dovikuje. Vo je sigurno bio zalutao zaostavši za nekom komorom. Stajao je ispod niskog brežuljka koji se video daleko u ravnici. Nedaleko od njega paslo je krdo pravih bizona. Kad im se Šou približio, bizoni su se iznenadili i dali se u trk bežeći uz obronke brega na prerijsku visoravan s druge strane Jedan bizon je u žurbi i strahu zapao u sudbonosnu nepriliku. U podnožju brega nalazio se uski pojas dubokog močvarnog tla. Tu je bizon upao i beznadežno se zaglibio. Svi smo odjahali do tog mesta. Ogromna životinja je već bila dopola utonula u blato, koje joj je dosezalo čak do njuške, dok joj je čupava griva virila iznad površine močvare. Kad smo prišli bliže, bizon je otpočeo da se grčevito bori za život. Vrteo se tamo-amo, obuzet strahom i očajanjem. Za trenutak bi uspeo da se izvuče do polovine, ali bi ga žitko blato opet preplavilo kad bi pokušao da izvuče noge iz žilavih blatnih dubina. Pokušali smo da ga prisilimo da uloži još više snage ne bi li se izvukao, pa smo mu čak zavrtali rep. Ali ništa nije pomoglo. Bilo je jasno da mu više nema spasa. Pri svakom pokušaju da se izvuče bizon je sve dublje upadao. Već su mu skoro i nozdrve bile sasvim u blatu. Konačno se umirio i posmatrao nas besnim pogledom. Izgledalo je da se pomirio sa sudbinom. Elis je polako sjahao. Nanišanio je iz svoje puške na koju je bio vrlo ponosan i pogodio starog bizona pravo u srce. Zatim je opet lenjo seo u sedlo, nesumnjivo se dičeći time što je ubio pravog bizona. Toga dana je nepobediva Elisova puška prvi i poslednji put prosula krv za vreme čitavog putovanja.

Jutro je bilo blistavo i veselo, a vazduh tako čist da se daleko na horizontu bledoplava prerija oštro ocrtavala na nebu. Šou je bio vrlo raspoložen za lov. Odjahao je ispred grupe, i uskoro smo nešto dalje ispred sebe ugledali povorku bizona koja je u galopu jurila po zelenoj preriji. Za njima je jahao Šou u svojoj crvenoj košulji, koja je ovako iz daljine vrlo lepo izgledala. Uskoro je stigao begunce. Kad je bizon koji je bio na čelu iščezao iza jedne uzvišice na talasastoj preriji, ugledali smo Šoua kako napada na bizona koji je poslednji trčao u povorci. Iz puške izlete dim i otplovi gonjen vetrom kao mali beli oblak. Bizon se okrenu i napade Šoua. Baš u tom trenutku, pošto je prerija na tom mestu bila neravna, obojica nestadoše iz vida.

Putovali smo sve do podne, a onda smo se zaustavili pored Arkanzasa. U tom trenutku pojavi se *i* Šou. Silazio je polako na konju niz padinu jednog udaljenog brežuljka. Konj mu je bio umoran i iscrpen. Kad je zbacio sedlo na zemlju primetio sam da se na sedlu njišu dva bizonova repa. Čim su konji pušteni na pašu, Gerni pozva Manroua da pođe s njim, uze pušku i polako se udalji iz logora. Šou, Riđokosi i ja sedeli smo pored kola i večerali ono što je Delorije stavio pred nas. Nismo još ni završili s večerom kad ugledasmo Manroua. Išao je prema nama pored obale reke. Anri je, reče nam on, ubio četiri debela bizona i poslao ga natrag da dovede konje za prenos mesa Šou je poveo jednog konja za sebe a drugog za Anrija i zajedno sa Manrouom otišao iz logora. Posle izvesnog vremena sva trojica su se vratili. Konji su nosili najbolje delove ubijenih bizona. Meso od dva bizona zadržali smo za sebe, a ostalo dali Manrou i njegovim prijateljima. Delorije sede na travu pored gomile mesa i neko vreme je marljivo radio sekući ga na tanke kaiševe za sušenje. Toj veštini je bio isto tako vičan kao i svaka indijanska žena. Mnogo pre nego što je pala noć razapeli smo po logoru konopce od sirove kože i obesili na njih meso da se suši na čistom prerijskom vazduhu. Naši saputnici iz Kalifornije nisu imali toliko uspeha u ovom poslu, ali su ga ipak završili onako kako su umeli, pa je i njihov deo logora bio uskoro okićen kao i naš.

Rešili smo da ostanemo na ovom mestu onoliko koliko je potrebno da pripremimo hranu za putovanje do granice, koje je, kako smo računali, imalo da traje mesec dana. Da je razdaljina bila veća i dva puta a naša grupa deset puta, puška Anri Šatijona bi nam svima u roku od dva dana obezbedila dovoljne količine mesa. Ipak smo ostali ovde dok meso nije bilo dovoljno suvo za prenos. Stoga smo podigli šator i izvršili sve ostale pripreme da na tom mestu logorujemo duže vremena. Ljudi iz Kalifornije, koji nisu imali takvo sklonište, zadovoljili su se time što su svoj prtljag stavili na travu pored vatre. U međuvremenu nismo imali šta drugo da radimo nego da se zabavljamo. Šator se nalazio nekoliko metara od reke, ako se široko peščano rečno korito kroz koje je vijugao mršav vodeni mlaz može nazvati rekom. Široke ravnice s obe strane reke bile su skoro na istom nivou sa peščanim rečnim koritom, i završavale su se u daljini niskim jednoličnim brežuljcima koji su se nizali paralelno sa tokom reke. Na sve strane videlo se samo pravo more trave. Nijedne šume nije bilo na vidiku, osim nešto drveća i zakržljalog žbunja na dva ostrva koja su nikla iz mokrog rečnog peska. Prizor ni izdaleka nije bio dosadan i pitom, nego, naprotiv, divalj i živopisan. Dva puta na dan, o izlasku i zalasku sunca, pojavljivali su se bizoni dolazeći s brda. Polako su se kretali u svojim ozbiljnim povorkama i dolazili na reku da piju vode. Oni su nam služili kao jedina razonoda. Stari bizon je neverovatno ružna životinja. Na prvi pogled svako osećanje samilosti prema njemu nestaje. Bizonove ženke su mnogo manje i prijatnijeg izgleda, kao što i priliči njihovom polu. Dok smo boravili u tom logoru, uzdržavali smo se i nismo ih lovili, prepuštajući Anri Šatijonu, koji je mogao bolje da oceni njihov kvalitet, da pobije samo one kote su nam odgovarale. Ali protiv bizona mužjaka vodili smo neprestani rat. Hiljade takvih bizona mogu se pobiti a da to ne ošteti ovu životinjsku vrstu, jer ih ima mnogo više nego ženki. Za trampu i pravljenje indijanskih koliba upotrebljavaju se isključivo kože ženki, stoga se one mnogo više i uništavaju.

Pošto su nam konji bili umorni, sada smo obično lovili pešice. Dok smo sedeli na travi posle večere, pušili, razgovarali ili se podsmevali Riđokosom, neko bi tek pogledao unaokolo i primetio daleko u ravnici s druge strane reke crne mrlje koje su se lagano približavale. Taj bi još jednom povukao dim iz lule, zatim tromo ustao, uzeo pušku, koja je ležala naslonjena na kola, prebacio preko ramena remen sa fišeklijama i kesom za barut, uzeo mokasine u ruku i prešao preko peska na drugu stranu reke. To je bilo vrlo lako, jer reka nigde nije bila dublja od pola metra, iako je peščano korito bilo široko oko dvesta metara. Druga obala je bila visoka metar do metar i po i sasvim strma, pošto ju je reka podrila u proleće. Duž gornje ivice rasla je visoka trava. Uklanjajući je rukama i pažljivo gledajući kroz nju, lovac bi ugledao ogromna čupava leđa nekog bizona koji se polako gegao tamo-amo idući tromim korakom prema reci. Bizoni idu redovno istim putem na reku da piju vode. Lovac bi odmah utvrdio kojom stazom ide njegova žrtva i došunjao se zaštićen obalom na nekih petnaest do dvadeset metara od mesta gde staza ulazi u reku. Tu bi mirno sedeo na pesku i pažljivo slušao. Ubrzo bi začuo težak jednoličan topot bizonovih kopita. Posle nekoliko trenutaka bizon bi se pojavio iz bujnog korova i trave baš na mestu gde staza izbija na obalu. Ukazala bi se ogromna crna glava sa rogovima koji se jedva vide iz velike zamršene grive. Bizon bi pola skliznuo a pola se stropoštao niz obalu i došao do peska. Pred njim teče reka, i on saginje glavu da pije. Lovac čuje kako voda grgolji niz njegovo ogromno grlo. Bizon podiže glavu. Kapi vode mu cure s mokre njuške. On odaje izgled tupe odsutnosti i ne sluti opasnost koja vreba na njega. Lovac bi bešumno otkočio pušku. Sedeći na pesku, podigao bi koleno, naslonio na njega lakat kako bi sigurnije nišanio svojim teškim oružjem. Kundak mu leže na ramenu, a oko je upereno niz cev. Ali on još ne mora da se žuri i da odmah puca. Bizon polagano kreće preko peska na drugu stranu. On podiže prednju nogu i izlaže pogledu malo mesto na kome nema dlaka, baš ispod plećke. Lovac nišani u to mesto i prstom polako i nežno pritiskuje obarač. Na njegov dodir odjekuje oštar prasak puške. Skoro istovremeno, usred onog mesta na bizonovom telu gde nema dlaka, pojavljuje se mala crvena mrlja. Bizon se stresa, smrt ga je zgrabila a on i ne zna otkuda. Ali on još uvek ne pada, nego tromo polazi napred kao da se ništa nije dogodilo. Tek što je malo odmakao idući po pesku, videćete ga kako se zaustavlja. On posrće, kolena mu klecaju a glava klone prema zemlji. Zatim se ogromni bizon svaljuje na jednu stranu, prevrće se na pesku i izdiše uz jedva primetne trzaje.

Loviti bizone iz zasede na ovaj način i pucati na njih kad dolaze na reku da piju vode, smatra se najlakšim načinom lovljenja. Bizonima se takođe može prići puzanjem uz jaruge ili iza brega, pa čak i preko otvorene prerije.

Ponekad se čovek iznenađuje kako je to lako, a ponekad takav podvig traži najveću veštinu najiskusnijeg lovca. Anri Šatijon je bio čovek izvanredne snage i smelosti, ali sam ga video i kako se vraća u logor sasvim iznuren, sa izgrebanim, izranjavljenim nogama, s kožnim odelom punim trnja bodljikavog kaktusa kroz koji se provlačio. Ponekad bi morao leći na zemlju i u takvom položaju puzati po nekoliko desetina metara.

Drugog dana našeg boravka na tom mestu Anri se uputi u preriju u poslepodnevni lov. Šou i ja ostadosmo u logoru. Kad smo ugledali neke bizone kako se s druge strane približavaju reci, pređosmo na drugu obalu u nameri da ih napadnemo. Bili su, međutim, tako blizu da su nas primetili dok smo išli preko peščanog rečnog ko rita. Među njima nastade uzbuna pre nego što smo mogli da stignemo do obale i sakrijemo se pod nju. Nismo stigli ni na puškomet od njih, a bizoni se okrenuše i dadoše se u bekstvo trčeći niz rečni tok. Uspuzao sam se uz obalu i potrčao za njima. Jurili su velikom brzinom, i pre nego što sam uspeo da im se približim toliko da bih mogao da pucam, polako se okrenuše. Ali za trenutak me nisu opazili, pa sam hitro legao na zemlju. Nekoliko trenutaka su stajali i buljili u čudni predmet koji je ležao na travi. Zatim su se okrenuli i nastavili trk kao i ranije. Odmah sam ustao i ponovo potrčao za njima. Bizoni su se ponovo okrenuli, i ja sam se ponovo prostro po zemlji. Ponavljao sam to nekoliko puta i približio se beguncima na stotinu metara. Tada sam opazio da se opet okreću. Seo sam i nanišanio. U životu nisam video bizona većeg od onog koji se nalazio u sredini. Opalio sam iz puške gađajući ga među sapi. Njegova dva druga pobegoše. On pokuša da ide za njima, ali se uskoro zaustavi i leže mirno na zemlju, kao vo kad preživa. Oprezno mu se približih, i po ukočenim staklastim očima videh da je mrtav.

Kad sam počeo da lovim, u preriji skoro nije bilo živog stvora. Ali iznenada se pojavi veliki broj bizona. Otprilike na oko dvesta pedeset metara opazih kolonu tamnih životinja koja se i s leve i s desne strane pružala u nedogled. Pošao sam prema njoj. Bizoni se nisu ni najmanje uznemirili zbog toga što im prilazim. Kolona se sastojala skoro isključivo od ženki i mladunčadi, ali je pored nje jurilo po preriji mnogo starih bizona. Kad sam prišao bliže, pogledali su me tako mračno i divlje da sam smatrao da će biti najbolje da stanem, iako sam već tada bio u mogućnosti da nišanim. Seo sam na zemlju i posmatrao kretanje kolone. Povremeno se čitavo krdo za trenutak zaustavljalo a sve glave se okretale u istom pravcu. Zatim bi opet krenuli u isti mah kao po zapovesti, a kopita i rogovi su im udarali jedni o druge i zveketali. Uskoro sam u daljini s leve strane začuo oštru učestalu pucnjavu. Po snažnom pucnju prepoznao sam poznatu Šouovu lovačku dvocevku. Kad je Anrijeva puška bila u dejstvu, uvek je trebalo prevlačiti mnogo bizonovog mesa. Vratio sam se na drugu stranu reke, uzjahao konja i otišao na mesto gde su se nalazila ta dva lovca. U daljini na preriji su se videli bizoni. Oni koji su ostali živi povukli su se odatle, ali je na zemlji ostalo deset do dvanaest pobijenih životinja. Anri, s nožem u ruci, bio je sagnut nad ubijenom bizonovom ženkom sekući najbolje i najdeblje delove mesa.

Čim smo se rastali, Šou se prilično udaljio idući ispod obale u potrazi za jednim drugim bizonom. Ugledao je čitavu vojsku bizona, koji su bili primisli ravnicu, a ubrzo zatim začuo je i prasak Anrijeve puške. Uspeo se uz obalu i otpuzao kroz travu, koja je na oko desetak metara od reke bila vrlo visoka i bujna. Nije dugo puzao kad, na svoje veliko iznenađenje, ugleda Anrija kako stoji prav kao strela na preriji, skoro potpuno okružen bizonima. Anri je bio u svom elementu. Nije imao ni pojma o tome da ga neko posmatra. Stajao je potpuno uspravno. Jednom rukom se bio podbočio a drugu nemarno naslonio na puščanu cev. Pažljivo je motrio čudni skup oko sebe. S vremena na vreme odabrao bi ponekog bizona koji mu se dopadao, podigao pušku i na mestu ga ubio. Zatim bi mirno ponovo napunio pušku i zauzeo raniji položaj. Po svemu sudeći, bizoni su se taman toliko osvrtali na Anrijevo prisustvo kao da i on pripada njihovom stadu. Rikali su i međusobno se tukli ili se valjali po prašini. Nekoliko bizona bi se okupilo oko tela ubijenog, njuškajući rane Ponekad bi prilazili onima koji su pogođeni ali još nisu pali na zemlju i nastojali da ih maknu s tog mesta. Poneki stari bizon bi posmatrao Anrija sa izrazom glupog čuđenja, ali se videlo da nijedan neće da ga napadne ili da pobegne od njega. Šou je neko vreme ležao u travi i iznenađeno posmatrao taj neobični prizor. Onda se oprezno prišunjao i tiho pozvao Anrija, koji mu je rekao da ustane i slobodno priđe. Bizoni ni tada nisu ispoljili nikakve znake straha I dalje su se okupljali oko svojih ubijenih drugova. Anri ih je već bio pobio onoliko koliko je hteo i koliko mu je bilo potrebno. Šou je kleknuo iza jednog ubijenog bizona i ubio iz puške još pet njih pre nego što su ostali smatrali za potrebno da se rasture.

Glupavost i tromost presitih bizona u čudnoj je suprotnosti sa divljačnošću i opreznošću koju inače ispoljavaju. Anri je poznavao sve njihove neobične osobine. Proučavao ih je kao što naučnik proučava svoje knjige i iz toga crpao slično zadovoljstvo. Bizoni su mu u neku ruku bili drugovi. Kao što sam već rekao, on se nikad nije osećao usamljen kad je bio među njima. Anri se mnogo ponosio svojom lovačkom veštinom. Bio je vrlo skroman čovek, ali baš usled je svoje jednostavnosti i iskrenosti smatrao je da je njegova lovačka nadmoćnost isuviše očigledna i dokazana da bi je iko mogao osporiti. No ma kako on cenio svoju sopstvenu veštinu, u tom pogledu je bio mnogo skromniji od drugih kad su o njoj govorili. Samo jednom sam video kako mu je senka ljutine zamračila lice. To je bilo jednom prilikom kada su dva vojnika dobrovoljca, koji su baš tada prvi put ubili bizona, počeli da mu drže predavanje o tome kako je najbolje loviti bizone ..približavanjem“. Anri je, izgleda, uvek smatrao da ima neko unapred utvrđeno pravo na bizone i na njih je gledao kao na svojinu. Ništa ga nije moglo toliko razbesneti kao kad bi neko iz čiste obesti uništavao bizone. Po njegovom mišljenju, ubiti bizonovo mladunče predstavljalo je smrtni greh.

Anri Šatijon i Riđokosi bili su vršnjaci. Imali su oko trideset godina. Anri je bio dvaput veći, a otprilike šest puta jači od Riđokosog. Anrijevo lice je bilo ogrubelo od vetrova i oluja, a lice Riđokosog naduveno od ispijanja koktela i jake rakije. Anri je govorio samo o Indijancima i bizonima, Riđokosi o pozorištima i ribljim restoranima. Anrijev život je bio pun teškoća i lišavanja, a Riđokosi je iskoristio svaku priliku da zadovolji svoje prohteve. Pored toga, Anri nije imao u sebi ni trunke sebičnosti, dok Riđokosi, iako dobroćudan na svoj način, nije ni o kom vodio računa sem o samom sebi. Ipak nam je bilo stalo do njega. Služio nam je u neku ruku kao dvorska budala, bez njega bi naš logor bio kao mrtav. Za poslednjih nedelju dana Riđokosi se bio neverovatno ugojio, što nije bilo nikakvo čudo s obzirom da je imao neobično dobar apetit. Jeo je od zore do mraka. Polovinu vremena bi provodio kuvajući neko posebno jelo samo za sebe. Lonac sa kafom bi posećivao po osam do deset puta dnevno. Njegovo natmureno i žalosno lice postalo je sada radosno i rumeno, oči su mu iskočile kao u morskog raka, a u istoj meri se popravilo njegovo raspoloženje, koje je ranije padalo do pravog očajanja, Čitav dan je pevao, zviždao, smejao se i pričao priče. Smrtno se plašio Džima Gernija i stoga se stalno držao našeg šatora. Pošto je raspolagao velikim i dobrim poznavanjem slobodnog života prostih ljudi, a, pored toga, bio prilično duhovit, priče su mu bile izvanredno zanimljive, naročito zato što se nikad nije ustezao da sebe stavi u smešan položaj samo ako je mogao da time nasmeje ostale. Riđokosi nam je ipak povremeno zadavao prilično velike muke. Imao je okorelu naviku da po čitav dan krade hranu. On je smešno prkosio svima i nije se odricao svojih trikova čak i ako bi na sebe navukao bes čitave grupe. Ponekad bi zaista dobio i nešto gore od ismejavanja. U takvim prilikama bio je prilično skrušen, ali obično smo ga već pola sata docnije videli kako se šunja oko sanduka iza kola i prepredeno se udaljava sa namirnicama koje je Delorije pripremio za večeru. Mnogo je voleo da puši; no pošto nije imao svog duvana, obično smo mu davali onoliko koliko mu je trebalo, ali uvek pomalo. U početku smo mu davali odjednom po četvrt kilograma, ali se pokazalo da je taj način pogrešan, jer je on redovno gubio ne samo duvan nego i nož za sečenje duvana koji smo mu poverili na čuvanje. Posle izvesnog vremena ponovo bi došao k nama, izvinjavao se i molio da mu damo još duvana.

Prošla su bila već dva dana otkako smo se nalazili u tom logoru i priličan deo mesa je već bio spreman za prenos, kad se iznenada sruči na nas prava oluja. Nekako uoči zalaska sunca čitavo nebo postade crno kao mastilo. Visoka trava pored reke sumorno se povijala pod prvim udarcima uragana koji se približavao. Manrou i njegova dva druga donesoše svoje puške i staviše ih pod naš šator. Pošto nisu imali gde da se sklone, naložili su vatru drvima koja je nanela reka i izbacila na obalu. Vatra se toliko razgorela da je mogla prkositi čitavoj bujici. Umotani u svoje kožne ogrtače, Manrou i njegovi drugovi su sedeli na zemlji oko vatre i tako čekali oluju da iskali svoj bes na njima. Delorije se sakrio pod krov na kolima, a Šou i ja zajedno, sa Anrijem i Riđokosim, sabili smo se u mali šator. Pre toga smo, međutim, skupili na gomilu osušeno meso i dobro ga pokrili kožnim pokrivačima, koje smo kočevima pričvrstili za zemlju. Oluja je počela oko devet sati. Bilo je potpuno mračno. Duvao je snažan vetar, a bezgraničnim prostranstvom otvorene prerije šumela je bujica kiše. U naš šator je prodrla magla i kišne kapi koje su probijale kroz šatorsko krilo. Sve što se nalazilo unutra uskoro je bilo sasvim mokro. Jedan drugoga smo videli samo u kratkim razmacima vremena kad bi sevnula zaslepljujuća munja, osvetljavajući za trenutak sve oko nas. Pribojavali smo se za šator, ali je on čvrsto stajao nekoliko sati, dok naposletku krov nije popustio pred strahovitim udarcima vetra. Glavni šatorski kolac probio je šatorsko krilo na vrhu, i za tren oka ono je palo na nas i, onako hladno i mokro, skoro nas zagušilo. Zgrabili smo puške, uspravili ih i pomoću njih podigli ukvašeno šatorsko krilo nad glavama. U tako prijatnom položaju, zatrpani mokrim pokrivačima i bizonovim krznima, proveli smo je noći nekoliko sati Za to vreme oluja se nijednog trenutka nije stišavala. Kiša je nemilosrdno i obilno lila. Uskoro se ispod nas skupila voda napravivši baricu duboku nekoliko santimetara, tako da smo priličan deo noći proveli usred hladnog kupatila. Uprkos svemu Riđokosog nije napuštalo dobro raspoloženje. Smejao se, zviždao i pevao prkoseći oluji. Te noći nam je što se tiče smeha i humora nadoknadio sve što nam je dugovao. Dok smo u tišini ležali podnoseći ovu nevolju sa onoliko filozofske mudrosti koliko smo mogli, Riđokosi je, obuzet životnom radošću, nizao šale na naš račun. Oko tri sata ujutru, pošto smo više voleli „nasilje noći pod otvorenim nebom“ nego da i dalje ostanemo pod tako bednim skloništem, iskobeljali smo se ispod svaljenog šatorskog krila. Vetar je bio oslabio, ali je kiša i dalje padala. Vatra onih ljudi iz Kalifornije još uvek je gorela u pomrčini. Oni su sedeli oko nje. Otišli smo tamo i pridružili im se. Skuvali smo kafu da bismo se osvetili; ali kada su neki od nas hteli da ponovo napune šolje, ispostavilo se da je Riđokosi, pošto je popio svoj deo, krišom ispraznio lonac sa kafom i popio sve što je u njemu bilo.

Ujutru se, na našu veliku radost, nad prerijom pojavilo sunce na vedrom nebu. Prilično smo smešno izgledali, jer nam se hladna i lepljiva jelenska koža, natopljena vodom, pripila uz telo. Zahvaljujući lakom povetarcu i toplom suncu sve se opet osušilo, a onda smo izgledali kao da nas je neko strpao u neki nepodnošljivo krut oklop. Lutali smo čitav dan prerijom i ulovili nekoliko bizona; ali ni posle toga ukrućena koža nije dobila svoju uobičajenu gipkost.

Osim Anri Šatijona Šou i ja smo bili jedini lovci u čitavoj grupi. Manrou je tog jutra pokušao da juri za bizonom, ali njegov konj nije mogao izdržati i stići životinju. Šou je pošao s njim u lov i, pošto je imao boljeg konja, uskoro se našao usred krda bizona. Pošto je oko sebe video samo bizonove ženke i mladunčad, zaustavio je konja. Preko otvorene prerije naišao mu je s leđa neki stari bizon jureći u galopu. Šou mu je preprečio put. Kad je bizon prišao, nanišanio je i pogodio ga ispod sapi pravo u srce.

Veliko jato ptica lešinarki obično je letelo oko nekoliko stabala koja su rasla na ostrvu ispod našeg logora. Čitav jučerašnji dan smo u tom jatu viđali jednog orla. Danas je još uvek bio tamo. Riđokosi je izjavio da će ubiti tu pticu koja je simbol Amerike. Pozajmio je pušku od Delorijea i krenuo u svoju nerodoljubivu misiju. Kao što se moglo očekivati, orao nije doživeo nikakvu nepriliku od njegovih ruku Riđokosi se uskoro vratio i rekao da ga nije mogao pronaći, ali da je umesto njega pogodio jednu pticu lešinarku. Kad smo zatražili da nam pokaže tu pticu kao dokaz svojih tvrdnji, izjavio je da po njegovom mišljenju ptica nije sasvim mrtva, ali je mora biti ranjena sudeći po brzini s kojom je odletela.

„Ako hoćete“, rekao je Riđokosi, „otići ću i doneću jedno pero je ptice. Skinuo sam joj mnogo pera kad sam je pogodio“.

Na suprotnoj strani od našeg logora bilo je još jedno ostrvo pokriveno žbunjem, a iza njega duboka voda. Nedaleko odatle nekoliko prilično snažnih rukavaca teklo je preko peska Posle podne sam se kupao na tom mestu. Iznenada jedan beli vuk, veći od najvećeg njufaundlendskog psa dotrča sa ostrva i lakim kasom prođe po pesku pored mene na pola puškometa. Jasno sam mu video crvene oči i čekinje oko njuške. Bio je vrlo ružan, kosmatog repa, velike glave i odvratnog držanja. Pošto nisam imao ni pušku da ga gađam a ni kamen da se bacim na njega, gledao sam oko sebe ne bih, li našao nešto čime bih ga mogao tresnuti. Odjednom iz logora odjeknu puška imetak se zari u pesak prebacivši vuka. On tada lako poskoči i pojuri tako brzo da se uskoro pretvori u udaljenu mrlju u peščanom koritu reke. Veliki broj pobijenih bizona koji su tada ležali po obližnjoj preriji mamio je vukove iz svih krajeva. Mesto gde su lovili Šou i Anri uskoro je postalo njihovo omiljeno svratište, jer je tu oko dvanaestak mrtvih bizona trunulo pod vrelim suncem. Često sam prelazio preko reke i posmatrao vukove kako se časte. Ležeći sakriven iza obale video sam ih kao na dlanu. Tu su bile zastupljene tri različite vrste vukova. Bilo ih je belih i sivih, i jedni i drugi vrlo veliki, a sem njih tu su se okupljali i mali prerijski vukovi koji nisu mnogo veći od psa prepeličara. Urlali su i borili se u gomili oko jedne lešine. Ipak su bili toliko oprezni i oštrih čula da nikad nisam uspeo da se došunjam tako blizu da bih mogao pucati sa nekom sigurnošću. Kad god sam to pokušao, odmah bi se svi razbegli i u tišini iščezli u visokoj travi. Na takvim mestima je uvek bilo mnogo ptica lešinarki ili crnih jastrebova, koji su kružili iznad prerije. Čim bi vukovi napustili neku lešinu, one bi se spustile na zemlju i tako je gusto zaposele da bi metak iz puške ispaljen nasumce u tu gomilu koja je u slast jela sigurno ubio nekoliko ovih ptica. One su često krstarile u jatima baš iznad našeg logora. Njihova raširena crna krila izgledala su dopola prozračna prema sunčanom nebu. Oko nas je svakog časa bilo sve više vukova i ptica lešinarki. Na gozbu je uskoro stiglo i nekoliko orlova. Ubio sam jednog bizona na puškomet od logora. Te noći su vukovi plašljivo zavijali u neposrednoj blizini logora, a do svanuća su ga ti proždrljivci potpuno raščerupali.

Posle četvorodnevnog boravka u tom logoru pripremili smo se za odlazak. Naša grupa je imala preko dvesta kilograma sušenog mesa, a ljudi iz Kalifornije su pripremili još otprilike sto pedeset. To su bili najdeblji i najbolji delovi od osam ili devet ubijenih bizona. Od svakog je uzeta samo mala količina mesa, dok je ostalo ostavljeno vukovima. Natovarili smo tovarne životinje, osedlali konje, a mazge upregli u kola. Naposletku je čak i Riđokosi bio spreman za polazak, pa smo polako nastavili putovanje prema istoku. Kad smo se udaljili otprilike jedan kilometar od logora, Šou je opazio da je zaboravio dragocen lovački nož i vratio se natrag da ga potraži, misleći da ga je ostavio u logoru. Dan je bio mračan i sumoran. Pored reke se još dimio pepeo naših vatri. Ljudi i konji su pri polasku ugazili travu oko njih i svuda okolo su bili razbacani razni otpaci. Naš odlazak je pticama i grabljivim životinjama poslužio kao znak za okupljanje. Desetine vukova se šunjalo oko vatri koje su se još dimile, dok je veliko mnoštvo njih tumaralo po obližnjoj preriji. Svi su se razbegli kad se pojavio Šou. Neki su odjurili preko peščanog korita reke, a neki preko travne ravnice. Ptice grabljivice su kružile u velikim jatima nad zemljom, a ubijeni bizon u blizini logora se crneo od ptica koje su se sručile na njega. One su mlatarale širokim krilima i istezale svoje ćubaste glave i duge gole vratove, plašeći se da ostanu, ali ipak ne želeći da napuste svoju odvratnu gozbu. Dok je obilazio oko vatri tražeći svoj nož, Šou je video vukove kako sede po okolnim brežuljcima i čekaju na njegov odlazak. Pošto je izvesno vreme uzalud tražio Šou je ponovo

uzjahao konja i ostavio vukove i ptice lešinarke da nesmetano slave svoj pir.

GLAVA XXVI

NIZ ARKANZAS

U LETO 1846. GODINE PORED DIVLjIH i usamljenih obala na gornjem toku reke Arkanzas prošla je prvi put vojska. Prilikom svog marša na Santa Fe general Kerni je pošao ovim, a ne starim putem preko Simarona. Kad smo mi bili na Arkanzasu, glavnina trupa je već bila prošla. Prajsov puk iz Misurija, međutim, još je uvek bio na putu, pošto je krenuo sa granice mnogo kasnije od ostalih. Baš tada smo počeli da susrećemo tu i tamo po nekoliko četa. Niko se nikad nije latio nekog vojničkog pohoda sa većom ljubavlju za takav posao nego Misurci, ali, ako se disciplina i poslušnost uzmu kao merilo vojničkih vrlina, onda ih treba smatrati slabim vojnicima. Ipak, njihovi podvizi pročuli su se po celoj Americi, pa bi bilo besmisleno poricati da su to bile odlične neregularne trupe. Oni su svoje pobede izvojevali bez obzira na utvrđena pravila ratovanja, zahvaljujući jedino sastavu ratničkih osobina u samim ljudima. Donifanov puk je išao kroz Novi Meksiko više kao neka nezavisna družina nego kao plaćeni vojnici jedne savremene države. Pukovnikov odgovor na čestitku generala Tejlora prilikom pobede kod Sakramenta vrlo dobro ilustruje odnose između oficira i ljudstva pod njegovom komandom.

„Nemam ni pojma o taktici. Momci su navalili na mene da im dozvolim da pređu u napad. Kad sam video da se pruža dobra prilika za to, kazao sam im da mogu krenuti u napad. Poleteli su kao iz puške, i to je sve što znam o tome“.

Palanački pravnik bolje je umeo da iskoristi dooru volju svojih ljudi nego da im nameće poslušnost. Među ljudima koji su služili pod njegovom komandom bilo ih je mnogo koji su i po karakteru i po vaspitanju mogli bolje da komanduju nego on.

U bici kod Sakramenta njegovi graničari su se borili pod vrlo teškim okolnostima. Meksikanci su sami izabrali mesto bitke Zauzeli su položaje u dolini koja vodi u njihov rodni grad Čihuahua. Čitav njihov front bio je izbrazdan rovovima i zaštićen artilerijom. Na svakog vojnika osvajačke vojske dolazilo je pet Meksikanaca. Iznad američkih linija preleteo je jedan orao, i među vojnicima se začuo tih žamor. Neprijateljska artilerija je otvorila vatru. Amerikanci su dugo izdržali pod tom artiljerijskom vatrom, ali kad je palo naređenje, povikali su i jurnuli napred. Kada je neki pijani oficir u jednoj diviziji na polovini puta do neprijateljskih rovova naredio da stanu, ozlojeđeni ljudi su se ustezali da ga poslušaju.

„Napred, momci!“ povikao je neki kaplar iz mase, i Amerikanci su kao tigrovi jurnuli na neprijatelja. Četiri stotine Meksikanaca pobijeno je na mestu, a ostali su se razbegli preko ravnice kao stado ovaca. Zaplenjene su zastave, topovi i komora. Između ostalog zaplenjena su i jedna teretna kola puna užadi, kojom su Meksikanci, potpuno uvereni u svoju pobedu, nameravali da povežu američke zarobljenike.

Donifanovi dobrovoljci, koji su izvojevali ovu pobedu, već su bili prošli sa glavninom vojske, ali Prajsovi vojnici, koje smo sada sretali, bili su ljudi istog kova sasvim slični Donifanovim ljudima po karakteru, ponašanju i izgledu. Jednog jutra, kad smo silazili niz neku prostranu livadu, gde smo nameravali da se odmorimo nekoliko časova, ugledali smo kako nam iz daljine prilazi odred konjanika. Da bismo došli do vode, morali smo da skrenemo čitav kilometar ka obali reke. Tu smo podigli šator i prostrli bizonova krzna po zemlji. Seo sam sa Šouom da popušimo koju.

„Sad ćemo se lepo provesti“ reče Šou“, pogledajte je ljude. Ovde neće biti mira za nas“.

I zaista, oko polovinu dobrovoljaca skrenulo je s pravca svog marša i jahalo preko livade prema nama.

„Kako ste?“ reče prvi koji je naišao i živahno skoči na zemlju. Ostali učiniše to isto i uskoro se oko nas okupi desetak vojnika. Neki polegaše na zemlju, a neki ostadoše u sedlu. Svi su pripadali jednoj četi koja je regrutovana u Sent Luisu. Među njima je bilo nekoliko nitkovskih fizionomija, ispijenih zbog raznih poroka, ali u celini su ostavljali dobar utisak, mnogo bolji od obične vojske. Izuzevši visoke vojničke čizme, oni su imali civilna odela, preko kojih su nosili opasače i ostalu ratnu spremu. Pored mačeva i kubura nosili su, obešene o sedla, i izvanredne karabine tipa „Springfild“ koji se pune odostrag. Ispitivali su kakva smo mi grupa i želeli da saznaju kakvi su izgledi za lov na bizone i da li će njihovi konji moći da izdrže putovanje do Santa Fea. Ta poseta je sasvim dobro protekla, ali smo uskoro imali jednu goru.

„Kako ste, stranci, kuda idete i odakle dolazite?“ reče neki čovek dojahavši do nas. Na glavi je nosio stari slamni šešir. Bio je obučen u odelo od najgrubljeg tamnog domaćeg sukna. Lice mu je bilo požutelo od groznice, visoki stas, iako snažan i žilav, bio je nekako pognut i ćoškast; pored toga držao se tako nezgrapno na konju da cela njegova pojava nije delovala nimalo privlačno. Za njim naiđe još nekoliko sličnih tipova. Njihova četa je bila regrutovana u jednom pograničnom srezu. Uskoro smo se itekako uverili u njihovo prostačko ponašanje. Gurali su se u gomilama, probijali se između naših prvih posetilaca i bezočno nas posmatrali.

„Jeste li vi kapetan?“ upita jedan od njih.

„Šta tražite ovde?“ upita drugi.

„Gde vam je kuća?“ reče treći.

„Čini mi se da ste trgovci“, nagađao je četvrti. Vrhunac svega je bio kad me jedan od njih poverljivo munu i tiho upita. „Kako ti se zove drugar?“

Pošto je svaki novi pridošlica ponavljao ista pitanja, ta nametljivost je postala prosto nesnosna. Naši vojni posetioci su nam uskoro stavili do znanja da su nezadovoljni našim kratkim odgovorima. Čuli smo kako mrmljaju nešto što je ličilo na psovke. Dok smo mi sedeli i pušili, onako ne baš najbolje raspoloženi, Riđokosi je neumorno brbljao. On nikad nije zaboravljao da je vojno lice, pa se za vreme čitanog razgovora neprestano vrzmao među svojim drugovima vojnicima. Onda smo mu rekli da stane ispred nas i da preuzme ulogu predstavnika koji će odgovarati na pitanja. Riđokosi je bio ushićen. Imali smo zadovoljstvo da ga gledamo kako borba takvom brzinom da smo u priličnoj meri bili oslobođeni ove prave bujice pitanja. Nešto docnije naiđe neki top koji su vukla četiri konja. Top je tandrkao iza gomile okupljenih vojnika. Vozar, koji je jahao na jednoj od teglećih životinja, ispruži vrat, pogleda preko ostalih i doviknu:

„Odakle ste i šta tu tražite?“

Među našim posetiocima nalazio se i kapetan jedne čete koga je privukla ista radoznalost kao i njegove ljude. Sudeći po licu, komandant nije bio ništa boli od mnogih njegovih momaka.

„Dakle, ljudi“, reče on ustajući lenjo sa zemlje gde se bio ispružio. „Zakasnićemo. Mislim da će biti bolje da krenemo“.

„Bogami, meni se još ne kreće“, reče jedan vojnik koji je ležao na zemlji i skoro spavao naslonivši glavu na ruku.

„Kud žuriš, kapetane“, dodade poručnik.

„Pa, neka bude kako hoćete. Pričekaćemo još malo“, odgovori poslušni komandant.

Naši posetioci su naposletku ipak otišli kao što su i došli. Opet smo, na svoju veliku radost, ostali sami.

Niko nije osetio takvo olakšanje zbog odlaska dobrovoljaca kao Delorije, jer se večera sve više hladila. Raširio je po travi beljenu kožu, stavio u sredinu pečen but debelog bizona u sosu, okolo poređao kalajne tanjire i šolje i zatim nam saopštio da je sve spremno. Riđokosi je obično uvek bio pripravan za takve prilike. I ovog puta je prvi zauzeo svoje mesto. Dok je bio činovnik na parobrodu, naučio je da svakome uz ime prikači rečicu „mister“ u znak poštovanja, bez obzira na društveni položaj čoveka kome se obraća. Tako je Džim Gerni postao mister Gerni, Anrija je zvao mister Anri, pa je čak i Delorije, prvi put u svom životu, čuo kako mu se neko obraća sa mister Delorije. To nije nimalo ublažilo njegovo žestoko neprijateljstvo prema Riđokosom, koji se obično uvek mešao u pripremanje večera, uzalud nastojeći da bude od koristi, što je ipak bilo za pohvalu. Delorije je bio čovek koji nije znao za sredinu između sunčanog osmeha i strahovitog tornada mržnje. Nije rekao ni reči Riđokosom, ali se osećao uvređen i u grudima mu je nešto kuvalo. Riđokosi je zauzeo svoje mesto za večerom. To je bio njegov najsrećniji trenutak. Sedeo je umotan u stari ogrtač od bizonove kože. Zavrnuo je rukave pripremivši se za posao, a kratke noge prekrstio na travi. Pored sebe je držao šolju kafe, a u ruci nož spreman za akciju. Dok je bacao poglede na masno bizonovo meso, oči su mu se već unapred širile. Delorije je sedeo preko puta, a i mi ostali smo zauzeli svoja mesta,

„Šta je ovo, Delorije? Nisi nam dao dovoljno hleba“.

Delorijeovo umiljato lice se na to pitanje neverovatno zgrči. Kezio se od besa, galamio i mahao rukama, obasuvši iznenađenog Riđokosog čitavom paljbom nevezanih reči na rđavom engleskom jeziku. Moglo se samo utvrditi da ga optužuje da je ukrao i pojeo četiri velika hlebna kolača koja su tu bila stavljena za večeru. Riđokosi je izgledao kao gromom pogođen zbog tog iznenadnog napada. Zurio je u svog napadača ćuteći i čudeći se, široko razjapljenih usta i razrogačenih očiju. Konačno mu je pošlo za rukom da progovori. Protestovao je rekavši da je optužba lažna, da ne može da shvati čime je uvredio mister Delorijea ili ga izazvao da upotrebljava takve nedžentlmenske izraze. Oluja reči besnela je takvom žestinom da se ništa drugo nije moglo čuti. Ali Riđokosi je bolje vladao engleskim jezikom i na taj način imao očiglednu prednost nad Delorijeom. Pošto je neko vreme praskao i pravio grimase, Delorije je došao do saznanja da rečima nije uopšte u Stanju da izrazi svoj bes. Skočio je na noge i nestao procedivši kroz zube omiljenu psovku na francuskom. Ta kanadska psovka je obično pratila šibanje nepokornih mazgi i konja.

Sutradan ujutru ugledali smo jednog starog bizona koji je pratio ženku sa dvoje mladunčadi. Za njima je išlo četiri do pet velikih belih vukova, koji su se krišom šunjali kroz dugu travu na livadi očekujući trenutak da neko mladunče zaostane za svojim roditeljima. Stari bizon je bio na oprezi i povremeno se osvrtao, držeći krvoločne životinje na pristojnoj udaljenosti.

Kad smo se približili mestu gde smo nameravali da se odmorimo i ručamo, ugledali smo pet do šest bizona na vrhu jedne visoke stene. Požurili smo do mesta gde smo nameravali da se zaustavimo. Kad smo stigli tamo, zbacio sam sedlo na zemlju i pustio konja na pašu. Sakriven iza jedne uzvišice, napravio sam krug, neprimećen stigao u podnožje stene i uspeo se uz strmu padinu. Ležeći ispod samog vrha pripremio sam se da pucam na bizone koji su stajali na ravnoj površini na vrhu stene pet metara iznad mene. Kad sam nanišanio preko ivice padine, bizoni su primetili dvocevku koja se sijala na suncu. Okrenuli su se i pčeli da beže. Iako su bili tako blizu, bilo je nemoguće ubiti ih u tom položaju. Izašao sam na vrh i nastavio da ih gonim preko puste visoravni. Teren je bio vrlo krševit i neravan. Kroz visoravan je prolazila velika peščana jaruga, u koju su se s obe strane spuštale manje jaruge kao neke pritoke. Bizoni su se bili razbegli. Izgubio sam ih iz vida. Pobegli su kroz peščane jaruge, i još su se samo videli jedan bizon i jedna ženka. Neko vreme su trčali pored velike jaruge pojavljujući se i iščezavajući, već prema tome da li su ulazili u neku jarugu ili izlazili iz nje. Uskoro su se pojavili na otvorenoj preriji. Na ovom mestu prerija je bila skoro sasvim ravna i bez ikakvog zelenila. Žarko sunce sasušilo je i smežuralo kratku travu. Stari bizon se s vremena na vreme okretao prema meni. Kad god je to uradio, pao sam na zemlju i ležao nepokretan. Na taj način proganjao sam ih skoro tri kilometra, dok nisam pred sobom začuo duboko promuklo rikanje. Odjednom ugledah čitavo krdo od oko stotinu bizona, koje ranije nisam ni video jer je ravnica bila talasasta i prilično neravna. Begunci pojuriše prema njima. Umesto da se pomešaju s krdom, kao što sam očekivao, oni prođoše kroz njega i nastaviše da beže. Tada sam odustao od dalje potere, privukao se na puškomet do krda, seo na zemlju i posmatrao ga. Moje prisustvo nije ni najmanje uznemirilo bizone. Nisu pasli, jer nisu imali šta, ali, po svemu sudeći, izabrali su ovu suncem isušenu i spaljenu pustinju za svoje igralište. Neki su se valjali po zemlji usred oblaka prašine, drugi su promuklo rikali i sudarali se glavama. Mnogi su stajali ne mičući se kao da nisu živi. Sem ogromne zamršene sive grive bizoni uopšte nisu imali dlaka po telu. Stara dlaka im je već bila opala u proleće, a nova još nije izrasla. Ponekad bi neki stari bizon istupio napred i buljio u mene. Njuška mu je imala mračan i glup izraz. Onda bi se okrenuo i gurnuo svog suseda, a zatim bi legao na zemlju i valjao se po prašini dižući kopite uvis. Kad mu je bilo dosta je zabave, isturio bi glavu i ramena i, oslanjajući se na prednje noge, buljio tako u mene, skoro zaslepljen grivom i sav ulepljen zemljom. Onda bi skočio uvis, stresao prašnjavo telo, upola se okrenuo i stajao tako dotičući njuškom zemlju, kao da duboko razmišlja o svom detinjastom ponašanju. „Suviše ste ružni da živite“, pomislio sam, nanišanio najružnijeg i ispalio tri metka jedan za drugim. Ostali se zbog toga uopšte nisu uznemirili. I dalje su rikali, gurali se i valjali po travi kao i pre. Anri Šatijon nas je uvek upozoravao da budemo savršeno mirni u prisustvu ranjenog bizona, jer svako kretanje može da ga toliko uzbudi da pređe u napad. Stoga sam mirno sedeo na zemlji, punio pušku i pucao sa što je moguće manje pokreta. Dok sam ja bio zanet tim poslom, pojavi se jedan posmatrač. Neka mala antilopa doskakutala je i zastala na udaljenosti od pedeset metara. Savila je tanki vrat i glavu sa malim zabačenim rogovima i posmatrala me velikim tamnim očima sa živom radoznalošću. U poređenju sa čupavim i grubim čudovištima koja su se valjala ispred mene ona mi je ličila na ljupku mladu devojku u razbojničkoj jazbini ili u skrovištu bradatih gusara. Bizoni su izgledali još ružniji. „Ovo za još jednog“, pomislih tražeći kapislu u kesi za barut. Ali kapisle tamo nije bilo. Moja dobra puška bila je neupotrebljiva kao stara gvozdena šipka. Jedan od ranjenih bizona još nije bio pao. Pričekao sam malo u nadi da će mu svakog trenutka ponestati snaga. On je još uvek čvrsto stajao i mračno me gledao. Ne vodeći računa o Anrijevim savetima, ustao sam i pošao. Veliki broj bizona se okrenuo i pogledao me, ali ranjena životinja nije prešla u napad. Došao sam do jedne duboke jaruge koja mi je mogla poslužiti kao sklonište u slučaju potrebe. Okrenuo sam se i bacio kamen na bizone. Oni su to primili sasvim ravnodušno. Osetio sam se uvređen što nisu hteli da se uplaše, pa sam skinuo šešir i počeo da vičem i pravim pokrete kao da ću potrčati prema njima. Bizoni su se tada zbili u gomilu i odjurili u galopu, ostavljajući za sobom mrtve i ranjene. Dok sam išao prema logoru, video sam kako se i poslednji ranjeni bizon koji je još bio u životu zateturao i pao mrtav. Setio sam se da u okolini ima Indijanaca iz plemena Pouni. Još brže sam pohitao ka logoru, jer ne bih bio u stanju da se odbranim da sam nabasao na neprijatelja. Međutim, nisam sreo nikog živog, sem nekoliko prljavih starih bizona koji su se vukli između peščanih brežuljaka pored velike jaruge. Kad sam stigao u logor, grupa se već spremala za poslepodnevni pokret.

To veče smo zalogorili nedaleko od obale reke. Oko ponoći, dok smo svi spavali ležeći na zemlji, čovek koji je ležao do mene polako je ispružio ruku, dodirnuo moje rame i upozorio me da se neko vreme ne mičem. Nebo je bilo puno sjajnih zvezda. Otvorio sam oči i malo se okrenuo. Ugledao sam velikog belog vuka koji se potajno šunjao oko poluutašene vatre njušeći po zemlji. Izvukao sam ruku ispod pokrivača i svukao futrolu s puške koja je stajala pored mene. Taj šum je uznemirio vuka i on je dugim skokovima odjurio iz logora. Skočio sam i opalio za njim kad je već bio daleko oko trideset metara. Tužni zviždu k metka odjeknuo je daleko kroz noć. Pucanj puške je tako iznenada prekinuo tišinu da su svi ljudi skočili na noge.

„Pogodili ste ga“, reče jedan od njih.

„Ne, nisam“, odgovorih, „Eno ga gde trči pored reke“.

„Onda su bila dva. Zar ne vidite onog što leži tamo!“

Otišli smo do tog mesta, i umesto mrtvog belog vuka naišli smo na belu lobanju nekog bizona. Promašio sam i, što je bilo još gore, grubo prekršio utvrđeni zakon prerije. Kad se logor nalazi u opasnom kraju, smatra se da je vrlo nerazumno pucati iz puške, jer pucanj može da dopre do ušiju Indijanaca. Ujutru smo osedlali konje i zapalili pred odlazak poslednju lulu na žaru vatre koja se gasila. Dan je bio divan i svi smo oživeli. To je uticalo čak i na Elisa, koji bi ponekad stavio poneku primedbu za vreme jahanja. Džim Gerni je pričao duge priče iz svog mornarskog života. U ovom kraju bilo je u izobilju bizona. Uskoro smo s leve strane ugledali veliko krdo kako juri uz breg.

„Ovo je suviše dobra prilika da bismo je smeli propustiti“, reče Šou. Ošinuli smo konje i u galopu pojurili za bizonima. Šou je iz svoje dvocevke ubio dva bizona, a ja sam izdvojio jednog iz krda i pucao na njega. Mali metak iz pištolja pogodio je bizona suviše pozadi i nije odmah delovao, tako da je bizon i dalje jurio nesmanjenom brzinom. Ispalio sam još dva metka iz jednog drugog pištolja. Punio sam ga još nekoliko puta, ali je svaki put zatajio, jer je rupica za paljenje bila začepljena. Stavio sam ga za pojas i počeo da punim prazni pištolj, jureći u galopu pored bizona. U međuvremenu njega je zahvatilo očajanje. Iz čeljusti mu je tekla pena, a jezik je bio sasvim isplazio. Pre nego što sam napunio pištolj, ritnuo se i besno jurnuo u napad protiv mene. Nije mi ostajalo ništa drugo nego ili da bežim ili da budem ubijen. Dao sam se u bekstvo. Za mnom je jurio bizon, sav nakostrešen od besa. Moj pištolj je uskoro bio spreman za paljbu. Pogledao sam natrag i video bizonovu glavu na četiri do pet metara iza repa svog konja. Pucati iz ovog položaja ne bi imalo nikakvog smisla, jer se metak odbija od čvrste lobanje opakog bizona. Sagnuo sam se na levu stranu, naglo okrenuo konja i koliko mu je dozvoljavala brzina kojom je jurio, poterao ga u tom pravcu. Bizon se nije tako brzo okrenuo, jer je, onako težak, slepo jurio iz sve snage. Kad sam se osvrnuo ugledao sam vrat i prednje sapi bizona. Okrenuo sam se u sedlu i ispalio metak među njih, pravo u najosetljivije mesto. Bizon odustade od potere i uskoro pade na zemlju. Svaki engleski turist opisuje ovakve situacije kao nekakvu neizbežnu opasnost. To, međutim, nije tačno. Bizon nikad ne juri dugo za svojim napadačem, i konj zaista mora biti bedan pa da nije u stanju da izmiče bizonu tih nekoliko minuta koliko on juri za lovcem.

Nalazili smo se u krajevima gde nam je obična mudrost nalagala da preduzmemo sve moguće mere predostrožnosti. Noću smo postavljali stražu i svi se redom smenjivali a spavali smo s puškom pri ruci, ili čak pored sebe pod pokrivačem. Jednog jutra smo naišli na tragove nekog velikog logora Komanča, što nas natera da budemo još oprezniji. Ipak, na našu sreću, taj logor je bio napušten pre skoro nedelju dana. Sutradan uveče naišli smo na pepeo vatre koja je još do nedavno gorela. Zbog toga smo se tada prilično nelagodno osećali. Naposletku smo stigli do Skrovišta, mesta koje je važilo kao vrlo opasno. Ono je zaista tako i izgledalo. Svuda su se nizali peščani bregovi, ispresecani jarugama i dubokim klisurama. Našli smo grob onog Svana koga su verovatno Pouni ubili na tom mestu pre nekoliko nedelja. Njegovi posmrtni ostaci, koje su u nekoliko mahova oskrnavili Indijanci i vukovi, sada su konačno počivali u miru na ovom divljem mestu gde su sahranjeni, neuznemiravani ni od koga.

U toku nekoliko dana susretali smo pojedine čete iz Prajsovog puka. Konji su često bežali noću iz njihovih logora. Jednog dana posle podne uhvatili smo tri takve lutalice koje su mirno pasle pored reke. Kad smo se je večeri zaustavili i podigli logor, Džim Gerni dođe s vestima da ih je video još nekoliko. Uskoro je pao mrak i počela da sipi hladna kiša. Međutim, svi smo otišli iz logora i posle jednočasovnog traganja uhvatili devet konja i doveli ih u logor. Na jednom smo našli sedlo i uzde. Pored sedla visili su pištolji i karabin, a pozadi je bio savijen pokrivač. Ujutru smo nastavili putovanje. Naša povorka je sada pružala impozantniju sliku nego ikad ranije. Išli smo tako sve do posle podne, kada se u daljini na vidiku pojaviše tri konjanika. Jurili su u galopu i uskoro nas stigoše. Tražili su da im vratimo sve konje tvrdeći da pripadaju njima i još nekim vojnicima iz njihove čete. Konje smo, razume se, dali, na veliko zaprepašćenje Elisa i Džima Gernija.

Kod naših konja se već osećao zamor, pa smo odlučili da im damo pola dana odmora. U podne smo se zaustavili pored reke na jednom mestu obraslom travom. Posle večere Šou i Anri odoše u lov. Dok su se ostali odmarali u logoru, ja sam ležao i čitao u hladovini kola. Kad sam podigao oči ugledao sam bizona koji je pasao sam na preriji, udaljen od logora nešto više od jednog kilometra. Uzeo sam pušku i pošao prema njemu. Kad sam se približio, legao sam na zemlju i počeo da pužem. Kretao sam se tako dok se nisam približio bizonu na nekih stotinak metara. Onda sam seo na travu i čekao da se okrene i zauzme položaj u kome bih ga mogao smrtno pogoditi. Bio je to neki sivi stari bizon. Sve njegove ljubavi i bitke u ovoj sezoni su već bile prohujale, i sada se, omršaveo i iznuren borbom, povukao iz krda, pasao sam i prikupljao nove snage. Izgledao je vrlo jadno i žalosno. Griva mu je bila sva raščupana, a koža gola i gruba kao u slona. Na njoj su se videli sasušeni komadi blata u kome se nekad valjao. Kad god se pokrenuo, videla su mu se sva rebra. Ličio je na nekog sivog starog nitkova koji je osiveo u krvi i nasilju i sada mrko gleda na čitav svet iz svoje neprijateljske usamljenosti. Stari divljak podiže njušku kad sam mu se približio i svirepo me pogleda. Zatim opet nastavi da pase prezrivo i ravnodušno. Nekoliko trenutaka kasnije, kao da je iznenada došao k sebi, zabaci glavu, pogleda brzo oko sebe i, na moje veliko iznenađenje, brzim kasom krenu pravo na mene. Osetio sam snažnu želju da ustanem i pobegnem, ali bi to bilo vrlo opasno. Sedeo sam sasvim mirno, nanišanivši najtanje mesto na lobanji, iznad nozdrva, u nadi da će ga taj pogodak možda prisiliti da ustukne. Kad je prevalio preko tri četvrtine razdaljine između nas, hteo sam da opalim, kad se bizon, na moje veliko zadovoljstvo, naglo zaustavi. Pružila mi se odlična prilika da ga pažljivije pogledam. Čitavo čelo bilo mu je pokriveno ogromnom grivom od grubih zamršenih dlaka, koje su tako nisko padale da se ispod njih nije ništa videlo sem njegovih prednjih nogu. Kratki debeli rogovi su mu već bili otupeli i izlizali se do samog korena u raznim borbama u kojima je učestvovao. Preko nozdrva i čela videlo se nekoliko belih ožiljaka, koji su mu davali mračan, a istovremeno i smešan izgled. Činilo mi se kao da tu stoji nepokretan čitavih četvrt časa buljeći u mene kroz zamršene čuperke svoje grive. Ja sam pak ostao miran kao i on i isto tako ga netremice posmatrao. Bio sam vrlo sklon da se nekako nagodimo. „Prijatelju“, pomislio sam, „ako me pustiš da odem, pustiću i ja tebe“. Izgledalo je da je bizon odustao od neprijateljskih namera. Počeo je vrlo lagano i oprezno da se okreće. Malo pomalo pomaljale su mu se slabine prljave od blata. To je delovalo kao iskušenje. Zaboravio sam kakve sam pametne namere imao malopre i opalio sam iz puške. S takve udaljenosti bio bi dovoljan i pištolj. Stari bizon se zavrteo kao čigra i jurnuo u galopu preko prerije. Izvesno vreme je trčao, čak se uspeo i uz jedan prilično strm breg pre nego što je pao na zemlju i izdahnuo. Ubivši potom još jednog bizona među bregovima, vratio sam se u logor.

U podne, četrnaestog septembra, naiđe nekakav vrlo veliki karavan teretnih kola tipa „Santa Fe“. Čitava ravnica je bila prekrivena dugim kolonama kola sa belim krovovima. Bilo je tu i tesnih crnih kola u kojima putuju i spavaju trgovci. Svuda su se videli veliki dželepi mazgi i konja, i ljudi koji su jahali na konjima ili išli pešice. Zaustavili su se na livadi pored nas. Naša mala kola i šaka ljudi izgledali su sasvim beznačajni i skoro se nisu ni zapažali pored njihovog ogromnog i živahnog logora. Riđokosi je otišao da ih poseti i uskoro se vratio sa šest dvopeka u jednoj i bocom rakije u drugoj ruci. Upitao sam ga gde je to dobio. „O“, reče Riđokosi, „poznajem neke trgovce. Uostalom, tu je i doktor Dobs“. Upitao sam ko je taj doktor Dobs. „Jedan od naših lekara iz Sent Luisa“, odgovori Riđokosi. Već čitava dva dana ozbiljno sam patio od one iste bolesti koja mi je toliko iscrpla snagu kad smo bili u planinama. I sada sam prilično patio od bolova i slabosti organizma. Na moja pitanja

Riđokosi je izjavio da je doktor Dobs prvoklasan lekar. Iako mu nisam verovao, rešio sam da se obratim za savet tom istaknutom, iskusnom lekaru. Otišao sam u njihov logor i zatekao ga kako spava dubokim snom pod jednim kolima. Po njegovom izgledu se nije baš mogla oceniti njegova veština, jer već pet meseci nisam video tako mrtvački bledo lice. Šešir mu je bio spao s glave a žuta kosa mu je bila sva u neredu. Umesto jastuka stavio je pod glavu ruku. Pantalone je zavrnuo skoro do kolena. Sav je bio posut travom i slamom po kojoj se prevrtao u nemirnom snu. Pored njega je stajao neki Meksikanac. Dao sam mu znak da probudi lekara. Pri tom dodiru učeni Dobs je skočio, uspravio se i seo, zatim protrljao oči i pogledao prestrašeno oko sebe. Izrazih žaljenje što sam morao da ga uznemirim i rekoh mu da sam došao da ga zamolim za stručni savet.

„Vaš je organizam, gospodine, poremećen“ reč on svečano posle kratkog pregleda.

Upitao sam kakav bi to mogao biti poremećaj.

„Očigledno je bolesna jetra“, odgovori lekar. „Daću vam neki lek“.

Uputio se jednim pokrivenim kolima i uvukao se u njih. Nekoliko trenutaka gledao sam samo njegove čizme. Izvukao je iz mračnog ugla u kolima jednu kutiju, otvorio je i pružio mi savijeno parče hartije. „Šta je to?“ upitah. „Kalomej, reče lekar.

U takvim okolnostima uzeo bih skoro sve što bi mi lekar prepisao. Kalomej mi nije mogao naneti veliku štetu, a možda bi mi činio dobro. Stoga sam je noći u logoru umesto večere uzeo ovaj otrov.

Ovo logorovanje vredi pomenuti. Trgovci su vas upozorili da ne idemo glavnim putem duž reke, „ako ne želite“, kako je primetio neko od njih, „da vam prerežu grkljane“. Reka na tom mestu pravi okuku. Jedan manji put, poznat pod imenom „Put kroz klisure“, vodi pravo preko prerije i dug je oko sto kilometara.

Pošli smo njime. Pošto smo prevalili oko deset kilometara, naišli smo na neku malu reku i ulogorili se pored nje. Mesto za logor nismo odabrali s velikom predostrožnošću ili vojničkom veštinom. Voda se nalazila u dubokoj jaruzi čije su obale bile visoke i strme.

Konje smo vezali dole u jaruzi, a sami se ulogorili na goloj preriji iznad nje. To je bila divna prilika da nam neko odvede konje ili da nas napadne. Kad je pao mrak i Riđokosi seo da večera, primetili smo kako pokazuje na nešto preko ramena Anrija, koji je sedeo prekoputa njega. Izdaleka se kroz pomrčinu ukaza jedna džinovska crna prilika. Svečano se njihala i prilazila sve bliže. Uznemiren i zainteresovan, Anri skoči, ispruži ruke i povika. Provalnik je bio jedan stari bizon, koji je sa karakterističnom glupavošću išao pravo u logor. Morali smo prilično dugo vremena vikati i mahati šeširima pre nego što smo ga naterali da stane, a zatim i brzo pobegne.

Mesec je bio pun i svetao, ali su crni oblaci brzo jurili preko njega, pa smo bili čas na svetlosti a čas u tami. Kako je veče više odmicalo, približavala se oluja s grmljavinom, i najzad udari na nas s takvom žestinom da bi vetar odneo šator da nismo radi zaštite postavili kola kao vetrobran. Oluja se docnije stišala i počela je da pada jaka kiša. Ležao sam budan skoro cele noći i slušao kako kiša potmulo rominja po šatorskom krilu iznad moje glave. Čitava situacija nije postala nimalo ugodnija kada je vlaga prodrla u šator i pokvasila sve u njemu. Oko dvanaest časova Šou je izašao da čuva stražu po kiši i gustoj pomrčini. Manrou je takođe bio na oprezu. Dva sata docnije Šou je tiho ušao u šator, dodirnuo Anrija rukom i tiho, užurbano ga pozvao da izađe napolje. „Šta je?“ upitao sam. „Čini mi se da su Indijanci“, prošaputa Šou, „ali spavajte mirno, pozvaću vas ako dođe do borbe“.

On izađe s Anrijem iz šatora. Skinuo sam futrolu s puške, stavio novu kapislu, a zatim, osećajući prilično jake bolove, ponovo legao. Šou se vrati posle pet minuta. „Sve je u redu“, reče on i leže da spava. Anri ga je zamenio na straži. Ujutru mi je ispričao pojedinosti u vezi sa ovom noćnom uzbunom. Manrouovo budno oko opazilo je neke tamne predmete koji su ličili na ljude. Puzali su četvoronoške dole u jaruzi među konjima. Ležeći potrbuške na zemlji, Manrou i Šou su dopuzali do ivice obale i uskoro su se uverili da su ti crni predmeti zaista Indijanci. Šou se ćutke vratio i pozvao Anrija. Ponovo su svi legli i posmatrali šta se događa. Anrijevo oko spada među najbolje u preriji. On je ubrzo otkrio ko su ustvari ti provalnici. To su bili samo vukovi koji su se šunjali oko konja.

Vrlo je čudno da konji, kada se nalaze vezani u blizini logora, retko pokazuju neki strah od takvih upada.

Po svemu sudeći, vukovi imaju samo za cilj da glođu konopce od sirove kože kojima su životinje vezane. Nekoliko puta u toku putovanja konopac kojim sam vezao svog konja bio je pregrizen. To su učinili ovi noćni posetioci.

GLAVA XXVII

NASELjA

SLEDEĆI DAN JE BIO IZUZETNO topao. Jahali smo od zore do mraka ne naišavši ni na jedno drvo, žbun ili kap vode. Naši konji i mazge su trpeli mnogo više od nas, ali što se više bližio zalazak sunca, oni su sve više čuljili uši i ubrzavali korak. Voda sigurno nije bila daleko. Kad smo stigli do obronka široke plitke doline, našli smo se pred neočekivanim prizorom. Na dnu doline blistala se reka, na njenim obalama bilo je podignuto mnoštvo šatora, dok su čitava stada stoke pasla na livadama. Velike jedinice vojske, na konjima i pešice, i duge kolone teretnih kola sa ljudima, ženama i decom kretali su se preko brega na suprotnoj strani i silazili niz široku padinu. To je bio bataljon Mormona u službi američke vlade, s kojima je bilo i dosta dobrovoljaca iz Misurija. Bilo je predviđeno da Mormoni budu isplaćeni i napuste vojsku kad stignu u Kaliforniju, stoga im je bilo dozvoljeno da povedu sa sobom svoje porodice i ponesu imovinu. Bilo je nečeg vrlo čudnog u tom poluvojničkom i polupatrijarhalnom izgledu ovih naoružanih fanatika koji su, eto, putovali sa svojim ženama i decom da možda u Kaliforniji osnuju mormonsko carstvo. Više nas je iznenadio nego što nam se sviđao prizor koji se ukazao pred nama. Da bismo našli nezauzeto mesto za logorovanje, moram smo da odemo Jedno pola kilometra uz reku, ali pas je i tu uskoro opkolila velika rulja Mormona i Misurijaca. Američki oficir koji je komandovao celom tom kolonom došao nam je takođe u posetu i proveo neko vreme u našem logoru.

Ujutru je čitav kraj bio pokriven maglom. Uvek smo rano ustajali, pa smo to učinili i ovom prilikom. Ali pre nego što smo se pripremili za polazak začusmo svuda oko sebe glasove ljudi koji su terali stoku. Kad smo prolazili iznad njihovog logora, videsmo kroz jutarnji suton da se šatori savijaju i brzo stvaraju redovi u koloni. Vika žena i dece mešala se s bukom mormonskih bubnjeva i jasnim treštanjem njihovih truba koje su odjekivale kroz maglu.

Otada pa do kraja putovanja skoro svakog dana smo presretali duge kolone državnih kola, natovarenih zalihama za potrebe trupa, koje su brzinom puža milele prema Santa Feu.

Riđokosi je smrtno mrzeo svaku opasnost, ali je jedne večeri napravio vratolomniji podvig nego iko drugi iz naše grupe. Sutradan posle silaska sa „Puta kroz klisure“ podigli smo logor u blizini reke. Uoči zalaska sunca ugledali smo povorku kola koja se ulogorila pored puta, oko četiri kilometra ispred nas. Iako smo ih jasno videli, oni, kao što se docnije ispostavilo, nisu primetili naša mala kola. Riđokosi je već nekoliko dana čeznuo za viskijem. Kad je ugledao ovu kolonu, rešio je da iskoristi priliku. Uzjahao je svog konja Džemsa, koga je dobio od dobrovoljaca u zamenu za mazgu, prebacio kanticu preko ramena i krenuo u potragu za svojim omiljenim pićem. Prošlo je nekoliko sati a on se nije pojavljivao. Mislili smo da je zavrljao ili da ga je možda ščepao neki zalutali Indijanac. Kad su ostali legli da spavaju, ostao sam na straži. Dockan u noć začuo sam iz tame neki drhtav glas. Uskoro se pojavi Riđokosi na Džemsu. Bio je veoma uzbuđen i prepun važnih vesti. On sede na rudu od kola i ispriča mi sledeću priču.

Kad je otišao iz logora, nije imao ni pojma koliko je sati. Bilo se već sasvim smračilo kad je došao do vozara u onoj koloni. Ugledao ih je kako svi sede pored vatri, oko kojih su u krugu stajala putnička kola. Puške su držali pored sebe. Riđokosom je palo na pamet da ih upozori na svoj dolazak kako bi sprečio nekakvu neugodnu grešku. Povikao je otegnuto iz sveg glasa: „Logor, ohoj“. Ovaj neobični pozdrav je izazvao sve drugo samo ne željeni efekat. Kad su vozari čuli takvu odvratnu viku iz guste pomrčine, pomislili su da je na njih navalilo čitavo pleme Pouna Skočili su kao izbezumljeni od straha. Svi su zgrabili puške. Neki su stali iza kola, a neki polegali ničice na zemlju. Za tren oka dvadeset otkočenih pušaka bilo je upereno pravo na prestravljenog Riđokosog, koji se baš tada pomolio iz tame.

„Evo ih, dolaze“, povika glavni vozar. „Pali, pali, ubijte tog divljaka!“

„Ne ne!“ povikao je Riđokosi izvan sebe od straha. „Nemojte pucati, nemojte. Ja sam prijatelj, američki sam građanin!“

„Ti si, dakle, prijatelj?“ povika neko osornim glasom, sakriven iza kola. „Pa zašto onda halabučeš kao neki divlji Indijanac? Priđi ovamo ako si čovek!“

„Držite puške uperene u njega“, dodade glavni vozar. „Možda on služi kao mamac“.

Riđokosi, premro od straha, koraknu napred. Pred očima su mu titrale puščane cevi. Na jedvite jade je uspeo da objasni ko je, i Misurijci su ga pustili u logor. Nisu mu dali viskija, ali su mu iz svojih sledovanja, pošto im se predstavio kao težak invalid koji ne podnosi jaku hranu, dali na poklon nešto pirinča, dvopeka i šećera.

Riđokosi je ujutru za doručkom još jednom ponovio tu priču. Nismo znali šta od toga da mu verujemo, iako unakrsnim ispitivanjem nismo uspeli da otkrijemo neku slabu tačku u njegovoj priči. Kad smo prolazili pored logora u kome su bili oni vozari, oni su nam do sitnica potvrdili izlaganje Riđokosog.

„Ne bih želeo da sam bio na mestu tog ludaka“, reče jedan od njih, „pa da mi ponude najveće bogatstvo u Misuriju“.

Posle nekoliko dana doživeli smo sa jednom grupom vozara drukčiju avanturu. Odjahao sam sa Anrijem napred u lov. Ovo je bio poslednji dan u kome nam se još pružala prilika da naiđemo na bizone, pa smo želeli da ubijemo jednog i snabdemo se svežim mesom. Bizoni su bili tako divlji da smo čitavo jutro uzalud lovili. Kada smo se u podne približili reci Šou Krik, ugledali smo veliko krdo. Paslo je pored obale reke. Obala je bila gusto obrasla drvećem, koje je zaklanjalo vidik s druge strane. Reka je tekla, kako smo docnije utvrdili, dnom jedne duboke uvale. Približili Smo se krdu jašući kroz neku jarugu. Kada smo prišli dovoljno blizu, prihvatio sam koše, a Anri je otpuzao do bizona Video sam ga kako je seo tako blizu krda da je odatle mogao da puca Pripremio je pušku i gledao okolo birajući žrtvu. Izgledalo je da će jedan debeli bizon sigurno biti ubijen; ali iznenada se iz korita reke pojavi gust dim i začu gromoglasna puščana paljba. Desetak dugonogih Misurijaca iskoči iz drveća i pojuri za bizonima koji svi do jednog potprašiše pete i nestadoše. Misurijci su se uspuzali uz obalu reke i prišli divljači na stotinak metara. Nije se mogla zamisliti lepša prilika za lov. Ti ljudi su bili dobri strelci. Svi su odjednom opalili iz pušaka, ali nisu oborili nijednog bizona. Ustvari, bizoni su vrlo izdržljivi. Potrebno je prilično dobro poznavati sastav njihovog tela da bi ih čovek mogao ubiti. Vrlo retko se događa da neki novajlija u tome uspe prilikom prvog pokušaja. Postiđenim Misurijcima je bilo vrlo neprijatno, naročito kad im je Anri rekao da su mogli u roku od deset minuta, da su ostali mirni, pobiti dovoljno bizona i na taj način se snabdeti mesom u tolikim količinama da bi mogli prehraniti čitavu svoju grupu. Naši prijatelji, koji su bili prilično blizu, čuli su paljbu i pomislili da su to Indijanci otvorili vatru na nas, Šou je dojurio u galopu kao izviđač sa zadatkom da utvrdi jesmo li ostali živi.

Pored reke Šou Krik naišli smo na zrelo grožđe i šljive, kojih je tu bilo u izobilju. Ta novina nam je dobro došla. Pored Malog Arkanzasa, nedaleko odatle, videli smo poslednjeg bizona, nekog bednog starog mužjaka koji je usamljen i tužan lutao prerijom.

Otada pa do kraja putovanja osobine krajeva kroz koje smo prolazili svakog dana su se menjale. Ostavili smo za sobom velike pustinje po kojima je rastao samo poneki busen trave i bilja bledozelene boje i kratkih smežuranih listova. Ravnice pred nama, koje je krasila bujna trava protkana cvećem ličile su na ćilim. Umesto bizona nailazili smo na mnoštvo prerijskih kokoški i lovili ih na desetine ne silazeći uopšte s puta. Posle tri ili četiri dana ugledali smo šume i livade Kaunsil Grova. Bio je to za nas neobičan doživljaj dok smo jahali ispod gustih svodova tamošnjih plemenitih šuma. Nizali su se jasenovi, hrastovi, brestovi, javorovi i beli američki orasi, oko kojih se preplitala ogromna vinova loza, puna zrelih rumenih plodova. Kroz savršenu tišinu koja je vladala u tim šumama razlegali su se uzvici ljudi iz naše razvučene povorke, a ponekad bi odjeknuo i pucanj iz puške. Bilo nam je žao kad smo iz tih šuma opet izašli na jarku svetlost otvorene prerije. Do pograničnih naselja nije bilo ni sto pedeset kilometara. Čitav taj kraj sastojao se od zelenih prerija koje su se nizale u širokim talasima, ukrašenih drvećem koje je kao oaza raslo na plodnom tlu pored nekog izvora ili reke. To su one prerije o kojima pišu pesnici i romanopisci. Opasnost je ostala za nama. Nije trebalo strahovati od Indijanaca koji žive u tim krajevima, Seksasa i Lisica, Kanzasa i Osadža. Imali smo retku sreću. Iako smo čitavih pet meseci putovali sa oskudnim snagama kroz krajeve gde smo svakog trenutka bili izloženi pljački, nije nam ukradena ni jedna jedina životinja. Naš jedini gubitak bila je jedna stara mazga koja je lipsala od smrtonosnog ujeda zmije zvečarke. Tri nedelje posle našeg dolaska na granicu Pouni i Komanči su počeli da vrše neprijateljske prepade na putu koji vodi duž Arkanzasa. Ubijali su ljude i odvodili konje. Napadali su bez izuzetka svaku grupu, malu i veliku, koja je prošla tim putem za sledećih šest meseci.

Brzo smo prošli kroz Dajemond Spring, Rou Krik, Elder Grov i druga mesta gde se, zbog izvorske ili rečne vode, obično logorovalo. U Rou Kriku smo zatekli povorku kola iz državne komore kojom je rukovodio neki mršavi starac. Bio je već navršio sedamdeset i jednu godinu života. Neki vrag, koji je prosto odraz neumornog i nemirnog američkog duha, naterao ga je u ovu divljinu u godinama kada bi trebalo da sedi pored kamina s unučićima na kolenu. Ubeđen sam da se nikad nije vratio. Te noći se žalio na bolest čije sam razorno dejstvo i na mlađi i jači organizam čoveka i sam teško iskusio. Vukovi su verovatno već odavno zavijali nad raščerečenim posmrtnim ostacima ovog starca, slaveći na mesečini svoj pir.

Izbili smo na uski put koji vodi prema tvrđavi Livenvort, do koje je trebalo putovati još samo jedan dan. Riđokosi se tu oprostio s nama. Želeo je da ode u tvrđavu da primi platu za svoju dragocenu vojničku službu. Tako su on i njegov konj Džems, posle toplog oproštaja, krenuli zajedno ponevši sa sobom što su više mogli hrane, pored ostalog i veliku količinu žutog šećera. Jedne nevesele kišovite večeri stigli smo na mesto gde ćemo poslednji put logorovati.

Ujutru smo opet pojahali konje. I pored toga što je jučerašnji dan bio dosadan i kišovit, nikada nisam video sjajnije jesensko jutro od ovog kada smo se približili naseljenim krajevima. Prolazili smo kroz kraj u kome su živeli polucivilizovani Indijanci iz plemena

Šavanoj. Predeo je bio divan. Smenjivale su se plodne ravnice i šumarci pozlaćeni jesenskom bojom, po kojima su se ugnezdile brvnare indijanskih farmera. Svako polje i livada svedočili su o velikoj plodnosti zemljišta. Kukuruz se njihao na vetru, zreo i suv, klipovi na stabljikama bili su blistavo žuti, Tikve i ogromne žute bundeve sunčale su se usred tamnog i smežuranog lišća. Crvendaći i kosovi leteli su oko šipražja i živica. Sve je nagoveštavalo da smo blizu civilizacije i našeg cilja. Uskoro su se pred nama ukazale šume koje rastu pored Misurija. Stigli smo na jedan široki prostor pokriven žbunjem i šipražjem, prethodnicima šuma. Tim istim putem smo prošli u proleće kad smo odlazili u planine, ali je njegov izgled sada bio sasvim promenjen. Mlade divlje jabuke koje su onda bile osute mirisavim cvetovima, sada su se savijale pod crvenkastim plodovima. Pored puta je rasla visoka trava umesto nežne mlade trave koja je u proleće tek izbijala iz zagrejanog i vlažnog tla. Na vinovoj lozi visilo je tamnocrveno grožđe. Vitke grane barskog javora, koje su onda bile okićene pregrštima sitnih crvenih cvetova, sada su bile pokrivene prekrasnim lišćem koje je od mraza i hladnoće dobilo jarko crvenu boju. Svuda se osećala zrelost i umiranje, dok je u proleće Sve izgledalo sveže i puno života koji se tek rađao. Ušli smo u šumu. Sunčevi zraci, prodirući između granja, izatkali su titrave šare na putu. Međutim s obe strane staze sunce se skoro nije moglo probiti kroz bujno gusto lišće, već su ga njegovi zraci samo tu i tamo zapalili jarkim prozračnim zelenilom Veverice su skičale na nas sa drveća. Jata mladih jarebica živahno su jurila preko opalog lišća. Kroz gusto granje proletale su brzinom munje zlatne vuge, sojke kreštalice i zimovke vatrenih boja. Radovali smo se lepoti ovih prizora i zvukova, ali naše zadovoljstvo nije bilo nepomućeno. Ma koliko snažno da su nas, mnogo čime, privlačili naseljeni krajevi bilo nam je ipak vrlo žao što napuštamo divljinu.

Najzad smo kroz granje ugledali krov kuće jednog belog čoveka. Uskoro zatim jahali smo preko bednog crveno obojenog mosta koji vodi u Vestport. Taj gradić je video čudne stvari, ali nikad neku grupu koja je izgledala tako divlje kao naša. Odelo i čitava oprema visili su nam u dronjcima, a konji su bili sasvim iznureni. Prošli smo pored znamenite krčme, zatim pored Bunove bakalnice i sitničarske radnje starog Fogela, i ulogorili se na jednoj livadi s druge strane gradića. Tu nas je uskoro posetilo nekoliko ljudi koji su došli da kupe naše konje i opremu. Kad smo svršili s tim, iznajmili smo jedna kola i odvezli se do pristaništa odakle se polazi za Kanzas. Naš stari prijatelj pukovnik Čik ponovo nas je primio pod svoj gostoljubivi krov. Sedeći na pragu njegove kuće, opet smo kao nekad posmatrali okuke reke Misuri.

Ujutru se pojavio Delorije. Šešir, kaput i brijač čudesno su ga preobrazili. Njegova mala brvnara nalazila se nedaleko odatle u šumama. Izgleda da je razmišljao o tome da priredi bal u čast svog povratka. Posavetovao se sa Anri Šatijonom da li bi imalo smisla da pozove svog šefa. Anri je izrazio čvrsto ubeđenje da sigurno ne bismo propustili takvu priliku, pa nam je, prema tome, i uručen poziv. Delorije je, kao naročitu atrakciju, dodao da će Antoan Laženes svirati na violini. Rekli smo mu da ćemo sigurno doći. Ali parobrod iz tvrđave Livenvort stigao je pre večeri onemogućivši nam da prisustvujemo očekivanoj proslavi. Delorije je stajao na steni kraj pristaništa i čekao da se oprosti s nama.

„Zbogom! šefovi, zbogom, zbogom!“ povikao je on kad je brod krenuo. „Kad opet krenete u Stenovite Planine, poći ću s vama. Da, svakako ću poći!“

Uveravajući nas u to, on je živahno skakutao, mahao šeširom i smejao se razvukavši usta do ušiju Kad je parobrod već daleko odmakao i skrenuo za jednu okuku, poslednje što smo videli bio je Delorije koji je još uvek mahao šeširom i skakutao po steni.

U Vestportu smo se oprostili s Manrouom i Džimom Gernijem. Anri Šatijon je krenuo s nama istim parobrodom.

Do Sent Luisa putovali smo osam dana. Trećinu tog vremena proveli smo na peščanim plićacima, na koje bi se brod svakog časa nasukao. Prošli smo pored parobroda „Amelija“. Bio je prepun demobilisanih dobrovoljaca koji su galamili, psovali, pili, kockali se i tukli. Konačno, jedne večeri, stigli smo na nasip u pristaništu Sent Luis, koje je bilo prepuno ljudi. Uputili smo se u hotel „Planter“. Tamo smo naterali ljude da marljivo potraže naš prtljag. Jedva su ga pronašli. Bio je zabačen u najmračnijem uglu sobe za ostavu robe. Ujutru nas je čudesna veština jednog krojača toliko preobrazila da skoro nismo poznali jedan drugog.

Uoči našeg odlaska Anri Šatijon nas je posetio u hotelu „Planter“. Došao je da se oprosti s nama. Ko bi ga sreo na ulici u Sent Luisu, ne bi ni pomislio da je to lovac koji je tek stigao iz Stenovitih Planina. Bio je vrlo jednostavno obučen u čisto tamno odelo. Iako od svoje šesnaeste godine nije proveo ni punih mesec dana u krajevima gde žive civilizovani ljudi, imao je urođen dobar ukus i uvek je mnogo pazio na svoj lični izgled. U ovom odelu se još više isticala njegova visoka atletska figura koja se lako i gipko kretala. Njegovo lepo lice, mada ogrubelo od hiljada oluja, takođe je bilo u skladu s odelom. Služio nas je verno i preko svake mere revnosno. Bilo nam je žao što se rastajemo s njim. Sudeći po njegovom izgledu lica prilikom oproštaja, i on je osećao isto što i mi. Šou mu je u Vestportu poklonio konja. Moja puška, odlično oružje koje je on uvek vrlo rado upotrebljavao, sada je u njegovim rukama. Možda baš sada njeni pucnji odjekuju kroz Stenovite Planine.

Sutradan ujutru napustili smo taj grad, i posle četrnaestodnevnog putovanja železnicom, kolima i parobrodima, ponovo smo ugledali poznate konture porodičnog doma.

KRAJ